మనుజ్ జిందాల్ IAS పాలిటీ నోట్స్

తెలుగు అనువాదం

యూనియన్ ఎగ్జిక్యూటివ్ & న్యాయవ్యవస్థ

పేజీలు 1 నుండి 30 వరకు సంపూర్ణ అనువాదం

విషయ సూచిక

యూనియన్ ఎగ్జిక్యూటివ్

యూనియన్ ఎగ్జిక్యూటివ్ లో ఉండేవారు: రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి, ప్రధానమంత్రి, మంత్రి మండలి, మరియు భారత అటార్నీ జనరల్.

రాష్ట్రపతి

ఎన్నిక

- ఏకైక బదిలీ ఓటు పద్ధతి ద్వారా అనుపాత ప్రాతినిధ్య విధానంలో నిర్వహించబడుతుంది.
- లోక్ సభ, రాజ్యసభ మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల (కౌన్సిళ్ళు కాదు) ఎన్నికైన సభ్యులు, మరియు ఢిల్లీ, పాండిచ్చేరి UTs శాసనసభ ఎన్నికైన సభ్యులు పాల్గొంటారు.
- కాబట్టి, నామినేటెడ్ సభ్యులు పాల్గొనరు.
- రాష్ట్రపతి ఎన్నికను సవాలు చేసినప్పుడు సుప్రీంకోర్టుకు మాత్రమే అధికార పరిధి ఉంటుంది. SC అనర్హత ప్రకటించే ముందు రాష్ట్రపతి చేసిన చర్యలు చెల్లుబాటు అవుతాయి.
- అసంపూర్ణ ఎన్నికల కళాశాల కారణంగా రాష్ట్రపతి ఎన్నికను చెల్లదని ప్రకటించలేరు.

ఓటు విలువ

- **1 MLA ఓటు విలువ** = (1971 జనాభా లెక్కల ప్రకారం రాష్ట్ర జనాభా) ÷ (మొత్తం ఎన్నికైన MLAs సంఖ్య) × (1/1000). UP లో అత్యధిక ఓటు విలువ ఉంది, సిక్కిం లో అతి తక్కువ.
- **1 MP ఓటు విలువ** = అన్ని రాష్ట్రాల మొత్తం MLA ఓట్ల విలువ ÷ పార్లమెంటు ఎన్నికైన సభ్యుల మొత్తం సంఖ్య
- **ఎన్నికల కోటా** = [మొత్తం చెల్లుబాటయ్యే ఓట్లు ÷ (1+1)] + 1

అర్హతలు

- భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి
- వయసు 35 సంవత్సరాలు మించి ఉండాలి
- లోక్ సభకు ఎన్నిక కావడానికి అర్హుడై ఉండాలి
- కేంద్ర/రాష్ట్ర/స్థానిక/ప్రజా అధికారిక సంస్థలో లాభదాయక పదవి ఉండకూడదు
- 50 మంది ఓటర్లు ప్రతిపాదకులుగా మరియు 50 మంది ఓటర్లు అనుమోదకులుగా సంతకం చేసిన నామినేషన్

రోగ్యతలు (Immunities)

- అధికారిక చర్యలకు ఏ న్యాయ ప్రక్రియ నుండైనా రక్షణ
- వ్యక్తిగత చర్యలకు సంబంధించిన క్రిమినల్ ప్రక్రియ నుండి కూడా రక్షణ
- అరెస్టు లేదా జైలుకు పంపడం సాధ్యం కాదు
- పౌర ప్రక్రియ మొదలు పెట్టడానికి 2 నెలల నోటీసు ఇవ్వాలి
- పదవీకాలం: 5 సంవత్సరాలు; రాజీనామా ఉపరాష్ట్రపతికి సమర్పించాలి

రాష్ట్రపతి - పునర్నిర్వాచనం, తొలగింపు & అధికారాలు

- ఎన్నిసార్లైనా పునర్నిర్వాచనం పొందవచ్చు
- మహాభియోగం ద్వారా మాత్రమే తొలగింపు సాధ్యం
- తదుపరి రాష్ట్రపతి పదవి చేపట్టే వరకు పదవిలో కొనసాగవచ్చు

తొలగింపు / మహాభియోగం (Impeachment)

- "రాజ్యాంగ ఉల్లంఘన" కారణంగా మహాభియోగం ద్వారా మాత్రమే తొలగించవచ్చు — అయితే రాజ్యాంగం దీన్ని నిర్వచించలేదు.
- పార్లమెంటు ఏ సభ నుండైనా ఆరోపణలు మొదలు పెట్టవచ్చు
- సభ మొత్తం సభ్యులలో 1/4 సంతకాలు మరియు 14 రోజుల నోటీసు రాష్ట్రపతికి ఇవ్వాలి
- తర్వాత, సభ మొత్తం సభ్యత్వంలో 2/3 మెజారిటీతో మహాభియోగ తీర్మానం ఆమోదించబడి, తదుపరి సభకు పంపబడుతుంది
- ఆ సభ ఆరోపణలను విచారిస్తుంది, రాష్ట్రపతికి హాజరై ప్రాతినిధ్యం వహించే హక్కు ఉంటుంది
- మొత్తం సభ్యత్వంలో 2/3 తో మరొక సభ కూడా తీర్మానం ఆమోదిస్తే రాష్ట్రపతి మహాభియోగానికి గురవుతారు

> గమనిక: రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు మహాభియోగంలో పాల్గొనరు, కానీ ఎన్నికలో పాల్గొంటారు. పార్లమెంటు నామినేటెడ్ సభ్యులు మహాభియోగంలో పాల్గొనవచ్చు.

అధికారాలు

1. కార్యనిర్వాహక (పరిపాలన) అధికారాలు

- అన్ని కార్యనిర్వాహక చర్యలు ఆయన పేరిట జరుగుతాయి
- ఆదేశాలు మరియు ఇతర పత్రాలు ఆయన పేరిట ఎలా ధృవీకరించాలో నిర్ధారించే నిబంధనలు రూపొందించవచ్చు
- యూనియన్ వ్యవహారాల గురించి సమాచారం పొందే హక్కు ఉంది [ఆర్టికల్ 78(b)]
- ప్రధానమంత్రి, మంత్రి మండలిని నియమించడం; వారి పదవీకాలం ఆయన అభీష్టంపై ఆధారపడి ఉంటుంది
- భారత అటార్నీ జనరల్‌ను నియమించడం
- రాష్ట్రాల గవర్నర్లను నియమించడం
- CAG, ముఖ్య ఎన్నికల అధికారి, UPSC చైర్మన్ ని నియమించడం
- ఆర్థిక సంఘం సభ్యులను నియమించడం

రాష్ట్రపతి అధికారాలు - కొనసాగింపు

SC/ST నియామకాలు

- SC, ST మరియు OBC ల పరిస్థితులను విచారించడానికి కమిషన్‌ను నియమించడం

> అమెరికన్ వ్యవస్థకు భిన్నంగా, భారత రాష్ట్రపతి యూనియన్ యొక్క అధమ అధికారులను నియమించలేరు. UPSC ఒక శాసనపరమైన విషయంగా ఉంచడం మరియు నియామకాల విషయంలో UPSC ని సంప్రదించడాన్ని తప్పనిసరి చేయడం ద్వారా అమెరికన్ 'స్పాయిల్స్ సిస్టమ్'ను నివారించారు.

- కేంద్ర-రాష్ట్ర మరియు అంతర్రాష్ట్ర సంబంధాలను మెరుగుపరచడానికి ఏ అంతర్-రాష్ట్ర మండలిని అయినా నియమించవచ్చు
- UTs ని నేరుగా నిర్వహించడం
- ఏ ప్రాంతాన్నైనా షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతంగా ప్రకటించవచ్చు
- ఆర్టికల్ 75(1) ప్రకారం ప్రధానమంత్రి సలహాపై మాత్రమే మంత్రులను నియమించాలి
- ఆర్ట్. 74(1) ప్రకారం కార్యనిర్వాహక అధికారాలు మంత్రి మండలి సలహా మేరకు వినియోగించాలి

2. శాసన అధికారాలు

- పార్లమెంటు సమావేశాలు ఏర్పాటు చేయడం, వాయిదా వేయడం, లోక్ సభను రద్దు చేయడం
- LS స్పీకర్ అధ్యక్షతన రెండు సభల సంయుక్త సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేయడం
- ప్రతి సాధారణ ఎన్నికల తర్వాత మొదటి సమావేశంలో మరియు ప్రతి సంవత్సరం మొదటి సమావేశంలో పార్లమెంటును ఉద్దేశించి ప్రసంగించడం
- RS లో 12 సభ్యులను నామినేట్ చేయడం (సాహిత్యం, శాస్త్రం, కళలు, సేవ రంగాలలో ప్రత్యేక జ్ఞానం గలవారు), LS లో 2 సభ్యులు (ఆంగ్లో ఇండియన్లు)
- ఎన్నికల కమిషన్‌తో సంప్రదింపుల మేరకు సభ్యుల అనర్హత ప్రశ్నలను నిర్ణయించడం

రాష్ట్రపతి సిఫారసు అవసరమయ్యే బిల్లులు:

- రాష్ట్రాల సరిహద్దులను మార్చడానికి లేదా నూతన రాష్ట్రాలను సృష్టించడానికి సంబంధించిన బిల్లులు
- మనీ బిల్లులు
- CFI నుండి వ్యయం సంబంధిత బిల్లులు
- రాష్ట్రాలు ఆసక్తి చూపే పన్ను సంబంధిత బిల్లులు

బిల్లులపై రాష్ట్రపతి అధికారాలు

పార్లమెంటు బిల్లులు

- ఆమోదం తెలపవచ్చు, తిరస్కరించవచ్చు, లేదా సిఫారసులతో తిరిగి పంపవచ్చు
- సిఫారసులతో తిరిగి పంపి, సభ మళ్ళీ ఆమోదించి వస్తే, సభ మార్పులతో సంబంధం లేకుండా ఆమోదించాలి

రాష్ట్ర శాసనసభ బిల్లులు

- గవర్నర్ బిల్లును రాష్ట్రపతి పరిగణనకు నివేదించవచ్చు
- ఆమోదించవచ్చు, నిలిపి వుంచవచ్చు, లేదా గవర్నర్ ద్వారా సిఫారసులతో తిరిగి పంపవచ్చు
- ఈ సందర్భంలో రాష్ట్ర శాసనసభ మళ్ళీ పంపినప్పుడు రాష్ట్రపతి ఆమోదించాల్సిన అవసరం లేదు (పార్లమెంటు విషయంలో వ్యతిరేకం)

ఆర్డినెన్స్ జారీ చేయడం (ఆర్టికల్ 123)

సభలు సమావేశంలో లేనప్పుడు ఆర్డినెన్స్‌లు జారీ చేయవచ్చు.

రాష్ట్రపతి ముందు నివేదికలు:

- CAG నివేదిక
- UPSC నివేదిక
- ఆర్థిక సంఘం నివేదిక
- SC/ST ప్రత్యేక అధికారి నివేదిక
- వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ నివేదిక

3. న్యాయిక అధికారాలు

- CJI, సుప్రీం కోర్టు న్యాయమూర్తులు, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులను నియమించడం
- క్షమాభిక్ష, శిక్షను రద్దు చేయడం, తగ్గించడం అనుమతించడం:
  - కోర్టు మార్షల్ ద్వారా విధించిన శిక్ష
  - యూనియన్ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా నేరం
  - మరణ శిక్ష

4. ఆర్థిక అధికారాలు

- CFI నుండి వ్యయానికి సంబంధించిన బిల్లులు ఆయన సిఫారసుపై మాత్రమే ప్రవేశపెట్టవచ్చు
- వార్షిక ఆర్థిక వివరణ (బడ్జెట్) పార్లమెంటు ముందు ఉంచడం
- గ్రాంట్ కోసం డిమాండ్ ఆయన సిఫారసు లేకుండా చేయలేరు
- భారత ఆకస్మిక నిధి నుండి అడ్వాన్సులు ఇవ్వడం
- కేంద్ర-రాష్ట్రాల మధ్య ఆదాయ పంపిణీకి ఆర్థిక సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేయడం

5. దౌత్య అధికారాలు

విదేశీ సంధులు మొదలైనవి ఆయన తరపున జరుగుతాయి, తర్వాత పార్లమెంటు ఆమోదిస్తుంది.

6. సైనిక అధికారాలు

- భారత రక్షణ దళాలకు సర్వోన్నత అధిపతి
- వాయు, స్థల, నౌకా దళ అధిపతులను నియమించడం
- యుద్ధం ప్రకటించవచ్చు మరియు శాంతి ఒప్పందాలు కుదుర్చుకోవచ్చు — పార్లమెంటు ఆమోదం అవసరం

7. అత్యవసర అధికారాలు

- జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి — ఆర్టికల్ 352
- రాష్ట్రపతి పాలన — ఆర్టికల్ 356 మరియు 365
- ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి — ఆర్టికల్ 360

వీటో అధికారాలు

- బిల్లుకు ఆమోదం తెలపడం
- బిల్లుకు ఆమోదం తిరస్కరించడం
- బిల్లును సభకు తిరిగి పంపడం

సంపూర్ణ వీటో (Absolute Veto)

- ఆమోదం తిరస్కరించే అధికారం సంపూర్ణ వీటో
- రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లులు మినహా ఏ బిల్లుకైనా ఆమోదం తిరస్కరించవచ్చు
- ప్రైవేట్ మెంబర్ బిల్లులపై లేదా ప్రభుత్వ బిల్లులపై (కేబినెట్ రద్దైన తర్వాత) ఇది వర్తించవచ్చు

నిలిపివేత వీటో (Suspensive Veto)

- పార్లమెంటు పునర్విచారణ కోసం బిల్లు తిరిగి పంపినప్పుడు వర్తిస్తుంది
- సభ మళ్ళీ ఆమోదిస్తే, ఆమోదించాలి
- మనీ బిల్లులపై సస్పెన్సివ్ వీటో వర్తించదు

జేబు వీటో (Pocket Veto)

- బిల్లును ఆమోదించకుండా, తిరస్కరించకుండా, తిరిగి పంపకుండా అనిర్ణీతంగా నిలిపివుంచడం
- రాజ్యాంగంలో సమయ పరిమితి లేనందున ఇది సాధ్యమవుతుంది
- 1986 లో జైల్ సింగ్ ఈ అధికారాన్ని వినియోగించారు (పోస్ట్ ఆఫీస్ బిల్లు విషయంలో)

> రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లులపై వీటో అధికారం లేదు — తప్పనిసరిగా ఆమోదించాలి.
> మనీ బిల్లులపై సస్పెన్సివ్ వీటో లేదు, అయితే ఆమోదం తిరస్కరించవచ్చు.

ఆర్డినెన్స్ జారీ అధికారాలు

ఆర్టికల్ 123 ప్రకారం, సభలు సమావేశంలో లేనప్పుడు రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్స్‌లు జారీ చేయవచ్చు.

షరతులు:

ఆర్డినెన్స్ - షరతులు మరియు నిబంధనలు

- ఒక సభ సమావేశంలో లేనప్పుడు, రెండూ లేనప్పుడు, లేదా వాయిదా ప్రకటన వెలువడిన తర్వాత మాత్రమే జారీ చేయవచ్చు
- అవసరం ఉందని సంతృప్తి చెందినప్పుడే జారీ చేయవచ్చు — కానీ దుష్ట ఉద్దేశం ఉంటే న్యాయ సమీక్షకు లోబడుతుంది
- పార్లమెంటు చట్టం చేయగలిగే విషయాలలో మాత్రమే ఆర్డినెన్స్ జారీ చేయవచ్చు
- సభలు తిరిగి సమావేశమైనప్పుడు ఆర్డినెన్స్ ముందు ఉంచాలి
- సభలు ఆమోదిస్తే చట్టం అవుతుంది
- సభలు చర్య తీసుకోకపోతే, సమావేశమైన 6 వారాల తర్వాత స్వయంచాలకంగా రద్దవుతుంది
- రెండు సభలూ వ్యతిరేకిస్తే ముందే రద్దవుతుంది
- ఆర్డినెన్స్ గరిష్ఠ జీవితకాలం: 6 నెలలు మరియు 6 వారాలు

> **DC వాధ్వా కేసు (1987):** సుప్రీం కోర్టు 1967-81 మధ్య బీహార్ గవర్నర్ 256 ఆర్డినెన్స్‌లు పునరుద్ధరించినట్లు గమనించి, అలా పునర్జారీ చేయడం రాజ్యాంగ ఉల్లంఘనగా పేర్కొంది.

క్షమాభిక్ష అధికారాలు

ఆర్టికల్ 72 ప్రకారం రాష్ట్రపతి ఈ కేసులలో క్షమాభిక్ష ప్రసాదించవచ్చు:

- యూనియన్ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా నేరాలకు శిక్ష
- కోర్టు మార్షల్ శిక్ష
- మరణ శిక్ష
- SC నిర్ణయించింది — ఈ అధికారాన్ని యూనియన్ కేబినెట్ సలహాపై వినియోగించాలి
- రాష్ట్రపతి నిర్ణయానికి న్యాయ సమీక్ష వర్తించదు — కానీ నిరంకుశంగా, అహేతుకంగా లేదా వివక్షాపూరితంగా ఉంటే వర్తిస్తుంది

ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నిక

- ఏకైక బదిలీ ఓటు పద్ధతి ద్వారా అనుపాత ప్రాతినిధ్య విధానంలో, రహస్య బాలెట్‌తో నిర్వహించబడుతుంది
- లోక్ సభ మరియు రాజ్యసభ సభ్యులందరూ (ఎన్నికైన మరియు నామినేటెడ్ సహా) ఓటు వేస్తారు — రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు కాదు
- భారత పౌరుడు అయి ఉండాలి
- వయసు 35 సంవత్సరాలు మించి ఉండాలి
- రాజ్యసభకు ఎన్నిక కావడానికి అర్హుడై ఉండాలి
- 20 మంది ప్రతిపాదకులు మరియు 20 మంది అనుమోదకుల సంతకాలు ఉండాలి
- మహాభియోగం అవసరం లేదు — RS లో సంపూర్ణ మెజారిటీతో తీర్మానం ఆమోదించి, LS ఆమోదిస్తే తొలగించవచ్చు. 14 రోజుల నోటీసు ఇవ్వాలి.

అత్యవసర నిబంధనలు

ఆర్టికల్ 352-360 లో నిర్దేశించబడ్డాయి. మూడు రకాల అత్యవసర పరిస్థితులు:

1. జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి (National Emergency)

- ఆర్టికల్ 352 ప్రకారం, యుద్ధం, బాహ్య దురాక్రమణ లేదా సాయుధ తిరుగుబాటు వల్ల దేశ భద్రతకు ముప్పు ఉంటే రాష్ట్రపతి జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి ప్రకటించవచ్చు
- యుద్ధం ప్రారంభమవడానికి ముందే ప్రకటించవచ్చు
- ఇప్పటికే అత్యవసర ప్రకటన అమలులో ఉన్నా మరొక ప్రకటన చేయవచ్చు
- యుద్ధం/బాహ్య దురాక్రమణ వల్ల అయితే బాహ్య అత్యవసర, సాయుధ తిరుగుబాటు వల్ల అంతర్గత అత్యవసర పరిస్థితి అంటారు
- మొత్తం దేశంలో లేదా ఒక భాగంలో ప్రకటించవచ్చు
- కేబినెట్ రాతపూర్వక సిఫారసు అవసరం (PM మాత్రమే కాదు)
- దుష్ట ఉద్దేశం లేదా అసంబద్ధ కారణాల ఆధారంగా ఉంటే న్యాయ సమీక్షకు లోబడుతుంది

పార్లమెంటరీ ఆమోదం

- 1 నెలలోపు రెండు సభలూ ఆమోదించాలి
- LS రద్దైతే, పునర్నిర్మాణ తర్వాత మొదటి సమావేశం నుండి 1 నెలలోపు ఆమోదించాలి — అయితే RS ముందే ఆమోదించి ఉండాలి
- ఆమోదిస్తే, 6 నెలలు కొనసాగుతుంది; ప్రతి 6 నెలలకు పునరామోదం చేయవచ్చు
- ప్రత్యేక మెజారిటీతో ఆమోదించాలి — మొత్తం సభ్యత్వంలో మెజారిటీ మరియు హాజరై ఓటు వేసినవారిలో 2/3

రద్దు

- రాష్ట్రపతి ఎప్పుడైనా రద్దు చేయవచ్చు — పార్లమెంటరీ ఆమోదం అవసరం లేదు
- LS సాధారణ మెజారిటీతో తీర్మానం ఆమోదిస్తే రద్దు చేయాలి
- LS సభ్యులలో 1/10 మంది లిఖిత నోటీసు ఇస్తే, 14 రోజులలోపు ప్రత్యేక సమావేశం నిర్వహించాలి

జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి - ప్రభావాలు

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు

- రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహకం కేంద్ర కార్యనిర్వాహకం నేరటి నియంత్రణలోకి వస్తుంది — కానీ రద్దు చేయబడదు
- రాష్ట్ర జాబితా విషయాలపై పార్లమెంటు చట్టాలు చేసే అధికారం పొందుతుంది; ఈ చట్టాలు అత్యవసర పరిస్థితి ముగిసిన 6 నెలల తర్వాత నిష్ఫలమవుతాయి
- ఏ రాష్ట్రంలో అత్యవసర ప్రకటించినా లేకున్నా, అన్ని రాష్ట్రాలకు వర్తిస్తుంది
- అవసరమైతే కేంద్ర-రాష్ట్రాల మధ్య ఆదాయ పంపిణీని రాష్ట్రపతి సవరించవచ్చు

హక్కులపై ప్రభావం

- ఆర్టికల్ 358: ఆర్టికల్ 19 హక్కుల సస్పెన్షన్ — కానీ యుద్ధం/బాహ్య దురాక్రమణ సందర్భంలో మాత్రమే, సాయుధ తిరుగుబాటు సందర్భంలో కాదు
- ఆర్టికల్ 20 మరియు 21 ఎల్లప్పుడూ అమలులో ఉంటాయి

2. రాష్ట్రపతి పాలన — ఆర్టికల్ 356, 365

3. ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి — ఆర్టికల్ 360

గవర్నర్

నియామకం మరియు తొలగింపు

రాష్ట్రపతి నచ్చినంత కాలం పదవిలో ఉంటారు; ఈ నిర్ణయాన్ని న్యాయ సమీక్ష చేయలేరు.

నియామకం

- ఆర్టికల్ 155 మరియు 156 ప్రకారం రాష్ట్రపతిచే నియమింపబడతారు
- మంత్రి మండలి సలహాపై రాష్ట్రపతి గవర్నర్‌ను నియమిస్తారు (CM సిఫారసు సంప్రదాయ మాత్రమే)
- ఒకే వ్యక్తిని రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు గవర్నర్‌గా నియమించవచ్చు
- ఆర్టికల్ 74 ప్రకారం, రాష్ట్రపతి మంత్రి మండలి సలహాపై పని చేయాలి, కాబట్టి గవర్నర్‌ల నియామకం/తొలగింపు వాస్తవంగా మంత్రి మండలి నిర్ణయం

తొలగింపు

రాజ్యాంగంలో గవర్నర్‌ను తొలగించే ప్రత్యేక యంత్రాంగం లేదు.

గవర్నర్ తొలగింపు - చారిత్రిక నేపథ్యం

- 1989 లో VP సింగ్ ప్రభుత్వం కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం నియమించిన అన్ని గవర్నర్లను రాజీనామా అడిగింది
- 1991 లో PV నరసింహారావు ప్రభుత్వం 14 మంది గవర్నర్లను మార్చింది
- 2004 మరియు 2014 లో మోదీ ప్రభుత్వంలో కూడా అదే జరిగింది

సుప్రీంకోర్టు వ్యాఖ్యానం (BP సింఘాల్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, 2010)

- గవర్నర్‌ను తొలగించే అధికారాన్ని నిరంకుశంగా లేదా అహేతుకంగా వినియోగించలేరు
- అరుదైన మరియు అసాధారణ సందర్భాలలో మాత్రమే చేయాలి
- గవర్నర్ ప్రభుత్వ రాజకీయ భావజాలం అనుసరించలేదనే కారణంగా తొలగించలేరు
- అయినప్పటికీ, గవర్నర్ పాత్ర పరిపాలనలో కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను బలపరిచే కీలక పాత్ర నిర్వహిస్తుంది

గవర్నర్ అధికారాలు

కార్యనిర్వాహక అధికారాలు

- SPSC సభ్యులను నియమించడం — కానీ వారిని తొలగించలేరు, తొలగింపు SC నివేదికపై రాష్ట్రపతి మాత్రమే చేయగలరు
- హైకోర్టు న్యాయమూర్తికి అర్హతలు కలిగిన రాష్ట్ర అడ్వొకేట్ జనరల్‌ను నియమించడం
- HC న్యాయమూర్తులను నియమించలేరు — కానీ రాష్ట్రపతితో సంప్రదింపులు అవసరం
- రాష్ట్ర శాసనసభ (విధానసభ) లో ఒక ఆంగ్లో-ఇండియన్ సభ్యుడిని నామినేట్ చేయడం
- శాసనమండలిలో 1/6 సభ్యులను నామినేట్ చేయడం (సాహిత్యం, శాస్త్రం, కళలు, సేవ రంగాలు)

వీటో అధికారాలు

- మనీ బిల్లు పునర్విచారణకు తిరిగి పంపలేరు — కానీ రాష్ట్రపతి పరిశీలనకు నివేదించవచ్చు
- ఇతర బిల్లులను పునర్విచారణకు తిరిగి పంపవచ్చు, లేదా రాష్ట్రపతి పరిశీలనకు నివేదించవచ్చు

ఆర్డినెన్స్ అధికారాలు

ఉమ్మడి జాబితాలో గవర్నర్ ఆర్డినెన్స్ — రాష్ట్రపతి అనుమతితో జారీ చేస్తే — అమలులో ఉంటుంది.

గవర్నర్ అధికారాలు - శాసన & విచక్షణ

ఆర్టికల్ 74(1) ప్రకారం రాష్ట్రపతి మంత్రి మండలి సలహాపై కట్టుబడి ఉండాలి. కానీ ఆర్టికల్ 163(1) ప్రకారం గవర్నర్ కొన్ని అంశాలలో తన విచక్షణను వినియోగించవచ్చు.

శాసన అధికారాలు

- మనీ బిల్లులు, గ్రాంట్ డిమాండ్లు, వార్షిక ఆర్థిక వివరణ రాష్ట్ర శాసనసభలో ఉంచడానికి ఆయన అనుమతి అవసరం
- సభ్యుల అర్హత వివాదంలో గవర్నర్ నిర్ణయం తుది నిర్ణయం — ఎన్నికల కమిషన్ అభిప్రాయంపై ఆధారపడి

విచక్షణ అధికారాలు (ఆర్టికల్ 163)

గవర్నర్ కింది సందర్భాలలో విచక్షణను వినియోగించవచ్చు:

- ఆయన విచక్షణపై ఆధారపడే అంశాలలో ఆయన నిర్ణయం తుది నిర్ణయం
- మంత్రులు ఇచ్చిన సలహా విచారణకు ఏ న్యాయస్థానమూ అనర్హం

న్యాయిక అధికారాలు

- ఆర్టికల్ 192 ప్రకారం శాసనసభ సభ్యుల అనర్హత నిర్ణయించే అధికారం గవర్నర్‌కు ఉంది
- హైకోర్టుతో సంప్రదింపులలో అధీన న్యాయవ్యవస్థ నియామకానికి నిబంధనలు రూపొందించవచ్చు

ప్రత్యేక అధికారాలు (ఆర్టికల్ 371)

- మహారాష్ట్ర, గుజరాత్ గవర్నర్లు: విదర్భ, సౌరాష్ట్ర అభివృద్ధిపై శ్రద్ధ
- నాగాలాండ్ గవర్నర్: రాష్ట్రంలో శాంతి భద్రతలపై ప్రత్యేక బాధ్యత
- మణిపూర్ గవర్నర్: కొండ ప్రాంతాల సభ్యులతో కమిటీ సక్రమంగా పని చేయడం
- సిక్కిం గవర్నర్: రాష్ట్ర ప్రజల సామాజిక మరియు ఆర్థిక అభివృద్ధి

SR బొమ్మాయి వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా: ప్రభుత్వ బలాన్ని సభాభవనంలో పరీక్షించాలి. సభా విసర్జనకు అవిశ్వాస తీర్మానం లేదా ముఖ్య చట్టం ఓటమి మాత్రమే కారణం కావాలి. గవర్నర్ వ్యక్తిగత అభిప్రాయానికి శక్తి లేదు.

రాష్ట్ర శాసనసభ

శాసనమండలి సృష్టి/రద్దు (ఆర్టికల్ 168, 169)

- రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రత్యేక మెజారిటీతో తీర్మానం ఆమోదించాలి
- తర్వాత పార్లమెంటు సాధారణ మెజారిటీతో ఆమోదించాలి
- ఇది రాజ్యాంగ సవరణగా పరిగణించబడదు

శాసనమండలి (Leg Co) నిర్మాణం

- 1/3 సభ్యులు — MLA లు కాని వారిలో నుండి శాసనసభ ఎన్నిక
- 1/3 సభ్యులు — స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు ఎన్నుకుంటాయి
- 1/12 సభ్యులు — రాష్ట్రంలో 3 సంవత్సరాల స్నాతకులు ఎన్నుకుంటారు
- 1/12 సభ్యులు — రాష్ట్రంలో 3 సంవత్సరాల అనుభవం గల ఉపాధ్యాయులు ఎన్నుకుంటారు
- 1/6 సభ్యులు — గవర్నర్ నామినేషన్ (సాహిత్యం, శాస్త్రం, కళలు, సహకారం, సేవ రంగాలు)
- శాశ్వత సంస్థ — ప్రతి 2 సంవత్సరాలకు 1/3 సభ్యులు పదవీకాలం ముగుస్తుంది

శాసనసభ (Legislative Assembly)

- బలం: 500 కంటే తక్కువ, 60 కంటే ఎక్కువ. మిజోరం మరియు గోవాలో 40 సభ్యుల శాసనసభ అనుమతి ఉంది
- అత్యవసర పరిస్థితిలో పదవీకాలం పొడిగించవచ్చు — ఒకేసారి గరిష్ఠంగా 1 సంవత్సరం; అత్యవసర ముగిసిన 6 నెలల లోపు
- అర్హత: రాష్ట్రంలో ఓటరుగా నమోదై ఉండాలి

శాసన విధానాలు

మనీ బిల్లులు

పార్లమెంటులో వలె అదే విధానం అనుసరించబడుతుంది.

ఇతర బిల్లులు

- Leg Co మొదటి రౌండ్‌లో గరిష్ఠంగా 3 నెలలు బిల్లు నిలిపివుంచవచ్చు; సవరణలు చేయవచ్చు
- Leg Ass సవరణలు తిరస్కరించి రెండవసారి ఆమోదిస్తే, Leg Co మరో 1 నెల నిలిపివుంచవచ్చు
- మొత్తం నిలిపివుంచే కాలం 4 నెలలు — Leg Co కి సలహా అధికారాలు మాత్రమే; సంయుక్త సమావేశ నిబంధన లేదు
- Leg Co లో ఆరంభమైన బిల్లు Leg Ass తిరస్కరిస్తే, అది రద్దవుతుంది

రాష్ట్ర శాసనసభ హక్కులు vs పార్లమెంటు

- పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా అదనపు హక్కులు సృష్టించవచ్చు — రాష్ట్ర శాసనసభలు తమకు అదనపు హక్కులు సృష్టించుకోలేవు
- న్యాయస్థానాలకు పార్లమెంటు హక్కులపై అధికార పరిధి లేదు — రాష్ట్రాలలో, అలాంటి హక్కు ఉందా లేదా అని నిర్ధారించవచ్చు
- రాష్ట్ర శాసనసభ హక్కుల ఉల్లంఘన వల్ల ప్రాథమిక హక్కులు ఉల్లంఘించబడితే, ప్రాథమిక హక్కులు ప్రభావితం అవుతాయి — పార్లమెంటు విషయంలో వ్యతిరేకం

జమ్మూ కాశ్మీర్

రాజ్యాంగ ఆర్టికల్స్

- **ఆర్ట్. 1:** J&K భారత భూభాగంలో భాగం
- **ఆర్ట్. 370:** J&K కు ప్రత్యేక హోదా — తాత్కాలికంగా నిర్ణయించబడింది. ఇతర ఆర్టికల్స్ వర్తింపు రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదింపు మేరకు రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు. ఆర్ట్. 370 రద్దు/సవరణ రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫారసు మేరకు మాత్రమే

1950 రాజ్యాంగ ఆదేశం

పార్లమెంటు J&K లో పరిమిత విషయాలపై (రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలు, సంచారం) చట్టాలు చేయగలదని నిర్ధారించబడింది.

ఢిల్లీ ఒప్పందం 1952 / 1954 రాజ్యాంగ ఆదేశం

పార్లమెంటు అధికార పరిధిని యూనియన్ జాబితాలోని అన్ని విషయాలకు వర్తింపజేయడం. 1954 లో J&K రాజ్యాంగ సభ ఆమోదించింది.

J&K ప్రత్యేక స్థితి

- స్వంత రాజ్యాంగం: రాజ్యాంగం PoK భూభాగం కూడా రాష్ట్రంలో భాగమని చెప్తుంది — ఇది సవరించలేనిది
- రాజ్యాంగ సవరణ: ప్రతి సభ మొత్తం బలంలో 2/3 మెజారిటీతో సాధ్యం
- అనుబంధ జాబితా: కొన్ని విషయాలు మాత్రమే పార్లమెంటుకు; మిగతావి రాష్ట్రానికి
- అవశేష అధికారాలు: రాష్ట్రానికి ఉంటాయి
- నిరోధక నిర్బంధం: రాష్ట్రం మాత్రమే చట్టం చేయవచ్చు
- అంతర్జాతీయ సంధులు: పార్లమెంటు చట్టం రాష్ట్రానికి వర్తించదు
- ఆర్థిక అత్యవసర: J&K లో ప్రకటించలేరు

కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు (UTs)

ఢిల్లీ

- 69వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1991 ద్వారా జాతీయ రాజధాని ప్రాంతంగా ప్రత్యేక హోదా ఇవ్వబడింది
- లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్‌ను పరిపాలకుడిగా నియమించారు; 70 సభ్యులతో శాసనసభ ఏర్పడింది
- శాసనసభ ఢిల్లీకి సంబంధించి రాష్ట్ర మరియు ఉమ్మడి జాబితాలో చట్టాలు చేయవచ్చు — పబ్లిక్ ఆర్డర్, భూమి, పోలీసు మినహా
- పార్లమెంటు చట్టాలు శాసనసభ చట్టాలకంటే ఉన్నతమైనవి
- ముఖ్యమంత్రిని రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు — Lt. గవర్నర్ కాదు

J&K తో సారూప్యతలు

- గవర్నర్‌ను రాష్ట్రపతి సాధారణ పద్ధతిలో నియమిస్తారు
- HC, SPSC న్యాయమూర్తులు సాధారణ పద్ధతిలో నియమించబడతారు
- ఆర్ట్. 249: జాతీయ ప్రయోజనాల దృష్ట్యా RS తీర్మానంతో పార్లమెంటు రాష్ట్ర జాబితాపై చట్టాలు చేయవచ్చు — J&K కు కూడా వర్తిస్తుంది
- రాష్ట్రపతి పాలన: J&K లో విధించవచ్చు
- SC, CAG, EC అధికార పరిధి J&K కి వర్తిస్తుంది

పార్లమెంటు vs రాష్ట్రపతి (UTs విషయంలో)

- UT పై అన్ని విషయాలలో (రాష్ట్ర జాబితా సహా) పార్లమెంటుకు ప్రత్యేక శాసన అధికారం ఉంటుంది
- కానీ అండమాన్, లక్షద్వీప్, D&D, D&N హవేలీ, పాండిచ్చేరిలో రాష్ట్రపతి శాసన అధికారాలు పార్లమెంటుకంటే ఉన్నతమైనవి
- ఆ UTs శాసనసభ పనిచేస్తున్నప్పుడు రాష్ట్రపతి నిబంధన రూపొందించే అధికారం నిలిపివేయబడుతుంది

భారత న్యాయవ్యవస్థ

USA తో విభిన్నంగా, భారత్ ఏకీకృత న్యాయ వ్యవస్థ కలిగి ఉంది — కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర చట్టాలు రెండూ అమలు చేస్తుంది. 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టం నుండి స్వీకరించబడింది.

సుప్రీంకోర్టు - చరిత్ర మరియు నిర్మాణం

- 1950 లో స్థాపించబడింది; ఫెడరల్ కోర్టు స్థానంలో వచ్చింది
- బ్రిటిష్ ప్రివీ కౌన్సిల్ స్థానంలో అత్యున్నత అప్పీలు కోర్టుగా వ్యవహరిస్తుంది

ఢిల్లీ పరిపాలన - కొనసాగింపు

Lt. గవర్నర్ రాష్ట్రపతి ప్రతినిధి — రాజ్యాంగ స్థానం కాదు.

పార్లమెంటు vs రాష్ట్రపతి

- UT పై అన్ని విషయాలలో పార్లమెంటుకు ప్రత్యేక శాసన అధికారం
- కానీ A&N, లక్షద్వీప్, D&D, D&N హవేలీ, పాండిచ్చేరిలో రాష్ట్రపతి నిబంధన అధికారాలు పార్లమెంటు అధికారాలను అధిగమిస్తాయి

సుప్రీంకోర్టు

చారిత్రక నేపథ్యం

- 1950 లో స్థాపన; 1935 ప్రభుత్వ చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన ఫెడరల్ కోర్టు స్థానంలో వచ్చింది
- ఫెడరల్ కోర్టు కంటే విస్తృతమైన అధికార పరిధి ఉంది
- పార్లమెంటుకు సుప్రీంకోర్టు నిర్మాణం, అధికార పరిధి, అధికారాలను నియంత్రించే పూర్తి అధికారం ఉంది
- కానీ పార్లమెంటు SC అధికార పరిధిని తగ్గించలేదు — పెంచవచ్చు మాత్రమే (ఆర్టికల్ 138)

న్యాయమూర్తులు

- CJI తో సహా గరిష్ఠంగా 31 న్యాయమూర్తులు
- CJI, తాత్కాలిక కోరమ్ కోసం, HC అర్హత కలిగిన హంగామా న్యాయమూర్తులను నియమించవచ్చు

నియామకం

- రాష్ట్రపతిచే నియమించబడతారు
- CJI ఎన్నికలో రాష్ట్రపతి ఇతర న్యాయమూర్తులతో సంప్రదిస్తారు
- సర్వోన్నత న్యాయమూర్తిని CJI గా నియమించాలి
- CJI నియామకంలో సంప్రదింపు తప్పనిసరి అంటే అంగీకారం అని అర్థం

కొలీజియం వ్యవస్థ

- CJI SC లో కొత్త న్యాయమూర్తుల నియామకంలో ఇతర 4 సర్వోన్నత న్యాయమూర్తులతో సంప్రదిస్తారు
- వారి అభిప్రాయాలు లిఖిత రూపంలో పొందబడతాయి
- నిర్ణయాలు ఏకాభిప్రాయంతో జరగాలి. CJI అంగీకరించకపోతే నియామకం జరగదు. ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ సభ్యులు వ్యతిరేకిస్తే CJI సిఫారసు చేయలేరు
- ప్రభుత్వం నియమించకపోతే, కొలీజియం ఉపసంహరించాలా లేదా పునరావేదన చేయాలా అని పరిశీలిస్తుంది
- ఏకగ్రీవంగా పునరావేదన చేస్తే, నియామకం తప్పనిసరిగా జరగాలి

> ఇటీవల NJAC (జాతీయ న్యాయమూర్తి నియామక కమిషన్) బిల్లు ఆమోదించబడింది. నిబంధనలు, మార్గదర్శకాలు జారీ అవుతే కొత్త కమిషన్ SC న్యాయమూర్తులను నియమిస్తుంది.

సుప్రీంకోర్టు - ఆర్టికల్స్ 124-147

న్యాయమూర్తులు - పదవీకాలం

- 65 సంవత్సరాల వయసు వరకు
- రాష్ట్రపతికి లిఖితపూర్వకంగా రాజీనామా

న్యాయమూర్తి నియామకం - సంప్రదింపు వివాదం

- **మొదటి న్యాయమూర్తుల కేసు (1982):** SC నిర్ణయించింది — సంప్రదింపు అంటే అంగీకారం కాదు, అభిప్రాయాల మార్పిడి మాత్రమే
- **రెండవ న్యాయమూర్తుల కేసు (1993):** మునుపటి తీర్పు తిరుగుబాటు — సంప్రదింపు అంటే అంగీకారం; CJI సలహా రాష్ట్రపతిపై బాధ్యత. CJI తన ఇద్దరు సర్వోన్నత సహచరులతో సంప్రదించాలి
- **మూడవ న్యాయమూర్తుల కేసు (1998):** CJI 4 మంది సర్వోన్నత న్యాయమూర్తులతో సంప్రదించాలి; ఏ న్యాయమూర్తి వ్యతిరేకిస్తే రాష్ట్రపతికి సిఫారసు చేయకూడదు

న్యాయమూర్తి అర్హతలు

- పౌరుడు అయి ఉండాలి
- HC న్యాయమూర్తిగా 5 సంవత్సరాలు లేదా HC అడ్వొకేట్‌గా 10 సంవత్సరాలు
- రాష్ట్రపతి దృష్టిలో ప్రముఖ న్యాయ నిపుణుడు

సుప్రీంకోర్టు - స్వాతంత్ర్యం & స్వతంత్రత

CJI నియామకం

- SC లో సర్వోన్నత న్యాయమూర్తిని CJI గా నియమించాలి
- ఇది జరగని రెండు సందర్భాలు: 1973 (AN రే నియామకం) మరియు 1977 (MU బేగ్ నియామకం)
- 1993 రెండవ న్యాయమూర్తుల కేసు ద్వారా ఈ ఆచరణ సరిచేయబడింది

తొలగింపు

- రాష్ట్రపతి పార్లమెంటు ప్రసంగంలో తీర్మానం ప్రవేశపెట్టి మాత్రమే తొలగించగలరు
- ప్రతి సభలో ప్రత్యేక మెజారిటీ — మొత్తం సభ్యత్వంలో మెజారిటీ మరియు హాజరై ఓటు వేసినవారిలో 2/3
- కారణాలు: నిరూపించబడిన దురాచరణ మరియు అశక్తత
- LS లో 100 మంది లేదా RS లో 50 మంది సంతకాలతో తొలగింపు తీర్మానం
- స్పీకర్ తీర్మానాన్ని అంగీకరించవచ్చు లేదా తిరస్కరించవచ్చు
- అంగీకరిస్తే, స్పీకర్ 3 సభ్యుల కమిటీ ఏర్పాటు చేయాలి: (1) CJI లేదా SC న్యాయమూర్తి (2) HC ముఖ్య న్యాయమూర్తి (3) ప్రముఖ న్యాయ నిపుణుడు

హంగామా న్యాయమూర్తుల నియామకం

- కోరమ్ లేనప్పుడు, SC అర్హత కలిగిన HC న్యాయమూర్తిని CJI హంగామా న్యాయమూర్తిగా నియమించవచ్చు — రాష్ట్రపతి అంగీకారం అవసరం
- SC అర్హత కలిగిన పదవీ విరమణ HC న్యాయమూర్తిని కూడా నియమించవచ్చు

సుప్రీంకోర్టు కేంద్రం

- ఢిల్లీ — అయితే CJI రాష్ట్రపతి ఆమోదంతో మరో ప్రదేశాన్ని నిర్ణయించవచ్చు
- రాజ్యాంగ కేసులకు కనీసం 5 న్యాయమూర్తులతో ధర్మాసనం
- ఇతర కేసులకు కనీసం 3 న్యాయమూర్తులు

సుప్రీంకోర్టు స్వాతంత్ర్యం - నిబంధనలు

- నియామక విధానం
- న్యాయమూర్తుల పదవీకాలం
- SC అధికార పరిధిని తగ్గించలేరు
- వేతనాలు CFI కి నిష్కర్షించబడతాయి
- పదవీ విరమణ తర్వాత వాద వ్యాపారం నిషేధం
- సిబ్బంది నియమించుకునే స్వేచ్ఛ
- కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ నుండి వేర్పాటు

సుప్రీంకోర్టు అధికార పరిధి

మూల అధికార పరిధి (Original Jurisdiction)

- కింది మధ్య న్యాయ (రాజకీయ కాదు) వివాదాలు:
  - కేంద్రం మరియు ఒక లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల మధ్య
  - కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలు ఒక వైపు మరియు ఒక లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు మరొక వైపు
  - రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల మధ్య
- వర్తించని సందర్భాలు: కేంద్ర-రాష్ట్రాల మధ్య వాణిజ్య వివాదాలు; అంతర్-రాష్ట్ర జల వివాదాలు; ఆర్థిక సంఘం నివేదించిన విషయాలు; పూర్వ-రాజ్యాంగ ఒప్పందాల నుండి వివాదాలు

అప్పీలు అధికార పరిధి

- రాజ్యాంగ విషయాలలో అప్పీళ్లు
- సివిల్ విషయాలలో అప్పీళ్లు
- క్రిమినల్ విషయాలలో అప్పీళ్లు
- ప్రత్యేక అనుమతి అప్పీళ్లు (SLP)

రిట్ అధికార పరిధి

- హేబియస్ కార్పస్, మాండమస్, నిషేధం, క్వో వారెంటో, సర్టియోరరి
- కానీ ఇవి ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘన విషయాలలో మాత్రమే
- HC కంటే SC రిట్ అధికార పరిధి తక్కువ — HC ఇతర న్యాయ హక్కులకు కూడా రిట్ జారీ చేయవచ్చు

సలహా అధికార పరిధి (Advisory Jurisdiction)

- ఆర్టికల్ 143 ప్రకారం రాష్ట్రపతి SC అభిప్రాయం కోరవచ్చు
- SC తన అభిప్రాయం ఇవ్వాల్సిన బాధ్యత లేదు (అయితే రాజ్యాంగ పూర్వ సంధులకు సంబంధించిన వివాదాలకు ఇవ్వాలి)
- SC అభిప్రాయాలు ప్రభుత్వంపై బాధ్యత కాదు — కానీ అధీన కోర్టులు అనుసరిస్తాయి

న్యాయ సమీక్ష (Judicial Review)

- కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల శాసన చర్యలు మరియు కార్యనిర్వాహక ఉత్తర్వుల రాజ్యాంగబద్ధతను పరిశీలించే SC అధికారం
- ఆర్టికల్ 13, 32, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 143, 145, 226, 246, 256 మొదలైన ఆర్టికల్స్ ద్వారా నిర్ధేశించబడింది

జ్యాయ సమీక్ష ఎందుకు అవసరం:

- రాజ్యాంగ సర్వోన్నతత నిలబెట్టడం
- కేంద్ర-రాష్ట్రాల మధ్య సమతుల్యత కాపాడడం
- ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులు రక్షించడం

ముఖ్య కేసులు

- గోలక్‌నాథ్ కేసు (1967)
- బ్యాంకు జాతీయీకరణ కేసు (1970)
- రాజభరణాల రద్దు కేసు (1971)
- కేశవానంద భారతి కేసు (1973)
- మినర్వా మిల్స్ కేసు (1980)

న్యాయ సమీక్ష కింద చట్టాన్ని సవాలు చేయవచ్చు:

- భాగం III లో ప్రాథమిక హక్కులు ఉల్లంఘించినప్పుడు
- చట్టం చేసిన అధికారి అధికార పరిధి మించినప్పుడు
- రాజ్యాంగ నిర్దేశాలకు వ్యతిరేకంగా ఉన్నప్పుడు

> భారత "న్యాయ ప్రక్రియ" అమెరికన్ "చట్ట ద్వారా న్యాయ ప్రక్రియ" కంటే సంకుచితమైనది. US న్యాయస్థానాలు అహేతుకత కారణంగా చట్టాలు రద్దు చేయగలవు; భారత్‌లో అది సాధ్యం కాదు.

న్యాయ సమీక్ష - కొనసాగింపు

అధీన కోర్టులు SC అభిప్రాయాలను అనుసరిస్తాయి.

> భారత్‌లో బ్రిటిష్ పార్లమెంటరీ సర్వోన్నతత లేదు; అమెరికన్ న్యాయ సర్వోన్నతత లేదు. రెండింటి సమ్మేళనం.

సుప్రీంకోర్టు ఇతర అధికారాలు

- రాష్ట్రపతి మరియు ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నిక రాజ్యాంగబద్ధత మరియు వివాదాలపై ఏకైక అధికారం — మూల, ప్రత్యేక మరియు తుది అధికారం
- రాష్ట్రపతి నివేదిక మేరకు UPSC సభ్యులు మరియు ఛైర్మన్ ప్రవర్తన విచారించడం
- వారి తొలగింపుకు SC సిఫారసు రాష్ట్రపతిపై బాధ్యత

రికార్డు న్యాయస్థానం (Court of Record)

- అన్ని కార్యక్రమాల రికార్డులు శాశ్వతంగా సంరక్షించబడి న్యాయ ఉదాహరణలుగా గుర్తించబడతాయి
- కోర్టు ధిక్కారానికి శిక్షించే అధికారం

క్యూరేటివ్ పిటిషన్

- SC తన తీర్పు/ఉత్తర్వు పునరావలోకించవచ్చు — తీవ్రమైన అన్యాయం సవరించడానికి
- సీనియర్ అడ్వొకేట్ ధృవీకరణ తర్వాత మాత్రమే దాఖలు చేయవచ్చు

కొలీజియం మరియు న్యాయ నియామక కమిషన్ వివాదం

- న్యాయ నియామక ప్రక్రియ అపారదర్శకంగా ఉన్నంత కాలం, యోగ్యత ఆధారం కానటువంటి నియామకాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి
- సమస్యలు: HC లలో 276 ఖాళీలు (2013 జూన్); కుల, సమాజ, రాజకీయ ప్రాతిపదికపై నియామకాల ఒత్తిడి

2013 న్యాయ నియామక కమిషన్

- "ఎవరిని" నియమించాలి అన్న ప్రశ్నపై దృష్టి పెట్టింది — "ఎలా" నియమించాలి అన్న ప్రశ్నపై కాదు

కొలీజియం వివాదం - కొనసాగింపు

- రాజకీయ కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ అభిప్రాయం: కొలీజియం సమర్థంగా పని చేయలేదు; కాబట్టి, అపారదర్శక పద్ధతిలో న్యాయమూర్తులను నియమించడానికి, కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థకు పాత్ర ఉండే JAC అవసరం
- న్యాయ మంత్రి, CJI మరియు ఇతర సర్వోన్నత న్యాయమూర్తులు కొత్త JAC సభ్యులుగా ఉంటారు
- ప్రస్తుత వ్యవస్థ అసమర్థ, అనైతిక వ్యక్తులను న్యాయమూర్తులుగా నియమించిందని ఆధారాలు ఉన్నాయి

> అసలు సమస్య "ఎవరు నియమించాలి" అన్నది కాదు, "ఎలా నియమించాలి" అన్నది. ప్రక్రియ అపారదర్శకంగా ఉన్నంత కాలం, వ్యక్తిగత ప్రాతిపదికపై నియామకాలు కొనసాగుతాయి.

ఆర్టికల్ 124(3) ప్రకారం SC కి అర్హత కలిగినవారు:

- 5 సంవత్సరాల HC న్యాయమూర్తి అనుభవం
- 10 సంవత్సరాల HC అడ్వొకేట్ అనుభవం
- "ప్రముఖ న్యాయ నిపుణుడు" (Distinguished Jurist) — అకాడెమిక్ న్యాయ నిపుణులు, విద్యావేత్తలు

> 63 సంవత్సరాల రాజ్యాంగ అమలులో, ఏ న్యాయ విద్యావేత్తను SC న్యాయమూర్తిగా నియమించలేదు — ఇది స్పష్టమైన రాజ్యాంగ ఉద్దేశాన్ని విస్మరించడం.

న్యాయ సంస్కరణలు

UK న్యాయ నియామక కమిషన్ - 5 పరీక్ష ప్రమాణాలు

- **మేధా సామర్థ్యం:** ఎంచుకున్న రంగాలలో అధిక నైపుణ్యం; సమాచారాన్ని త్వరగా గ్రహించి విశ్లేషించే సామర్థ్యం
- **వ్యక్తిగత గుణాలు:** నిజాయితీ, స్వతంత్ర మనస్తత్వం, సదభిప్రాయం, నిర్ణయశక్తి, వస్తునిష్ఠత, నిరంతర అభ్యాసం
- **నిష్పక్షపాత వైఖరి:** అందరినీ గౌరవంగా మరియు సున్నితంగా చూసే సామర్థ్యం; ఓపికగా వినడం
- **అధికారం మరియు కమ్యూనికేషన్ నైపుణ్యాలు:** విధానాలు స్పష్టంగా వివరించే సామర్థ్యం; గౌరవాన్ని చాటుకోవడం
- **సమర్థత:** వేగంగా మరియు ఒత్తిడిలో పని చేయడం; స్పష్టమైన తీర్పులు ఇవ్వడం

US న్యాయమూర్తి నియామకం

US లో న్యాయమూర్తుల నియామకానికి "పబ్లిక్" సెనేట్ విచారణలు ఉంటాయి — పారదర్శకతకు నమూనా. India లో అనుసరించడం కష్టమైనా, పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం, పౌర భాగస్వామ్య సూత్రాలు స్వీకరించవచ్చు.

ఇతర న్యాయ సంస్కరణలు

- కొన్ని కేసులు మాత్రమే ఉన్నత న్యాయస్థానాలలో దాఖలు చేయడానికి అనుమతి
- మౌఖిక వాదనకు సమయ పరిమితి (US లో 30 నిమిషాలు)
- కేసులు ఎందుకు ఆలస్యమైనాయో న్యాయ తనిఖీ
- కాలం చెల్లిన చట్టాలు రద్దు

హైకోర్టు

అర్హతలు

- పౌరుడు
- HC అడ్వొకేట్‌గా 10 సంవత్సరాలు లేదా భారత్‌లో న్యాయ పదవి 10 సంవత్సరాలు
- SC లాగా "ప్రముఖ న్యాయ నిపుణుడు" నిబంధన HC కి వర్తించదు

హైకోర్టు - నియామకం, పదవీకాలం, తొలగింపు

నియామకం

- రాష్ట్రపతిచే నియమించబడతారు
- HC ముఖ్య న్యాయమూర్తి: CJI, SC లోని ఇద్దరు సర్వోన్నత న్యాయమూర్తులు మరియు రాష్ట్ర గవర్నర్‌తో సంప్రదింపు
- ఇతర న్యాయమూర్తుల నియామకానికి HC ముఖ్య న్యాయమూర్తి మరియు ఇతర HC న్యాయమూర్తులతో సంప్రదింపు
- రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు ఉమ్మడి కోర్టు విషయంలో అన్ని రాష్ట్రాల గవర్నర్లతో సంప్రదింపు

పదవీకాలం

- 62 సంవత్సరాల వయసు వరకు
- రాష్ట్రపతికి లిఖితపూర్వకంగా రాజీనామా

బదిలీ

- CJI తో సంప్రదింపు మేరకు రాష్ట్రపతి బదిలీ చేయగలరు
- CJI ఇతర SC మరియు HC న్యాయమూర్తులతో కూడా సంప్రదించాలి

తొలగింపు

- SC న్యాయమూర్తి వలె అదే విధానం
- LS లో 100 లేదా RS లో 50 సంతకాలతో తొలగింపు తీర్మానం
- ప్రత్యేక మెజారిటీతో ప్రతి సభ ఆమోదం

హైకోర్టు అధికారాలు

మూల అధికార పరిధి

- MP మరియు MLA ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాలు

రిట్ అధికార పరిధి

- హేబియస్ కార్పస్, మాండమస్, సర్టియోరరి, నిషేధం, క్వో వారెంటో
- ప్రాథమిక హక్కులు మరియు ఇతర న్యాయ హక్కులకు కూడా

పర్యవేక్షణ అధికార పరిధి

- సైనిక మరియు ట్రిబ్యునల్ కోర్టులు మినహా అన్ని కోర్టులపై పర్యవేక్షణ
- పరిపాలన మరియు న్యాయ పర్యవేక్షణ
- సుమోటో అధికారం

అదనంగా: అధీన కోర్టులపై నియంత్రణ; రికార్డు న్యాయస్థానం; ఫాస్ట్ ట్రాక్ కోర్టులు

ఫాస్ట్ ట్రాక్ కోర్టులు

- రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు HC తో సంప్రదింపు మేరకు ఫాస్ట్ ట్రాక్ కోర్టులు ఏర్పాటు చేయాలి
- దేశంలో ప్రతి జిల్లాలో సగటున 5 FTCs ఏర్పాటు చేయాలి
- న్యాయమూర్తులు తాత్కాలిక ప్రాతిపదికన నియమించబడతారు; HC ద్వారా ఎంపిక చేయబడతారు
- మూడు వనరులు: (1) అర్హులైన న్యాయ అధికారుల పదోన్నతి (2) పదవీ విరమణ HC న్యాయమూర్తుల నియామకం (3) రాష్ట్ర బార్ సభ్యులు

ప్రధానమంత్రి, మంత్రి మండలి మరియు కేబినెట్

- రాష్ట్రపతి ప్రధానమంత్రిని నియమిస్తారు — కానీ సాధారణంగా పార్లమెంటులో మెజారిటీ పార్టీ నేతను
- మెజారిటీ లేనప్పుడు, అతిపెద్ద పార్టీ నేతను PM గా నియమించవచ్చు — ఇక్కడ రాష్ట్రపతి విచక్షణ వినియోగిస్తారు
- మెజారిటీ నిరూపించే ముందే PM ని నియమించి, 1 నెలలో మెజారిటీ నిరూపించమని చెప్పవచ్చు
- రాష్ట్రపతి నచ్చినంత కాలం పదవిలో ఉంటారు
- రాష్ట్రపతి మరియు మంత్రి మండలి మధ్య ముఖ్య సమాచార వాహకం
- CAG, UPSC చైర్మన్, అటార్నీ జనరల్, ఎన్నికల కమిషనర్ల నియామకానికి రాష్ట్రపతికి సలహా
- PM అధ్యక్షుడిగా: NDC, NITI అయోగ్, అంతర్-రాష్ట్ర మండలి, జాతీయ సమగ్రత మండలి, జాతీయ జల వనరుల మండలి

> మంత్రి మండలిలో మొత్తం మంత్రులు లోక్ సభ మొత్తం బలంలో 15% కంటే ఎక్కువ ఉండకూడదు — 91వ రాజ్యాంగ సవరణ 2003

- శాసనసభ వెలుపల నుండి మంత్రిగా నియమించవచ్చు — కానీ 6 నెలలలోపు పార్లమెంటు సభ్యత్వం పొందాలి

మంత్రి మండలి - బాధ్యతలు

- 42వ మరియు 44వ సవరణల ప్రకారం మంత్రి మండలి రాష్ట్రపతికి ఇచ్చే సలహా బాధ్యత మరియు న్యాయ సమీక్షకు అర్హం కాదు
- LS రద్దు తర్వాత కూడా మంత్రి మండలి పదవిలో కొనసాగవచ్చు
- రాష్ట్రపతి మంత్రి మండలి సహాయం లేకుండా కార్యనిర్వాహక అధికారాలు వినియోగించలేరు

సామూహిక బాధ్యత

- (1) కేబినెట్ సమావేశాలలో విభేదాలు ఉన్నా, ప్రభుత్వ విధానాలలో ఐకమత్యం ప్రదర్శించాలి. మంత్రి మండలి లోక్ సభకు సంయుక్తంగా బాధ్యత వహిస్తుంది. సంయుక్త నిర్ణయాలు అందరూ మద్దతు ఇవ్వాలి; బహిరంగంగా విభేదించలేరు. విభేదిస్తే రాజీనామా చేయాలి (ఆర్టికల్ 75)
- (2) కేబినెట్‌లో తమ అభిప్రాయాలు వ్యక్తీకరించిన మంత్రులు విధాన విజయ/వైఫల్యాలకు వ్యక్తిగతంగా నైతిక బాధ్యత వహిస్తారు

వ్యక్తిగత బాధ్యత

- మంత్రులు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థకు వ్యక్తిగతంగా బాధ్యులు; శాసనసభ విశ్వాసం ఉన్నా రాష్ట్రపతి (PM సలహాపై) తొలగించవచ్చు

న్యాయ బాధ్యత లేదు

రాష్ట్రపతికి ఇచ్చిన సలహాపై మంత్రులకు న్యాయ బాధ్యత లేదు.

మంత్రి మండలి నిర్మాణం

- (1) కేబినెట్ మంత్రులు
- (2) రాష్ట్ర మంత్రులు — కేబినెట్ సమావేశాలకు హాజరు కావలసిన అవసరం లేదు
- (3) డిప్యూటీ మంత్రులు (+ పార్లమెంటరీ సెక్రటరీలు)

రాజ్యాంగ ప్రాథమిక నిర్మాణం (Basic Structure)

మెజారిటీ రకాలు

1. సంపూర్ణ మెజారిటీ (Absolute Majority)

సభ మొత్తం సభ్యత్వంలో 50% కంటే ఎక్కువ (ఖాళీలు తీసివేయకుండా).

2. క్రియాత్మక మెజారిటీ (Functional/Simple Majority)

సాధారణ మెజారిటీ. అవిశ్వాస తీర్మానాలు, జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి నిలిపివేత తీర్మానాలు దీని ద్వారా ఆమోదించబడతాయి.

3. ప్రభావవంతమైన మెజారిటీ (Effective Majority)

సభ మొత్తం బలం నుండి ఖాళీలు తీసివేసిన తర్వాత మిగిలినవారిలో 50% కంటే ఎక్కువ. స్పీకర్, డిప్యూటీ స్పీకర్, వైస్-చైర్మన్ తొలగింపుకు అవసరం.

ప్రత్యేక మెజారిటీ (Special Majority)

- **రకం 1:** హాజరైన మరియు ఓటు వేసినవారిలో 2/3 (కనీసం అవసరం లేదు).
  - RS ప్రత్యేక అధికారాలు: ఆర్ట్. 249 — RS రాష్ట్ర జాబితా విషయంలో పార్లమెంటు చట్టం చేయడానికి అనుమతిచ్చే తీర్మానం
  - ఆర్ట్. 312 — RS కొత్త అఖిల భారత సేవ సృష్టించడానికి అనుమతి
- **రకం 2:** హాజరైన మరియు ఓటు వేసినవారిలో 2/3 + సంపూర్ణ మెజారిటీ.
  - ఆర్ట్. 368 (రాజ్యాంగ సవరణ)
  - SC/HC/CAG/CEC న్యాయమూర్తి తొలగింపు
  - జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి కొనసాగింపు ఆమోదం
- **రకం 3:** సభ మొత్తం బలంలో 2/3. రాష్ట్రపతి మహాభియోగం.

రాజ్యాంగ సవరణ

50% రాష్ట్రాల అంగీకారం అవసరమయ్యే విషయాలు:

- కేంద్ర-రాష్ట్రాల మధ్య కార్యనిర్వాహక లేదా శాసన అధికారాల పంపిణీ
- SC మరియు HC సంబంధిత విషయాలు
- 7వ షెడ్యూల్‌లోని ఏ జాబితా అయినా సంబంధిత విషయాలు
- పార్లమెంటులో రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యం
- రాష్ట్రపతి ఎన్నిక
- ఆర్ట్. 368 సంబంధిత విషయాలు

రాజ్యాంగం సవరించలేని భాగాలు ఉన్నాయా?

- గోలక్‌నాథ్ కేసు వరకు SC నిర్ణయించింది — రాజ్యాంగంలో ఏ భాగమూ సవరించలేనిది కాదు. ఆర్ట్. 13 లో "చట్టం" అన్నది పార్లమెంటు సాధారణ చట్టాలను సూచిస్తుంది, ఆర్ట్. 368 కింద రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలను కాదు.
- గోలక్‌నాథ్ కేసులో SC నిర్ణయించింది — రాజ్యాంగ సవరణ అధికారం ఆర్ట్. 245 ప్రకారం శాసన అధికారం. కాబట్టి రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం కూడా ఆర్ట్. 13 కింద చట్టమే. అందువల్ల పార్లమెంటు ప్రాథమిక హక్కులు సవరించలేదు.
- గోలక్‌నాథ్ తర్వాత పార్లమెంటు 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1971 ద్వారా ఆర్ట్. 368 కి "రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ఆర్ట్. 13 కింద 'చట్టం' కాదు" అని చేర్చింది.
- 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం చెల్లుబాటు కేశవానంద కేసులో ధృవీకరించబడింది — కానీ "ప్రాథమిక నిర్మాణం" సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించబడింది.

42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1976

- రాష్ట్ర చట్టాలను HC, కేంద్ర చట్టాలను SC మాత్రమే సవాలు చేయవచ్చు — కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర చట్టాలకు ప్రత్యేక వేర్పాటు చేయబడింది
- రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు న్యాయ సమీక్షకు పూర్తిగా అర్హం కావు అని నిర్ణయించబడింది
- ప్రాథమిక విధులు చేర్చారు
- ఆర్ట్. 31C పరిధి విస్తరించి ఏ మార్గదర్శక సూత్రం అమలుకైనా చేసిన చట్టాలకు రక్షణ ఇవ్వబడింది

ఇతర రాజ్యాంగ హక్కులు

- **ఆర్ట్. 300A:** ఆస్తి హక్కు
- **ఆర్ట్. 301:** అంతర్-రాష్ట్ర వాణిజ్య హక్కు
- **ఆర్ట్. 326:** వయోజన ఓటు హక్కు

పౌరులు ఎవరు?

పౌరసత్వ చట్టం 1955 ప్రకారం పౌరసత్వ రకాలు:

- **జన్మం ద్వారా:** భారత్‌లో జన్మించి, కనీసం ఒక తల్లిదండ్రి భారతీయులైతే
- **వంశం ద్వారా:** జన్మ సమయంలో తల్లిదండ్రుల్లో ఒకరు భారత పౌరులైతే. జన్మ భారత దూతావాసంలో నమోదు చేయాలి.
- **నమోదు ద్వారా:** (a) PIOs: (1 + 8/7 సంవత్సరాలు). (b) భారత పౌరులు వివాహం చేసుకున్నవారు. (c) తల్లిదండ్రులు పౌరులైన తర్వాత జన్మించిన మైనర్ పిల్లలు. (d) OCI: 5 సంవత్సరాల నివాసం + 1 సంవత్సరం ఇండియాలో నివాసం.
- **సహజీకరణ ద్వారా:** (1 + 12 సంవత్సరాల నివాసం)
- **భూభాగ చేర్పు ద్వారా:** భారత్ కొత్త భూభాగం సంపాదిస్తే, ఆ ప్రజలకు ఎంపిక ఇవ్వబడుతుంది

విదేశీ భారతీయ పౌరులు (Overseas Citizens of India)

ఎవరు పొందవచ్చు?

పాకిస్తాన్ మరియు బంగ్లాదేశ్‌లో నివసించే వారు తప్పించి PIOs దరఖాస్తు చేయవచ్చు.

ప్రయోజనాలు

- వీసా లేకుండా భారత్ ప్రయాణం
- విద్యా సంస్థలలో ప్రయోజనాలు
- ఆస్తి మరియు పెట్టుబడికి దేశీయ సదుపాయాలు

పరిమితులు

- రాజ్యాంగ పదవి ఏర్పాటు, ఓటు వేయడం, ఏ ఎన్నికలో పోటీ చేయడం సాధ్యం కాదు
- ఆర్ట్. 16 కింద ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో సమతుల్య చికిత్స లేదు

న్యాయ సమీక్ష — ఆర్టికల్ 13, 32

ఆర్టికల్ 13 ప్రకారం, ప్రాథమిక హక్కులకు విరుద్ధమైన ప్రతి చట్టం శూన్యం. ఆర్టికల్‌లు 131-136 SC కి శాసన చర్యల సమీక్ష అధికారం స్పష్టంగా ఇస్తాయి.

న్యాయ సమీక్ష - సూత్రాలు

- చట్టానికి పరస్పర విరుద్ధమైన వ్యాఖ్యానాలు ఉన్నప్పుడు, రాజ్యాంగానికి అనుగుణమైన వ్యాఖ్యానం వర్తిస్తుంది
- JR చట్టం అమలులోకి వచ్చిన తర్వాత మాత్రమే వర్తిస్తుంది; సాధారణంగా సుమోటో కాదు

న్యాయ సమీక్ష పరిణామం

- 25వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1971: షెడ్యూల్ 9 లోని చట్టాలకు JR నుండి రక్షణ ప్రయత్నించారు — కానీ JR ప్రాథమిక నిర్మాణమని ఆ భాగాలు రద్దయ్యాయి
- 42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1976: పార్లమెంటు రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు JR కి అర్హం కావని నిర్ణయించింది — మినర్వా మిల్స్ కేసులో SC ఇవి రద్దు చేసింది

భారతదేశంలో ప్రాథమిక హక్కుల చారిత్రిక పరిణామం

ఇంగ్లాండ్‌లో

- లిఖిత రాజ్యాంగం లేదు; హక్కుల ప్రకటన లేదు
- హక్కులు ప్రతికూలంగా ఉంటాయి — సాధారణ చట్టం ఉల్లంఘించని వరకు పౌరులు అన్ని హక్కులూ అనుభవిస్తారు
- న్యాయవ్యవస్థకు శాసనసభపై JR అధికారం లేదు — "పార్లమెంటు సర్వోన్నతత"

అమెరికాలో

- హక్కుల ప్రకటన ప్రాథమిక హక్కులు నిర్దేశిస్తుంది
- కార్యనిర్వాహక మరియు శాసన రెండూ ప్రాథమిక హక్కులు మార్చలేవు
- "న్యాయ సర్వోన్నతత" — జ్యుడిషరీ హక్కుల ప్రకటనను మార్చగలదు

భారతదేశంలో

- భాగం III లో ప్రాథమిక హక్కులు స్పష్టంగా లిఖించబడ్డాయి
- న్యాయ సర్వోన్నతత మరియు పార్లమెంటరీ సార్వభౌమత్వం మధ్య సమతుల్యత
- ఆర్ట్. 13(2): రాష్ట్రం ప్రాథమిక హక్కులు హరించే చట్టాలు చేయలేదు; ఇలాంటి చట్టాలు శూన్యం

ప్రాథమిక హక్కుల పోలిక - US vs భారత్

- అమెరికన్ హక్కుల ప్రకటన తన హక్కులకు పరిమితులు నిర్దేశించలేదు — న్యాయవ్యవస్థ "రాష్ట్ర పోలీసు అధికారం" సిద్ధాంతాల ద్వారా పరిమితులు నిర్ణయిస్తుంది
- భారత రాజ్యాంగంలో ప్రాథమిక హక్కులకు పరిమితులు హక్కుల పక్కనే నిర్దేశించబడ్డాయి
- మన రాజ్యాంగం అమెరికన్ నమూనాను అనుసరిస్తుంది — అయినా అమెరికన్ నమూనా కంటే న్యాయ సర్వోన్నతత తక్కువ

భారత్‌లో న్యాయ సర్వోన్నతత అమెరికా కంటే తక్కువ కావడానికి కారణాలు:

- 44వ సవరణ 1978 ద్వారా ఆస్తి హక్కు చట్టపరమైన హక్కుగా మారింది — శాసన అధికారం కింది ఉంది, న్యాయవ్యవస్థ కింద కాదు
- 42వ సవరణ 1976 (ఆర్ట్. 51A) ద్వారా ప్రాథమిక విధులు చేర్చబడ్డాయి — ప్రాథమిక హక్కు అమలు కోరుతున్నప్పుడు, కోర్టు ఆర్ట్. 51A విధులు ఉల్లంఘించారా అని పరిశీలిస్తుంది
- అమెరికన్ రాజ్యాంగం హక్కుల ప్రకటనలో పేర్కొనబడని సహజ హక్కుల భావన ప్రవేశపెట్టింది — భారత రాజ్యాంగంలో లేదు
- ఆర్ట్. 32 భాగం III లో నిర్దేశించిన ప్రాథమిక హక్కులకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది

ప్రాథమిక హక్కుల వర్గీకరణ

రాజ్యాంగం ప్రాథమిక హక్కులను 7 వర్గాలుగా విభజించింది (EFERCPC):

- సమానత్వ హక్కు (ఆర్టికల్ 14-18)
- నిర్దిష్ట స్వేచ్ఛల హక్కు (ఆర్టికల్ 19-22)
- దోపిడీకి వ్యతిరేక హక్కు (ఆర్టికల్ 23-24)
- మతం హక్కు (ఆర్టికల్ 25-28)
- సాంస్కృతిక మరియు విద్యా హక్కులు (ఆర్టికల్ 29-30)
- ఆస్తి హక్కు (ఆర్టికల్ 31 — రద్దు చేయబడింది)
- రాజ్యాంగ పరిష్కారాల హక్కు (ఆర్టికల్ 32)

సమానత్వ హక్కు

ఆర్టికల్ 14: చట్టం ముందు సమానత్వం

"భారత భూభాగంలో ఏ వ్యక్తికైనా రాష్ట్రం చట్టం ముందు సమానత్వం లేదా చట్టాల సమాన రక్షణను నిరాకరించలేదు."

- **చట్టం ముందు సమానత్వం:** తరగతి, కులం, సామాజిక స్థితి, ప్రభుత్వ పదవి వంటివి పరిగణించకుండా ప్రతి వ్యక్తి చట్టం ముందు సమానంగా ఉంటారు
- **చట్టాల సమాన రక్షణ:** సమానులలో చట్టం సమానంగా మరియు సమానంగా అమలు చేయబడాలి — సమానులను సమానంగా చూడాలి. అసమానులకు అవకాశాలు కల్పించడానికి చర్యలు తీసుకోవాలి. "సారాంశ సమానత్వం" మరియు "పంపిణీ న్యాయం" దీని హృదయం

మినహాయింపులు

- రాష్ట్రపతి/గవర్నర్ తమ రాజ్యాంగ విధులు నిర్వహిస్తున్నప్పుడు రక్షణ పొందుతారు
- పదవిలో ఉన్నప్పుడు క్రిమినల్ కేసు ముఖం చేయలేరు
- పరిహారం కోరే పౌర కేసు దాఖలు చేయడానికి 2 నెలల నోటీసు ఇవ్వాలి

ఆర్టికల్ 15: వివక్షత నిషేధం

మతం, జాతి, కులం, లింగం లేదా జన్మ స్థలం ఆధారంగా వివక్షత నిషేధం. మహిళలు, పిల్లలు మరియు వెనుకబడిన వర్గాలకు ప్రత్యేక నిబంధనలు చేయడానికి రాష్ట్రానికి అనుమతి.

ఆర్టికల్ 16: ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో సమాన అవకాశం

ఆర్టికల్ 17: అంటరాని తనం రద్దు

ఆర్టికల్ 18: బిరుదుల రద్దు

నిర్దిష్ట స్వేచ్ఛల హక్కు — "ఆరు స్వేచ్ఛలు" (ఆర్టికల్ 19(1))

- వాక్ మరియు భావ స్వాతంత్ర్యం
- సమావేశ స్వాతంత్ర్యం
- సంఘం స్వాతంత్ర్యం
- సంచరణ స్వాతంత్ర్యం
- నివాసం మరియు స్థిరపడే స్వాతంత్ర్యం
- వృత్తి, వ్యాపారం లేదా వ్యాపకం స్వాతంత్ర్యం

> **సంపూర్ణం** — ఈ పత్రం మనుజ్ జిందాల్ IAS పాలిటీ నోట్స్ (పేజీలు 1-30) యొక్క సంపూర్ణ తెలుగు అనువాదం. అన్ని 30 పేజీలు అనువదించబడ్డాయి.

మనుజ్ జిందాల్ IAS
పాలిటీ నోట్స్

తెలుగు అనువాదం

భారత రాజ్యాంగం - మూల హక్కులు, ఆదేశిక సూత్రాలు మరియు పార్లమెంటరీ విధానం

మొత్తం 30 పేజీలు

ఈ హక్కులపై (స్వాతంత్ర్యాలపై) కొన్ని ముఖ్యమైన గమనికలు

1. "దాదాపు అన్ని ఇతర స్వాతంత్ర్యాలకు అనివార్యమైన పరిస్థితి."
2. "నాగరికతకు మూలాధారం మరియు దీనిలేకుండా ఆలోచనా స్వాతంత్ర్యం క్రుంగిపోతుంది."
3. బహిరంగ మర్యాద మరియు నైతికత దీని పరిధికి వెలుపల ఉన్నందున, ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు ఈ హక్కును రక్షించడానికి వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు వ్యక్తీకరణ స్వాతంత్ర్యం మరియు బహిరంగ మర్యాద మరియు నైతికత మధ్య సమతుల్యత పాటించాల్సిన అవసరం ఉంది. అందువల్ల, మర్యాద మరియు నైతికత ప్రాతిపదికన ఈ హక్కుపై సహేతుక పరిమితులు విధించవచ్చు.
4. అందువల్ల, రాజ్యాంగం వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరియు సాంఘిక నియంత్రణ మధ్య సమతుల్యత సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.
5. మన దేశం 'సంక్షేమ రాజ్యం' సూత్రాలపై ఆధారపడినందున స్వచ్ఛమైన లైసెజ్ ఫెయిర్ తత్వశాస్త్రం కంటే సాధారణ మేలు, సామూహిక ప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడుతుంది.
6. **ఆరు స్వాతంత్ర్యాలపై పరిమితులు:**
   - **వాక్కు మరియు వ్యక్తీకరణ:** మానహాని, న్యాయస్థాన అవమానం, మర్యాద లేదా నైతికత (కేవలం లైంగిక దురాచారానికి పరిమితం కాకుండా ప్రస్తుత ప్రవర్తనా ప్రమాణాలకు కూడా వర్తిస్తుంది), రాజ్య భద్రత, విదేశ రాష్ట్రాలతో స్నేహపూర్వక సంబంధాలు, నేరం రెచ్చగొట్టడం, బహిరంగ శాంతి, భారత సార్వభౌమత్వం మరియు సమగ్రతపై రాష్ట్రం విధించిన సహేతుక పరిమితులకు లోబడి ఉంటుంది.
   - **సమావేశం:** శాంతియుతంగా మరియు ఆయుధరహితంగా ఉండాలి మరియు బహిరంగ శాంతి ప్రయోజనాల దృష్ట్యా రాష్ట్రం విధించిన సహేతుక పరిమితులకు లోబడి ఉంటుంది.
   - **సంఘం:** బహిరంగ శాంతి, నైతికత లేదా భారత సార్వభౌమత్వం మరియు సమగ్రత ప్రయోజనాల దృష్ట్యా రాష్ట్రం విధించిన సహేతుక పరిమితులకు లోబడి ఉంటుంది.
   - **నివాసం మరియు చలన:** సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనాల దృష్ట్యా లేదా ఏదైనా షెడ్యూల్డ్ తెగల రక్షణ కోసం రాష్ట్రం విధించిన సహేతుక పరిమితులకు లోబడి ఉంటుంది.
   - **వృత్తి, వ్యాపారం లేదా వ్యాపారం:** సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనాల దృష్ట్యా రాష్ట్రం విధించిన సహేతుక పరిమితులకు మరియు ఏదైనా వృత్తి నిర్వహించడానికి అర్హతలు నిర్ధారించే చట్టానికి లోబడి ఉంటుంది.

- పౌరులను మినహాయించి రాష్ట్రం స్వయంగా ఏదైనా వ్యాపారం నిర్వహించడానికి లేదా వ్యాపారాన్ని నిర్వహించడానికి వృత్తి, వ్యాపారం లేదా వ్యాపారాన్ని అనుమతించడం.

> **పరిమితి యొక్క సహేతుకత పరీక్ష:** "సహేతుక పరిమితి" అనే వాక్యాంశం ఈ హక్కు ఉల్లంఘనను నిర్వహిస్తుందని గమనించండి. ఇది Article 19(1) యొక్క ఉపఖండాలలో ఏదైనా హామీ ఇచ్చిన స్వాతంత్ర్యం మరియు Cls.(2) నుండి (6) లో మినహాయింపుల ద్వారా అనుమతించబడిన సాంఘిక నియంత్రణ మధ్య సమతుల్యత సాధించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

ప్రెస్ స్వాతంత్ర్యం

- రాజ్యాంగంలో ప్రెస్ స్వాతంత్ర్యానికి నిర్దిష్ట హామీ లేదు, కానీ వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు వ్యక్తీకరణ స్వాతంత్ర్యం ద్వారా హామీ ఇవ్వబడింది.
- వ్యక్తీకరణ స్వాతంత్ర్యం అంటే మన స్వంత అభిప్రాయాలను మాత్రమే కాదు, ముద్రణతో సహా ఏ మాధ్యమం ద్వారా అయినా ఇతరుల అభిప్రాయాలను కూడా వ్యక్తపరచడం.
- వాక్ స్వాతంత్ర్యం మరియు వ్యక్తీకరణ స్వాతంత్ర్యానికి వర్తించే అదే పరిమితులు ప్రెస్‌కు కూడా వర్తిస్తాయి.

Article 20 నేరాలకు శిక్ష విషయంలో రక్షణ

నిషేధిస్తుంది:

- వెనుకటి చట్టాల ద్వారా నేర విచారణ (Ex Post Facto)
- ద్వంద్వ శిక్ష (Double Jeopardy)
- స్వయంనిందాత్మక సాక్ష్యం ఇవ్వడానికి బలవంతం చేయడం

Article 21 జీవన హక్కు మరియు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ రక్షణ

చట్టం ప్రకారం తప్ప ఏ వ్యక్తీ తన స్వేచ్ఛను కోల్పోడు. ఏ వ్యక్తీ చట్టం నిర్దేశించిన విధానం ప్రకారం తప్ప తన జీవితం లేదా వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను కోల్పోకూడదు.

దీనర్థం ఏ వ్యక్తి చట్టబద్ధమైన సమర్థన లేకుండా శారీరక బాధకు గురికాకూడదు. "చట్టం" అంటే రాజ్యాంగబద్ధంగా రూపొందించిన చట్టం మరియు చెల్లుబాటు అయ్యే చట్టం న్యాయమైనది, నిష్పక్షపాతమైనది మరియు సహేతుకమైనది అయి ఉండాలి.

Article 21 "చట్టం నిర్దేశించిన విధానం" అనే పదబంధాన్ని అమెరికన్ 'Due Process' కంటే ఇంగ్లీష్ వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ భావనను స్వీకరించింది. అయితే, మనేకా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసులో సుప్రీంకోర్టు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను హరించడానికి రాష్ట్రం నిర్దేశించే విధానం స్వేచ్ఛాయుతంగా, అన్యాయంగా లేదా అసహేతుకంగా ఉండకూడదని తీర్పు ఇచ్చింది.

అందువల్ల, జీవన హక్కు మొదట్లో గోపాలన్ కేసులో కొంత సంకుచితంగా అర్థం చేసుకోబడినప్పటికీ, తరువాత సుప్రీంకోర్టు కొత్త కోణాలు జోడించడం ద్వారా దాన్ని విస్తరించింది. దీని పరిధి "చట్టం నిర్దేశించిన విధానం"కు మాత్రమే పరిమితం కాదు, కానీ ఆ విధానం ఇప్పుడు న్యాయమైనది, సహేతుకమైనది, స్వేచ్ఛాయుతం కానిది, ఊహాత్మకం కానిది మరియు సహజ చట్టం సూత్రాలచే మార్గనిర్దేశం చేయబడాలి.

"మరణించే హక్కు"

- మరణించే హక్కును నేరవిముక్తి చేయాల్సిన కారణాలు
- మరణించే హక్కుపై నేరవిముక్తి చేయకూడని మరియు యథాతథ స్థితి కొనసాగించాల్సిన కారణాలు

Article 21A విద్యా హక్కు

Article 22 అరెస్టు మరియు నిర్బంధానికి వ్యతిరేక రక్షణ

- తన ఇష్టమైన న్యాయవాదిచే సమర్థించబడే హక్కు
- ప్రయాణ సమయాన్ని మినహాయించి అరెస్టయిన 24 గంటలలోపు మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు పరచాల్సి ఉంటుంది
- శత్రు విదేశీయులకు మరియు నిరోధక నిర్బంధ చట్టం కింద అరెస్టయిన వ్యక్తులకు వర్తించదు
- న్యాయిక ఆదేశం ద్వారా కాకుండా పోలీసు నిర్బంధానికి మాత్రమే వర్తిస్తుంది

నిరోధక నిర్బంధాన్ని అనుమతించే చట్టం ఉండాలని రాజ్యాంగం స్పష్టంగా నిర్దేశిస్తుంది. 1950 నిరోధక నిర్బంధ చట్టం మొదటి అటువంటి చట్టం కానీ అది 1969లో గడువు ముగిసింది. MISA (మెయింటెనెన్స్ ఆఫ్ ఇంటర్నల్ సెక్యూరిటీ యాక్ట్) 1971 అటువంటి చట్టం. COFEPOSA (కన్జర్వేషన్ ఆఫ్ ఫారిన్ ఎక్స్చేంజ్ అండ్ ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ స్మగ్లింగ్ యాక్ట్) కూడా ద్రవ్యోల్బణం, స్మగ్లింగ్, నల్లబజారు వంటి ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో నిరోధక నిర్బంధ అధికారాలు కలిగి ఉంది.

MISA 1978లో జనతా ప్రభుత్వంచే రద్దు చేయబడింది, కానీ COFEPOSA కొనసాగింది. తరువాత, TADA మరియు POTA అటువంటి నిబంధనలు కలిగి ఉన్న చట్టాలు, అన్నీ రద్దు చేయబడ్డాయి. వీటిని "అవసరమైన దుర్మార్గం"గా వర్ణిస్తారు.

దోపిడీకి వ్యతిరేక హక్కు

Article 23 మానవ రవాణా మరియు బలవంతపు శ్రమ నిషేధం

చట్టవిరుద్ధ పనుల కోసం పురుషులు, స్త్రీలు మరియు పిల్లలను బేగారు, రవాణా చేయడం మరియు బానిసత్వాన్ని నిషేధిస్తుంది.

- సైనిక నిర్బంధాన్ని మరియు నేర నిందిత వ్యక్తికి శిక్షగా బలవంతపు శ్రమను నిషేధించదు

Article 24 కర్మాగారాలలో పిల్లల ఉపాధి నిషేధం

- "ప్రమాదకరమైన ఉపాధి" మరియు "గనులు"ను కూడా కలిగి ఉంటుంది

మత స్వాతంత్ర్యం హక్కు

భారతదేశం ఒక లౌకిక రాజ్యం మరియు అన్ని మతాల పట్ల తటస్థత మరియు నిష్పక్షపాత వైఖరిని అనుసరిస్తుంది. రాష్ట్రం వ్యక్తిగత మత, విశ్వాస మరియు ఆరాధన హక్కుపై ఏ విధంగానూ జోక్యం చేసుకోకుండా అన్ని మతాలను మరియు విశ్వాసాలను సమానంగా చూస్తుంది. రాజ్యాంగం దీన్ని క్రింది విధంగా నిర్ధారిస్తుంది:

- భారతదేశంలో రాష్ట్ర మతం లేదు.
- **Article 27:** ఏదైనా నిర్దిష్ట మతాన్ని ప్రోత్సహించడానికి పన్ను చెల్లించే విషయంలో స్వేచ్ఛ. ఏ పౌరుడికి కూడా ఏదైనా నిర్దిష్ట మతాన్ని ప్రోత్సహించడానికి పన్నులు చెల్లించమని బలవంతపెట్టబడరు.
- రాష్ట్ర నిధులతో పూర్తిగా నిర్వహించబడే విద్యా సంస్థలలో మత బోధన ఇవ్వబడదు.
- రాష్ట్ర పాఠశాలలలో మత విద్య పూర్తిగా నిషేధించబడింది.

Article 25 మనస్సాక్షి స్వేచ్ఛ మరియు మత వ్యాప్తి

- బహిరంగ శాంతి, నైతికత మరియు ఆరోగ్యం లేదా సాంఘిక, ఆర్థిక లేదా రాజకీయ నియంత్రణ చట్టాలకు లోబడి, ప్రతి వ్యక్తికి తన మతాన్ని అంగీకరించే, ఆచరించే మరియు వ్యాప్తి చేసే హక్కు ఉంది.

Article 26 మత వ్యవహారాలను నిర్వహించే స్వేచ్ఛ

Article 28 మత బోధన లేదా ఆరాధనకు హాజరుకావడంపై స్వేచ్ఛ

మత వ్యాప్తి మరియు మత మార్పిడి:

- కొంతమంది క్రైస్తవ నాయకులు Article 25(1)లోని "వ్యాప్తి" అనే పదం వేరే విశ్వాసాలను క్రైస్తవ మతంలోకి మార్చడానికి మూలహక్కు ఇస్తుందని వాదించారు.
- మధ్యప్రదేశ్ మరియు ఒరిస్సాలో బలవంతపు మరియు మోసపూరిత మత మార్పిడులకు వ్యతిరేకంగా చట్టాలు చేయబడ్డాయి.
- సుప్రీంకోర్టు ఈ చట్టాలను సమర్థిస్తూ, వ్యాప్తి హక్కు మతం యొక్క సూత్రాలను వ్యాప్తి చేసే హక్కు ఇచ్చినప్పటికీ, మరొకరిని మతం మార్చే హక్కు ఇవ్వదని పేర్కొంది, ఎందుకంటే ప్రతి వ్యక్తికి మనస్సాక్షి స్వేచ్ఛ ఉంది.

- ఈ హక్కు క్రైస్తవ మతానికి అందుబాటులో ఉంటే, ఇతర మతాలకు కూడా అందుబాటులో ఉంటుంది, తద్వారా సమాజంలో శాంతిని బెదిరించవచ్చు.

సాంస్కృతిక మరియు విద్యా హక్కులు

Article 29 మైనారిటీల ప్రయోజనాల రక్షణ

రాష్ట్రం సమాజంపై తన సంస్కృతి కాకుండా వేరే సంస్కృతిని రుద్దకూడదు. అటువంటి సమాజానికి తన ఇష్టమైన విద్యా సంస్థలను స్థాపించే మరియు నిర్వహించే హక్కు ఉంటుంది. విద్యా సంస్థలకు సహాయం మంజూరు చేయడంలో రాష్ట్రం మైనారిటీ మతపరమైన సంఘం నిర్వహణలో ఉన్న విద్యా సంస్థతో వివక్ష చూపకూడదు (Article 30). రాష్ట్రం మైనారిటీ విద్యా సంస్థ ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవాలనుకుంటే పూర్తి పరిహారం చెల్లించాలి [Article 30(1)A].

> మైనారిటీ అనే పదం "మత మరియు భాషా" అర్థంలో వాడబడుతుంది - వీరు ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషన్లు లేదా ప్రయోజనాలు పొందే అర్హత లేదు. అది దేశంలోని అందరికీ రాజ్యాంగంలో ఇవ్వబడిన హక్కుల ఉల్లంఘన అవుతుంది.

Article 30 మైనారిటీలు విద్యా సంస్థలను స్థాపించే మరియు నిర్వహించే హక్కు

Article 31 ఆస్తి హక్కు - రద్దు చేయబడింది

పరిణామం:

మొదట్లో ఆస్తి హక్కు ఒక మూల హక్కుగా ఉండింది. 1955లో 4వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం పరిహారం సమర్థత న్యాయస్థానంలో సవాలు చేయబడదని స్పష్టపరిచింది. 1971లో 25వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 'పరిహారం' అనే పదాన్ని 'మొత్తం' అనే పదంతో భర్తీ చేసింది. కేశవానంద కేసులో న్యాయస్థానం మళ్ళీ అటువంటి మొత్తం భ్రమాత్మకంగా ఉండకూడదని తీర్పు ఇచ్చింది.

వరుస సవరణల ద్వారా Art 31 A-D లో పరిహారం చెల్లించే బాధ్యత నుండి మినహాయింపు ప్రవేశపెట్టబడింది:

- Art 31A - భూ స్వాధీనం చేసుకోవడానికి చేసిన చట్టం Art 14 మరియు 19ని ఉల్లంఘించినప్పటికీ చెల్లుబాటు అవుతుంది.
- Art 31B - షెడ్యూల్ 9లో చేర్చిన చట్టాలకు పూర్తి రోగనిరోధకత కల్పిస్తుంది.
- Art 31C - Art 39B & 39C లోని DPSPలను అమలు చేయడానికి చేసిన చట్టాలకు రోగనిరోధకత కల్పిస్తుంది, అవి Art 14 మరియు 19కి విరుద్ధంగా ఉన్నా కూడా.

కేశవానంద కేసులో SC మూలభూత లక్షణాల సిద్ధాంతాన్ని మరియు న్యాయిక సమీక్షను వాటిలో ఒకటిగా ప్రకటించినప్పుడు, 42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1976 అన్ని DPSPలను అమలు చేయడానికి చేసిన చట్టాలకు పూర్తి రోగనిరోధకత ఇవ్వడానికి ప్రయత్నించింది. కానీ మినర్వా మిల్స్ కేసులో SC దీన్ని రద్దు చేసింది. Art 31D 43వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1977 ద్వారా రద్దు చేయబడింది.

> **44వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1978** ఆస్తి హక్కును రాజ్యాంగం యొక్క Part 3 నుండి పూర్తిగా తీసివేసి Art 300A కింద ఉంచింది. తద్వారా ఇది ఇక మూల హక్కు కాదు, ఇప్పుడు చట్టపరమైన హక్కు.

మినహాయింపులు:

- ఆస్తి మైనారిటీ విద్యా సంస్థకు చెందిందైతే.
- ఆస్తి వ్యక్తిగతంగా సాగు చేయబడి చట్టబద్ధమైన పరిమితిని మించకపోతే.
- పై రెండు సందర్భాలలో, స్వాధీనంపై పూర్తి పరిహారం చెల్లించాల్సి ఉంటుంది.

రాజ్యాంగ పరిష్కార హక్కు

Article 32 **"మూల హక్కుల వ్యవస్థలో మూలస్తంభం" - అంబేద్కర్**

మూల హక్కులను అమలు చేయడానికి న్యాయస్థానాలకు వివిధ అధికారాలు రాజ్యాంగం ద్వారా ప్రదానం చేయబడ్డాయి:

1. మూల హక్కులు కార్యనిర్వాహక మరియు శాసన సభల నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేకంగా హామీ ఇవ్వబడ్డాయి. మూల హక్కులకు విరుద్ధమైన వాటిని న్యాయస్థానాలు చెల్లుబాటు కానివిగా ప్రకటించే అధికారం కలిగి ఉన్నాయి.
2. ఇది స్వయంగా (Suo Moto) మరియు PIL ద్వారా కూడా చేయవచ్చు.
3. **రిట్లు:** హేబియస్ కార్పస్, మాండమస్, నిషేధం, సర్టియోరారి మరియు క్వో వారెంటో - సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టులకు అందుబాటులో ఉంటాయి.

> **ప్రిరోగేటివ్ రిట్లు:** సాధారణ చట్టపరమైన పరిష్కారాల అసమర్థత ప్రాతిపదికన సార్వభౌమాధికారిచే, న్యాయానికి మూలంగా, మంజూరు చేయబడిన అసాధారణ రిట్లు. ఇవి: హేబియస్ కార్పస్, మాండమస్, నిషేధం, సర్టియోరారి మరియు క్వో వారెంటో.

హైకోర్టులకు సుప్రీంకోర్టు కంటే విస్తృత అధికారాలు ఉన్నాయి. సుప్రీంకోర్టు మూల హక్కుల అమలు కోసం మాత్రమే రిట్లు జారీ చేయగలదు, కానీ హైకోర్టులు ఏదైనా ఇతర గాయం లేదా చట్టవిరుద్ధత (Part III వెలుపల) ని సరిచేయడానికి కూడా జారీ చేయగలవు (Article 226). అయితే, హైకోర్టులకు వారి రాష్ట్రాల భౌగోళిక అధికార పరిధి మాత్రమే ఉంటుంది.

వివిధ రిట్ల పరిధి

హేబియస్ కార్పస్ (Habeas Corpus)

- అక్షరార్థం "శరీరాన్ని కలిగి ఉండు" అని అర్థం
- మరొక వ్యక్తిని నిర్బంధించిన వ్యక్తిని అతన్ని న్యాయస్థానం ముందు హాజరుపరచమని ఆదేశించే ఉత్తర్వు, తద్వారా అతడిని ఏ కారణాన నిర్బంధించారో తెలుసుకోవడానికి మరియు చట్టపరమైన సమర్థన లేకపోతే అతన్ని విడుదల చేయడానికి.

మాండమస్ (Mandamus)

- అక్షరార్థం "ఆజ్ఞ" అని అర్థం
- ఏ వ్యక్తి లేదా సంస్థను ఉద్దేశించి జారీ అయినా, వారు నిరాకరించిన కానీ ఏ ఇతర చట్టపరమైన పరిష్కారం ద్వారా అమలు చేయలేని బహిరంగ లేదా అర్ధ-బహిరంగ చట్టపరమైన విధిని నిర్వహించమని ఆదేశిస్తుంది.
- బహిరంగ అధికారులు, ప్రభుత్వం, దిగువ న్యాయస్థానాలు మరియు ఇతర న్యాయ సంస్థలకు వ్యతిరేకంగా అందుబాటులో ఉంటుంది. రాష్ట్రపతి, గవర్నర్ మరియు ప్రైవేట్ వ్యక్తులకు వ్యతిరేకంగా జారీ చేయబడదు.

నిషేధం (Prohibition)

- సుప్రీంకోర్టు లేదా హైకోర్టు తన అధికార పరిధిని మించిన విచారణలను కొనసాగించకుండా లేదా తనకు చట్టబద్ధంగా ఇవ్వబడని అధికారాన్ని కైవసం చేసుకోకుండా దిగువ న్యాయస్థానాన్ని నిషేధిస్తూ జారీ చేసే రిట్.
- నిషేధం నిష్క్రియత్వాన్ని ఆదేశిస్తుంది, మాండమస్ చర్యను ఆదేశిస్తుంది. మాండమస్ న్యాయ మరియు పరిపాలన సంస్థలకు వ్యతిరేకంగా అందుబాటులో ఉంటుంది, నిషేధం మాత్రం న్యాయ లేదా అర్ధ-న్యాయ సంస్థలకు మాత్రమే.

సర్టియోరారి (Certiorari)

- ట్రిబ్యునల్ యొక్క ఆదేశం లేదా నిర్ణయాన్ని రద్దు చేయడానికి ఉపయోగించబడుతుంది, నిషేధం ట్రిబ్యునల్ అల్ట్రా వైర్స్ ఆదేశం ఇవ్వకుండా నిరోధించడానికి జారీ చేయబడుతుంది.

క్వో వారెంటో (Quo Warranto)

- ఒక వ్యక్తి బహిరంగ కార్యాలయంపై వాదించే హక్కు యొక్క చట్టబద్ధతను న్యాయస్థానం విచారించే మరియు వాదన సరిగా కనుగొనబడకపోతే అతన్ని దానిలోంచి వెళ్లగొట్టే విచారణ.
- చట్టవిరుద్ధ వ్యక్తి బహిరంగ కార్యాలయాన్ని ఆక్రమించకూడదని ప్రజలకు ఆసక్తి ఉంది.
- ఈ రిట్ ఒక వ్యక్తిని బహిరంగ కార్యాలయంలో నియమించిన అధికారాన్ని ప్రశ్నిస్తుంది.

మూల హక్కులను సవరించడానికి లేదా పరిమితం చేయడానికి పార్లమెంటు అధికారం

మూల హక్కుల అమలుపై పరిమితులు:

- పోలీసు, సశస్త్ర బలగాలు మరియు నిఘా సంస్థల సభ్యులు
- సైనిక పాలన సమయంలో
- Article 352 ద్వారా అత్యవసర స్థితి ప్రకటన సమయంలో
- ప్రకటన చేయగానే రాష్ట్రం Article 19 విధించిన పరిమితుల నుండి విముక్తి పొందుతుంది.
- అత్యవసర స్థితిలో, రాష్ట్రపతి ఏ మూల హక్కుల అమలు కోసం న్యాయస్థానానికి వెళ్ళే హక్కు ప్రకటన అమలులో ఉన్నంత వరకు నిలిపివేయబడాలని ఆదేశించవచ్చు (Articles 20 మరియు 21 మినహాయింపులు). పార్లమెంటు ఈ రాష్ట్రపతి ఆదేశాన్ని ఆమోదించాల్సి ఉంటుంది (రెండు సభలు).

ప్రాథమిక విధులు

Part IVA, Article 51A - 42వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం 1976 ద్వారా చేర్చబడింది

1. రాజ్యాంగాన్ని మరియు దాని ఆదర్శాలను, సంస్థలను, జాతీయ పతాకాన్ని మరియు జాతీయ గీతాన్ని గౌరవించడం;
2. మన జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామాన్ని ప్రేరేపించిన గొప్ప ఆదర్శాలను అనుసరించడం;
3. భారత సార్వభౌమత్వం, ఐక్యత మరియు సమగ్రతను సమర్థించడం మరియు రక్షించడం;
4. దేశాన్ని రక్షించడం మరియు అవసరమైనప్పుడు జాతీయ సేవ అందించడం;
5. మత, భాషా మరియు ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలను అధిగమించి అన్ని ప్రజలలో సహోదరత్వ భావనను పెంపొందించడం; స్త్రీ గౌరవాన్ని అపకీర్తి పరిచే ఆచారాలను వదిలివేయడం;
6. మన మిశ్రమ సంస్కృతి యొక్క సమృద్ధ వారసత్వాన్ని విలువ ఇవ్వడం మరియు సంరక్షించడం;
7. అడవులు, సరస్సులు, నదులు మరియు వన్యప్రాణులతో సహా సహజ పర్యావరణాన్ని రక్షించడం మరియు మెరుగుపరచడం;
8. శాస్త్రీయ దృక్పథం, మానవతావాదం మరియు అన్వేషణ మరియు సంస్కరణ స్ఫూర్తిని పెంపొందించడం;
9. బహిరంగ ఆస్తిని కాపాడటం మరియు హింసకు దూరంగా ఉండటం;
10. జాతి నిరంతరం ఉన్నత స్థాయిలకు ఎదగడానికి వ్యక్తిగత మరియు సామూహిక కార్యకలాపాల అన్ని రంగాలలో శ్రేష్ఠత సాధించడానికి ప్రయత్నించడం;
11. తల్లిదండ్రులు లేదా సంరక్షకులు ఆరు నుండి పద్నాలుగు సంవత్సరాల వయసు మధ్య పిల్లలకు విద్య అందించడానికి అవకాశాలు కల్పించడం.

"మిశ్రమ సంస్కృతి"

ఈ మిశ్రమ సంస్కృతికి పునాది సంస్కృత భాష మరియు సాహిత్యమని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది, ఇది ఈ గొప్ప దేశంలోని వివిధ ప్రజలకు గొప్ప బంధన శక్తి మరియు Article 351 కింద ప్రభుత్వ విధి కాకుండా ఆ వారసత్వ సంరక్షణ కోసం విద్యా వ్యవస్థలో దీనికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

- ఈ విధులను నేరుగా అమలు చేయడానికి రాజ్యాంగంలో ఎటువంటి నిబంధన లేదు, వాటి ఉల్లంఘనను నిరోధించడానికి ఎటువంటి మంజూరు లేదు.
- బాధ్యతారహితంగా వ్యవహరించే పౌరులకు సమాజ వ్యతిరేక కార్యకలాపాలకు వ్యతిరేకంగా హెచ్చరికగా పనిచేస్తాయి.

రాష్ట్ర విధాన ఆదేశిక సూత్రాలు (DPSPs)

- Part IV, Article 36-51 DPSPలను కలిగి ఉంటుంది
- ఏ న్యాయస్థానంలో న్యాయవిచారణ చేయలేవు (Non-justiciable)
- చట్టాలు చేయడంలో DPSPల సూత్రాలను వర్తింపజేయడం రాష్ట్ర విధి
- ప్రధాన లక్ష్యం ఆర్థిక మరియు సాంఘిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడం మరియు భారత రాజకీయాల సోషలిస్ట్ స్వభావాన్ని సాధించడం

> **DPSPల నిబంధనలు:** సమాన న్యాయం మరియు ఉచిత న్యాయ సహాయం, గ్రామ పంచాయతీల సంస్థ, పని చేసే హక్కు, విద్య మరియు కొన్ని సందర్భాలలో బహిరంగ సహాయం హక్కు, మెట్రినిటీ రిలీఫ్, జీవన వేతనం, పరిశ్రమల నిర్వహణలో కార్మికుల భాగస్వామ్యం, పౌరులకు సమాన పౌర స్మృతి, పిల్లలకు ఉచిత మరియు తప్పనిసరి విద్య, అంటరానివారు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర బలహీన వర్గాల విద్యా మరియు ఆర్థిక ప్రయోజనాల ప్రోత్సాహం, పర్యావరణ రక్షణ, చారిత్రక స్మారక చిహ్నాల రక్షణ, న్యాయవ్యవస్థను కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ నుండి వేరుచేయడం, అంతర్జాతీయ శాంతి మరియు భద్రత ప్రోత్సాహం.

DPSP vs మూల హక్కులు

- DPSPలు కూడా మూల హక్కుల మాదిరిగానే హక్కులు. రెండింటి మధ్య వ్యత్యాసం చేయలేం. DPSPలు న్యాయవిచారణ చేయలేనివిగా చేయబడ్డాయి ఎందుకంటే వాటి అమలు రాష్ట్ర సామర్థ్యంపై ఆధారపడుతుంది.
- మూల హక్కులు రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యానికి ముఖ్యమైనవి, కానీ సాంఘిక మరియు ఆర్థిక న్యాయం లేకుండా నిజమైన ప్రజాస్వామ్యం ఉండదు.
- ప్రస్తుత స్థితి: DPSP మరియు FRలను న్యాయస్థానం సమన్వయంగా చదవాల్సి ఉంటుంది.
- కేరళ ఎడ్యుకేషనల్ బిల్ 1958 కేసు వరకు SC, DPSPలు FRల కంటే తక్కువ మరియు FRలను ఉల్లంఘించే DPSP అమలు చట్టం రాజ్యాంగబద్ధం కాదని పేర్కొంది. కానీ ఆ కేసులో సమన్వయ పఠన సిద్ధాంతాన్ని ఇచ్చింది - FR మరియు DPSP ఒకదానికొకటి పూరకంగా ఉంటాయి. చివరకు వైరుధ్యం ఉంటే FR గెలుస్తుంది.

రెండు వ్యాఖ్యానాలు సాధ్యమైతే - ఒకటి సమన్వయంగా మరొకటి వైరుధ్యంగా - సమన్వయమైన వ్యాఖ్యానానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి. కానీ చివరికి వైరుధ్యం ఉంటే, FRలు గెలుస్తాయి.

రాజ్యాంగంలోని ఇతర భాగాలలో ఆదేశాలు:

- Art 350A - ప్రాథమిక స్థాయిలో భాషా మైనారిటీలకు మాతృభాష బోధనకు ఏర్పాటు చేయాలి.
- Art 351 - హిందీ వినియోగాన్ని వ్యాప్తి చేయడం కేంద్రం బాధ్యత.
- Art 335 - SC/STల హక్కులను సమర్థత నిర్వహణతో అనుగుణంగా పరిగణించాలి.
- Art 355 మరియు 365 - రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రాజ్యాంగ నిబంధనల ప్రకారం నిర్వహించబడేలా నిర్ధారించడం కేంద్ర విధి.
- కేంద్ర ప్రభుత్వం DPSP అమలు చేయడానికి చట్టాలు చేయమని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను బలవంతపెట్టవచ్చు.

రాజ్యాంగ సవరణ విధానం

రాజ్యాంగంలోని Article 368 పార్లమెంటులో రాజ్యాంగ సవరణ చట్టానికి మరియు దానికి సంబంధించిన నిబంధనలకు అంగీకరిస్తుంది.

నిబంధనలు:

- పార్లమెంటు ఏ సభలోనైనా బిల్లు ప్రవేశపెట్టవచ్చు - రాష్ట్ర శాసనసభలలో కాదు
- పార్లమెంటు ఏ సభ్యుడైనా ప్రవేశపెట్టవచ్చు మరియు రాష్ట్రపతి సిఫారసు అవసరం లేదు
- ప్రతి సభ బిల్లును వేర్వేరుగా ఆమోదించాల్సి ఉంటుంది, ఈ సవరణ విధానంలో సంయుక్త సమావేశం నిబంధన లేదు
- ఆమోదించిన తరువాత రాష్ట్రపతి సంతకం చేయాల్సి ఉంటుంది. అతడు సంతకం నిరాకరించలేదు లేదా సభల పరిశీలనకు తిరిగి పంపలేదు
- రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లుకు రాష్ట్రపతి సంతకం చేయడం తప్పనిసరి (Article 368 కింద)

సవరణ రకాలు:

Article 368 కేవలం రెండు రకాల సవరణలను మాత్రమే అందిస్తుంది:

- **ప్రత్యేక మెజారిటీ ద్వారా:** ప్రతి సభలో మొత్తం సభ్యత్వంలో మెజారిటీ (50%) మరియు ప్రతి సభలో వేర్వేరుగా హాజరై ఓటు వేసే వారిలో 2/3 మెజారిటీ. మూల హక్కులు, DPSPలు మరియు ఇతర నిబంధనలు సవరించవచ్చు.
- **ప్రత్యేక మెజారిటీ మరియు కనీసం 50% రాష్ట్రాల అనుమతి:** సంఘీయ స్వభావాన్ని వ్యవహరించే సవరణలకు.

సంఘీయ స్వభావ సవరణలు:

- సభల ప్రత్యేక మెజారిటీ మరియు కనీసం 50% రాష్ట్ర శాసనసభల అనుమతి అవసరం (కేవలం సాధారణ మెజారిటీ ద్వారా)
- సమయ పరిమితి లేదు

సంఘీయ స్వభావ సవరణలకు అవసరమైన అంశాలు:

- రాష్ట్రపతి ఎన్నిక
- రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర కార్యనిర్వాహక అధికారాల విస్తృతి
- సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టులు
- రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రం మధ్య శాసన అధికారాల పంపిణీ
- 7వ షెడ్యూల్‌లోని జాబితాలలోని ఏ అంశమైనా
- పార్లమెంటులో రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యం
- రాజ్యాంగాన్ని సవరించే పార్లమెంటు అధికారం (Article 368 స్వయంగా)

Part III లేదా రాజ్యాంగంలోని ఏ భాగమైనా సవరించవచ్చా?

గోలక్‌నాథ్ కేసు వరకు, రాజ్యాంగంలోని ఏ భాగమైనా సవరించవచ్చని SC అభిప్రాయపడింది. గోలక్‌నాథ్ కేసులో Part III లోని మూల హక్కులను Article 368 కింద సవరించలేమని SC తీర్పు ఇచ్చింది.

దీనితో 24వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు ఆమోదించబడింది. ఇది కేశవానంద భారతి వర్సెస్ కేరళ రాజ్యం కేసులో సవాలు చేయబడింది, ఇక్కడ 13 మంది న్యాయమూర్తుల పూర్తి సుప్రీంకోర్టు బెంచ్ 24వ రాజ్యాంగ సవరణను సమర్థించింది.

> **మూల లక్షణాల సిద్ధాంతం:** అయితే, ఈ కేసు రాజ్యాంగం యొక్క మూల లక్షణాల సిద్ధాంతాన్ని నిర్ధారించింది, వాటిని శాసనసభ సవరించలేదు. ఇవి - దేశ సార్వభౌమత్వం మరియు భూభాగ సమగ్రత, సంఘీయ వ్యవస్థ, న్యాయిక సమీక్ష, పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం మొదలైనవి (అక్షయ జాబితా కాదు).

సాధారణ మెజారిటీ ద్వారా సవరణ (Article 368 కింద కాదు):

- కొత్త రాష్ట్రాల చేరిక లేదా స్థాపన
- కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు మరియు ప్రాంతాలు, సరిహద్దులు లేదా పేర్లు మార్చడం
- రాష్ట్రాలలో శాసన మండళ్ళ రద్దు లేదా సృష్టి
- రెండవ షెడ్యూల్ - రాష్ట్రపతి, గవర్నర్, స్పీకర్లు మరియు న్యాయమూర్తుల వేతనాలు, భత్యాలు
- పార్లమెంటులో కోరం
- పార్లమెంటు సభ్యుల వేతనాలు మరియు భత్యాలు
- పార్లమెంటులో విధాన నియమాలు
- SC లో కనిష్ఠ న్యాయమూర్తుల సంఖ్య
- పౌరసత్వం, ఎన్నికలు, డిలిమిటేషన్, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు

స్థానిక పాలన - పంచాయతీ రాజ్ మరియు మునిసిపాలిటీలు

పంచాయతీలు (73వ సవరణ, Part IX - Article 243)

73వ రాజ్యాంగ సవరణ పంచాయతీ రాజ్ సంస్థలు (PRIs) ద్వారా స్థానిక పాలనను అమలు చేయడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు ఒక ఫ్రేమ్‌వర్క్ రూపొందించింది. ఇది మూడు స్థాయి వ్యవస్థ:

1. గ్రామ స్థాయి
2. జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా పంచాయతీ
3. 20 లక్షలకు మించిన జనాభా ఉన్న రాష్ట్రాలలో మధ్యవర్తి పంచాయతీ లేదా బ్లాక్ స్థాయి పంచాయతీ (గ్రామ మరియు జిల్లా పంచాయతీ మధ్య)

- పంచాయతీ ప్రాంతంలోని ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల నుండి అన్ని స్థానాలు నేరు ఎన్నికల ద్వారా ఎంపిక చేయబడతాయి.
- ఓటర్లను "గ్రామ సభ" అని పిలుస్తారు - ఇది పంచాయతీ ప్రాంతంలోని ఒక గ్రామానికి సంబంధించిన ఓటరు జాబితాలో నమోదైన వ్యక్తులను కలిగి ఉంటుంది.

- SC మరియు ST రిజర్వేషన్లు వారి జనాభా నిష్పత్తిలో ఉంటాయి. SC లేదా ST నిష్పత్తి 50% మించినప్పుడు 50% రిజర్వేషన్ సరే. SC మరియు ST కోసం రిజర్వ్ చేసిన స్థానాలలో 33% కంటే ఎక్కువ SC మరియు ST స్త్రీలకు రిజర్వ్ చేయబడతాయి. మొత్తం స్థానాలలో 33% కంటే ఎక్కువ స్త్రీలకు రిజర్వ్ చేయాలి.
- ఒక రాష్ట్రం OBCల కోసం కూడా స్థానాలను రిజర్వ్ చేయవచ్చు.
- అన్ని స్థాయిలలో రిజర్వేషన్ల కోసం రాష్ట్ర చట్టాల ద్వారా నిబంధనలు చేయవచ్చు.
- రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎంపిక అర్హత ఉన్న వారందరు పంచాయతీలకు అర్హులు, 21 సంవత్సరాల వయసు సరిపోతుంది (MLA కి 25 సంవత్సరాలు). అర్హతపై వివాదాలు రాష్ట్ర చట్టాలలో నిర్దేశించిన అధికారంచే పరిష్కరించబడతాయి.

చట్టం యొక్క వినూత్న నిబంధనలు:

- PRI స్థాయిలో నేరుపు ఎన్నికలు
- స్త్రీలకు రిజర్వేషన్
- ఈ ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ స్థాపన
- ఈ సంస్థల ఆర్థిక సాధ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం స్థాపన

అధికారాలు:

- వారి అధికారాలు రాష్ట్రాలు చట్టాలు చేయడం ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి. 11వ షెడ్యూల్ (29 అంశాలు కలిగి) కేవలం సిఫారసు స్వభావంలో ఉంటుంది.
- రాష్ట్రం పంచాయతీలు పన్నులు వసూలు చేసే అధికారాన్ని ఇవ్వవచ్చు.
- ఆర్థిక అభివృద్ధి మరియు సాంఘిక న్యాయానికి ప్రణాళికలు మరియు పథకాల అమలు.
- 11వ షెడ్యూల్ జాబితా - 29 అంశాలు - భూమి మెరుగుదల, చిన్న నీటిపారుదల, పశుసంవర్ధన, మత్స్యసంపద, విద్య, స్త్రీ మరియు శిశు అభివృద్ధి మొదలైనవి.
- ప్రతి 5 సంవత్సరాలకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పంచాయతీల ఆర్థిక స్థితిని సమీక్షించడానికి ఒక ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమిస్తుంది.
- రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్: గవర్నర్‌చే నియమించబడతారు. HC న్యాయమూర్తిలాగా మాత్రమే తొలగించవచ్చు. ఎటువంటి న్యాయస్థానం నియోజకవర్గాల డిలిమిటేషన్ విషయాలలో జోక్యం చేసుకోలేదు.

రాష్ట్రాల్లో PRIల వనరులను అనుబంధించడానికి రాష్ట్రం యొక్క సంఘటిత నిధిని పెంచడానికి అవసరమైన చర్యలను సిఫారసు చేయడానికి కేంద్ర ఆర్థిక సంఘం రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘాల సిఫారసులను స్వీకరిస్తుంది.

మునిసిపాలిటీలు (Part IX - Art 243)

పరిధి:

పారిశ్రామిక టౌన్‌షిప్‌లు, SEZలు, NIMZలు మొదలైనవి లేదా గవర్నర్‌చే ఇతర అంశాల ప్రమాణాలు మినహాయించబడ్డాయి.

కూర్పు:

- నేరు ఎన్నికలు కాకుండా, రాష్ట్రాలు మున్సిపల్ పరిపాలనలో ప్రత్యేక జ్ఞానం ఉన్న వ్యక్తులు, MPs, MLAs, ప్లానింగ్ కమిటీ చైర్మన్ యొక్క ప్రాతినిధ్యం కోసం చట్టం ద్వారా నిబంధనలు చేయవచ్చు.
- 3 లక్షలు మించిన జనాభా ఉన్న మునిసిపాలిటీకి వార్డుల కమిటీలు ఉంటాయి.
- రిజర్వేషన్ నమూనా, అర్హతలు, వివాద పరిష్కారం పంచాయతీలకు సమానంగా ఉంటాయి.

రద్దు:

చట్టం ప్రకారం మాత్రమే రద్దు చేయవచ్చు మరియు రద్దుకు ముందు మునిసిపాలిటీకి విన్నవించుకునే సమంజసమైన అవకాశం ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది.

అధికారాలు:

రాష్ట్ర చట్టాలలో నిర్దేశించిన విధంగా. 12వ షెడ్యూల్ (సిఫారసు స్వభావం, 18 అంశాలు) లో పేర్కొన్న అంశాలు.

ప్రణాళికా కమిటీలు (Part IX - Art 243)

1. ప్రతి రాష్ట్రంలో 2 కమిటీలు ఏర్పాటు చేయాలి: (a) జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా ప్రణాళికా కమిటీ (b) మహానగర ప్రాంత స్థాయిలో మహానగర ప్రణాళికా కమిటీ.

కూర్పు:

- DPC లో, 80% కంటే ఎక్కువ సభ్యులు జిల్లా స్థాయి పంచాయతీ ఎన్నికైన సభ్యులు మరియు మునిసిపల్ కమిటీల ఎన్నికైన సభ్యులచే ఎన్నుకోబడతారు.
- MPC లో, 67% కంటే ఎక్కువ సభ్యులు మహానగర ప్రాంతంలో మునిసిపాలిటీలు మరియు పంచాయతీల ఎన్నికైన సభ్యులచే ఎన్నుకోబడతారు.
- వారి చైర్మన్ రాష్ట్ర చట్టాలలో పేర్కొన్న విధంగా ఎంపికయ్యే వ్యక్తి.

అధికారాలు:

రాష్ట్ర చట్టాలు నిర్దేశించిన విధంగా + జిల్లా ప్రణాళికను సిద్ధం చేసి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించడం.

PESA (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పంచాయతీ విస్తరణ) చట్టం 1996

గ్రామ సభ అధికారాలు:

PESA ప్రజాకేంద్రిత పాలనను ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు గ్రామ సభకు కేంద్ర పాత్ర ఇస్తుంది. PESA కింద గ్రామ సభలు తమ ప్రజల సంప్రదాయాలను, సమాజ వనరులను మరియు సాంప్రదాయిక వివాద పరిష్కార విధానాన్ని కాపాడడానికి 'సక్షమం'గా పరిగణించబడతాయి.

- గ్రామ పంచాయతీ ప్రణాళికలను ఆమోదించడానికి, పథకాల ఫలానుభవులను గుర్తించడానికి తప్పనిసరి కార్యనిర్వాహక విధులు
- భూ సేకరణ, పునరావాసం, చిన్న ఖనిజాల అన్వేషణ లైసెన్సులు/మైనింగ్ లీజులు విషయాలలో తప్పనిసరి సంప్రదింపు హక్కు
- భూమి అన్యాయమైన బదిలీని నిరోధించే మరియు అన్యాయంగా బదిలీ అయిన భూమిని తిరిగి పొందే అధికారం
- మద్యం అమ్మకం/వినియోగాన్ని నియంత్రించే అధికారం
- గ్రామ మార్కెట్లను నిర్వహించే అధికారం, ST లకు అప్పు ఇవ్వడాన్ని నియంత్రించే అధికారం
- చిన్న అడవి ఉత్పత్తులపై యాజమాన్యం
- అన్ని సాంఘిక రంగాలలో సంస్థలు మరియు సేవకులను నియంత్రించే అధికారం
- స్థానిక ప్రణాళికలు మరియు TSP తో సహా వాటి వనరులను నియంత్రించే అధికారం

వెనుకబడిన ప్రాంత గ్రాంట్ నిధి (BRGF)

BRGF గోవా మినహా అన్ని రాష్ట్రాలలో 272 వెనుకబడిన జిల్లాలలో పంచాయతీ రాజ్ మంత్రిత్వ శాఖ (MoPR) ద్వారా అమలు చేయబడే కార్యక్రమం. రాష్ట్రీయ సమ్ వికాస్ యోజన (RSVY) BRGF కార్యక్రమంలో విలీనం చేయబడింది.

BRGF కార్యక్రమం అభివృద్ధిలో ప్రాంతీయ అసమతుల్యతలను సరిచేయడానికి రూపకల్పన చేయబడింది. ఈ నిధి:

- స్థానిక మౌలిక సదుపాయాలలో సమర్థమైన అంతరాలను పూరించడం
- పంచాయతీ మరియు మునిసిపాలిటీ స్థాయి పాలనను పటిష్ఠం చేయడం
- స్థానిక సంస్థలకు ప్రణాళిక, అమలు మరియు పర్యవేక్షణకు వృత్తిపరమైన మద్దతు అందించడం
- పంచాయతీలకు నిర్ణయించిన కీలక విధులు నిర్వహించడంలో పనితీరు మెరుగుపరచడం

BRGF రెండు నిధి విండోలను కలిగి ఉంటుంది:

1. **అభివృద్ధి గ్రాంట్:** పంచాయతీలు మరియు పట్టణ స్థానిక సంస్థలు అభివృద్ధిలో సమర్థమైన అంతరాలను పరిష్కరించడానికి ఉపయోగిస్తాయి.
2. **సామర్థ్య నిర్మాణం:** సంవత్సరానికి జిల్లాకు రూ. 1 కోటి. ప్రతినిధులు మరియు PRI అధికారుల సామర్థ్యాన్ని నిర్మించడానికి ఉపయోగించబడతాయి.

MoPR ద్వారా నిధులు రాష్ట్రాల సంఘటిత నిధికి విడుదల చేయబడతాయి మరియు అమలు సంస్థలకు పంపిణీ చేయాల్సి ఉంటుంది.

లోక్‌పాల్ మరియు లోకాయుక్తలు

చారిత్రక నేపథ్యం మరియు ఆలోచన యొక్క మూలం:

- లోక్‌పాల్‌లు మరియు లోకాయుక్తలను సృష్టించే ఆలోచన ప్రపంచవ్యాప్తంగా అనేక దేశాలలో పౌరుల ఫిర్యాదులు మరియు ఆరోపణలను పరిష్కరించడంలో స్థాపించబడిన వ్యవస్థ నుండి వచ్చింది.
- స్వీడన్‌లో మొదటి అటువంటి వ్యవస్థ "ఓంబుడ్స్‌మన్" పేరుతో స్థాపించబడింది. ఓంబుడ్స్‌మన్ వ్యవస్థ కింద స్థానిక ప్రభుత్వ అధికారులు, మంత్రులు మరియు అధిక-అధికార పరిపాలకుల మరియు బ్యూరోక్రాట్లకు వ్యతిరేకంగా పౌరుల ఆరోపణలు మరియు ఫిర్యాదులను పరిశీలించడానికి ఒక బహిరంగ అధికారం స్థాపించబడింది.
- స్వీడన్‌లో విజయం తరువాత, ఇది ఫిన్‌లాండ్, డెన్మార్క్, నార్వే మొదలైన వివిధ స్కాండినేవియన్ దేశాలలో అమలు చేయబడింది.

లక్షణాలు:

- ఓంబుడ్స్‌మన్ వ్యవస్థ అవినీతి మరియు దుష్ప్రవర్తన చేసే బహిరంగ సేవకులు లేదా మంత్రులకు వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదులు స్వీకరించే లేదా స్వీయప్రేరణతో (Suo Moto) చర్య తీసుకునే స్వతంత్ర కార్యాలయాన్ని స్థాపిస్తుంది.
- అటువంటి కేసులను పరిష్కరించడానికి సమయ వ్యవధిని నిర్ణయిస్తుంది మరియు దర్యాప్తు ప్రక్రియను అభియోగ ప్రక్రియ నుండి వేరుచేస్తుంది.
- ఈ సంస్థ అధికారం పార్లమెంటులో ఉంది మరియు కార్యనిర్వాహక మరియు న్యాయవ్యవస్థ నుండి స్వతంత్రంగా ఉంటుంది.

భారతదేశంలో లోక్‌పాల్ మరియు లోకాయుక్తలు:

- ఓంబుడ్స్‌మన్ వ్యవస్థ భారతదేశంలో లోక్‌పాల్ మరియు లోకాయుక్తలు అని పిలువబడుతుంది.
- 1966లో పరిపాలన సంస్కరణ కమిటీ (ARC) లోక్‌పాల్ మరియు లోకాయుక్త స్థాపనను సూచించింది.
- 1968 నుండి వివిధ ప్రభుత్వాల కింద పార్లమెంటులో ఈ సిఫారసు ప్రతిపాదించబడింది, అయితే ఎప్పుడూ ఆమోదించబడలేదు.
- అనేక రాష్ట్రాలు తమ మంత్రులు, MLAలు మరియు బహిరంగ అధికారులకు వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదులను పరిష్కరించడానికి లోకాయుక్తలను స్థాపించాయి.

ట్రిబ్యునళ్ళు

42వ సవరణ ద్వారా జోడించబడ్డాయి: Articles 323A మరియు 323B

పరిపాలనా ట్రిబ్యునళ్ళు

- కేంద్రం, రాష్ట్రాలు, స్థానిక సంస్థలు, బహిరంగ సంస్థలు మరియు ఇతర బహిరంగ అధికారులకు నియమించబడిన వ్యక్తుల ఫిర్యాదులు, ముఖ్యంగా నియామకం మరియు సేవా నిబంధనలకు సంబంధించినవి పరిష్కరించడానికి పరిపాలనా ట్రిబ్యునళ్ళు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.
- 1985లో పార్లమెంటు పరిపాలనా ట్రిబ్యునళ్ళ చట్టాన్ని ఆమోదించింది - ఒక కేంద్ర పరిపాలనా ట్రిబ్యునల్ (CAT) మరియు రాష్ట్ర పరిపాలనా ట్రిబ్యునళ్ళు స్థాపించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వానికి అనుమతి ఇస్తుంది.
- ట్రిబ్యునల్ న్యాయమూర్తికి హైకోర్టు న్యాయమూర్తి హోదా ఇవ్వబడింది.
- న్యాయ మరియు పరిపాలనా సేవలు రెండింటి నుండి నిపుణులు ఉంటారు.
- హైకోర్టులో అప్పీళ్ళు చేయవచ్చు.
- న్యాయస్థానాల భారాన్ని తగ్గించడం
- నిపుణుల అభిప్రాయాలు మరియు తీర్పులు అందించడం
- నిర్ణయాలు చేయడం మరియు కేసులు పరిష్కరించడానికి సమయాన్ని తగ్గించడం

ఇతర ట్రిబ్యునళ్ళు (Article 323-B):

- పన్నులు, విదేశీ మారక ద్రవ్యం, దిగుమతి మరియు ఎగుమతి, పారిశ్రామిక మరియు కార్మిక, భూ సంస్కరణలు, పట్టణ ఆస్తిపై పరిమితి, పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికలు, ఆహార పదార్థాలు, అద్దె మరియు కౌలు హక్కులు వంటి విషయాలలో ట్రిబ్యునళ్ళు ఏర్పాటు చేయవచ్చు.
- Article 323-A పరిపాలనా విషయాలకు మాత్రమే, Article 323-B ఇతర విషయాలకు వర్తిస్తుంది.
- Article 323-A కింద ట్రిబ్యునళ్ళు పార్లమెంటు మాత్రమే ఏర్పాటు చేయగలదు, Article 323-B కింద పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభ రెండూ ఏర్పాటు చేయగలవు.
- మొత్తం 17 పరిపాలనా ట్రిబ్యునళ్ళు ఉన్నాయి (ఒకటి ఢిల్లీలో మరియు మిగతావి రాష్ట్రాల్లో. UP కి రెండు మరియు రాజస్థాన్‌కి రెండు).

జాతీయ పచ్చతోరణ ట్రిబ్యునల్ చట్టం 2010

- పర్యావరణ విషయాలకు సంబంధించిన కేసులను వేగంగా పరిష్కరించడానికి ఒక ప్రత్యేక ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు చేస్తుంది.
- Article 21 కింద ఆమోదించబడింది - పౌరులకు ఆరోగ్యకరమైన పర్యావరణం హక్కు హామీ ఇచ్చే Article 21 కింద భారత రాజ్యాంగ నిబంధన కింద ఆమోదించబడింది.
- 1992 రియో డి జెనిరో సదస్సు (అర్త్ సమ్మిట్)లో, భారతదేశం కాలుష్యం మరియు ఇతర పర్యావరణ నష్టాల బాధితులకు పరిష్కారాలు అందించడానికి న్యాయ విధానం సృష్టించడానికి వాగ్దానం చేసింది.
- "కాలుష్యకర్త చెల్లించు" సూత్రం వర్తింపజేయడానికి తన మాతృ చట్టం ద్వారా అవసరమైన మొదటి అటువంటి సంస్థ.
- ఆస్ట్రేలియా మరియు న్యూజిలాండ్ తరువాత ఇటువంటి వ్యవస్థ కలిగి ఉన్న భారతదేశం మూడవ దేశం.

సభ్యులు:

- 10 నిపుణుల సభ్యులు మరియు 10 న్యాయ సభ్యులు (గరిష్ఠంగా 20 ఒక్కో విభాగంలో)

- ట్రిబ్యునల్ చైర్మన్ హైకోర్టు యొక్క సేవలో ఉన్న లేదా విరమించిన ప్రధాన న్యాయమూర్తి లేదా భారత సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి అయి ఉండాలి.

భారతదేశంలో పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ

- Article 74 మరియు 75: కేంద్రంలో పార్లమెంటు
- Article 163 మరియు 164: రాష్ట్రాలలో శాసనసభలు

లక్షణాలు:

1. రాష్ట్ర యొక్క నామమాత్ర మరియు కార్యనిర్వాహక అధిపతులు
2. మెజారిటీ పార్టీ పాలన
3. సామూహిక బాధ్యత - మంత్రులు పార్లమెంటుకు మరియు ముఖ్యంగా లోక్‌సభకు సామూహికంగా బాధ్యత వహిస్తారు.
4. రాజకీయ సమజాతీయత - మంత్రివర్గం సాధారణంగా ఒకే పార్టీకి చెందినది.
5. ద్వంద్వ సభ్యత్వం - మంత్రులు పార్లమెంటు సభ్యులు మరియు కార్యనిర్వాహకులు అనే రెండూ.
6. PM నిజమైన ప్రభుత్వ అధిపతి.
7. దిగువ సభ రద్దు - PM సలహాపై రాష్ట్రపతి రద్దు చేయవచ్చు.
8. రహస్యత - మంత్రులు రహస్యత సూత్రంపై పనిచేస్తారు.

ప్రయోజనాలు:

1. అధ్యక్ష ప్రభుత్వ రూపానికి భిన్నంగా శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక సమన్వయం
2. బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం
3. నిరంకుశత్వాన్ని నిరోధించడం
4. ప్రత్యామ్నాయ ప్రభుత్వానికి సన్నద్ధత
5. విస్తృత ప్రాతినిధ్యం

నష్టాలు:

1. అస్థిర ప్రభుత్వం
2. విధానాలలో నిరంతరత లేకపోవడం
3. మంత్రివర్గ నిరంకుశత్వం
4. అనుభవం లేనివారు ప్రభుత్వం నడపడం
5. అధికారాల విభజనకు వ్యతిరేకం

భారత మరియు బ్రిటీష్ పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ మధ్య తేడా:

- **రిపబ్లికనిజం:** భారతదేశం రిపబ్లికన్ వ్యవస్థ అనుసరిస్తుంది, బ్రిటన్ రాచరిక వ్యవస్థ అనుసరిస్తుంది.
- **పార్లమెంటు సర్వోచ్చత:** బ్రిటీష్ పార్లమెంటు సర్వోచ్చతను అనుభవిస్తుంది, భారత పార్లమెంటు రాజ్యాంగం, సంఘీయ వ్యవస్థ, న్యాయిక సమీక్ష మరియు మూల హక్కుల వల్ల పరిమితం.
- **PM:** బ్రిటన్‌లో PM దిగువ సభ సభ్యుడైఉండాలి, భారతదేశంలో రెండు సభలలో ఏ ఒక్క దానిలో సభ్యుడైనా సరే.
- **మంత్రుల చట్టపరమైన బాధ్యత:** బ్రిటన్‌లో మంత్రులు పార్లమెంటులో వారి చర్యలకు చట్టపరంగా బాధ్యులు, భారతదేశంలో అలా కాదు.
- **షాడో కాబినెట్:** ప్రత్యేకంగా బ్రిటీష్ సంస్థ.

- **మంత్రులు:** బ్రిటన్‌లో పార్లమెంటు సభ్యులు మాత్రమే మంత్రులు అవుతారు. భారతదేశంలో పార్లమెంటేతర వ్యక్తి మంత్రి కావచ్చు కానీ 6 నెలల్లోపు ఏ ఒక్క సభకైనా ఎన్నుకోబడాల్సి ఉంటుంది.

పార్లమెంటు విధానాలు

రాజ్యాంగంలోని Part V లో Articles 79 నుండి 122 వరకు పార్లమెంటు యొక్క సంస్థ, కూర్పు, వ్యవధి, అధికారులు, విధానాలు, అధికారాలు మొదలైన వాటిని కవర్ చేస్తాయి.

పార్లమెంటులో మూడు భాగాలు:

1. లోక్‌సభ
2. రాజ్యసభ
3. రాష్ట్రపతి (సభ్యుడు కాదు, ఓటు హక్కు లేదు, కానీ పార్లమెంటు అంతర్భాగం)

పార్లమెంటు విధులు:

1. **మంత్రివర్గ అందించడం:** పార్లమెంటు మంత్రివర్గాన్ని అందిస్తుంది మరియు వారిని బాధ్యులుగా చేస్తుంది.
2. **మంత్రివర్గాన్ని నియంత్రించడం:** Article 75(3) ప్రకారం, మంత్రివర్గం సభలో మెజారిటీ విశ్వాసం పొందినంత వరకు అధికారంలో ఉంటుంది.
3. **మంత్రివర్గ విమర్శ:** ఆరోగ్యకరమైన చర్చలు జరిగేలా నిర్ధారించడం.
4. **శాసన నిర్మాణం:** పార్లమెంటు యొక్క ముఖ్యమైన పని చట్టాలు చేయడం.
5. **ఆర్థిక నియంత్రణ:** బహిరంగ సేవలకు వ్యయాన్ని అధికారం ఇవ్వడానికి మాత్రమే పార్లమెంటుకు అధికారం ఉంది.
6. **సమాచార అంగంగా:** పార్లమెంటు పత్రికా మాధ్యమం కంటే సమాచారం సేకరించడంలో అధికారంగా ఉంటుంది.

పార్లమెంటు సమావేశాలు:

సమన్వయం, సంబోధన మరియు రద్దు అన్నీ రాష్ట్రపతిచే జరుగుతాయి. రెండు సమావేశాల మధ్య 6 నెలలకు మించిన వ్యత్యాసం ఉండకూడదు. సంవత్సరానికి కనీసం రెండుసార్లు పార్లమెంటును సమావేశపరచాలి. లోక్‌సభ మాత్రమే రద్దుకు లోబడుతుంది.

> **సమావేశం:** హాజరయిన మొదటి రోజు నుండి పొత్తిగడివరకు. **అవకాశం:** పొత్తిగడి మరియు పునఃసమావేశం మధ్య కాలం. **విచ్ఛేదనం:** తాత్కాలికంగా నిర్దిష్ట సమయం లేదా తేదీకి వాయిదా వేయడం. **పొత్తిగడి:** సమావేశ ముగింపు - రాష్ట్రపతి మాత్రమే. **రద్దు:** లోక్‌సభ జీవితం ముగించడం - రాష్ట్రపతి మాత్రమే.

రాజ్యసభ - రాష్ట్రాల మండలి

కూర్పు:

250 సభ్యులు; 238 మంది రాష్ట్రాలు మరియు UTs ప్రతినిధులు, 12 మంది రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేయబడిన సభ్యులు.

- 4వ షెడ్యూల్ రాజ్యసభలో రాష్ట్రాలు మరియు UTsకి స్థానాల కేటాయింపును నిర్వహిస్తుంది.
- రాష్ట్రాల RS సభ్యులను ఒకే బదిలీ ఓటు ద్వారా నిష్పత్తి ప్రాతినిధ్య పద్ధతిలో రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికైన సభ్యులు ఎన్నుకుంటారు.
- UTలు: ఒకే బదిలీ ఓటు ద్వారా నిష్పత్తి ప్రాతినిధ్య పద్ధతిలో ఏర్పాటు చేసిన ఎన్నికల కళాశాల ద్వారా ఎన్నుకోబడతారు (ఢిల్లీ మరియు పాండిచేరి మాత్రమే RS సభ్యులను కలిగి ఉన్నాయి).
- నామినేటెడ్ సభ్యులు: కళలు, విజ్ఞానం, సాహిత్యం మరియు సాంఘిక సేవ రంగాల నుండి రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేయబడతారు.

వ్యవధి:

అన్ని సభ్యులకు 6 సంవత్సరాల పదవీ కాలంతో నిరంతర సభ; ప్రతి 2 సంవత్సరాలకు 1/3 సభ్యులు పదవి విరమిస్తారు.

సభ్యత్వ అర్హతలు:

- భారత పౌరుడు
- పార్లమెంటు నిర్ణయించిన ఇతర అర్హతలు
- 30 సంవత్సరాల వయసు
- పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గంలో నమోదైన ఓటరు

అనర్హతలు:

- పార్లమెంటు మినహాయించిన వాటి తప్ప కేంద్ర లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కింద లాభదాయక పదవి
- ఎన్నికల నేరాలు మరియు అవినీతి పద్ధతులలో దోషిగా నిర్ధారించబడినప్పుడు
- 2 సంవత్సరాలకు మించిన కారాగారశిక్ష విధించే ఏదైనా నేరంలో శిక్షపడినప్పుడు
- ఎన్నికల ఖర్చుల లెక్కలు సమర్పించడంలో విఫలమైనప్పుడు
- ప్రభుత్వ ఒప్పందాలు, పనులు మొదలైన వాటిలో ఆసక్తి కలిగి ఉన్నప్పుడు
- అంటరానితనం, కట్నం, సతి వంటి సాంఘిక నేరాలను ప్రవచించినందుకు శిక్షపడినప్పుడు

పార్లమెంటు విధులు

1. **మంత్రివర్గ అందించడం:** పార్లమెంటు మంత్రివర్గాన్ని అందిస్తుంది మరియు బాధ్యులుగా చేస్తుంది.
2. **మంత్రివర్గ నియంత్రణ:** Article 75(3) ప్రకారం, మంత్రివర్గం సభలో మెజారిటీ విశ్వాసం ఉన్నంత వరకు అధికారంలో ఉంటుంది.
3. **మంత్రివర్గ సమీక్ష:** ఆరోగ్యకరమైన చర్చ మరియు ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా నడపడం నిర్ధారిస్తుంది.
4. **శాసన నిర్మాణం:** చట్టాలు చేయడం పార్లమెంటు ముఖ్య పని.
5. **ఆర్థిక నియంత్రణ:** బహిరంగ సేవలకు వ్యయాన్ని అధికారం ఇవ్వడానికి, మనీ ఎక్కడ వ్యయించాలో నిర్ణయించడానికి మాత్రమే పార్లమెంటుకు అధికారం. పన్నులు మరియు ఇతర విధింపుల ద్వారా ఆదాయాన్ని పెంచే మార్గాలు మరియు మంజూరు చేసిన డబ్బు అనుమతించిన ప్రయోజనాలకే ఖర్చు అయిందో లేదో నిర్ధారిస్తుంది.
6. **సమాచార అంగంగా:** పార్లమెంటు మంత్రుల "ప్రశ్నల" మాధ్యమం ద్వారా సమాచారాన్ని సేకరించి వ్యాప్తి చేస్తుంది.

పార్లమెంటు సమావేశాలు - సమన్వయం, విచ్ఛేదనం మరియు రద్దు:

- అన్నీ రాష్ట్రపతిచే జరుగుతాయి.
- సభా సమావేశాల మధ్య 6 నెలలకు మించిన వ్యత్యాసం ఉండకూడదు.
- సంవత్సరానికి కనీసం రెండుసార్లు రాష్ట్రపతిచే పార్లమెంటు సమావేశపరచబడుతుంది (రాష్ట్రపతి ప్రతి సంవత్సరం మొదటి సమావేశాన్ని సంబోధిస్తారు), మరియు అవసరమైతే సంయుక్త సమావేశానికి కూడా.
- పార్లమెంటు వ్యవధి ముగింపులో రద్దు జరుగుతుంది.
- 'సమావేశం' అనేది పార్లమెంటు మొదటి సమావేశం మరియు దాని పొత్తిగడి లేదా రద్దు మధ్య కాలం.
- లోక్‌సభ మాత్రమే రద్దుకు లోబడుతుంది.

స్థానాల ఖాళీ:

- ద్వంద్వ సభ్యత్వం
- అనర్హత
- రాజీనామా
- అనుమతి లేకుండా 60 రోజులకు మించిన గైర్హాజరీ

స్పీకర్/చైర్మన్:

- సభ వ్యవధి/జీవితకాలం పదవిలో ఉంటారు.
- స్పీకర్ మొదటిసారి ఓటు వేయరు, కానీ టై విషయంలో నిర్ణయాత్మక ఓటు హక్కు ఉంటుంది.
- సభలో విధానం నియంత్రించడంలో లేదా క్రమాన్ని నిర్వహించడంలో స్పీకర్ నడవడి ఏ న్యాయస్థాన అధికారానికి లోబడదు.
- స్పీకర్ రెండు సభల సంయుక్త సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తారు (చైర్మన్ కాదు).
- స్పీకర్ మనీ బిల్లును ధృవీకరిస్తారు.

- విచ్ఛేదనం అధికారం స్పీకర్ మరియు వ్యవహారాల ఛైర్మన్ వద్ద ఉంటుంది.
- పొత్తిగడి సభ సమావేశ ముగింపు, రద్దు దాని జీవితం ముగించడం మరియు విచ్ఛేదనం సభ సమావేశాలకు తాత్కాలిక ముగింపు.

సభ్యత్వ వదులు:

- ద్వంద్వ సభ్యత్వం, అనర్హత, రాజీనామా, అనుమతి లేకుండా గైర్హాజరీ (>60 రోజులు)

స్పీకర్/ఛైర్మన్:

- సభ వ్యవధి/జీవితకాలం పదవిలో ఉంటారు.
- ఉప స్పీకర్‌కు రాజీనామా లేఖ ఇవ్వడం ద్వారా పదవి విడవగలరు.
- స్పీకర్ మొదటిసారి ఓటు వేయరు, కానీ టై విషయంలో నిర్ణయాత్మక ఓటు హక్కు ఉంటుంది.
- స్పీకర్ రెండు సభల సంయుక్త సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తారు (ఛైర్మన్ కాదు).
- స్పీకర్ మనీ బిల్లును ధృవీకరిస్తారు, దీనిలేకుండా మనీ బిల్ అని పిలవబడదు.

పార్లమెంటు సభ్యుల హక్కులు (Article 105)

వ్యక్తిగత హక్కులు:

- **అరెస్టు నుండి స్వేచ్ఛ:** పౌర కేసులలో అరెస్టులకు పరిమితం (నేర కేసులు లేదా నిరోధక నిర్బంధ చట్టం కింద కాదు). సభలో కూర్చున్నప్పుడు మరియు సభ కూర్చునే ముందు మరియు తరువాత 40 రోజులు వర్తిస్తుంది.
- **సాక్షిగా హాజరు నుండి స్వేచ్ఛ:** పార్లమెంటు సమావేశంలో ఉన్నప్పుడు సభ అనుమతి లేకుండా సాక్ష్యం ఇవ్వడానికి రమ్మని పిలవబడలేరు.
- **వాక్ స్వాతంత్ర్యం:** పార్లమెంటులో లేదా దాని కమిటీలో చెప్పిన దాని విషయంలో ఏ న్యాయస్థానంలోనూ బాధ్యత వహించరు. అదనంగా, ఏ న్యాయమూర్తి ప్రవర్తనపైన SC లేదా HC వారి విధులు నిర్వహిస్తున్నప్పుడు పార్లమెంటులో చర్చ జరగదు.

సామూహిక హక్కులు:

- చర్చలు మరియు ప్రక్రియలు ప్రచురించే హక్కు
- ఇతరులను సభ విచారణల నుండి మినహాయించే హక్కు
- సభ అంతర్గత వ్యవహారాలు నియంత్రించే హక్కు
- పార్లమెంటరీ దురాచారం ప్రచురించే హక్కు
- సభ్యులు మరియు బాహ్య వ్యక్తులను హక్కుల ఉల్లంఘనకు శిక్షించే హక్కు

రాజ్యసభ - రాష్ట్రాల మండలి

- గరిష్ట సభ్యత్వం 250.
- 12 మంది సభ్యులు సాహిత్యం, విజ్ఞానం, కళ మరియు సాంఘిక సేవలో ప్రత్యేక జ్ఞానం లేదా ఆచరణాత్మక అనుభవం ఉన్న వ్యక్తుల నుండి రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేయబడతారు.
- మిగతా 238 మంది ఎన్నుకోబడిన రాష్ట్రాలు మరియు UTల ప్రతినిధులు - రాష్ట్ర శాసనసభలో ఒకే బదిలీ ఓటు ద్వారా నిష్పత్తి ప్రాతినిధ్య పద్ధతిలో ఎన్నుకోబడతారు. సేమ్ పద్ధతి రాష్ట్ర శాసన మండళ్ళ సభ్యుల ఎన్నికకు కూడా అవలంబించబడింది.
- రాజ్యసభ రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వడం ద్వారా మన రాజ్యాంగంలోని సంఘీయ స్వభావాన్ని ప్రతిఫలిస్తుంది, అయితే అమెరికన్ సెనేట్ అంత బలంగా లేదు.

రాజ్యసభ వ్యవధి:

నిరంతర రద్దు కాని సభ. ప్రతి రెండు సంవత్సరాల ముగింపులో 1/3 సభ్యులు పదవి విరమిస్తారు.

లోక్‌సభ - ప్రజల సభ

కూర్పు:

గరిష్టంగా 552 సభ్యులు; 530 మంది నేరుగా ఎన్నుకోబడిన ప్రజా ప్రతినిధులు, 20 మంది UTల నుండి, 2 మంది రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేసిన ఆంగ్లో ఇండియన్ సమాజం సభ్యులు. ప్రస్తుతం: 545 సభ్యులు.

వ్యవధి:

- కొత్త ప్రభుత్వం ఎన్నుకోబడినప్పుడు మొదటి సమావేశం నుండి 5 సంవత్సరాలు.
- 5 సంవత్సరాల కాలం ముగియకముందే రాష్ట్రపతి లోక్‌సభను రద్దు చేయవచ్చు.
- జాతీయ అత్యవసర స్థితి ప్రకటన సమయంలో లోక్‌సభ వ్యవధి ప్రతి సంవత్సరం గరిష్టంగా 1 సంవత్సరం పొడిగించవచ్చు.
- అత్యవసర స్థితి ముగిసిన 6 నెలల తరువాత పొడిగింపు జరగదు.

సభ్యత్వ అర్హతలు:

- భారత పౌరుడు
- 25 సంవత్సరాల వయసు
- నియోజకవర్గంలో నమోదైన ఓటరు
- అనర్హతలు రాజ్యసభకు సమానం

లోక్‌సభలో ఎన్నికల వ్యవస్థ:

- నిష్పత్తి ప్రాతినిధ్య పద్ధతికి భిన్నంగా First Past the Post వ్యవస్థపై ఆధారపడింది.
- ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాలు - ప్రతి రాష్ట్రానికి జనాభా ఆధారంగా స్థానాలు కేటాయించబడతాయి.
- ప్రతి 10 సంవత్సరాలకు జనగణన తరువాత పునర్వ్యవస్థీకరణ.
- డిలిమిటేషన్ కమిషన్ ప్రతి 10 సంవత్సరాలకు నియోజకవర్గాల సరిహద్దులు నిర్ణయిస్తుంది.
- 1972లో 42వ సవరణ అన్ని రాష్ట్రాలకు 1971 జనగణన ఆధారంగా స్థానాలు స్థిరపరిచింది. అయితే, ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల పునర్వ్యవస్థీకరణ 2001 జనగణన ఆధారంగా కొనసాగుతుంది.

స్థానాల ఖాళీ:

- ఒకే సమయంలో రెండు సభలకు సభ్యుడుగా ఉండలేరు.
- 10 రోజులలోపు ఏ సభలో ఉంటారో తెలియజేయాలి. తెలియజేయకపోతే RS స్థానం ఖాళీ అవుతుంది.
- ఒక సభ కూర్చున్న సభ్యుడు రెండవ సభకు ఎన్నుకోబడితే, మొదటి సభలో స్థానం ఖాళీ అవుతుంది.
- ఒక సభలో రెండు స్థానాలకు ఎన్నుకోబడితే, ఒక స్థానం అభ్యసించకపోతే రెండూ ఖాళీ అవుతాయి.
- ఒకే సమయంలో పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలో సభ్యుడుగా ఉండలేరు. 14 రోజులలోపు ఒకటి నుండి రాజీనామా చేయకపోతే పార్లమెంటు స్థానం ఖాళీ అవుతుంది.

అధ్యక్ష అధికారులు

1. లోక్‌సభ స్పీకర్ మరియు డిప్యూటీ స్పీకర్

- భారత రాజ్యాంగం, LS నియమాలు మరియు పార్లమెంటరీ సంప్రదాయాల నుండి అధికారం పొందుతారు.
- రెండు సభల సంయుక్త సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తారు.
- సాధారణంగా మొదటిసారి ఓటు వేయరు కానీ టై విషయంలో నిర్ణయాత్మక ఓటు హక్కు ఉంటుంది.
- సభ "రహస్య" సమావేశానికి అనుమతి ఇవ్వగలరు.
- ఇది లోక్‌సభ అధిపతి మరియు దాని ప్రతినిధి.
- బిల్లు మనీ బిల్లో కాదో నిర్ణయిస్తారు.
- పక్షాంతర వ్యతిరేక చట్టానికి సంబంధించి సభ్యుల అనర్హతపై నిర్ణయం తీసుకుంటారు.
- LS యొక్క అన్ని పార్లమెంటరీ కమిటీల ఛైర్మన్‌లను నియమిస్తారు.

ఎన్నిక:

- సభ సభ్యుల నుండి ఎన్నికవుతారు. తప్పనిసరిగా లోక్‌సభ సభ్యులు అయి ఉండాలి.

తొలగింపు:

- పార్లమెంటులో తీర్మానం ఆమోదించబడిన తరువాత మాత్రమే తొలగించవచ్చు.
- కనీసం 50 మంది సభ్యుల మద్దతుతో తీర్మానం ప్రతిపాదించాలి మరియు 14 రోజుల ముందు నోటీసు ఇవ్వాలి.
- తీర్మానం సభలో ప్రవేశపెట్టిన తరువాత, లోక్‌సభ సంపూర్ణ మెజారిటీ (సభలో హాజరై ఓటు వేసే వారి మెజారిటీ కాదు, మొత్తం సభ్యుల మెజారిటీ) ద్వారా ఆమోదించాలి.
- అటువంటి తీర్మానం ఉన్నప్పుడు, అతను LS లో అధ్యక్షత వహించలేరు, అయితే హాజరుగా ఉండవచ్చు, మాట్లాడవచ్చు మరియు విచారణలో పాల్గొనవచ్చు.
- అయితే, అటువంటి సందర్భంలో స్పీకర్ మొదటిసారి కూడా ఓటు వేయగలరు.

చారిత్రక సూచన:

- స్పీకర్ మరియు డిప్యూటీ స్పీకర్ పదవులు 1919 మాంటేగు-చేమ్స్‌ఫోర్డ్ సంస్కరణలలో ప్రతిపాదించబడ్డాయి.
- మొదటి స్పీకర్ ఫ్రెడరిక్ వైట్, 1921లో నియమించబడ్డారు; శచిదానంద్ సిన్హా 1921లో డిప్యూటీ స్పీకర్‌గా నియమించబడ్డారు.
- 1925లో విఠల్‌భాయి పటేల్ కేంద్ర శాసనసభ యొక్క మొదటి భారత స్పీకర్ అయ్యారు.

- GV మావలంకార్ స్వతంత్ర భారతదేశం యొక్క మొదటి స్పీకర్ మరియు A. అయ్యంగార్ మొదటి డిప్యూటీ స్పీకర్.

లోక్‌సభ చైర్మన్ పేనల్:

- స్పీకర్ 10 కంటే ఎక్కువ కాని సభ్యుల పేనల్‌ను నామినేట్ చేస్తారు, వారిలో ఎవరైనా స్పీకర్ మరియు డిప్యూటీ స్పీకర్ ఇద్దరు లేనప్పుడు లోక్‌సభకు అధ్యక్షత వహించవచ్చు.
- అయితే, స్పీకర్ లేదా డిప్యూటీ స్పీకర్ పదవి ఖాళీగా ఉంటే, రాష్ట్రపతి ఒకరిని నియమించాలి, పేనల్ అధ్యక్షత వహించలేదు.

స్పీకర్ ప్రో టెమ్:

- కొత్త లోక్‌సభ మొదటి సమావేశం జరిగినప్పుడు మునుపటి లోక్‌సభ స్పీకర్ వెంటనే తన స్థానాన్ని ఖాళీ చేస్తారు.
- రాష్ట్రపతి విచారణలు నిర్వహించడానికి స్పీకర్ ప్రో టెమ్‌ను నియమిస్తారు. సాధారణంగా సభలో అత్యంత సీనియర్ సభ్యుడు.

2. రాజ్యసభ చైర్మన్ మరియు డిప్యూటీ చైర్మన్

- భారత ఉప రాష్ట్రపతి RS యొక్క పదవిపరంగా చైర్మన్.
- VP పదవి నుండి తొలగించబడినప్పుడు మాత్రమే ఇక్కడ నుండి తొలగించవచ్చు.
- స్పీకర్ వలె అదే అధికారాలు, కానీ బిల్లు మనీ బిల్లో కాదో నిర్ణయించరు మరియు రెండు సభల సంయుక్త సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించరు.
- చైర్మన్ RS సభ్యుడు కాదు కానీ టై విషయంలో ఓటు వేయగలరు.

పార్లమెంటు సమావేశాలు

- సమావేశాల మధ్య గరిష్టంగా 6 నెలల వ్యత్యాసం మాత్రమే ఉండాలి.
- బడ్జెట్ సమావేశం (ఫిబ్రవరి - మే), మాన్సూన్ సమావేశం (జులై - సెప్టెంబర్), శీతాకాల సమావేశం (నవంబర్ - డిసెంబర్).
- విచ్ఛేదనం సైన్ డై: తాత్కాలికంగా, తదుపరి సమయం లేదా తేదీ లేకుండా; అనిర్ణీతంగా.
- పొత్తిగడి - రాష్ట్రపతి మాత్రమే చేస్తారు, సభ సమావేశం మరియు సమావేశం రెండూ ముగించబడతాయి.
- రద్దు - రాష్ట్రపతి మాత్రమే, ఉన్న లోక్‌సభ జీవితాన్ని ముగిస్తుంది.

బిల్లుల రద్దు:

- **రద్దు అవుతాయి:** కేవలం LS లో పెండింగ్‌లో ఉన్నవి (LS లో లేదా RS లో ఉత్పన్నమైనా); RS లో పెండింగ్‌లో ఉన్నవి (LS ఆమోదించిన తరువాత).
- **రద్దు అవ్వవు:** LS రద్దుకు ముందు రాష్ట్రపతి సంయుక్త సమావేశాన్ని నోటీఫై చేసిన బిల్లులు; RS లో పెండింగ్‌లో ఉన్నవి కానీ LS ఆమోదించనివి; రాష్ట్రపతి ఆమోదం కోసం వేచి ఉన్న బిల్లులు; రాష్ట్రపతి పునఃపరిశీలన కోసం తిరిగి పంపిన బిల్లులు.

కోరం:

- LS లో 55 సభ్యులు
- RS లో 25 సభ్యులు

మంత్రులు మరియు అటార్నీ జనరల్:

- మంత్రి ఏ సభ విచారణలోనైనా (RS లో RS సభ్యుడు కాకపోయినా) పాల్గొనవచ్చు, మాట్లాడవచ్చు మరియు కమిటీ సమావేశాలలో కూడా పాల్గొనవచ్చు.
- అటార్నీ జనరల్ రెండు సభల విచారణలలో, కమిటీ సమావేశాలలో పాల్గొనవచ్చు.

ప్రశ్నోత్తర సమయం:

- ప్రతి సమావేశంలో మొదటి గంట ప్రశ్నోత్తర సమయం.
- **నక్షత్రం ఉన్న ప్రశ్నలు:** మౌఖిక సమాధానం అవసరం, అందువల్ల అనుబంధ ప్రశ్నలు అనుసరించవచ్చు.
- **నక్షత్రం లేని ప్రశ్నలు:** లిఖిత సమాధానం అవసరం, అందువల్ల అనుబంధ సమాధానాలు అనుసరించవు.
- **స్వల్ప నోటీసు ప్రశ్నలు:** 10 రోజుల కంటే తక్కువ నోటీసు ఇచ్చి అడిగే ప్రశ్నలు మరియు మౌఖికంగా సమాధానం ఇవ్వబడతాయి.

జీరో అవర్:

- అనధికారిక పరికరం, విధాన నియమాలలో పేర్కొనబడలేదు.
- ముందు నోటీసు లేకుండా విషయాలు లేవనెత్తవచ్చు.
- ప్రశ్నోత్తర సమయం వెంటనే ముగిసిన తరువాత ప్రారంభమై రోజు అజెండా తీసుకోబడే వరకు కొనసాగుతుంది.

మోషన్లు

- వివిధ బహిరంగ ప్రాముఖ్యత కలిగిన విషయాలపై పార్లమెంటులో చర్చలు ప్రారంభించడానికి మోషన్లు ఆమోదించబడతాయి.
- సభ మంత్రులు లేదా ప్రైవేట్ సభ్యులు ఆమోదించిన లేదా తిరస్కరించిన మోషన్ల ద్వారా నిర్ణయాలు లేదా అభిప్రాయాలు వ్యక్తపరుస్తుంది.

1. **మూలాంశ మోషన్ (Substantive Motion):** రాష్ట్రపతి అభిశంసన లేదా ముఖ్య ఎన్నికల కమిషనర్ తొలగింపు వంటి అతి ముఖ్యమైన విషయాలను పరిష్కరిస్తుంది.
2. **ప్రత్యామ్నాయ మోషన్ (Substitute Motion):** అసలు మోషన్‌కు ప్రత్యామ్నాయంగా ప్రతిపాదించబడుతుంది. ఆమోదించబడితే, అసలు మోషన్‌ను భర్తీ చేస్తుంది.
3. **అనుబంధ మోషన్ (Subsidiary Motion):** స్వయంగా అర్థం లేకుండా మరొక అసలు మోషన్‌తో సంబంధంలో చేయబడుతుంది.
4. **క్లోజర్ మోషన్ (Closure Motion):** మోషన్‌పై చర్చను తగ్గించడానికి ప్రవేశపెట్టబడుతుంది.
5. **అధికార హాని మోషన్ (Privilege Motion):** మంత్రి విషయాలను దాచిపెట్టడం లేదా తప్పుడు సమాచారం అందించడం ద్వారా పార్లమెంటరీ అధికారాలను ఉల్లంఘించడానికి సంబంధించినది.
6. **దృష్టి ఆకర్షణ మోషన్ (Calling Attention Motion):** ఒక సభ్యుడు మంత్రి దృష్టిని ఒక అత్యవసర బహిరంగ ప్రయోజన విషయానికి ఆకర్షించడానికి ప్రవేశపెడతారు.

7. **విచ్ఛేదనం మోషన్ (Adjournment Motion):** అత్యవసర బహిరంగ ప్రయోజన విషయానికి సభ దృష్టిని ఆకర్షించడానికి 50 సభ్యుల మద్దతు అవసరం. కేవలం ఒక విషయం మాత్రమే. RS ఈ పరికరాన్ని ఉపయోగించడానికి అనుమతి లేదు. చర్చ >2.5 గంటలు.
8. **అవిశ్వాస తీర్మానం (No-confidence Motion):** మొత్తం మంత్రివర్గానికి వ్యతిరేకంగా ఆమోదించబడుతుంది.
9. **నిందా తీర్మానం (Censure Motion):** ఒక్క సభ్యుడికి లేదా మంత్రివర్గానికి వ్యతిరేకంగా నిర్దిష్ట విధానాలు మరియు చర్యలపై నిందించడానికి ఆమోదించబడుతుంది.
10. **ధన్యవాద తీర్మానం (Motion of Thanks):** పార్లమెంటులో రాష్ట్రపతి ప్రసంగంపై ధన్యవాద తీర్మానం.
11. **తేదీ నిర్ణయించని మోషన్ (No-Day-Yet-Named Motion):** స్పీకర్ ఆమోదించినప్పటికీ చర్చకు తేదీ నిర్ణయించబడలేదు.

- **ఆర్డర్ పాయింట్ (Point-of-Order)**
- **అర్ధ గంట చర్చ (Half-an-Hour Discussion)**
- **స్వల్పకాలిక చర్చ (Short Duration Discussion)**
- **ప్రత్యేక మోషన్ (Special Motion)**
- **తీర్మానాలు (Resolutions):**
  - ప్రైవేట్ సభ్యుల తీర్మానం
  - ప్రభుత్వ తీర్మానం
  - శాసనబద్ధ తీర్మానం

బిల్లుల శాసన విధానాలు

1. ప్రభుత్వ బిల్లులు (Public Bills):

- మంత్రి ప్రభుత్వం తరపున ప్రవేశపెట్టే బిల్లు
- ప్రభుత్వ విధానాలను ప్రతిబింబిస్తుంది
- సభలో ఆమోదం పొందే అవకాశం ఎక్కువ
- తిరస్కరించబడితే ప్రభుత్వంపై అవిశ్వాసంగా పరిగణించబడుతుంది
- ప్రవేశపెట్టడానికి 7 రోజుల నోటీసు అవసరం
- సంబంధిత శాఖ చట్ట శాఖ సంప్రదింపుతో రూపొందిస్తుంది

2. ప్రైవేట్ బిల్లులు (Private Bills):

- మంత్రి కానివ్యక్తి ద్వారా ప్రవేశపెట్టబడుతుంది
- ప్రతిపక్షం వైఖరి లేదా ఒక సభ్యుడి అభిప్రాయం మరియు విధాన డిమాండ్‌ను ప్రతిబింబిస్తుంది
- ఆమోదం పొందే అవకాశం తక్కువ
- సభలో తిరస్కరించబడితే ఎటువంటి ప్రభావం లేదు
- సభలో ప్రవేశపెట్టడానికి 1 నెల నోటీసు అవసరం
- రూపొందించడం సభ్యుడి బాధ్యత

3. బిల్లుల రకాలు:

1. సాధారణ బిల్లులు (Ordinary Bills):

- పార్లమెంటు ఏ సభలోనైనా ఏ సభ్యుడైనా ప్రవేశపెట్టవచ్చు.
- **5 దశలు:**
  1. **మొదటి పఠనం:** సభ అనుమతి కోరి, బిల్లు శీర్షిక మరియు లక్ష్యాలు చదవడం. చర్చ జరగదు. బిల్లు భారత గెజెట్‌లో ప్రచురించబడుతుంది.
  2. **రెండవ పఠనం:** బిల్లు చర్చించి తుది రూపం తీసుకుంటుంది.
     - సాధారణ చర్చ దశ - బిల్లు సూత్రాలు చర్చించబడతాయి.

- కమిటీ దశ - సాధారణంగా సెలక్ట్ కమిటీ లేదా సంయుక్త కమిటీకి పంపబడుతుంది. బిల్లు ప్రాథమిక స్వభావాన్ని మార్చకుండా నిబంధనలు సవరించగలరు.

3. **పరిశీలన దశ (Consideration Stage):** కమిటీ దశ నుండి తిరిగి స్వీకరించబడిన బిల్లు. ప్రతి నిబంధన వేర్వేరుగా చర్చించి ఓటు వేయబడుతుంది.
4. **మూడవ పఠనం:** బిల్లుపై ఓటింగ్. బిల్లును ఆమోదించడం లేదా తిరస్కరించడంపై చర్చ పరిమితం.
5. **రెండవ సభలో బిల్లు:**
    - ఇక్కడ మొదటి సభలో వలె అదే ప్రక్రియ జరుగుతుంది.
    - బిల్లు ఆమోదించబడితే రాష్ట్రపతికి ఆమోదం కోసం పంపబడుతుంది.
    - బిల్లు తిరస్కరించబడినా, 6 నెలలకు మించి ఆగిపోయినా, లేదా మొదటి సభ ఆమోదించని సిఫారసులతో తిరిగి పంపబడినా, రాష్ట్రపతి చర్చ మరియు ఓటింగ్ కోసం రెండు సభల సంయుక్త సమావేశాన్ని సమావేశపరచవచ్చు.

రాష్ట్రపతి ఆమోదం:

- ఆమోదం ఇవ్వగలడు
- ఆమోదాన్ని నిలిపివేయగలడు
- పునఃపరిశీలన కోసం సభకు తిరిగి పంపగలడు - తిరిగి సమర్పించబడినప్పుడు ఆమోదం ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది

2. మనీ బిల్లులు (Money Bills):

- Article 110 మనీ బిల్లుల నిర్వచనాన్ని పరిష్కరిస్తుంది.
- రాజ్యాంగం నిర్వచించిన ఆర్థిక బిల్లు రకం.
- కింది అంశాలు ఉన్నప్పుడు మనీ బిల్లుగా పరిగణించబడుతుంది:
    - కేంద్రం ద్వారా పన్నులు (విధింపు, రద్దు, మాఫీ, మార్పు లేదా నియంత్రణ) - స్థానిక సంస్థల పన్నులు కాదు
    - కేంద్ర ప్రభుత్వం అప్పు తీసుకోవడం నియంత్రణ
    - భారత సంఘటిత నిధి (CFI) లేదా ఆకస్మిక నిధి కస్టడీ. ఈ నిధులలో చెల్లింపు
    - CFI నుండి నిధుల నియోగం
    - CFI నుండి ఏదైనా రుసుము ప్రకటన లేదా మొత్తం పెంచడం
    - CFI లేదా భారత బహిరంగ ఖాతాలకు నగదు రావడం
    - కేంద్ర లేదా రాష్ట్ర ఖాతాల ఆడిట్
- లోక్‌సభ స్పీకర్ నిర్ణయం బిల్లు మనీ బిల్లో కాదో విషయంలో తుది నిర్ణయం. న్యాయవిచారణ చేయలేని తుది నిర్ణయం.
- మనీ బిల్లు LS లో మంత్రిచే ప్రవేశపెట్టబడుతుంది - ప్రభుత్వ బిల్లుగా పరిగణించబడుతుంది.
- LS స్పీకర్ ధృవీకరణతో RS కి పంపబడుతుంది.

మనీ బిల్లు - RS లో విధానం

> మనీ బిల్లు విషయంలో RS కి పరిమిత అధికారాలు మాత్రమే ఉంటాయి. RS మనీ బిల్లును తిరస్కరించలేదు లేదా సవరించలేదు. అది కేవలం సిఫారసులు మాత్రమే చేయగలదు. LS సిఫారసులను ఆమోదించవచ్చు లేదా తిరస్కరించవచ్చు. RS 14 రోజులలోపు బిల్లు తిరిగి ఇవ్వకపోతే రెండు సభలు ఆమోదించినట్లు పరిగణించబడుతుంది.
>
> RS ఒక మనీ బిల్లుపై సంయుక్త సమావేశం జరగదు - ఏ వైరుధ్యం అయినా LS నిర్ణయంతో పరిష్కారం అవుతుంది.

రాజ్యాంగ పరిష్కార హక్కు - సారాంశం

Article 32 మూల హక్కులకు పెన్నుగా పనిచేస్తుంది. ఇది మూల హక్కుల అమలుకు రాజ్యాంగ ప్రక్రియను అందిస్తుంది. అంబేద్కర్ దీన్ని "రాజ్యాంగం యొక్క ఆత్మ మరియు హృదయం" అని అభివర్ణించారు.

ముఖ్యమైన నిబంధనలు:

- ఏ వ్యక్తి అయినా మూల హక్కుల అమలు కోసం సుప్రీంకోర్టుకు వెళ్ళే హక్కు.
- SC మూల హక్కులను అమలు చేయడానికి రిట్లు, ఆదేశాలు లేదా నిర్దేశాలు జారీ చేయగలదు.
- హైకోర్టు కూడా Article 226 కింద రిట్లు జారీ చేయగలదు, కానీ మూల హక్కులకు మాత్రమే పరిమితం కాదు.
- రాష్ట్రపతి అత్యవసర స్థితి సమయంలో Article 20 మరియు 21 తప్ప అన్ని హక్కుల అమలును నిలిపివేయవచ్చు.

సంపూర్ణ సారాంశం

అంశం	ముఖ్య Article/సవరణ	ముఖ్య విషయం
మూల హక్కులు	Articles 12-35	Part III - న్యాయవిచారణకు అర్హమైన హక్కులు
ఆదేశిక సూత్రాలు	Articles 36-51	Part IV - న్యాయవిచారణకు అర్హత లేని హక్కులు
ప్రాథమిక విధులు	Article 51A	Part IVA - 42వ సవరణ 1976
రాజ్యాంగ పరిష్కారం	Article 32	5 రిట్లు - రాజ్యాంగ ఆత్మ
పార్లమెంటు	Articles 79-122	Part V - కూర్పు, అధికారాలు, విధానాలు
పంచాయతీ రాజ్	Article 243	73వ సవరణ - Part IX
మునిసిపాలిటీలు	Article 243P	74వ సవరణ - Part IX-A

గమనిక: ఈ నోట్స్ మనుజ్ జిందాల్ IAS పాలిటీ నోట్స్ యొక్క తెలుగు అనువాదం. UPSC మరియు రాష్ట్ర PSC పరీక్షలకు సిద్ధమయ్యే విద్యార్థుల కోసం అన్ని 30 పేజీలు పేజీవారీగా అనువదించబడ్డాయి.

పేజీ 1

ద్రవ్య బిల్లు (Money Bill)పై రాజ్యసభ పరిధి:

- ద్రవ్య బిల్లుపై రాజ్యసభకు పరిమిత అధికారాలు మాత్రమే ఉంటాయి.
- అది తప్పనిసరిగా 14 రోజుల్లోగా బిల్లును ఆమోదించాలి లేదా లోక్‌సభకు తిరిగి పంపాలి.
- ఒకవేళ అది ఏవైనా సిఫార్సులు ఇస్తే, వాటిని లోక్‌సభ అంగీకరించవచ్చు లేదా అంగీకరించకపోవచ్చు.
- రాజ్యసభ 14 రోజుల్లోగా బిల్లును తిరిగి పంపకపోతే, ఆ బిల్లు ఆమోదం పొందినట్లుగా పరిగణించబడుతుంది.
- లోక్‌సభ రాజ్యసభ సిఫార్సులను అంగీకరించవచ్చు లేదా అంగీకరించకపోవచ్చు, ఆ తర్వాత ఆ బిల్లు ఆమోదం పొందినట్లు పరిగణించబడుతుంది.

ద్రవ్య బిల్లుపై రాష్ట్రపతి అధికారం:

- రాష్ట్రపతి ద్రవ్య బిల్లుకు ఆమోదం తెలపవచ్చు లేదా నిలిపివేయవచ్చు. ఆయన దానిని సభకు తిరిగి పంపలేరు.
- సాధారణంగా, రాష్ట్రపతి అనుమతితో లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టబడిన ద్రవ్య బిల్లు ఆమోదం పొందుతుంది.

3. ఆర్థిక బిల్లులు (Financial Bills)

ఆర్థిక బిల్లులు ప్రభుత్వ ఆదాయం మరియు వ్యయానికి (fiscal matters) సంబంధించినవి.

సాంకేతికంగా, రాజ్యాంగం కింది వాటిని ఆర్థిక బిల్లులుగా నిర్వచిస్తుంది:

- ద్రవ్య బిల్లులు (Money Bills - ఆర్టికల్ 110)
- ఆర్థిక బిల్లులు (I) - ఆర్టికల్ 117 (1) - ఆర్టికల్ 110లోని అన్ని అంశాలను మరియు ఇతర సాధారణ చట్ట అంశాలను కలిగి ఉంటుంది.
- ఆర్థిక బిల్లులు (II) - ఆర్టికల్ 117 (3)

ఆర్థిక బిల్లులు (I) - ఆర్టికల్ 117 (1):

- ఆర్టికల్ 110లోని అన్ని అంశాలను మరియు ఇతర సాధారణ చట్ట అంశాలను కలిగి ఉంటుంది. అంటే, అప్పు తీసుకోవడానికి సంబంధించిన నిబంధన ఉన్న బిల్లు కానీ ప్రత్యేకంగా అప్పుపై దృష్టి పెట్టనిది; లేదా పన్ను విధించే నిబంధన ఉన్న బిల్లు కానీ పూర్తిగా పన్నుపై మాత్రమే లేనిది, ఇది ఆర్థిక బిల్లు (I)గా పరిగణించబడుతుంది.
- ద్రవ్య బిల్లులాగే దీనిని కూడా రాష్ట్రపతి సిఫార్సుతో మాత్రమే లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టాలి. అయితే, మిగతా అన్ని విధాలుగా దీనిని సాధారణ బిల్లుగానే పరిగణిస్తారు.
- దీనర్థం, రాజ్యసభ సిఫార్సులతో ఈ బిల్లును లోక్‌సభకు తిరిగి పంపవచ్చు. లోక్‌సభ ఆ సిఫార్సులను అంగీకరించకపోతే, ద్రవ్య బిల్లులా కాకుండా ఇక్కడ ప్రతిష్టంభన (deadlock) ఏర్పడవచ్చు.
- రాష్ట్రపతి కూడా ఈ బిల్లును తన సిఫార్సులతో లోక్‌సభకు తిరిగి పంపవచ్చు.

ఆర్థిక బిల్లులు (II) - ఆర్టికల్ 117 (3):

- భారత సంచిత నిధి (CFI - Consolidated Fund of India) నుండి వ్యయం చేయడానికి సంబంధించిన నిబంధనలు కలిగిన ఒక సాధారణ బిల్లు ఇది.
- ఇది ఆర్టికల్ 110లో పేర్కొన్న అంశాలను కలిగి ఉండదు.
- దీనిని రెండు సభలలో దేనిలోనైనా ప్రవేశపెట్టవచ్చు, కానీ రాష్ట్రపతి సిఫార్సు తప్పనిసరి. మిగతా విధానం సాధారణ బిల్లులాగే ఉంటుంది.

4. సంయుక్త సమావేశం (Joint Sitting)

- ద్రవ్య బిల్లు లేదా రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లుల కోసం సంయుక్త సమావేశాన్ని పిలవలేరు. ఇది సాధారణ బిల్లులు లేదా ఆర్థిక బిల్లులు (I) మరియు (II)లకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది - ఆర్టికల్ 117.
- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తారు. ఆమె అందుబాటులో లేకపోతే, డిప్యూటీ స్పీకర్, ఆ తర్వాత రాజ్యసభ ఉపాధ్యక్షుడు, ఆ తర్వాత సభలచే ఎంపికైన ఏ సభ్యుడైనా అధ్యక్షత వహిస్తారు.
- రాజ్యసభ ఛైర్మన్ ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించరు, ఎందుకంటే ఆయన ఏ సభకు సభ్యుడు కాదు.

4. పార్లమెంటులో బడ్జెట్

భారత సంచిత నిధికి (CFI) రెండు రకాల వ్యయాలు:

- "చార్జ్ చేయబడినవి" (Charged on CFI) - వీటిపై ఓటు వేయడం సాధ్యం కాదు.
- "నిధి నుండి చేయబడినవి" (Made from CFI) - వీటిపై ఓటు వేయవచ్చు.

వినియోగ బిల్లు ఆమోదం (Appropriation Bill):

- భారత సంచిత నిధి (CFI) నుండి నిధులు వినియోగించడానికి (appropriation) ఈ బిల్లు ప్రవేశపెట్టబడుతుంది:
  - మంజూరులు (Grants) - వీటిపై రాజ్యసభలో కాకుండా లోక్సభలో మాత్రమే ఓటు వేయబడుతుంది.
  - CFIపై చార్జ్ చేయబడిన వ్యయం - దీనిపై సవరణలు అనుమతించబడవు.
- బడ్జెట్ ఆమోదం పొందిన తర్వాత, వినియోగ బిల్లు ఆమోదం పొందడానికి సమయం పడుతుంది. అందుకోసం, అంతవరకు వ్యయాల కోసం "ఓటు ఆన్ అకౌంట్" (Vote on Account) ప్రవేశపెట్టబడుతుంది. ఇది CFI నుండి డబ్బు తీసుకోవడానికి అనుమతిస్తుంది మరియు గరిష్టంగా రెండు నెలల నిధులు (మొత్తం అంచనాలో 1/6 వంతు) మంజూరు చేస్తుంది.

ఫైనాన్స్ బిల్లు ఆమోదం (Finance Bill):

- బడ్జెట్ యొక్క ఆదాయ వైపు (income side) చట్టబద్ధం చేస్తుంది మరియు బడ్జెట్ ఆమోద ప్రక్రియను పూర్తి చేస్తుంది.

ఇతర మంజూరులు

ఆర్థిక వ్యవస్థపై పార్లమెంటు నియంత్రణ:

- శాసనసభ ఆమోదం లేకుండా ఎలాంటి పన్ను విధించబడదు. కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ వ్యక్తులు లేదా వ్యాపారాలపై పన్ను విధించలేదు. (ఆర్టికల్ 265)
- శాసనసభ అధికారం లేకుండా భారత సంచిత నిధి (CFI) నుండి డబ్బు వినియోగించబడదు. అన్ని పన్నులు, రశీదులు, రుణాలు మొదలైనవి CFIలోకి చేరతాయి మరియు ఆర్టికల్ 266(3) ప్రకారం, నిధులను వినియోగించే అధికారం శాసనసభకు మాత్రమే ఉంటుంది (వినియోగ చట్టం ద్వారా). అందువల్ల, పార్లమెంటు ఆమోదం లేకుండా కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ డబ్బు ఖర్చు చేయలేదు.

పేజీ 3

1. భారత సంచిత నిధి (Consolidated Fund of India - CFI)

- అన్ని రాబడి రశీదులు, ప్రభుత్వానికి రుణాలు తిరిగి చెల్లించడం నుండి వచ్చే ఆదాయం, ప్రభుత్వ బాండ్ల జారీ నుండి వచ్చే ఆదాయం CFIలో చేరుతాయి.
- భారత ప్రభుత్వం తరపున చట్టబద్ధంగా అధికారం పొందిన అన్ని వ్యయాలు CFI నుండి చేయబడతాయి.
- పార్లమెంటు చట్టం మరియు విధానాల ద్వారా మాత్రమే CFI నుండి డబ్బు వినియోగించబడుతుంది.

2. భారత పబ్లిక్ అకౌంట్స్ (Public Accounts of India - PAI)

- CFIకి వెళ్లని అన్ని ప్రభుత్వ డబ్బు PAIకి వస్తుంది. ఇవి ప్రావిడెంట్ ఫండ్స్, న్యాయ డిపాజిట్లు, శాఖాపరమైన డిపాజిట్లు, పొదుపు బ్యాంకు డిపాజిట్లు, రెమిటెన్సు మొదలైనవి.
- దీనిని భారత కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ నియంత్రిస్తుంది.

3. భారత ఆకస్మిక నిధి (Contingency Fund of India)

- అత్యంత ప్రమాదకరమైన లేదా ఊహించని వ్యయాల కోసం రాష్ట్రపతి ఈ నిధి నుండి డ్రా చేసుకోవడానికి అనుమతించవచ్చు.

మంజూరు డిమాండ్లను తగ్గించడానికి తీర్మానాలు

1. విధాన కోత తీర్మానం (Policy Cut Motion)

- విధానంపై అసమ్మతిని సూచిస్తుంది మరియు డిమాండ్ను రూ. 1కి తగ్గించాలని కోరుతుంది. సభ్యులు ప్రత్యామ్నాయ విధానాన్ని కూడా సమర్థించవచ్చు.

2. ఆదా కోత తీర్మానం (Economy Cut Motion)

- దాని ఆదా/అవసరం ఆధారంగా డిమాండ్ను నిర్దిష్ట మొత్తానికి తగ్గించాలని ప్రతిపాదిస్తుంది.

3. టోకెన్ కోత తీర్మానం (Token Cut Motion)

- భారత ప్రభుత్వ బాధ్యత పరిధిలో ఉన్న ఒక నిర్దిష్ట ఫిర్యాదును వెంటిలేట్ చేస్తుంది.

గిలోటిన్ (Guillotine): డిమాండ్లపై ఓటింగ్ చివరి రోజున, స్పీకర్ మిగిలిన అన్ని డిమాండ్లను ఓటుకు వేసి, చర్చతో సంబంధం లేకుండా వాటిని తీర్మానిస్తారు. దీనినే గిలోటిన్ అంటారు.

రాజ్యసభ vs లోక్సభ

- ద్రవ్య బిల్లులను లోక్సభలో మాత్రమే ప్రవేశపెట్టవచ్చు. రాజ్యసభ సిఫార్సు చేసిన మార్పులను అంగీకరించడం లేదా తిరస్కరించడం పూర్తి అధికారం లోక్సభకు ఉంటుంది (రాజ్యసభ బిల్లును 14 రోజులు మాత్రమే ఉంచుకోగలదు).
- ఆర్టికల్ 110లోని అన్ని లేదా కొన్ని అంశాలతో కూడిన ఆర్థిక బిల్లులను లోక్సభలో మాత్రమే ప్రవేశపెట్టవచ్చు, అయితే వాటి ఆమోద ప్రక్రియ మిగతావన్నీ సాధారణ బిల్లులాగే ఉంటాయి.
- ఒక బిల్లు ద్రవ్య బిల్లు కాదా అని నిర్ణయించే అధికారం లోక్సభ స్పీకర్కు ఉంటుంది.
- రెండు సభల సంయుక్త సమావేశానికి లోక్సభ స్పీకర్ అధ్యక్షత వహిస్తారు.
- రాజ్యసభ బడ్జెట్పై చర్చించగలదు కానీ మంజూరు డిమాండ్లపై ఓటు వేయలేదు.
- జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితిని రద్దు చేయడంపై లోక్సభలో మాత్రమే ఓటు వేయవచ్చు.
- ఉపరాష్ట్రపతిని తొలగించే తీర్మానం రాజ్యసభలో మాత్రమే చేయవచ్చు.
- మంత్రిమండలి లోక్సభకు బాధ్యత వహిస్తుంది, రాజ్యసభకు కాదు. [ఆర్టికల్ 75(3)]

రాజ్యసభ ప్రత్యేక అధికారాలు:

- రాష్ట్ర జాబితాలోని ఒక విషయంపై చట్టం చేయడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఇవ్వడానికి రాజ్యసభ 2/3 మెజారిటీతో తీర్మానం చేయవచ్చు (ఆర్టికల్ 249).
- కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలకు ఉమ్మడిగా ఒక కొత్త ఆల్ ఇండియా సర్వీస్ను సృష్టించడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఇవ్వవచ్చు (ఆర్టికల్ 312).

పార్లమెంటరీ కమిటీలు

మనది వంటి పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంలో, కమిటీ వ్యవస్థ చాలా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది. శాసనసభకు పరిపాలనా జవాబుదారీతనం అనేది అటువంటి పార్లమెంటరీ వ్యవస్థకు మూలస్తంభం. పార్లమెంటు ప్రజల సంకల్పాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది మరియు పార్లమెంటు నిర్దేశించిన ప్రజా విధానం ఎలా అమలు చేయబడుతుందో పర్యవేక్షించగలగాలి అనే ప్రాథమిక సూత్రం నుండి పార్లమెంటు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థపై చేసే నియంత్రణ ఉద్భవించింది. అయినప్పటికీ, ప్రభుత్వ కార్యకలాపాల యొక్క అద్భుతమైన విస్తరణ శాసనసభల పనిని చాలా క్లిష్టంగా మరియు వైవిధ్యంగా మార్చింది. దాని స్వభావం ప్రకారం, పార్లమెంటు ఒక సంస్థగా ప్రభుత్వం మరియు దాని కార్యకలాపాల సమస్తంపై సమర్థవంతమైన నియంత్రణను కలిగి ఉండదు. కమిటీల ద్వారా శాసనసభకు పరిపాలనా జవాబుదారీతనం మన రాజకీయ వ్యవస్థ యొక్క ముఖ్య లక్షణం.

స్టాండింగ్ కమిటీలు :

ఆర్థిక కమిటీలు:

1. అంచనాల కమిటీ (Committee on Estimates)

విధులు:

కమిటీకి సరైనవిగా అనిపించే లేదా సభ లేదా స్పీకర్ చేత ప్రత్యేకంగా సూచించబడిన అంచనాల పరిశీలన కోసం ఎంచుకోబడింది. దీని విధులు:

- అంచనాలకు ఆధారమైన విధానానికి అనుగుణంగా, ఏ ఆదా, సంస్థాగత మెరుగుదలలు, సామర్థ్యం లేదా పరిపాలనా సంస్కరణలు చేయవచ్చో నివేదించడం.
- పరిపాలనలో సామర్థ్యం మరియు ఆదా తీసుకురావడానికి ప్రత్యామ్నాయ విధానాలను సూచించడం.
- అంచనాలలో సూచించిన విధాన పరిమితుల్లో డబ్బు బాగా ఖర్చు చేయబడిందో లేదో పరిశీలించడం.
- అంచనాలను పార్లమెంటుకు ఏ రూపంలో సమర్పించాలో సూచించడం.

సభ్యత్వం:

ఈ కమిటీలో ఏకలజ బదిలీ ఓటు (single transferable vote) ద్వారా ప్రతిసారి లోక్సభ దాని సభ్యుల నుండి ఎన్నుకోబడిన 30 మంది సభ్యులు ఉంటారు. కమిటీ ఛైర్పర్సన్ను కమిటీ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు. మంత్రి కమిటీ సభ్యుడిగా ఎన్నికవడానికి అర్హులు కారు.

2. ప్రభుత్వ లెక్కల కమిటీ (Committee on Public Accounts)

విధులు:

- భారత ప్రభుత్వ వ్యయం కోసం పార్లమెంటు మంజూరు చేసిన మొత్తాల వినియోగాన్ని (appropriation) చూపించే లెక్కల పరిశీలన.
- ప్రభుత్వ వార్షిక ఆర్థిక లెక్కలు మరియు కమిటీ సరైనవిగా భావించే ఇతర లెక్కలు సభ ముందు ఉంచబడతాయి.
- కేంద్ర ప్రభుత్వ వినియోగ లెక్కలపై (Appropriation Accounts) భారత నియంత్రకులు మరియు ప్రధాన ఆడిటర్ జనరల్ (CAG) నివేదికలతో పాటు, రాబడి రశీదులు, వివిధ మంత్రిత్వ శాఖలు/విభాగాల వ్యయం మరియు స్వయంప్రతిపత్తి సంస్థల లెక్కలపై CAG యొక్క వివిధ ఆడిట్ నివేదికలను కమిటీ పరిశీలిస్తుంది.

సభ్యత్వం:

22 మంది సభ్యులు

- ప్రభుత్వ లెక్కల కమిటీలో ప్రతి సంవత్సరం లోక్సభ దాని సభ్యుల నుండి ఏకలజ బదిలీ ఓటు ద్వారా ఎన్నుకోబడిన 15 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ అదే పద్ధతిలో ఎన్నుకోబడిన 7 మంది సభ్యులతో కలిపి 22 మంది సభ్యులు ఉండరు.

- కమిటీ ఛైర్పర్సన్ను కమిటీకి ఎన్నికైన లోక్సభ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు.
- మంత్రి కమిటీ సభ్యుడిగా ఎన్నికవడానికి అర్హులు కారు, మరియు ఒక సభ్యుడు కమిటీకి ఎన్నికైన తర్వాత అటువంటి పదవిని నిర్వహించడానికి నియమించబడితే, ఆమె/అతను ఆ నియామకం తేదీ నుండి కమిటీ సభ్యునిగా ఉండడు.

3. ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల కమిటీ (Committee on Public Undertakings)

విధులు:

- లోక్సభలోని ప్రక్రియ మరియు వ్యాపార నిర్వహణ నియమాలలోని నాల్గవ షెడ్యూల్లో పేర్కొన్న ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల (Public Undertakings) నివేదికలు మరియు లెక్కలు మరియు వాటిపై CAG నివేదికలు, ఏవైనా ఉంటే, పరిశీలించడం కమిటీ విధి.
- వాటి స్వయంప్రతిపత్తి మరియు సామర్థ్యం సందర్భంలో, ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల వ్యవహారాలు సరైన వ్యాపార సూత్రాలు మరియు వివేకవంతమైన వాణిజ్య పద్ధతులకు అనుగుణంగా నిర్వహించబడుతున్నాయో లేదో చూడటం.
- వార్షిక నివేదికలు పార్లమెంటు సభల ముందు ఉంచబడే అన్ని ప్రభుత్వ కంపెనీలు మరియు 4వ షెడ్యూల్లోని అన్ని కార్పొరేషన్లు వాటి పరిధిలోకి వస్తాయి.

సభ్యత్వం:

22 మంది సభ్యులు

- ప్రభుత్వ లెక్కల కమిటీలో ప్రతి సంవత్సరం లోక్సభ దాని సభ్యుల నుండి ఏకలజ బదిలీ ఓటు ద్వారా ఎన్నుకోబడిన 15 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ అదే పద్ధతిలో ఎన్నుకోబడిన 7 మంది సభ్యులతో కలిపి 22 మంది సభ్యులు ఉండరు.
- కమిటీ ఛైర్పర్సన్ను కమిటీకి ఎన్నికైన లోక్సభ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు.
- మంత్రి కమిటీ సభ్యుడిగా ఎన్నికవడానికి అర్హులు కారు, మరియు ఒక సభ్యుడు కమిటీకి ఎన్నికైన తర్వాత అటువంటి పదవిని నిర్వహించడానికి నియమించబడితే, ఆమె/అతను ఆ నియామకం తేదీ నుండి కమిటీ సభ్యునిగా ఉండడు.

1. మహిళా సాధికారత కమిటీ (Committee on Empowerment of Women)

సభ్యత్వం:

ఇందులో 30 మంది సభ్యులు ఉంటారు, లోక్సభ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నామినేట్ చేసిన 20 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ సభ్యుల నుండి రాజ్యసభ ఛైర్మన్ నామినేట్ చేసిన 10 మంది సభ్యులు ఉంటారు. మంత్రి కమిటీ సభ్యుడిగా ఉండలేరు మరియు ఒక సభ్యుడు, కమిటీకి నామినేట్ అయిన తర్వాత, మంత్రిగా నియమించబడితే, ఆమె/అతను కమిటీ సభ్యునిగా ఉండడు. కమిటీ ఛైర్పర్సన్ను కమిటీ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు. కమిటీ కాలావధి ఒక సంవత్సరం.

విధులు:

- జాతీయ మహిళా కమిషన్ సమర్పించిన నివేదికలను పరిశీలించడం మరియు కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల పరిపాలనలతో సహా కేంద్ర ప్రభుత్వ పరిధిలోని విషయాలలో మహిళల స్థితి/పరిస్థితులను మెరుగుపరచడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం తీసుకోవలసిన చర్యలపై నివేదించడం.
- మహిళల సంక్షేమం మరియు విద్యపై కేంద్ర ప్రభుత్వ చర్యలు.
- మహిళల కోసం సంక్షేమ కార్యక్రమాల పనితీరుపై నివేదించడం.
- కమిటీ సూచనలపై రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో భారత ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలను కొలవడం.

2. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమ కమిటీ (Committee on Welfare of Scheduled Castes and STs)

సభ్యత్వం:

ఇందులో 30 మంది సభ్యులు ఉంటారు, ఏకలజ బదిలీ ఓటు సూత్రం ప్రకారం లోక్సభ నుండి 20 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ నుండి 10 మంది సభ్యులు ఉంటారు. మంత్రి కమిటీ సభ్యుడిగా ఉండలేరు మరియు ఒక సభ్యుడు, కమిటీకి నామినేట్ అయిన తర్వాత, మంత్రిగా నియమించబడితే, ఆమె/అతను కమిటీ సభ్యునిగా ఉండడు. కమిటీ ఛైర్పర్సన్ను కమిటీ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు. కమిటీ కాలావధి ఒక సంవత్సరం.

విధులు:

- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్స్ 338(5)(డి) మరియు 338ఎ(5)(డి) క్రింద వరుసగా జాతీయ షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్ మరియు జాతీయ షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్ సమర్పించిన నివేదికలను పరిశీలించడం.
- కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల పరిపాలనలతో సహా కేంద్ర ప్రభుత్వ పరిధిలోని విషయాలలో కేంద్ర ప్రభుత్వం తీసుకోవలసిన చర్యలపై నివేదించడం.
- ఎస్సీ, ఎస్టీల సంక్షేమం మరియు విద్యపై కేంద్ర ప్రభుత్వ చర్యలు.
- దాని నియంత్రణలో ఉన్న సేవలు మరియు పోస్టులలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు తగిన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడంపై భారత ప్రభుత్వం యొక్క పనితీరుపై నివేదించడం.
- కమిటీ సూచనలపై రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో భారత ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలను కొలవడం.

3. వ్యాపార సలహా కమిటీ (Business Advisory Committee)

సభ్యత్వం:

- లోక్సభ స్పీకర్ కమిటీకి ఎక్స్-అఫీషియో చైర్మన్గా ఉంటారు.
- 15 మంది సభ్యులను స్పీకర్ ఎన్నుకుంటారు.
- ప్రతిపక్ష పార్టీల సభ్యులను తాత్కాలిక సభ్యులుగా (ad-hoc members) ఎంచుకోవచ్చు, కానీ వారిని కోరంలో (quorum) లెక్కించరు.
- డిప్యూటీ స్పీకర్ను సమావేశాలకు ఆహ్వానించవచ్చు.
- కాలావధి లేదు.

విధులు:

ప్రభుత్వ బిల్లులు మరియు ఇతర వ్యాపారాల దశ లేదా దశల చర్చకు కేటాయించాల్సిన సమయాన్ని సిఫార్సు చేయడం కమిటీ విధి. తగిన సందర్భాలలో, ఒక బిల్లు లేదా ఇతర ప్రభుత్వ వ్యాపారం యొక్క వివిధ దశలు పూర్తి చేయవలసిన వివిధ గంటలను ప్రతిపాదిత టైమ్ టేబుల్లో సూచించే అధికారం కమిటీకి ఉంటుంది.

4. లాభదాయక పదవులపై సంయుక్త కమిటీ (Joint Committee on Offices of Profit)

సభ్యత్వం:

ఇందులో 15 మంది సభ్యులు ఉంటారు, ఏకలజ బదిలీ ఓటు సూత్రం ప్రకారం లోక్సభ నుండి 10 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ నుండి 5 మంది సభ్యులు ఉంటారు.

విధులు:

సభ్యత్వాన్ని పరిశీలించడం మరియు లాభదాయక పదవి (office of profit) ఆధారంగా వారు అనర్హులు కావచ్చేమో చూడటం.

5. ప్రైవేట్ సభ్యుల బిల్లులు మరియు తీర్మానాల కమిటీ (Committee on Private Members' Bills and Resolutions)

సభ్యత్వం:

- లోక్సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- డిప్యూటీ స్పీకర్ ఈ కమిటీకి ఎక్స్-అఫీషియో చైర్మన్.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

- ప్రైవేట్ సభ్యుల బిల్లులకు సమయాన్ని కేటాయించడం.
- ప్రైవేట్ సభ్యుల బిల్లులను పరిశీలించడం.
- ఆ బిల్లులను ప్రాముఖ్యత కోసం వర్గీకరించడం.

6. పిటిషన్ల కమిటీ (Committee on Petitions)

సభ్యత్వం:

- లోక్సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ను స్పీకర్ నామినేట్ చేస్తారు.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

- దానికి పంపబడిన ప్రతి పిటిషన్ను పరిశీలించడం.
- దానికి సూచించబడిన పిటిషన్ గురించి సభకు నివేదించడం.

7. ప్రివిలేజెస్ కమిటీ (Committee on Privileges)

సభ్యత్వం:

- లోక్సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ను స్పీకర్ నామినేట్ చేస్తారు.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

- దానికి పంపబడిన ప్రతి ప్రత్యేక హక్కు (privilege) ప్రశ్నను పరిశీలించడం.
- ప్రతి కేసు వాస్తవాలను బట్టి ప్రత్యేక హక్కు ఉల్లంఘన ఉందో లేదో నిర్ణయించడం మరియు అలా అయితే, ఉల్లంఘన స్వభావాన్ని నిర్ణయించడం.

8. సబార్డినేట్ లెజిస్లేషన్ కమిటీ (Committee on Subordinate Legislation)

సభ్యత్వం:

- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ను స్పీకర్ నామినేట్ చేస్తారు.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

- రాజ్యాంగం ద్వారా ప్రదానం చేయబడిన లేదా పార్లమెంటు ద్వారా అప్పగించబడిన నిబంధనలు, నియమాలు మొదలైనవి చేసే అధికారాలు సరిగ్గా అమలు చేయబడుతున్నాయో లేదో పరిశీలించి సభకు నివేదించడం.
- నిబంధనలు, నియమాలు, ఉప-నియమాలు, ఉప-చట్టాలు మొదలైనవి చేసే అధికారాలను అప్పగించే లేదా అటువంటి అధికారాలను అప్పగించే మునుపటి చట్టాలను సవరించే బిల్లులను కూడా కమిటీ పరిశీలిస్తుంది, వాటిలో నిబంధనలు, నియమాలు మొదలైనవి ఉంచడానికి తగిన నిబంధనలు చేయబడ్డాయో లేదో చూడటానికి.

9. ప్రభుత్వ హామీల కమిటీ (Committee on Government Assurances)

సభ్యత్వం:

- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ను స్పీకర్ నామినేట్ చేస్తారు.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

ప్రశ్నోత్తరాల సమయంలో (Question Hour) అలాగే బిల్లులు, తీర్మానాలు, మోషన్లు మొదలైన వాటిపై చర్చ సమయంలో మంత్రులు సభలో ఇచ్చిన హామీలు, వాగ్దానాలు, బాధ్యతలు మొదలైన వాటిని పరిశీలించడం మరియు అటువంటి హామీలు, వాగ్దానాలు లేదా బాధ్యతలు మొదలైనవి ఎంతవరకు అమలు చేయబడ్డాయి మరియు అమలు చేయబడితే, అటువంటి అమలు ఆ ప్రయోజనం కోసం అవసరమైన కనీస సమయంలో జరిగిందా అని సభకు నివేదించడం కమిటీ విధులు.

10. సభ్యుల గైర్హాజరుపై కమిటీ (Committee on Absence of Members from Sittings)

సభ్యత్వం:

- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ను స్పీకర్ నామినేట్ చేస్తారు.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

11. నియమాల కమిటీ (Rules Committee)

సభ్యత్వం:

- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ స్పీకర్ స్వయంగా.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

సభలోని నియమాలు మరియు విధానాల విషయాలను పరిశీలించడం.

12. సాధారణ ప్రయోజన కమిటీ (General Purpose Committee)

సభ్యత్వం:

- లోక్‌సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 15 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ స్పీకర్ స్వయంగా.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

సభలోని నియమాలు మరియు విధానాల విషయాలను పరిశీలించడం.

13. హౌస్ కమిటీ (House Committee)

సభ్యత్వం:

- లోక్సభ స్పీకర్ ఎంపిక చేసిన 12 మంది సభ్యులు.
- ఈ కమిటీ చైర్మన్ స్పీకర్ స్వయంగా.
- 1 సంవత్సరం కాలావధి.

విధులు:

సభ్యుల నివాస వసతి మొదలైనవి.

14. లైబ్రరీ కమిటీ (Library Committee)

సభ్యత్వం:

- రెండు సభల సంయుక్త కమిటీ (Joint Committee of two Houses).
- లోక్సభ నుండి 6 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ నుండి 3 మంది సభ్యులు.
- డిప్యూటీ స్పీకర్ ఎక్స్-అఫీషియో చైర్పర్సన్.

15. టేబుల్పై పెట్టబడిన పేపర్ల కమిటీ (Committee on Papers Laid on the Table)

సభ్యత్వం:

- ఒక సంవత్సరం మించని కాలావధి కోసం స్పీకర్ నామినేట్ చేసిన 15 మంది సభ్యులు ఉంటారు.
- కమిటీ చైర్పర్సన్ను కమిటీ సభ్యుల నుండి స్పీకర్ నియమిస్తారు.

విధులు:

మంత్రులు టేబుల్పై ఉంచిన అన్ని పేపర్లను పరిశీలించడం మరియు కింది విషయాలపై సభకు నివేదించడం కమిటీ విధులు:

- పేపర్ ఏ రాజ్యాంగ నిబంధన, చట్టం, నియమం మొదలైన వాటి క్రింద ఉంచబడిందో ఆ నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉందా.
- పేపర్ ఉంచడంలో ఏదైనా అసమంజసమైన ఆలస్యం జరిగిందా.
- ఆలస్యం జరిగిన సందర్భంలో, ఆలస్యానికి గల కారణాలను వివరించే ప్రకటన టేబుల్పై ఉంచబడిందా మరియు ఆ కారణాలు సంతృప్తికరంగా ఉన్నాయా.

16. జీతాలు మరియు అలవెన్సులపై సంయుక్త కమిటీ (Joint Committee on Salaries and Allowances)

సభ్యత్వం:

ఇందులో 15 మంది సభ్యులు ఉంటారు, స్పీకర్ నామినేట్ చేసిన లోక్సభ నుండి 10 మంది సభ్యులు మరియు రాజ్యసభ నుండి 5 మంది సభ్యులు ఉంటారు.

విధులు:

వైద్యం, గృహం, జీతాలు మొదలైనవి.

డిపార్ట్మెంటల్ కమిటీలు (Departmental Standing Committees):

ప్రధాన అంశాలు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. **సభ్యత్వం:** మంత్రి సభ్యుడిగా ఉండలేరు.
2. **కాలావధి:** 1 సంవత్సరం.
3. **నియామకం:** పార్ట్ II కమిటీలకు స్పీకర్ ద్వారా మరియు పార్ట్ I కమిటీలకు చైర్మన్ ద్వారా.
4. **కూర్పు:** 31 మంది సభ్యులు, లోక్సభ నుండి 21 మరియు రాజ్యసభ నుండి 10.
5. **విధులు:**

- వారి శాఖలు/మంత్రిత్వ శాఖలకు సంబంధించిన డిమాండ్లను పరిశీలించడం.
- వారి మంత్రిత్వ శాఖలు లేదా విభాగాలకు సంబంధించిన బిల్లులను పరిశీలించడం.
- మంత్రిత్వ శాఖల వార్షిక నివేదికలను పరిశీలించడం.
- ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలను (Public Undertakings) పరిగణించరు, ఎందుకంటే అవి ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల కమిటీ (Public Undertaking Committee) పరిధిలోకి వస్తాయి.

పార్లమెంటరీ ఫోరమ్లు (Parliamentary Forums)

సభ్యత్వం:

- జనాభా మరియు ప్రజారోగ్య ఫోరమ్ (Forum on Population and Public Health) మినహా అన్ని ఫోరమ్లకు లోక్సభ స్పీకర్ ఎక్స్-అఫీషియో చైర్మన్; ఆ ఫోరమ్కు రాజ్యసభ చైర్మన్ ఎక్స్-అఫీషియో ప్రెసిడెంట్.
- డిప్యూటీ చైర్మన్, డిప్యూటీ స్పీకర్ మరియు సంబంధిత మంత్రులు ఎక్స్-అఫీషియో వైస్ ప్రెసిడెంట్లు.
- 31 మంది సభ్యులు (పైన పేర్కొన్న వారిని మినహాయించి) మరియు లోక్సభ నుండి 21, రాజ్యసభ నుండి 10 మంది.

విధులు:

- పార్లమెంటరీ కమిటీల మాదిరిగా కాకుండా, ఇవి తమ కాలావధిలో పరిశీలన మరియు నివేదిక కోసం ఎంచుకున్న అంశంపై చర్చిస్తాయి. పార్లమెంటరీ ఫోరమ్లు సమావేశాలు సభ్యులకు ఆసక్తి కలిగిన సమకాలీన సమస్యలతో పరిచయం కల్పించడానికి ఒక అనధికారిక వేదికను అందిస్తాయి, ఇది సభలలోని చర్చలలో లేదా పార్లమెంటరీ కమిటీల సమావేశాలలో సమర్థవంతంగా పాల్గొనడానికి వారికి సహాయపడుతుంది.

పార్లమెంటరీ కమిటీలు మరియు ఫోరమ్లు మధ్య వ్యత్యాసం

- **పార్లమెంటరీ కమిటీలు:** వాటి మూలం, అధికారాలు, విధులు మరియు ప్రత్యేక హక్కులు రాజ్యాంగం, దాని క్రింద రూపొందించబడిన నియమాలు, పార్లమెంటు చట్టాలు లేదా సభ ఆమోదించిన మోషన్లు/తీర్మానాల నుండి పొందినందున వాటికి చట్టబద్ధమైన ఆమోదం (statutory sanction) ఉంటుంది.
- ప్రభుత్వ పనితీరును పరిశీలించే పార్లమెంటరీ కమిటీల కూర్పులో పార్లమెంటు సభ్యులు మాత్రమే ఉంటారు మరియు నియమాలు అటువంటి కమిటీల సభ్యులుగా మంత్రుల నియామకాన్ని అనుమతించవు.
- పార్లమెంటరీ కమిటీలు తమ పరిధిలోని అంశాలను పరిశీలించి సభలకు నివేదికలు సమర్పిస్తాయి. వారు తమ నివేదికలలోని సిఫార్సుల అమలును ప్రభుత్వంతో అనుసరిస్తారు మరియు తరువాత తీసుకున్న చర్యల నివేదికలను (action taken reports) సభకు సమర్పిస్తారు.
- పార్లమెంటరీ కమిటీలకు అంశాల పరిశీలనకు సంబంధించి రికార్డులు మరియు వ్యక్తులను పిలిపించే అధికారాలు ఉన్నాయి మరియు దర్యాప్తు మరియు తగిన చర్య కోసం ఏదైనా ప్రత్యేక హక్కు ఉల్లంఘనను సభకు నివేదించే అధికారం ఉంది.
- **మరోవైపు పార్లమెంటరీ ఫోరమ్లు** అనేది ప్రస్తుత ప్రాముఖ్యత కలిగిన కీలక సమస్యలపై పరస్పర చర్య కోసం పార్లమెంటు సభ్యులు మరియు మంత్రులతో కూడిన అనధికారిక యంత్రాంగం, తద్వారా సభ్యులు ఆ సమస్యలతో తమను తాము పరిచయం చేసుకోవచ్చు మరియు సభలోని చర్చలు మరియు చర్చలలో సమర్థవంతంగా పాల్గొనవచ్చు.
- ఫోరమ్లు ఏర్పాటుకు ఎటువంటి చట్టబద్ధమైన ఆమోదం లేదు మరియు వాటికి పార్లమెంటరీ కమిటీలకు ఇవ్వబడిన అధికారాలు, ప్రత్యేక హక్కులు ఇవ్వబడలేదు. ఫోరమ్లు సభ(ల)కు ఎటువంటి నివేదికను సమర్పించవు.

ఆర్టికల్ 3: ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ మరియు మార్పులు, రాష్ట్రం లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతం పేరు మార్చడం, ప్రాంతాలు లేదా సరిహద్దులను మార్చడం:

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల నుండి పునర్వ్యవస్థీకరణ లేదా కొత్త రాష్ట్రాల సృష్టికి నిబంధనలు చేస్తుంది.

ప్రక్రియ:

అటువంటి పునర్వ్యవస్థీకరణను ఉద్దేశించిన బిల్లు తప్పనిసరిగా రాష్ట్రపతి యొక్క ముందస్తు సిఫార్సు తర్వాత మాత్రమే పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టబడాలి. రాష్ట్రపతి తప్పనిసరిగా ఈ బిల్లును సంబంధిత రాష్ట్ర శాసనసభకు సమర్పించి, నిర్ణీత కాల వ్యవధిలో తన అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి పంపాలి. రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సులతో బంధించబడరు. అతను తన ఇష్టం ప్రకారం వాటిని అంగీకరించవచ్చు లేదా తిరస్కరించవచ్చు. ఈ బిల్లుకు పార్లమెంటులో సవరణలు చేసినప్పుడు, ప్రతిసారీ వాటిని రాష్ట్ర శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టాల్సిన అవసరం లేదు. కేంద్రపాలిత ప్రాంతం (UT) విషయంలో, రాష్ట్రపతి ద్వారా అటువంటి ప్రస్తావన అవసరం లేదు. అందువల్ల, భారతదేశాన్ని రాష్ట్రాల అవినాశి సమూహం (indestructible union of states)గా వర్ణించారు.

ఈ చట్టం ఆర్టికల్ 368 కింద సవరణగా **పరిగణించబడదు** మరియు అందువల్ల సాధారణ మెజారిటీ మాత్రమే అవసరం.

విదేశీ దేశానికి భారత భూభాగాన్ని అప్పగించడం (Cession of Indian Territory to Foreign Country): బెరుబారి యూనియన్ కేసులో ప్రశ్న వచ్చింది, ఇది పశ్చిమ బెంగాల్ నుండి తూర్పు పాకిస్తాన్కు అప్పగించబడింది. విదేశీ దేశానికి భారత భూభాగాన్ని అప్పగించడం ఆర్టికల్ 2 మరియు 3 కిందకు రాదని మరియు అందువల్ల ఆర్టికల్ 368 కింద మాత్రమే రాజ్యాంగ సవరణ కిందకు రావాలని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు చెప్పింది.

విదేశీ దేశంతో సరిహద్దు వివాదం పరిష్కారం (Settlement of Boundary Dispute with a Foreign Country): ఇది అప్పగించడం (cession) కాదు, అందువల్ల దీనికి రాజ్యాంగ సవరణ అవసరం లేదు మరియు కార్యనిర్వాహక చర్య ద్వారా మాత్రమే చేయవచ్చు.

భారత రాజ్యాంగం (Constitution of India)

రాజ్యాంగం యొక్క చారిత్రక అవలోకనం (Historical Overview of the Constitution)

భారత రాజ్యాంగం ఏర్పాటు మరియు పరిణామ ప్రక్రియ దీర్ఘ చరిత్ర కలిగి ఉంది. ఇది 1773 నుండి కంపెనీ పాలనలో ఉన్న భూభాగాలను నిర్వహించడానికి రెగ్యులేటింగ్ చట్టాల (Regulating Acts) ప్రవేశంతో ప్రారంభమైంది. 1858లో కంపెనీ పాలన ముగిసిన తర్వాత, కిరీటం (Crown) భారతదేశంలోని బ్రిటిష్ భూభాగాల నియంత్రణను స్వాధీనం చేసుకుంది మరియు చాలా క్రమంగా, పరిపాలనా అధికారాన్ని ప్రావిన్షియల్ స్థాయికి వికేంద్రీకరించడం ప్రారంభించింది. 1909లో మోర్లీ-మింటో సంస్కరణలు (Morley Minto Reforms) వంటి చార్టర్ చట్టాలలో (Charter Acts) అనేక వివాదాస్పద మార్పులు చేయబడ్డాయి, ఇవి కమ్యూనల్ ఓటర్లను ప్రవేశపెట్టాయి మరియు భారతదేశంలో కమ్యూనలిజం యొక్క చీకటి చరిత్రను రూపొందించాయి. చివరకు, 1947లో భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం (India Independence Act) ఆమోదించబడింది మరియు నెహ్రూ, ఎంఎన్ రాయ్ మరియు బిఆర్ అంబేద్కర్ వంటి నాయకులతో రాజ్యాంగ సభ (constituent assembly) ఏర్పాటు చేయబడింది, వీరు ఈనాడు మన వద్ద ఉన్న రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించారు.

సారాంశం:

కంపెనీ పాలన (Company Rule):

1. **1773 నాటి రెగ్యులేటింగ్ చట్టం (Regulating Act of 1773):**

- బెంగాల్ గవర్నర్ జనరల్ (Governor General of Bengal) ను సృష్టించింది మరియు బ్రిటిష్ భారత భూభాగాల్లోని అన్ని గవర్నర్లు అతని క్రిందకు వచ్చారు. లార్డ్ వారెన్ హేస్టింగ్స్ మొదటి వ్యక్తి.
- 1774లో కలకత్తాలో సుప్రీంకోర్టును స్థాపించింది.
- కోర్ట్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ (కంపెనీ పాలక మండలి) భారతదేశంలోని ఆదాయ, పౌర మరియు సైనిక వ్యవహారాల నివేదికను బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి అందించాలి.

2. **1784 నాటి పిట్స్ ఇండియా చట్టం (Pitt's India Act of 1784):**

- బోర్డ్ ఆఫ్ కంట్రోల్ (Board of Control) ను సృష్టించింది, ఇది భారతదేశంలో కంపెనీ యొక్క సైనిక వ్యవహారాలను స్వాధీనం చేసుకుంది.
- కోర్ట్ ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ ఇప్పుడు ఆదాయాలు మరియు వాణిజ్య ప్రయోజనాలకు మాత్రమే బాధ్యత వహించింది.
- మొదటిసారిగా భారత భూభాగాలను బ్రిటిష్ ఆధీనాలు (British possessions) అని పిలిచారు.

3. **1833 నాటి చార్టర్ చట్టం (Charter Act of 1833):**

- బెంగాల్ గవర్నర్ జనరల్ భారతదేశ గవర్నర్ జనరల్ (Governor General of India) అయ్యాడు.
- భారతదేశ గవర్నర్ జనరల్కు ప్రత్యేక శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక అధికారాలు ఇవ్వబడ్డాయి.
- కంపెనీ ఇప్పుడు కేవలం ఒక పరిపాలనా సంస్థగా మారింది, ఇకపై వాణిజ్య సంస్థ కూడా కాదు.
- ఓపెన్ సివిల్ సర్వీసెస్ ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి, కానీ భారతీయులు దీనిని తీసుకోవడానికి అనుమతించడాన్ని వ్యతిరేకించారు.

4. **1853 నాటి చార్టర్ చట్టం (Charter Act of 1853):**

- భారతదేశ గవర్నర్ జనరల్ యొక్క శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక అధికారాలు వేరు చేయబడ్డాయి.
- భారతదేశ గవర్నర్ జనరల్కు సలహా ఇవ్వడానికి 6 మంది సభ్యుల మండలి ఏర్పాటు చేయబడింది - ఇండియన్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ (Indian Legislative Council) "మినీ పార్లమెంట్".
- ఓపెన్ సివిల్ సర్వీసెస్ పరీక్ష పోటీ ప్రాతిపదికన.
- ఇండియన్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్లో స్థానిక ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రవేశపెట్టింది - మద్రాస్, బెంగాల్, బొంబాయి మరియు ఆగ్రా స్థానిక ప్రావిన్సుల నుండి 4 మంది ఎన్నికయ్యారు.

క్రౌన్ పాలన (Crown Rule):

1. **1858 నాటి భారత ప్రభుత్వ చట్టం (Government of India Act 1858) - "భారతదేశ సౌపర్య పాలన కోసం చట్టం" (Act for Good Governance of India):**

- కంపెనీ యొక్క అన్ని అధికారాలను కిరీటానికి (Crown) బదిలీ చేసింది మరియు కంపెనీ పాలనను సమర్థవంతంగా ముగించింది.
- భారతదేశంలోని బ్రిటిష్ భూభాగాలు ఇప్పుడు కిరీటం మరియు పార్లమెంటు ప్రత్యక్ష నియంత్రణలోకి వచ్చాయి.
- గవర్నర్ జనరల్ కార్యాలయం రద్దు చేయబడింది మరియు భారతదేశ వైస్రాయ్ (Viceroy of India) కార్యాలయం సృష్టించబడింది. లార్డ్ కానింగ్ మొదటి వైస్రాయ్. అతను బ్రిటిష్ క్యాబినెట్లో భాగమైన సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ (Secretary of State) క్రింద ఉంటాడు. అందువల్ల, భారతదేశాన్ని పరిపాలించే అధికారాలు నేరుగా బ్రిటిష్ పార్లమెంటు క్రిందకు వచ్చాయి.
- భారతదేశంలో సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్కు సహాయం చేయడానికి 15 మంది సభ్యుల మండలి (కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా) సృష్టించబడింది. మండలి ఒక సలహా సంస్థ.
- సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఇన్-కౌన్సిల్ (Sec. of State in-council) ఒక సంస్థాగత సంస్థ (body corporate), ఇది భారతదేశంలో మరియు ఇంగ్లాండ్లో దావా వేయగలదు మరియు దావా వేయబడగలదు.
- కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా పూర్తిగా ఆంగ్లేయులతో కూడి ఉంది, కొందరు కిరీటం యొక్క నామినీలు మరియు మరికొందరు ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ డైరెక్టర్ల ప్రతినిధులు.
- సైనిక, పౌర, కార్యనిర్వాహక మరియు శాసనాత్మకమైన అన్ని అధికారాలు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్కు బాధ్యత వహించే గవర్నర్ జనరల్లో నిహితమయ్యాయి.
- భారతదేశంలో ప్రభుత్వ విధానాన్ని మార్చలేదు, దాని పరిపాలనా విధులను మాత్రమే మార్చింది.

2. **1861 నాటి ఇండియా కౌన్సిల్స్ చట్టం (India Councils Act 1861):**

- (భారతీయులు అనధికారిక సభ్యులుగా, ఆర్డినెన్స్ అధికారం, వికేంద్రీకరణ ప్రారంభం, కొత్త శాసన మండలులు, పోర్ట్ఫోలియో వ్యవస్థ)
- వైస్రాయ్ తన విస్తృత మండలిలో భారతీయులను అనధికారిక సభ్యులుగా చేర్చుకోవాలని నిబంధన చేసింది.
- వీరు నామినేట్ చేయబడ్డారు కానీ ప్రజాదరణతో ఎన్నుకోబడలేదు.

- లార్డ్ కానింగ్ నామినేట్ చేసినవారు: బనారస్ రాజా, పాటియాలా మహారాజా మరియు సర్ దింకర్ రావు.
- బొంబాయి మరియు మద్రాస్లకు శాసన అధికారాలను పునరుద్ధరించడం ద్వారా భారతదేశ పరిపాలనను వికేంద్రీకరించడం ప్రారంభించింది.
- పంజాబ్, బెంగాల్, ఎన్డబ్ల్యూ ఫ్రాంటియర్ మొదలైన వాటి కొత్త శాసన మండలులను స్థాపించింది.
- అత్యవసర సమయంలో, శాసన మండలి ఆమోదం లేకుండా ఆర్డినెన్స్లను జారీ చేయడానికి వైస్రాయ్కు అధికారం ఇచ్చింది, దీని జీవితకాలం ఆరు నెలలు మరియు అతను భారతదేశంలోని ప్రభుత్వ విభాగాలకు కూడా బాధ్యత వహించాడు.
- "పోర్ట్ఫోలియో వ్యవస్థ" — లార్డ్ కానింగ్ 1859: మండలిలోని ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మంది సభ్యులను విభాగాలకు ఇన్చార్జిగా నియమించారు మరియు తన విభాగానికి సంబంధించిన విషయాలపై మండలి తరపున తుది ఆదేశాలు జారీ చేశారు.

3. **1892 నాటి ఇండియా కౌన్సిల్స్ చట్టం (India Councils Act of 1892):**
   - చాలావరకు ఇదే, కొన్ని అదనపు లక్షణాలను జోడించింది, ఇవి ఎక్కువగా...
4. **1909 నాటి మోర్లీ-మింటో సంస్కరణలు (Morley Minto Reforms of 1909):**
   - కేంద్రంలో మరియు ప్రావిన్సులలో శాసన మండలుల పరిమాణాన్ని పెంచింది.
   - శాసన మండలి యొక్క చర్చనీయ విధులను విస్తరించింది, ఎందుకంటే సభ్యులు అనుబంధ ప్రశ్నలు అడగడానికి అనుమతించబడ్డారు.
   - వైస్రాయ్ కార్యనిర్వాహక మండలిలో భారతీయ సభ్యులను చేర్చుకోవడానికి అనుమతించింది. సత్యేంద్ర ప్రసాద్ సిన్హా వైస్రాయ్ మండలిలో చేరిన మొదటి భారతీయుడు.
   - "ప్రత్యేక ఓటరు" (separate electorate) ద్వారా ముస్లింలకు కమ్యూనల్ ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రవేశపెట్టింది.
5. **1919 నాటి మాంటేగ్-చెమ్స్ఫర్డ్ సంస్కరణలు (Montague-Chelmsford Reforms 1919):**
   - భారతదేశంలో మొట్టమొదటిసారిగా ద్వంద్వ పాలన విధానం (dyarchy) ప్రవేశపెట్టబడింది, కేంద్రం మరియు ప్రావిన్సులు వరుసగా నిర్ణయాలు తీసుకోగల జాబితాల విభజనతో.
   - "రిజర్వ్డ్" జాబితా ప్రవేశపెట్టబడింది, ఇది కేంద్ర మండలి (వైస్రాయ్ మరియు అతని కార్యనిర్వాహక మండలితో) మాత్రమే నిర్ణయాలు తీసుకోగల మరియు చట్టాలు చేయగల అంశాల జాబితా, అయితే "ట్రాన్స్ఫర్డ్" జాబితా ప్రవేశపెట్టబడింది, దానిపై ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ (గవర్నర్ మరియు కార్యనిర్వాహక మండలి) నిర్ణయాలు తీసుకుంటుంది మరియు చట్టాలు చేస్తుంది.
   - అందువల్ల, వికేంద్రీకరణ ప్రక్రియ మరింత విస్తరించబడింది మరియు ప్రావిన్సులలో స్వపరిపాలనను ప్రవేశపెట్టడానికి నిబంధనలు చేయబడ్డాయి. ప్రావిన్షియల్ బడ్జెట్ మరియు కేంద్ర బడ్జెట్లను ప్రవేశపెట్టింది. అయినప్పటికీ, ప్రావిన్సులు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగి లేవు మరియు ఫైనాన్స్పై పూర్తి అధికారం కలిగి లేవు, దీని కారణంగా ఈ వ్యవస్థ ఎక్కువగా విజయవంతం కాలేదు.
   - భారతదేశంలో మొట్టమొదటిసారిగా ద్విసభ విధానం (Bicameralism) మరియు ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు (direct elections) ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి. ఇండియన్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ స్థానంలో ఎగువ సభ (Upper House) మరియు దిగువ సభ (Lower House) వచ్చాయి.
   - వైస్రాయ్ కార్యనిర్వాహక మండలిలో 6 మందిలో 3 మంది సభ్యులు భారతీయులు.
   - క్రైస్తవులు, ఆంగ్లో-ఇండియన్లు మరియు యూరోపియన్లకు కమ్యూనల్ ప్రాతినిధ్యాన్ని విస్తరించింది.
   - పన్నులు, ఆస్తి మొదలైన వాటి ఆధారంగా చాలా కొద్ది మందికి మాత్రమే ఓటు హక్కు (franchise) మంజూరు చేయబడింది.
6. **సైమన్ కమిషన్ (Simon Commission) - 1927**
7. **కమ్యూనల్ అవార్డు (Communal Award) - 1932**
8. **1935 నాటి భారత ప్రభుత్వ చట్టం (Government of India Act 1935)**

   ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలో:
   - GOI చట్టం 1919 ద్వారా ప్రవేశపెట్టబడిన ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలో ద్వంద్వ పాలన (Dyarchy) విధానాన్ని ముగించింది మరియు ప్రావిన్షియల్ అటానమీ (Provincial Autonomy) ప్రవేశపెట్టింది.

పేజీ 14

- బ్రిటిష్ ఇండియా ప్రావిన్సులకు పెద్ద ఎత్తున స్వయంప్రతిపత్తి మంజూరు (గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా యాక్ట్ 1919 ద్వారా ప్రవేశపెట్టబడిన ద్వంద్వ పాలన విధానాన్ని ముగించడం).
- ప్రావిన్షియల్ గవర్నర్లు ముఖ్యమైన రిజర్వ్ అధికారాలను (reserve powers) నిలుపుకున్నారు.
- బ్రిటిష్ అధికారులు కూడా బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వాన్ని (responsible government) నిలిపివేసే హక్కును నిలుపుకున్నారు.
- ఇప్పుడు ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు జరగాలి, అందువల్ల మంత్రులు సమిష్టిగా ప్రావిన్షియల్ శాసనసభకు బాధ్యత వహించారు.
- కమ్యూనల్ అవార్డు ప్రవేశపెట్టబడింది మరియు ముస్లింలు, క్రైస్తవులు మొదలైన వారితో పాటు, అణగారిన తరగతులకు (depressed classes) ఇప్పుడు శాసనసభలో రిజర్వ్ చేయబడిన సీట్లు ఇవ్వబడ్డాయి.
- "ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా" (Federation of India) స్థాపనకు నిబంధన, ఇది బ్రిటిష్ ఇండియా మరియు కొన్ని లేదా అన్ని "సంస్థానాలు" (princely states) కలిపి ఏర్పాటు చేయబడుతుంది.
- ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ప్రవేశం వలన ఓటు హక్కు 7 మిలియన్ల నుండి 35 మిలియన్లకు పెరిగింది.
- ప్రావిన్సుల పునర్వ్యవస్థీకరణ.

కేంద్ర స్థాయిలో:

- ద్వంద్వ పాలన (Dyarchy) మరియు ద్విసభ శాసనసభలు (Bicameral Legislatures).
- ఈ స్థాయిలో రిజర్వ్డ్ మరియు ట్రాన్స్ఫర్డ్ జాబితా.
- **రిజర్వ్డ్:** డిఫెన్స్, ఎక్స్టర్నల్ అఫైర్స్, గిరిజన ప్రాంతాల పరిపాలన.
- **ద్విసభ శాసనసభ:**
  - కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ (Council of States): ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకోబడుతుంది.
  - ఫెడరల్ అసెంబ్లీ (Federal Assembly): పరోక్షంగా ఎన్నుకోబడుతుంది.
- ఫెడరల్ కోర్టు (Federal Court) స్థాపన.

9. **1947 నాటి భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం (India Independence Act 1947)**

భారత రాజ్యాంగంలో విదేశీ రాజ్యాంగాల నుండి స్వీకరించబడినవి (Derivations from foreign constitutions in the Indian Constitution):

1. రాష్ట్రపతి నియామకం - అమెరికన్ పద్ధతిలో కాదు.
2. గవర్నర్ నియామకం - అమెరికన్ పద్ధతిలో కాకుండా కెనడియన్ పద్ధతిలో.
3. అమెరికన్ రాజ్యాంగం ఒక సమాఖ్య రాజ్యాంగం (Federal constitution) గా రూపొందించబడింది, ఇక్కడ దేశంలోని పరిస్థితులతో సంబంధం లేకుండా, దేశాన్ని ఎల్లప్పుడూ ఫెడరలిజం యొక్క గట్టి అచ్చులో ఉంచుతారు. భారతదేశంలో, బిఆర్ అంబేద్కర్ మరియు రాజ్యాంగ నిర్మాతలు వేరొక మార్గాన్ని అనుసరించారు, ఎందుకంటే వారు సమయం మరియు పరిస్థితులకు అనుగుణంగా దానిని ఏకీక (Unitary) అలాగే సమాఖ్య (Federal) వ్యవస్థగా చేయాలని నిర్ణయించుకున్నారు. సాధారణ సమయాల్లో, ఇది సమాఖ్య వ్యవస్థగా పనిచేస్తుంది, కానీ అత్యవసర సమయాల్లో ఇది మరింత ఏకీక వ్యవస్థగా మారుతుంది. (ఆర్టికల్స్ 352-360 అత్యవసర నిబంధనలను వివరిస్తాయి).

భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణం (Formation of the Indian Constitution) లేదా రాజ్యాంగ నిర్మాణం (Making of the Constitution)

భారత రాజ్యాంగం రాజ్యాంగ సభ (constituent assembly) ఏర్పాటు ప్రక్రియ ద్వారా రూపొందించబడింది, ఇది రూపకల్పన, చర్చ, విచారణ, సవరణ మరియు చివరకు భారతదేశ చివరి రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించింది. ఈ ప్రక్రియకు కంపెనీ పాలన నుండి క్రౌన్ పాలన వరకు భారతదేశంలోని బ్రిటిష్ పరిపాలనలో చారిత్రక మూలాలు ఉన్నాయి. ఇది బ్రిటిష్ వారు భారతదేశంలో ఆమోదించిన వివిధ రెగ్యులేటింగ్ చట్టాలు మరియు భారత ప్రభుత్వ చట్టాల నుండి పరిపాలన యొక్క అనేక విధులు మరియు అధికారం మరియు విధుల విభజనను స్వీకరించింది. చివరకు, ఇది డాక్టర్ బిఆర్ అంబేద్కర్ నాయకత్వంలో రూపొందించబడింది, అతను

పేజీ 15

1. యూనియన్ పవర్ కమిటీ: నెహ్రూ
2. యూనియన్ రాజ్యాంగ కమిటీ: నెహ్రూ
3. ప్రావిన్షియల్ రాజ్యాంగ కమిటీ: సర్దార్ పటేల్
4. డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ: బిఆర్ అంబేద్కర్
5. ప్రాథమిక హక్కులు, మైనారిటీలు, గిరిజన మరియు మినహాయించబడిన ప్రాంతాలపై సలహా కమిటీ: సర్దార్ పటేల్
6. ప్రక్రియ నియమాల కమిటీ: రాజేంద్ర ప్రసాద్
7. రాష్ట్రాల కమిటీ (రాష్ట్రాలతో చర్చలు): నెహ్రూ
8. స్టీరింగ్ కమిటీ: రాజేంద్ర ప్రసాద్

మరియు ఇతర డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ సభ్యులు ప్రజాస్వామ్య ప్రపంచంలోని ఇతర రాజ్యాంగాల నుండి వివిధ పద్ధతులు మరియు విధానాలను స్వీకరించారు. రాజ్యాంగం చివరకు 1949 నవంబర్లో భారత రాజ్యాంగ సభ ముద్రతో ఆమోదించబడింది.

భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణంలో ప్రధాన సంఘటనలు (Major Events in the formation of Indian Constitution):

- 1934లో ఎంఎన్ రాయ్ (MN Roy) రాజ్యాంగ సభ ఏర్పాటు కోసం డిమాండ్ మరియు పిలుపు.
- 1938లో నెహ్రూ స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సభ ఏర్పాటుకు పిలుపు.
- 1942లో భారతదేశంలో రాజ్యాంగ సభను స్థాపించడానికి క్రిప్స్ మిషన్ (Cripps' mission) - ముస్లిం లీగ్ దీనిని తిరస్కరించింది, ఇది రెండు దేశాలు మరియు ప్రత్యేక రాజ్యాంగ సభను డిమాండ్ చేసింది.
- 1946లో భారతదేశంలో రాజ్యాంగ సభను ఏర్పాటు చేయడానికి క్యాబినెట్ మిషన్ (Cabinet Mission) పంపబడింది - భారతదేశంలో రాజ్యాంగ సభ ఏర్పాటును ప్రతిపాదించింది మరియు బ్రిటిష్ ప్రావిన్సులు (జనరల్, ముస్లింలు మరియు సిక్కుల మధ్య కమ్యూనల్ సీట్లు, ఇవి ఈ ప్రావిన్సులలో ఓటు ద్వారా ఎన్నుకోబడతాయి) మరియు సంస్థానాలకు (ప్రతి సంస్థానం అధిపతిచే నామినేట్ చేయబడిన సభ్యులు) సభలో సీట్ల విభజనను నిర్మించింది.
- బ్రిటిష్ ప్రావిన్సులు మరియు సంస్థానాలకు దామాషా ప్రాతినిధ్యం (Proportional representation).
- 1946లో రాజ్యాంగ సభలో నెహ్రూ ప్రతిపాదించిన ఉద్దేశ్య తీర్మానం (Objectives Resolution), ఇది భారతదేశాన్ని సార్వభౌమ దేశంగా ప్రకటించింది మరియు దాని పాలన కోసం ఒక రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించింది. - ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించబడింది.
- దూరంగా ఉన్న సంస్థానాల ప్రతినిధులు క్రమంగా రాజ్యాంగ సభలో చేరడం ప్రారంభించారు.
- మౌంట్ బాటన్ ప్రణాళిక (Mountbatten Plan) భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ విభజన కోసం ప్రతిపాదించబడింది మరియు జూన్ 1947లో ముస్లిం లీగ్ ఆమోదించింది.
- 1947 నాటి భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం (India Independence Act of 1947) రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించే అధికారాన్ని రాజ్యాంగ సభకు కూడా ఇచ్చింది.
- రాజేంద్ర ప్రసాద్ రాజ్యాంగ సభ (రాజ్యాంగ నిర్మాణం) అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు మరియు జివి మావ్లాంకర్ (GV Mavlankar) శాసన సంస్థ (చట్టాల రూపకల్పన కోసం) ఛైర్మన్గా ఎన్నికయ్యారు.
- నూతనంగా ఏర్పడిన భారతదేశం మరియు దాని రాష్ట్రాల పాలన కోసం ప్రవాసిక (preamble), ప్రాథమిక లక్షణాలు మరియు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను రూపొందించడానికి రాజ్యాంగ సభ యొక్క డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ సృష్టించబడింది.
- డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ స్వాతంత్ర్యానికి ముందు మరియు తరువాత భారతదేశంలోని రాజకీయ, సామాజిక మరియు ఆర్థిక సమాజం యొక్క వివిధ అంశాలను పరిగణించింది.
- రాజ్యాంగం యొక్క ప్రధాన లక్షణాలు: రాజ్యాంగం యొక్క ప్రధాన నేపథ్యాలు మరియు భారత రాజ్యాంగం యొక్క అధికారాన్ని నిర్వచించే ప్రవాసిక, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలలో ద్విసభ శాసనసభల ఏర్పాటు, భారత ప్రభుత్వం యొక్క సమాఖ్య నిర్మాణం (Federal structure), ప్రాథమిక హక్కులు (Fundamental Rights) మరియు రాష్ట్ర విధాన నిర్దేశక సూత్రాలు (Directives Principles of State Policy) యొక్క నిబంధన, కేంద్రం మరియు రాష్ట్ర స్థాయిలలో కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ (రాష్ట్రపతి, ప్రధాన మంత్రి, గవర్నర్ మొదలైన వారి కార్యాలయం).

ప్రధాన కమిటీలు (Major Committees):

1. యూనియన్ పవర్ కమిటీ: నెహ్రూ
2. యూనియన్ రాజ్యాంగ కమిటీ: నెహ్రూ

3. ప్రావిన్షియల్ రాజ్యాంగ కమిటీ: సర్దార్ పటేల్
4. డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ: బిఆర్ అంబేద్కర్
5. ప్రాథమిక హక్కులు, మైనారిటీలు, గిరిజన మరియు మినహాయించబడిన ప్రాంతాలపై సలహా కమిటీ: సర్దార్ పటేల్
6. ప్రక్రియ నియమాల కమిటీ: రాజేంద్ర ప్రసాద్
7. రాష్ట్రాల కమిటీ (రాష్ట్రాలతో చర్చలు): నెహ్రూ
8. స్టీరింగ్ కమిటీ: రాజేంద్ర ప్రసాద్

పేజీ 16

- బిఆర్ అంబేద్కర్
- అయ్యంగార్
- అయ్యర్
- మున్షీ
- సాదుల్లా
- మాధవ రావు - స్థానంలో బిఎల్ మిట్టర్
- కృష్ణమాచారి - స్థానంలో డిపి ఖైతాన్

ఆమోదం - 1949 నవంబర్ 26, **అమలు** - 1950 జనవరి 26 (లాహోర్ సెషన్ 1930లో పూర్ణ స్వరాజ్ పిలుపు అదే రోజు).

రాజ్యాంగం యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు (Salient Features of the Constitution)

1. ప్రపంచంలోనే అతి పొడవైన లిఖిత రాజ్యాంగం (Lengthiest written constitution in the world).
2. దృఢత్వం మరియు వశ్యత యొక్క మిశ్రమం (Blend of Rigidity and Flexibility).
3. ఏకీక పక్షపాతంతో కూడిన సమాఖ్య వ్యవస్థ (Federal System with Unitary Bias).
   - న్యాయవ్యవస్థ ఏకీకరణ, బలమైన కేంద్రం, ఒకే రాజ్యాంగం, కేంద్రం చేత గవర్నర్ నియామకం, అత్యవసర నిబంధనలు మరియు ఆల్ ఇండియా సర్వీసెస్.
4. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం (Parliamentary form of Government).
5. సమగ్ర మరియు స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ (Integrated and Independent Judiciary).
6. ప్రాథమిక హక్కులు (Fundamental Rights).
7. రాష్ట్ర విధాన నిర్దేశక సూత్రాలు (DPSPs).
8. ప్రాథమిక విధులు (Fundamental Duties).
9. లౌకిక రాజ్యం (Secular State).
10. ఏక పౌరసత్వం (Single Citizenship).
11. సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు (Universal Adult Franchise).
12. స్వతంత్ర సంస్థలు (Independent Bodies).
13. అత్యవసర నిబంధనలు (Emergency Provisions).
14. 3-స్థాయి ప్రభుత్వం - కేంద్రం, రాష్ట్రం మరియు స్థానిక (3 tier government - Centre, State and Local).
15. వివిధ మూలాల నుండి సేకరించబడింది (Drawn from Various Sources):
   - **బ్రిటన్:** పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వం, న్యాయ పాలన (Rule of Law), ఏక పౌరసత్వం, శాసన విధానం, క్యాబినెట్ వ్యవస్థ, ప్రిరోగేటివ్ రిట్లు (Prerogative writs), పార్లమెంటరీ ప్రత్యేక హక్కులు.
   - **అమెరికా:** ప్రాథమిక హక్కులు, న్యాయవ్యవస్థ స్వాతంత్ర్యం, సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల తొలగింపు, రాష్ట్రపతి తొలగింపు, న్యాయ సమీక్ష (judicial review), ఉపరాష్ట్రపతి పదవి.
   - **ఐరిష్:** రాష్ట్ర విధాన నిర్దేశక సూత్రాలు (Directive Principles of State Policy), రాజ్యసభ సభ్యుల నామినేషన్, రాష్ట్రపతి ఎన్నిక.
   - **కెనడా:** బలమైన కేంద్రంతో సమాఖ్య (Federation with a strong Centre), అవశేష అధికారాలు కేంద్రానికి, కేంద్రం చేత రాష్ట్రాలకు గవర్నర్ నియామకం, సుప్రీంకోర్టు యొక్క సలహా అధికార పరిధి (advisory jurisdiction).
   - **ఆస్ట్రేలియా:** సమవర్తి జాబితా (Concurrent list), పార్లమెంటు రెండు సభల సంయుక్త సమావేశం, స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం మరియు వాణిజ్యం (free trade and commerce).
   - **జర్మనీ:** అత్యవసర సమయంలో ప్రాథమిక హక్కుల కోత (Curtailment of Fundamental rights during emergency).
   - **సోవియట్ రష్యా:** ప్రాథమిక విధులు, న్యాయం యొక్క ఆలోచన - సామాజిక, ఆర్థిక మరియు రాజకీయ (the idea of justice - social, economic and political).
   - **ఫ్రెంచ్ రాజ్యాంగం:** గణతంత్ర ప్రభుత్వ రూపం మరియు ప్రవాసికలో స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం (Liberty, Equality and Fraternity).

- **దక్షిణాఫ్రికా:** రాజ్యాంగ సవరణ మరియు రాజ్యసభ సభ్యుల ఎన్నిక.
- **జపాన్:** చట్టం ద్వారా స్థాపించబడిన విధానం (Procedure established by the Law).

రాజ్యాంగ ప్రవాసిక (Preamble of the Constitution):

రాష్ట్రాల సమూహం (UNION of STATES)

రాజ్యాంగంలో, ఆర్టికల్ 1 భారతదేశాన్ని రాష్ట్రాల సమాఖ్య (Federation of States) కంటే రాష్ట్రాల సమూహం (Union of States)గా వర్ణిస్తుంది. ఈ వర్గీకరణ ఉన్నప్పటికీ, భారత రాజ్యాంగాన్ని ఏకీక రాజ్యాంగంగా (unitary) కాకుండా సమాఖ్య లక్షణాలు కలిగిన రాజ్యాంగంగా (constitution with Federal features) సూచిస్తారు. భారత రాజ్యాంగం యొక్క సమాఖ్య లక్షణాలు రాష్ట్రం మరియు కేంద్రం మధ్య అధికారాల విభజన, రాష్ట్రం మరియు కేంద్ర స్థాయిలలో ద్విసభలు మరియు కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర జాబితాల నిబంధన. అయినప్పటికీ, భారత రాజ్యాంగం యొక్క ఏకీక స్వభావం కేంద్రం సాధారణంగా అనేక విషయాలలో రాష్ట్రాలను అధిగమిస్తుంది అనే వాస్తవం నుండి ఉద్భవించింది. ఉదాహరణకు, న్యాయవ్యవస్థ యొక్క ఏకీకరణ, అత్యవసర నిబంధనలు, గవర్నర్ల ఎన్నిక మరియు రాష్ట్రపతితో బిల్లులపై శాసన అధికారాల నిబంధన. ఈ వ్యత్యాసం ముఖ్యమైనది, ఎందుకంటే డాక్టర్ బిఆర్ అంబేద్కర్ వంటి రాజ్యాంగ నిర్మాతలు భారత ప్రభుత్వం స్వభావంలో సమాఖ్యగా ఉన్నప్పటికీ, రాష్ట్రాల సమూహం అనే పదబంధం మరియు అటువంటి నిబంధనలు క్రింది కారణాల వల్ల స్వీకరించబడ్డాయి:

- భారతదేశం రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రం మధ్య ఒప్పందం ద్వారా ఏర్పడలేదు.
- రాష్ట్రాలు తమ అధికారాన్ని కేంద్రానికి అప్పగించి నేరుగా దాని పరిధిలోకి వస్తాయి.
- భారత సమూహం అవినాశి (indestructible) మరియు రాష్ట్రాలు దాని నుండి విడిపోలేవు.
- కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు (UTs) కేంద్రం చేత స్వాధీనం చేసుకోబడ్డాయి మరియు నేరుగా నిర్వహించబడతాయి.

ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ మరియు మార్పులు, రాష్ట్రం లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతం పేరు మార్చడం, ప్రాంతాలు లేదా సరిహద్దులను మార్చడం (Reorganisation and Changes in Existing States, altering of name of the state or UT, change areas or boundaries):

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 3 ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ లేదా మార్పులకు నిబంధనలు చేస్తుంది. (ఆర్టికల్ 2 కేవలం కొత్త రాష్ట్రాలను చేర్చుకోవడం - ఇప్పటికే ఉన్నవి మరియు సరికొత్తగా ఏర్పాటు చేయడం - ఇంకా లేని కొత్తవి) గురించి వివరిస్తుంది.

ప్రక్రియ:

అటువంటి పునర్వ్యవస్థీకరణను ఉద్దేశించిన బిల్లు తప్పనిసరిగా రాష్ట్రపతి యొక్క ముందస్తు సిఫార్సు తర్వాత మాత్రమే పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టబడాలి. రాష్ట్రపతి తప్పనిసరిగా ఈ బిల్లును సంబంధిత రాష్ట్ర శాసనసభకు సమర్పించి, నిర్ణీత కాల వ్యవధిలో తన అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి పంపాలి. రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సులతో బంధించబడరు. అతను తన ఇష్టం ప్రకారం వాటిని అంగీకరించవచ్చు లేదా తిరస్కరించవచ్చు. ఈ బిల్లుకు పార్లమెంటులో సవరణలు చేసినప్పుడు, ప్రతిసారీ వాటిని రాష్ట్ర శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టాల్సిన అవసరం లేదు. కేంద్రపాలిత ప్రాంతం విషయంలో, రాష్ట్రపతి ద్వారా అటువంటి ప్రస్తావన అవసరం లేదు. అందువల్ల, భారతదేశాన్ని రాష్ట్రాల అవినాశి సమూహంగా వర్ణించారు.

- ఈ చట్టం ఆర్టికల్ 368 కింద సవరణగా **పరిగణించబడదు** మరియు అందువల్ల సాధారణ మెజారిటీ మాత్రమే అవసరం.

విదేశీ దేశానికి భారత భూభాగాన్ని అప్పగించడం (Cession of Indian Territory to Foreign Country):

- బెరుబారి యూనియన్ కేసులో ప్రశ్న వచ్చింది, ఇది పశ్చిమ బెంగాల్ నుండి తూర్పు పాకిస్తాన్కు అప్పగించబడింది.
- విదేశీ దేశానికి భారత భూభాగాన్ని అప్పగించడం ఆర్టికల్ 2 మరియు 3 కిందకు రాదని మరియు అందువల్ల ఆర్టికల్ 368 కింద మాత్రమే రాజ్యాంగ సవరణ కిందకు రావాలని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు చెప్పింది.

విదేశీ దేశంతో సరిహద్దు వివాదం పరిష్కారం (Settlement of Boundary Dispute with a Foreign Country):

- ఇది అప్పగించడం కాదు, అందువల్ల దీనికి రాజ్యాంగ సవరణ అవసరం లేదు మరియు కార్యనిర్వాహక చర్య ద్వారా మాత్రమే చేయవచ్చు.

నిర్ధారణ వ్యతిరేక చట్టం (Anti-Defection law)

నిర్ధారణ వ్యతిరేక చట్టం రాజీవ్ గాంధీ ప్రభుత్వ హయాంలో అమల్లోకి వచ్చింది, పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యులు భౌతిక ప్రయోజనాల కోసం తమ పార్టీలను మార్చుకునే సామర్థ్యాన్ని దుర్వినియోగం చేయకుండా చూడాల్సిన అవసరం ఉన్నందున. ఈ సమస్య చాలా విస్తృతంగా మారింది, ఎందుకంటే చాలా మంది సభ్యులు పార్టీలు మారుతున్నారు మరియు వారి విధేయత, భావజాలం, నైతికత మరియు ప్రజాస్వామ్య మరియు రాజ్యాంగబద్ధమైన నిబద్ధత ప్రశ్నించబడ్డాయి.

ఈ పద్ధతుల దృష్ట్యా, ప్రభుత్వం ఒక పార్టీ నుండి మరొక పార్టీకి సభ్యులు మారడాన్ని నిషేధిస్తూ ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. ఈ పరిమితులు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

1. **రాజకీయ పార్టీల సభ్యులు (Members of Political Parties):** ఒక పార్టీ సభ్యుడు మరొక పార్టీకి మారడం లేదా పార్లమెంటులో పార్టీ లైన్లో ఓటు వేయకుండా దూరంగా ఉండడం కూడా చెల్లదు. అదనంగా, పార్లమెంటులో లేవనెత్తిన వివిధ సమస్యలపై అటువంటి ఓటింగ్లో సభ్యుడు పార్టీ లైన్కు వ్యతిరేకంగా ఓటు వేయడు. (చర్యను పార్టీ 15 రోజుల్లోగా మన్నించాలి; సభ్యుడు పార్టీ నుండి అనుమతి పొందిన సందర్భంలో, అది ఆమోదయోగ్యమే).
2. **పార్లమెంటులో స్వతంత్ర సభ్యుడు (An independent member of the parliament)** మరొక పార్టీలో చేరడు.
3. **పార్లమెంటులో నామినేట్ చేయబడిన సభ్యుడు (A nominated member of the parliament)** పార్లమెంటులో నామినేట్ చేయబడిన తేదీ నుండి 6 నెలల గడువు ముగియడానికి ముందు మాత్రమే పార్టీలో చేరవచ్చు.

మినహాయింపులు (Exceptions):

- పార్టీ యొక్క మొత్తం సభ్యత్వంలో 2/3 వంతు మంది మరొక పార్టీలో విలీనం (merging) అవుతుంటే మినహాయింపులు అందించబడ్డాయి.
- సభ్యుడు సభకు అధ్యక్ష పదాధికారిగా (presiding officer) ఎన్నికైతే, ఆ కార్యాలయం యొక్క నిష్పాక్షికతను సమర్థించడానికి స్వచ్ఛందంగా తన పార్టీ సభ్యత్వాన్ని వదులుకుంటే.

నిర్ణయాధికారం (Deciding Authority):

- అటువంటి విషయాలలో, నిర్ణయాధికారం అధ్యక్ష పదాధికారి (Presiding officer) వద్ద ఉంటుంది, అనగా లోక్సభ స్పీకర్, రాజ్యసభ ఛైర్మన్ మొదలగు వారు.
- ఇది న్యాయస్థానంలో విచారణీయమైనది (justiciable).

- నియమాలు చేసే అధికారం (Rule making power) అధ్యక్ష పదాధికారికి ఉంటుంది, అది తప్పనిసరిగా 30 రోజులు సభ ముందు ఉంచబడాలి, మరియు సభ సిఫార్సులను స్వీకరించవచ్చు, మార్చవచ్చు లేదా తొలగించవచ్చు.
- అధ్యక్ష పదాధికారి స్వయంగా చర్య తీసుకోలేరు మరియు సభలోని ఒక సభ్యుని నుండి ఫిర్యాదును అందుకోవాలి.

ఎన్నికల కమిషన్ (Election Commission)

- ఆర్టికల్ 324 క్రింద స్థాపించబడిన స్వేచ్ఛా, స్వతంత్ర మరియు రాజ్యాంగ సంస్థ.
- ఆర్టికల్ 324 పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, రాష్ట్రపతి కార్యాలయం మరియు భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయానికి సంబంధించిన ఎన్నికల అధికారాలను ఎన్నికల కమిషన్లో నిహితం చేస్తుంది.
- ఎన్నికల కమిషన్ రాష్ట్రాలలోని పంచాయతీలు మరియు మున్సిపాలిటీల ఎన్నికలతో సంబంధం కలిగి ఉండదు. దీని కోసం రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా (State Election Commission of India) అందించబడింది. (1992లోని 72వ మరియు 73వ సవరణ చట్టాల ద్వారా).

కూర్పు (Composition):

- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ (Chief Election Commissioner), మరియు కమిషన్ సభ్యులు లేదా ఎన్నికల కమిషనర్లు.
- రాష్ట్రపతిచే నిర్ణయించబడుతుంది.
- రాష్ట్రపతిచే నియామకం.
- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్తో సంప్రదింపులు జరిపి అవసరమైనంత మేరకు రాష్ట్రపతి ప్రాంతీయ కమిషనర్లను (regional commissioners) నియమించవచ్చు.
- **నేడు:** ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లు (CECతో సహా) ఈ సంస్థను ఏర్పాటు చేస్తారు.
- CEC మరియు ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లకు సమాన అధికారాలు ఉంటాయి మరియు సమాన జీతాలు మొదలైనవి పొందుతారు.
- సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తితో సమానం.

పదవీకాలం (Tenure):

- 6 సంవత్సరాలు లేదా వారు 65 సంవత్సరాల వయస్సు పొందే వరకు, ఏది ముందైతే అది (రాష్ట్రపతిచే నిర్ణయించబడుతుంది, రాజ్యాంగం ద్వారా కాదు).

తొలగింపు (Removal):

- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ యొక్క తొలగింపు ప్రక్రియ సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి మాదిరిగానే ఉంటుంది.
- CEC సిఫార్సు మినహా మరే ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ లేదా ప్రాంతీయ కమిషనర్ను కార్యాలయం నుండి తొలగించలేరు.

లోపాలు (Flaws):

- ఎటువంటి అర్హతలు నిర్దేశించబడలేదు.
- రాజ్యాంగం ప్రకారం పదవీకాలం నిర్ణయించబడలేదు.
- పదవీ విరమణ చేసిన ECలను ఏవైనా తదుపరి ప్రభుత్వ నియామకాల నుండి రాజ్యాంగం నిషేధించలేదు.

భారతదేశంలో రాజకీయ గతిశీలత - రాజకీయ పార్టీలు, ఎన్నికలు, EVMలు, నమూనా ప్రవర్తనా నియమావళి, ఎన్నికల సంస్కరణలు, జాతీయ పార్టీ vs ప్రాంతీయ పార్టీ, పార్టీ నామకరణం మొదలైనవి.

భారతీయ ఎన్నికల లక్షణాలు

ఎన్నికల కమిషన్ పాత్ర

మోడల్ కోడ్ ఆఫ్ కండక్ట్ (MCC)

పేజీ 20

- ఈ స్వదేశీ రూపకల్పన యంత్రాలు మే 1982లో కేరళలోని పరూర్ నియోజకవర్గ ఎన్నికలలో మొదటిసారిగా ఉపయోగించబడ్డాయి.
- 1989లో, సాంప్రదాయ కాగితం మరియు రబ్బరు స్టాంప్ బ్యాలెట్కు బదులుగా EVMలను ఉపయోగించడానికి నిబంధన చేయబడింది.
- 1998లో రాజస్థాన్, ఎంపీ మరియు ఢిల్లీలోని ఎంపిక చేసిన నియోజకవర్గాలలో అవి మొదటిసారిగా ఉపయోగించబడ్డాయి.
- 1999లో మొట్టమొదటిసారిగా గోవా ఎన్నికల మొత్తంలో ఉపయోగించబడింది.
- చివరగా, 2004లో భారతదేశం అంతటా లోక్సభ ఎన్నికలలో EVMల ప్రవేశంతో భారతదేశం ఇ-డెమోక్రసీగా మారింది.
- **లక్షణాలు:**
  - చిప్ "వన్ టైమ్ ప్రోగ్రామబుల్ బేసిస్"పై రూపొందించబడింది, అనగా ఒకసారి ప్రోగ్రామ్ బర్న్ చేయబడిన తర్వాత, చిప్కు ఎటువంటి మార్పులు చేయలేము.
  - ముద్రణ ఖర్చును తగ్గిస్తుంది మరియు ఓటర్లు కాగితాన్ని సరిగ్గా గుర్తించకపోవడం వల్ల అవకతవకల ఓటు అవకాశాలను తగ్గిస్తుంది.
  - ఇది ఆల్కలీన్ బ్యాటరీలపై నడుస్తుంది కాబట్టి విద్యుత్ లేని ప్రాంతాలలో ఉపయోగించవచ్చు.
  - ఒక EVM గరిష్టంగా 3840 ఓట్లను రికార్డ్ చేయగలదు మరియు అభ్యర్థుల సంఖ్య 64 కంటే ఎక్కువ ఉంటే, EVMని ఉపయోగించలేము.
  - భారత్ ఎలక్ట్రానిక్ లిమిటెడ్ (Bharat Electronic Limited) మరియు ఎలక్ట్రానిక్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (Electronic Corporation of India Limited) భాగస్వామ్యంతో ఎన్నికల కమిషన్ రూపకల్పన మరియు తయారీ.

స్వేచ్ఛాయుత మరియు న్యాయమైన ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి నియమాలు మరియు విధానాలు

- వయోజన ఓటు హక్కు (Adult Franchise), సార్వత్రిక ఓటు హక్కు (Universal suffrage)
- డీలిమిటేషన్ చట్టం (Delimitation Act)

1. ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం స్వతంత్ర ఎన్నికల కమిషన్ ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. ఇది పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, VP మరియు రాష్ట్రపతి కార్యాలయాలలో స్వేచ్ఛాయుతమైన మరియు న్యాయమైన ఎన్నికలను నిర్ధారిస్తుంది.
2. ఎన్నికలు జరగాల్సిన ప్రతి నియోజకవర్గంలో ఎన్నికల కమిషన్ ద్వారా ఒకే ఓటరు నామావళి (single electoral roll) మాత్రమే నిర్వహించబడుతుంది. కమ్యూనల్ మరియు బహుళ నామావళి విధానాలు త్యజించబడ్డాయి.
3. వారి వయస్సు, లింగం, మతం లేదా మరేదైనా సామాజిక లేదా ఆర్థిక స్థితితో సంబంధం లేకుండా, ప్రతి ఒక్కరూ ఎన్నికలలో నిలబడవచ్చు.
4. ఎన్నికల కోసం వయోజన ఓటు హక్కు (adult franchise) అమలు చేయబడుతుంది, ఇక్కడ 18 సంవత్సరాల కంటే ఎక్కువ వయస్సు ఉన్న ప్రతి పౌరుడు అలా చేయడానికి అనర్హులు కాకపోతే ఓటు వేయవచ్చు.
5. పీపుల్స్ రిప్రజెంటేషన్ యాక్ట్ 1950 (Representation of People Act of 1950)లో నిర్దేశించిన నియమాలు మరియు విధానాల ప్రకారం ఎన్నికలు నిర్వహించబడతాయి. ఇది నియోజకవర్గాల డీలిమిటేషన్ (delimitation), వయోజన ఓటు హక్కు, ఓటరు నామావళి, ఓటర్ల అర్హతలు, పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు సీట్ల కేటాయింపు కోసం నియమాలను స్పష్టంగా నిర్దేశిస్తుంది.
6. పీపుల్స్ రిప్రజెంటేషన్ యాక్ట్ 1951 (Representation of People Act of 1951) ఇది ఎన్నికల ప్రక్రియ మరియు ఎన్నికల నేరాలు, వివాదాలు, ఉప ఎన్నికలు, రాజకీయ పార్టీల నమోదు మొదలైన వాటికి నిబంధనలను అందిస్తుంది.
7. డీలిమిటేషన్ యాక్ట్ 1952 (Delimitation Act of 1952) ఇది సీట్ల పునర్వ్యవస్థీకరణ, ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల డీలిమిటేషన్ మరియు రిజర్వేషన్ మరియు ఇతర విషయాల కోసం నిబంధనలను అందిస్తుంది.
8. డీలిమిటేషన్ కమిషన్ యొక్క ఆదేశాలు తుదివి మరియు ఏ కోర్టులోనూ ఏ కారణంతోనూ సవాలు చేయలేము.

పేజీ 21

ఎన్నికల సంస్కరణలు (Electoral Reforms)

1. 1996కి ముందు (Before 1996):

1. **ఓటింగ్ వయస్సు తగ్గింపు (Lowering of Voting Age):** 1988లో 61వ సవరణ ద్వారా, అన్ని ఎన్నికలకు (లోక్సభ మరియు అసెంబ్లీ) ఓటింగ్ వయస్సు 21 సంవత్సరాల నుండి 18 సంవత్సరాలకు తగ్గించబడింది.
2. **ఎన్నికల కమిషన్కు డిప్యుటేషన్ (Deputation to Election Commission):** 1988లో, ఎన్నికల సన్నాహాలలో పాల్గొన్న సిబ్బంది మరియు అధికారులు అటువంటి ఉద్యోగ కాలానికి ఎన్నికల కమిషన్కు డిప్యుటేషన్లో ఉన్నట్లు పరిగణించబడతారని ప్రకటించబడింది.
3. **ప్రతిపాదకుల సంఖ్య పెంపు (Increase in the number of Proposers):** 1988లో, రాజ్యసభ ఎన్నికలు మరియు రాష్ట్ర శాసన మండలి ఎన్నికలకు నామినేషన్ పత్రాలపై సంతకం చేయడానికి అవసరమైన ప్రతిపాదకుల సంఖ్య అటువంటి నియోజకవర్గంలోని 10% ఓటర్లకు లేదా పది మంది ఓటర్లకు, ఏది తక్కువైతే అది పెంచబడింది.
4. **EVMలు:** ఈ స్వదేశీ రూపకల్పన యంత్రాలు మే 1982లో కేరళలోని పరూర్ నియోజకవర్గ ఎన్నికలలో మొదటిసారిగా ఉపయోగించబడ్డాయి. 1989లో, సాంప్రదాయ కాగితం మరియు రబ్బరు స్టాంప్ బ్యాలెట్కు బదులుగా EVMలను ఉపయోగించడానికి నిబంధన చేయబడింది. 1998లో రాజస్థాన్, ఎంపీ మరియు ఢిల్లీలోని ఎంపిక చేసిన నియోజకవర్గాలలో అవి మొదటిసారిగా ఉపయోగించబడ్డాయి. 1999లో మొట్టమొదటిసారిగా గోవా ఎన్నికల మొత్తంలో ఉపయోగించబడింది. చివరగా, 2004లో భారతదేశం అంతటా లోక్సభ ఎన్నికలలో EVMల ప్రవేశంతో భారతదేశం ఇ-డెమోక్రసీగా మారింది. **లక్షణాలు:** చిప్ "వన్ టైమ్ ప్రోగ్రామబుల్ బేసిస్"పై రూపొందించబడింది, అనగా ఒకసారి ప్రోగ్రామ్ బర్న్ చేయబడిన తర్వాత, చిప్కు ఎటువంటి మార్పులు చేయలేము. ముద్రణ ఖర్చును తగ్గిస్తుంది మరియు ఓటర్లు కాగితాన్ని సరిగ్గా గుర్తించకపోవడం వల్ల అవకతవకల ఓటు అవకాశాలను తగ్గిస్తుంది. ఇది ఆల్కలీన్ బ్యాటరీలపై నడుస్తుంది కాబట్టి విద్యుత్ లేని ప్రాంతాలలో ఉపయోగించవచ్చు. ఒక EVM గరిష్టంగా 3840 ఓట్లను రికార్డ్ చేయగలదు మరియు అభ్యర్థుల సంఖ్య 64 కంటే ఎక్కువ ఉంటే, EVMని ఉపయోగించలేము. భారత్ ఎలక్ట్రానిక్ లిమిటెడ్ (Bharat Electronic Limited) మరియు ఎలక్ట్రానిక్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (Electronic Corporation of India Limited) భాగస్వామ్యంతో ఎన్నికల కమిషన్ రూపకల్పన మరియు తయారీ.
5. **బూత్ స్వాధీనం (Booth Capturing):** 1989లో బూత్ స్వాధీనం జరిగిన నియోజకవర్గంలో ఎన్నికలను రద్దు చేయడానికి నిబంధన చేయబడింది.

2. 1996 సంస్కరణలు (Reforms of 1996):

- **అభ్యర్థుల పేర్ల జాబితా (Listing of Names of Candidates):** గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీల అభ్యర్థులు, నమోదిత-గుర్తింపు పొందని రాజకీయ పార్టీల అభ్యర్థులు మరియు ఇతర స్వతంత్ర అభ్యర్థుల క్రమంలో కనిపిస్తుంది.
- **జాతీయ గౌరవ చట్టాన్ని అవమానించినందుకు అనర్హత (Disqualification for Insulting the National Honour Act):** 1971లోని జాతీయ గౌరవాన్ని అవమానించడాన్ని నిరోధించే చట్టం (Prevention of Insults to National Honour Act of 1971) క్రింద ఏదైనా నేరానికి శిక్షించబడితే - జాతీయ జెండా, రాజ్యాంగం మరియు జాతీయ గీతం.
- **మద్యం విక్రయాలపై నిషేధం (Prohibition on Sale of Liquor):** పోలింగ్కు 48 గంటల ముందు (EC చే నిర్ణయించబడుతుంది).
- **ప్రతిపాదకుల సంఖ్య (Number of Proposers):**

పేజీ 22

- అభ్యర్థి గుర్తింపు పొందిన పార్టీ నుండి స్పాన్సర్ చేయబడకపోతే కనీసం 10 మంది ప్రతిపాదకులు (పార్లమెంటరీ మరియు అసెంబ్లీలకు).
- గుర్తింపు పొందిన పార్టీ అభ్యర్థికి 1 ప్రతిపాదకుడు.
- **అభ్యర్థి మరణం (Death of Candidate):** అభ్యర్థి మరణం అంటే ఎన్నికను రద్దు చేయవచ్చని కాదు. అయితే, అటువంటి సందర్భంలో గుర్తింపు పొందిన పార్టీకి మరొక అభ్యర్థిని నిలబెట్టే హక్కు ఉంటుంది.
- **పోటీదారులు రెండు నియోజకవర్గాలకు పరిమితం (Contestants restricted to two constituencies).**
- **ఉద్యోగులకు సెలవు (Holidays to employees).**
- **ఆయుధాల నిషేధం (Prohibition of Arms).**

3. 1996 తర్వాత (After 1996):

- **తపాలా బ్యాలెట్ (Postal Ballot):** ఎన్నికల కమిషన్ నిర్ణయించిన కొన్ని తరగతుల వ్యక్తుల కోసం.
- **రాష్ట్రపతి మరియు VP ఎన్నికలో ప్రతిపాదకులు పెంచబడ్డారు (Proposers increased in Presidential and VP's election).**
- **సాయుధ దళాలలో సేవలో ఉన్న సిబ్బందికి ప్రాక్సీ ద్వారా ఓటు వేసే సౌకర్యం (2003)** (Facility to vote through Proxy for personnel in service in the Armed Forces).
- **అభ్యర్థులచే క్రిమినల్ నేపథ్యం, ఆస్తులు మొదలైన వాటి ప్రకటన (Declaration of Criminal Antecedents, Assets etc. by Candidates):** 2003లో, EC ఒక ఆదేశాన్ని జారీ చేసి, అభ్యర్థులు కింది వాటిని ప్రకటించాలని నిర్దేశించింది:
  - అభ్యర్థి గతంలో ఏదైనా క్రిమినల్ నేరంలో దోషిగా నిర్ధారించబడ్డారా, లేదా విడుదల చేయబడ్డారా లేదా కొట్టివేయబడ్డారా?
  - అతను జైలు శిక్ష అనుభవించాడా లేదా జరిమానా విధించబడ్డాడా?
  - పేపర్లు దాఖలు చేయడానికి 6 నెలల ముందు నుండి ఏవైనా పెండింగ్ కేసులు ఉంటే, అందులో అతను/ఆమె 2 సంవత్సరాల కంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష అనుభవించవచ్చు.
  - స్వయంగా, జీవిత భాగస్వామి మరియు ఆధారితుల ఆస్తులు.
  - బాకీలు మరియు బాధ్యతలు.
  - అభ్యర్థి యొక్క విద్యార్హతలు.
- **రాజ్యసభ - రహస్య పోలింగ్ 2003లో తొలగించబడింది (Rajya Sabha - secret polling removed).**
- **పార్టీలు 20,000 కంటే ఎక్కువ విరాళాలు లేదా సహకారాలను ECకి నివేదించాలి (Parties to report donations or contribution more than 20,000 to EC).**

4. 2010 నుండి (Since 2010):

- **ఎగ్జిట్ పోల్ (Exit Poll):** EC నిర్ణయించిన ఎన్నికల తర్వాత సమయ వ్యవధిలో అటువంటి ఎగ్జిట్ పోల్స్ నిర్వహించడం లేదా విడుదల చేయడం అనుమతించబడదు.
- **విదేశాలలో నివసించే పౌరులు అర్హులు (Citizens living abroad entitled).**
- **ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ (First-Past-The-Post):** భారతీయ ఎన్నికలలో ఒక అభ్యర్థి తనకు లభించిన ఓట్ల శాతంతో సంబంధం లేకుండా, ఒక నియోజకవర్గంలో అత్యధిక సంఖ్యలో ఓట్లను సేకరించినప్పుడు విజేతగా ప్రకటించబడతాడు. అనేక ప్రయోజనాలు: 1) ఓటర్లకు అర్థం చేసుకోవడం సులభం, (2) లెక్కింపు సులభం, (3) వారి విజేత అభ్యర్థి ఎవరో మరియు అతను తమ ఓటును ఎంతవరకు సూచిస్తున్నాడో ఓటర్లకు తెలుసు, (4) ఈ వ్యవస్థ విజయవంతమైంది, ఎందుకంటే ఇది కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలలో స్థిరమైన ప్రభుత్వాలను ఏర్పాటు చేయడానికి అనుమతించింది.
- **తిరస్కరించే హక్కు - నోటా (Right to Reject - NOTA):** 2013లో సుప్రీంకోర్టు NOTA నిబంధనను మంజూరు చేసింది, ఇక్కడ ఓటర్లు పైవేవీ కాదు (none of the above) ఎంపికను ఎంచుకోవచ్చు. అయినప్పటికీ, తిరస్కరించే హక్కు (Right to Reject) విన్నపం ఇప్పటికీ ఉంది, ఎందుకంటే NOTA ఓట్లను "చెల్లనివి"గా మాత్రమే పరిగణిస్తుంది మరియు అవి మెజారిటీగా ఏర్పడినప్పటికీ, తదుపరి అత్యధిక ఓట్లు పొందిన అభ్యర్థి విజేతగా ప్రకటించబడతాడు.

పెయిడ్ న్యూస్ (Paid News): పూర్తి నివేదిక: http://www.newswatch.in/paid- news

- **"ప్రైవేట్ ట్రీటీ" (Private Treaty):** టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా సెలబ్రిటీలకు ఈక్విటీ వాటాను విక్రయించడానికి మరియు మీడియా కవరేజీని అందించడానికి ఉపయోగించిన భావన. న్యూయార్కర్ దీనిని టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా "న్యూస్ రూమ్ మరియు సేల్స్ డిపార్ట్మెంట్ మధ్య గోడను కూల్చివేస్తోంది" అనే పద్ధతిగా వర్ణించింది.

పదిహేనవ సార్వత్రిక ఎన్నికలు ఏప్రిల్-మే 2009లో జరిగాయి మరియు మీడియా ద్వారా స్వేచ్ఛాయుతమైన మరియు న్యాయమైన కవరేజీని నిర్ధారించడానికి, ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా ప్రభుత్వ అధికారులు మరియు ప్రెస్ రెండింటికీ వర్తించే మార్గదర్శకాలను జారీ చేసింది. ఎన్నికల తర్వాత, మీడియాలోని కొన్ని వర్గాలు ఒక ఆందోళనకరమైన ధోరణిని హైలైట్ చేశాయి, అనగా అభ్యర్థులు అనుకూల కవరేజీ కోసం మీడియా కంపెనీల ప్రతినిధులకు డబ్బు చెల్లించడం లేదా ప్రసిద్ధి చెందిన "పెయిడ్ న్యూస్" అనే దృగ్విషయం.

అటువంటి "పెయిడ్ న్యూస్"లో ఉన్న మోసం లేదా మోసపూరితత మూడు స్థాయిలలో జరుగుతుంది. ప్రచురణ యొక్క పాఠకుడు లేదా టెలివిజన్ కార్యక్రమం యొక్క వీక్షకుడు ముఖ్యంగా ఒక ప్రకటన అయినది వాస్తవానికి స్వతంత్రంగా నిర్మించిన వార్తా కంటెంట్ అని నమ్మేలా మోసగించబడతారు. "పెయిడ్ న్యూస్" అంశాలను నాటడానికి ఖర్చు చేసిన వ్యయాన్ని అధికారికంగా ప్రకటించకుండా, ఎన్నికలలో నిలబడే అభ్యర్థి 1961 నాటి కండక్ట్ ఆఫ్ ఎలక్షన్ రూల్స్ (Conduct of Election Rules, 1961)ను ఉల్లంఘిస్తాడు, ఇవి 1951 నాటి పీపుల్స్ రిప్రజెంటేషన్ యాక్ట్ కింద ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా ద్వారా అమలు చేయబడాలి. చివరగా, అభ్యర్థుల నుండి పొందిన డబ్బును లెక్కించకపోవడం ద్వారా, సంబంధిత మీడియా కంపెనీ లేదా దాని ప్రతినిధులు ఇతర చట్టాలతో పాటు 1956 నాటి కంపెనీల చట్టం (Companies Act, 1956) అలాగే 1961 నాటి ఆదాయపు పన్ను చట్టం (Income Tax Act, 1961) యొక్క నిబంధనలను ఉల్లంఘిస్తున్నారు.

"పెయిడ్ న్యూస్" దృగ్విషయం వ్యక్తిగత జర్నలిస్టులు మరియు మీడియా కంపెనీల అవినీతికి మించి ఉంటుంది. ఇది విస్తృతంగా, నిర్మాణాత్మకంగా మరియు అత్యంత వ్యవస్థీకృతంగా మారింది మరియు ఈ ప్రక్రియలో, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని బలహీనపరుస్తోంది. సమాజంలోని పెద్ద వర్గాలు, రాజకీయ వ్యక్తులు, మీడియాలో పనిచేసేవారు మరియు ఇతరులు ఇటువంటి దురాచారాల యొక్క హానికరమైన ప్రభావం గురించి ఇప్పటికే తమ అసంతృప్తిని మరియు ఆందోళనను వ్యక్తం చేశారు.

పదిహేనవ సార్వత్రిక ఎన్నికల ఫలితాలు ప్రకటించడానికి మూడు రోజుల ముందు, ఆంధ్రప్రదేశ్లోని హైదరాబాద్లో ఆంధ్రప్రదేశ్ యూనియన్ ఆఫ్ వర్కింగ్ జర్నలిస్ట్స్ నిర్వహించిన "జనరల్ ఎలక్షన్స్ 2009 అండ్ మీడియా రిపోర్టింగ్" సెమినార్లో తన ప్రారంభ ప్రసంగంలో, మే 13, 2009న, ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా గౌరవనీయ ఛైర్మన్ జస్టిస్ జీఎన్ రే "పెయిడ్ న్యూస్" సిండ్రోమ్ యొక్క రహస్య ఆవిర్భావం గురించి తీవ్ర ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు మరియు ఈ సమస్యపై సెమినార్లో చర్చించారు.

తదనంతరం, అటువంటి దురాచారాలకు వ్యతిరేకంగా అనేక మంది అనుభవజ్ఞులైన జర్నలిస్టుల (దివంగత శ్రీ ప్రభాష్ జోషి, శ్రీ అజిత్ భట్టాచార్జీ, శ్రీ బిజి వర్గీస్ మరియు శ్రీ కులదీప్ నాయర్ వంటివారు) నుండి ప్రాతినిధ్యాలు అందాయి. లోక్సభ ఎన్నికలలో నిలబడిన అభ్యర్థులకు అనుకూల కవరేజీని అందించడానికి మీడియాలోని కొన్ని వర్గాలు అక్రమ చెల్లింపులు పొందాయని వారు ఆరోపించారు.

జూన్ 6, 2009న, ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా "పెయిడ్ న్యూస్" దృగ్విషయంపై తీవ్ర ఆందోళన వ్యక్తం చేసింది, ఇది దేశంలో స్వతంత్ర మీడియా పనితీరును మరియు స్వేచ్ఛాయుతమైన మరియు న్యాయమైన ఎన్నికలను ప్రభావితం చేయడం ద్వారా భారతీయ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పనితీరును ద్విగుణీకృతం చేసింది. ప్రెస్ ఒక పబ్లిక్ యుటిలిటీని పోలిన సేవను అందిస్తుందని కౌన్సిల్ పేర్కొంది - ప్రజలకు తెలుసుకునే హక్కు ఉన్నందున అది తెలియజేసే హక్కును ఉపయోగిస్తుంది. ప్రెస్ అందువల్ల ప్రజా విశ్వాసం యొక్క నిక్షేపంగా పనిచేస్తుంది మరియు అటువంటి సమాచారం వార్తా కంటెంట్గా ప్రదర్శించబడుతున్నప్పుడు వీలైనంత వరకు నిజాయితీగా మరియు సరైన సమాచారాన్ని అందించాల్సిన బాధ్యత కలిగి ఉంటుంది. అటువంటి వార్తా కంటెంట్ రచయితలు తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేసే కథనాలు మరియు సంపాదకీయాల ద్వారా తెలియజేసే అభిప్రాయాల నుండి భిన్నంగా ఉంటుంది.

ఓటర్లు ఎన్నికల పోటీలో ఒక నిర్దిష్ట అభ్యర్థికి అనుకూలంగా తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకునే ముందు ప్రజలకు ఖచ్చితమైన సమాచారాన్ని పొందే హక్కును రక్షించడానికి తక్షణ అవసరం ఉంది. "పెయిడ్ న్యూస్" దృగ్విషయం విస్తరించడానికి ఒక కారణం ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా విధించిన ఎన్నికల ప్రచారానికి సంబంధించిన వ్యయ పరిమితుల కారణంగా, అభ్యర్థులు తమను తాము ప్రచారం చేసుకోవడానికి ఈ ప్రత్యామ్నాయాన్ని ఎంచుకున్నారని, ఈ

ప్రక్రియలో స్వేచ్ఛాయుతమైన మరియు న్యాయమైన ఎన్నికల నిర్వహణకు ప్రమాదం కల్పిస్తున్నారని కౌన్సిల్లో వ్యక్తీకరించబడిన అభిప్రాయం. ఎన్నికల జరగడానికి ముందు ఎన్నికల కమిషన్ నియమించిన రిటర్నింగ్ అధికారులకు ఇవ్వబడిన అధికారాలు నిర్దిష్ట "వార్తా" నివేదికల ఆధారాన్ని వివరించడానికి ప్రెస్కు నోటీసులు జారీ చేయడానికి మరియు అభ్యర్థులు మరియు మీడియా కంపెనీల ప్రతినిధుల మధ్య ఆర్థిక లావాదేవీలు నిజంగా జరిగాయో లేదో నిర్ధారించడానికి సరిపోతాయని సూచించబడింది.

పార్లమెంటు ద్వారా కౌన్సిల్కు ఇవ్వబడిన ఆదేశాన్ని అనుసరించి, వివరణాత్మక పరిశోధన మరియు సంప్రదింపుల ద్వారా అన్ని కోణాలలో ఈ సమస్యను పరిశీలించడం ఈ చట్టబద్ధమైన అధికారం యొక్క విధి అని ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా భావించింది. రాబోయే రౌండ్ల కేంద్రం మరియు రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికలకు ముందు ఇటువంటి దురాచారాలు విస్తృత స్థాయిలో పునరావృతం కాకుండా చూడటానికి మీడియాపై ప్రజల విశ్వాసాన్ని కాపాడటానికి మరియు తగిన సిఫార్సులు చేయడానికి ఇటువంటి చర్య అవసరమని భావించబడింది.

జూన్ 10, 2009న, ఢిల్లీ యూనియన్ ఆఫ్ జర్నలిస్ట్స్ ప్రెస్ కౌన్సిల్తో టెలిగ్రాఫికల్గా సంభాషించింది మరియు జరిగిన ఎన్నికల మీడియా కవరేజీని డబ్బు శక్తి దెబ్బతీసినట్లు నివేదికలపై ఆందోళన వ్యక్తం చేసింది. ఢిల్లీ యూనియన్ ఆఫ్ జర్నలిస్ట్స్ అధ్యక్షుడు శ్రీ ఎస్కె పాండే "పెయిడ్ న్యూస్" దృగ్విషయాన్ని అనైతికమని, అన్యాయమని మరియు జర్నలిస్టులు స్వేచ్ఛగా నివేదించే హక్కును ఉల్లంఘించడమని అభివర్ణించారు. అటువంటి దురాచారాలకు లొంగనందుకు ఎంపిక చేసిన జర్నలిస్టులను మీడియా కంపెనీల నిర్వహణలు లక్ష్యంగా చేసుకున్నాయని ఆయన కౌన్సిల్కు మరింత తెలియజేశారు.

అక్టోబర్ 2011లో, ఉల్మేష్ యాదవ్ తన ఎన్నికల ప్రచారంలో ప్రకటనలకు ఖర్చు చేసిన వ్యయాన్ని ప్రకటించనందుకు అనర్హుడైన మొట్టమొదటి సిట్టింగ్ శాసనసభ సభ్యుడు (MLA) అయ్యాడు. యాదవ్ రాష్ట్రీయ పరివర్తన్ దళ్ సభ్యురాలు, 2007లో ఉత్తరప్రదేశ్లోని బిసాలీ నుండి ఎన్నికయ్యారు. ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా ఆమెను మూడు సంవత్సరాల పాటు ఎన్నికలలో పోటీ చేయకుండా నిషేధించింది. మహారాష్ట్ర మాజీ ముఖ్యమంత్రి అశోక్ చవాన్. పెయిడ్ న్యూస్ కోసం అతని నిధుల వినియోగాన్ని ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా 2010లో ప్రశ్నించింది. "2009 రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలలో అతనిని ప్రశంసిస్తూ వార్తా కథనాలను ప్రకటనల వలె మారువేషంలో వార్తాపత్రికలలో ప్రచురించే ఏర్పాటు చేసినందుకు మరియు తన ఎన్నికల వ్యయ ఖాతాలలో ఖర్చులను సరిగ్గా లెక్కించనందుకు శ్రీ చవాన్పై ఫిర్యాదు చేయబడింది. కానీ వార్తాపత్రికలు స్వయంగా అతనిపై ప్రశంసనీయ కథనాలను ప్రచురించి ఉండవచ్చని ఆయన పేర్కొన్నారు." మధ్యప్రదేశ్ క్యాబినెట్ మంత్రి నరోత్తమ్ మిశ్రా, ఎన్నికల కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా ప్రకారం, "చట్టం నిర్దేశించిన పద్ధతిలో తన ఎన్నికల ఖర్చుల లెక్కలను దాఖలు చేయడంలో విఫలమయ్యారు" మరియు నవంబర్ 2008 రాష్ట్ర ఎన్నికల సమయంలో అతనిపై 42 వార్తా కథనాలు లింక్ చేయబడ్డాయి, ఇవి "వార్తా నివేదికల కంటే మీ ఒక్కరికి మాత్రమే అనుకూలంగా ఉన్న ఎన్నికల ప్రకటనల వలె ఎక్కువ చదవబడ్డాయి."

RPA (ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950 మరియు 1951 - Representation of People Act 1950 and 1951)

రాష్ట్రపతి మరియు ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయాలకు సంబంధించిన ఎన్నికలకు సంబంధించిన అన్ని సందేహాలు మరియు వివాదాలు సుప్రీంకోర్టుచే పరిష్కరించబడతాయి (ఆర్టికల్ 71), అయితే పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు సంబంధించిన ఎన్నికలకు సంబంధించిన అన్ని సందేహాలు మరియు వివాదాలతో వ్యవహరించే ప్రారంభ అధికార పరిధి (initial jurisdiction) సంబంధిత రాష్ట్ర హైకోర్టులో ఉంటుంది, సుప్రీంకోర్టుకు అప్పీల్ చేసుకునే హక్కు ఉంటుంది (ఆర్టికల్ 329). మున్సిపాలిటీలు మొదలైన వాటికి సంబంధించిన ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాస్పద విషయాలు సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు చేసిన చట్టాలకు అనుగుణంగా దిగువ కోర్టులచే నిర్ణయించబడతాయి.

పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికల నిర్వహణ రెండు చట్టాల నిబంధనల ద్వారా నియంత్రించబడుతుంది, అవి ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950 (Representation of the People Act 1950) మరియు ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 (Representation of the People Act 1951).

పేజీ 25

1. ఈ చట్టం యొక్క నిబంధనలు ఆ చట్టంలోని సెక్షన్ 28 క్రింద, ఎన్నికల కమిషన్తో సంప్రదింపులు జరిపి, కేంద్ర ప్రభుత్వం రూపొందించిన వివరణాత్మక నియమాలు, రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫ్ ఎలక్టర్స్ రూల్స్ 1960 (Registration of Electors Rules 1960) ద్వారా అనుబంధించబడ్డాయి మరియు ఈ నియమాలు ఓటరు నామావళి తయారీ, వాటి క్రమానుగత పునఃసమీక్ష మరియు నవీకరణ, అర్హులైన పేర్ల చేరిక, అనర్హులైన పేర్ల మినహాయింపు, వివరాల దిద్దుబాటు మొదలైన అన్ని అంశాలతో వ్యవహరిస్తాయి. ఈ నియమాలు నమోదిత ఓటర్లకు రాష్ట్ర ఖర్చుతో వారి ఫోటోగ్రాఫ్లతో కూడిన ఓటరు గుర్తింపు కార్డులను జారీ చేయడానికి కూడా నిబంధనలు చేస్తాయి. ఈ నియమాలు ఓటర్ల ఇతర వివరాలతో పాటు వారి ఫోటోగ్రాఫ్లను కలిగి ఉన్న ఫోటో ఓటరు నామావళిని తయారు చేయడానికి ఎన్నికల కమిషన్కు అధికారం కూడా ఇస్తాయి. ఎన్నికల వాస్తవ నిర్వహణకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలు ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 (Representation of the People Act 1951) యొక్క నిబంధనల ద్వారా నియంత్రించబడతాయి, ఇవి ఆ చట్టంలోని సెక్షన్ 169 క్రింద, ఎన్నికల కమిషన్తో సంప్రదింపులు జరిపి, కేంద్ర ప్రభుత్వం రూపొందించిన కండక్ట్ ఆఫ్ ఎలక్షన్స్ రూల్స్ 1961 (Conduct of Elections Rules 1961) ద్వారా అనుబంధించబడ్డాయి. ఈ చట్టం మరియు నియమాలు ఎన్నికలకు పిలుపు నిచ్చే రిట్ నోటిఫికేషన్ జారీ చేయడం, నామినేషన్ల దాఖలు, నామినేషన్ల పరిశీలన, అభ్యర్థిత్వాల ఉపసంహరణ, పోలింగ్ తీసుకోవడం, ఓట్ల లెక్కింపు మరియు అలా ప్రకటించిన ఫలితాల ఆధారంగా సభల ఏర్పాటు వంటి ఎన్నికల నిర్వహణ యొక్క అన్ని దశలకు వివరణాత్మక నిబంధనలు చేస్తాయి. రాజ్యాంగం ద్వారా ఎన్నికల కమిషన్లో నిహితమైన ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశానిర్దేశం మరియు నియంత్రణ (superintendence, directions and control of elections) కమిషన్కు పార్లమెంటు చేసిన చట్టాలు ఎటువంటి నిబంధన చేయని లేదా తగినంత నిబంధన చేయని పరిస్థితులతో వ్యవహరించడానికి ప్రత్యేక ఆదేశాలు మరియు దిశానిర్దేశాలు చేసే అధికారాన్ని కూడా ఇస్తుంది. అటువంటి ఖాళీ ప్రాంతాన్ని పూరించడానికి ఒక చక్కని ఉదాహరణ ఎన్నికల చిహ్నాల (రిజర్వేషన్ మరియు కేటాయింపు) ఆర్డర్ 1968 (Election Symbols (Reservation and Allotment) Order 1968), ఇది జాతీయ మరియు రాష్ట్ర స్థాయిలో రాజకీయ పార్టీల గుర్తింపు, వాటికి ఎన్నికల చిహ్నాల రిజర్వేషన్, అటువంటి గుర్తింపు పొందిన పార్టీల చీలిక సమూహాల మధ్య వివాదాల పరిష్కారం మరియు ఎన్నికలలో అన్ని అభ్యర్థులకు చిహ్నాల కేటాయింపు మొదలైన వాటికి సంబంధించిన విషయాలను నియంత్రిస్తుంది. ఎన్నికల కమిషన్ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 క్రింద తన స్వాభావిక అధికారాలను (inherent powers) వినియోగించుకునే మరొక ఖాళీ ప్రాంతం రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థుల మార్గదర్శకత్వం కోసం నమూనా ప్రవర్తనా నియమావళిని (Model Code of Conduct) అమలు చేయడం. నమూనా నియమావళి అనేది ఎన్నికల సమయంలో వారి ప్రవర్తనను నియంత్రించడానికి రాజకీయ పార్టీలచే రూపొందించబడిన ఒక ప్రత్యేకమైన పత్రం, తద్వారా ఎన్నికల సమయంలో అన్ని రాజకీయ పార్టీలకు సమాన అవకాశాలు కల్పించబడతాయి మరియు ముఖ్యంగా, పాలక పార్టీ(ల)చే తమ అభ్యర్థుల ఎన్నికల అవకాశాలను మెరుగుపరచడానికి అధికారిక శక్తి మరియు అధికారిక యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం చేయకుండా అరికట్టడానికి. ఎన్నికల నుండి ఉత్పన్నమయ్యే లేదా వాటికి సంబంధించిన సందేహాలు మరియు వివాదాలను పరిష్కరించడానికి ఎన్నికల అనంతర విషయాలన్నీ కూడా ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 యొక్క నిబంధనలకు అనుగుణంగా పరిష్కరించబడతాయి. ఈ చట్టం క్రింద, అటువంటి సందేహాలు మరియు వివాదాలన్నింటినీ సంబంధిత రాష్ట్ర హైకోర్టు ముందు లేవనెత్తవచ్చు, కానీ ఎన్నికల ప్రక్రియ ఇంకా జరుగుతున్నప్పుడు కాకుండా ఎన్నికలు ముగిసిన తర్వాత మాత్రమే.
2. పైన పేర్కొన్న ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టాలు 1950 మరియు 1951 మరియు రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫ్ ఎలక్టర్స్ రూల్స్ 1960 మరియు కండక్ట్ ఆఫ్ ఎలక్షన్స్ రూల్స్ 1961 పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల రెండు సభలకు ఎన్నికలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలపై పూర్తి నియమావళిని (complete code) ఏర్పరుస్తాయి. ఎన్నికల కమిషన్ లేదా దాని క్రింద పనిచేసే అధికారుల నిర్ణయాల ద్వారా బాధితులైన ఏ వ్యక్తి అయినా ఈ చట్టాలు మరియు నియమాల నిబంధనలకు అనుగుణంగా పరిష్కారం పొందవలసి ఉంటుంది.

ఈ చట్టాలు మరియు నియమాలు ఎన్నికల కమిషన్కు ఓటరు నామావళి తయారీ/పునఃసమీక్ష మరియు ఎన్నికల నిర్వహణ యొక్క వివిధ అంశాలతో వ్యవహరించడానికి దిశానిర్దేశాలు మరియు సూచనలను జారీ చేయడానికి మరియు అటువంటి అన్ని వివరాలను కమిషన్ ద్వారా పరిష్కరించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. దీని ప్రకారం, కమిషన్ ఎన్నికల నమోదు అధికారులు (Electoral Registration Officers), రిటర్నింగ్ అధికారులు (Returning Officers), ప్రిసైడింగ్ అధికారులు (Presiding Officers), అభ్యర్థులు, పోలింగ్ ఏజెంట్లు మరియు కౌంటింగ్ ఏజెంట్ల కోసం వివిధ సంకలనాలు మరియు హ్యాండ్బుక్లలో ఏకీకృతం చేయబడిన అనేక దిశానిర్దేశాలు మరియు సూచనలను జారీ చేసింది.

రాజ్యాంగ షెడ్యూల్స్ (Schedules of the Constitution)

1. **షెడ్యూల్ 1:** రాష్ట్రాల పేర్లు, సరిహద్దులతో వ్యవహరిస్తుంది.
2. **షెడ్యూల్ 2:** వివిధ రాజ్యాంగ ప్రముఖుల (constitutional dignitaries) జీతాలు, భత్యాలు మరియు పెన్షన్లతో వ్యవహరిస్తుంది.
3. **షెడ్యూల్ 3:** కొంతమంది రాజ్యాంగ ప్రముఖుల ప్రమాణాలతో (oaths) వ్యవహరిస్తుంది.
4. **షెడ్యూల్ 4:** వివిధ రాష్ట్రాలలో రాజ్యసభ సీట్ల పంపిణీతో వ్యవహరిస్తుంది.
5. **షెడ్యూల్ 5:** షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలతో (scheduled areas) వ్యవహరిస్తుంది.
6. **షెడ్యూల్ 6:** గిరిజన ప్రాంతాలతో (tribal areas) వ్యవహరిస్తుంది.
7. **షెడ్యూల్ 7:** 3 జాబితాలతో (lists) వ్యవహరిస్తుంది.
8. **షెడ్యూల్ 8:** దేశంలోని భాషలతో (languages) వ్యవహరిస్తుంది.
9. **షెడ్యూల్ 9:** రక్షిత చట్టాలతో (immune laws) వ్యవహరిస్తుంది - వీటిని సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేయలేము.
10. **షెడ్యూల్ 11:** పంచాయతీలకు అధికారాలతో (powers to panchayats) వ్యవహరిస్తుంది.
11. **షెడ్యూల్ 12:** మున్సిపాలిటీలకు అధికారాలతో (powers to municipalities) వ్యవహరిస్తుంది.

భారత రాజ్యాంగం - చారిత్రక అండర్పిన్నింగ్స్, పరిణామం, లక్షణాలు, సవరణలు, ముఖ్యమైన నిబంధనలు మరియు ప్రాథమిక నిర్మాణం.

ముఖ్యమైన రాజ్యాంగ వ్యాజ్యాలు (Important Constitutional Litigations):

1. **జన్ చౌకీదారి కేసు (Jan Chowkidari Case):**

- పోలీసు కస్టడీలో ఉన్న వ్యక్తులు ఎన్నికలలో పోటీ చేయకుండా నిషేధం.
- జనచౌకీదారి v యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసులో పాట్నా హైకోర్టు 2004 తీర్పును సుప్రీంకోర్టు సమర్థించింది, దీని ప్రకారం నివారణ నిర్బంధంలో (preventive detention) ఉన్నవారు మినహా చట్టబద్ధమైన పోలీసు లేదా న్యాయ కస్టడీలో ఉన్న వారందరూ ఎన్నికలలో నిలబడే హక్కును కోల్పోతారు. ఎన్నికలలో నిలబడేటప్పుడు ఒక వ్యక్తి తప్పనిసరిగా ఓటరు (elector) అయి ఉండాలని మరియు జైలులో ఉన్న వ్యక్తి ఓటు వేయకుండా నిరోధించబడినందున అలా ఉండలేడని RPA నిర్దేశిస్తుందని న్యాయమూర్తులు పేర్కొన్నారు. అయినప్పటికీ, ఆగస్టు 2013లో, పార్లమెంటు RPAకి ఒక సవరణను ఆమోదించింది, దీని ప్రకారం జైలులో ఉన్న వ్యక్తి అతని లేదా ఆమె పేరు ఓటరు జాబితాలో నమోదు చేయబడినంత కాలం, ఎన్నికలలో పోటీ చేయడానికి ఒక ఓటరు కావచ్చు. ప్రస్తుత స్థితి? ఖచ్చితంగా తెలియదు.

2. **లిల్లీ థామస్ vs. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసు (Lily Thomas vs. the Union of India Case):**

- సిట్టింగ్ ఎమ్మెల్యేలు లేదా ఎంపీలు శిక్ష (conviction) పడిన తేదీనే వారి సభ్యత్వం నుండి అనర్హులు కావాలి.
- లిల్లీ థామస్ కేసు ఇప్పటికే ఉన్న నిబంధనను సవాలు చేసింది, ఇది శాసనసభ్యులకు వారి శిక్షపై అప్పీల్ చేయడానికి మూడు నెలల వ్యవధిని అనుమతిస్తుంది, అదే సమయంలో సభ లేదా రాష్ట్ర శాసనసభలలో సభ్యత్వాన్ని కొనసాగిస్తుంది. ఇంకా పెండింగ్లో ఉంది.

కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ (The Executive):

ప్రధాన మంత్రి (Prime Minister - ప్రభుత్వానికి కీలక వ్యక్తి):

- మంత్రిమండలిని నియంత్రిస్తాడు - వారిని నామినేట్ చేస్తాడు, విధాన రూపకల్పనలో వారికి మార్గనిర్దేశం చేస్తాడు మరియు వారు లోక్‌సభకు బాధ్యత వహిస్తారు.
- దేశం యొక్క బ్యూరోక్రాటిక్ యంత్రాంగాన్ని నియంత్రిస్తాడు.
- మంత్రిమండలి మరియు రాష్ట్రపతి మధ్య సంభాషణ లింక్.
- పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్రపతి మధ్య సంభాషణ లింక్.
- సభా నాయకుడు (Leader of the House).
- అంతర్జాతీయ ప్రతినిధ్యాలు, ఒప్పందాలు మరియు చర్చలలో దేశానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాడు.

రాష్ట్రపతి (President):

- పరిస్థితులకు అనుగుణంగా విచక్షణ (Situational Discretion) - రాజ్యాంగ విచక్షణ లేదు.

గవర్నర్ (Governor):

- పరిస్థితులకు అనుగుణంగా విచక్షణ (Situational Discretion) మరియు రాజ్యాంగ విచక్షణ (constitutional discretion).

ముఖ్యమంత్రి (Chief Minister):

- రాష్ట్రంలో ప్రధాన మంత్రి (పిఎం) పాత్రను పోషిస్తాడు.

మంత్రిమండలి (Council of Ministers):

- లోక్‌సభకు సమిష్టి బాధ్యత (Collectively responsible).
- వివిధ ప్రభుత్వ మంత్రిత్వ శాఖలు మరియు విభాగాలకు నాయకత్వం వహిస్తారు.
- విధాన రూపకల్పన.
- ప్రధాన మంత్రికి సలహా ఇవ్వడం.

చారిత్రక నేపథ్యం మరియు పరిణామం (Historical Background and Evolution):

రెగ్యులేటింగ్ చట్టాలు (Regulating Acts):

- 1773
- 1784 (పిట్స్ ఇండియా చట్టం - Pitt's India Act)
- 1833
- 1853
- 1858
  - భారతదేశంలో కంపెనీ యొక్క విధులు పరిపాలనా యూనిట్గా రద్దు చేయబడ్డాయి.
  - భారతదేశం బ్రిటిష్ కిరీటం (British crown) యొక్క భూభాగంగా ప్రకటించబడింది.
  - గవర్నర్ జనరల్ కార్యాలయం రద్దు చేయబడింది మరియు అతను ఇప్పుడు భారతదేశ వైస్రాయ్ (Viceroy of India) అని పిలువబడ్డాడు.
  - భారతదేశంలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం యొక్క వివిధ విధులను పర్యవేక్షించడానికి బ్రిటిష్ పార్లమెంటు ద్వారా సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ (Secretary of State) కార్యాలయం స్థాపించబడింది. అతను భారతదేశంలో వైస్రాయ్ కార్యాలయం యొక్క పనితీరును నేరుగా పర్యవేక్షించాడు.

పేజీ 28

- భారతీయులను వైస్రాయ్ కార్యనిర్వాహక మండలికి నియమించడం (లార్డ్ కానింగ్ క్రింద).
- ప్రావిన్సులకు అధికారాలను తిరిగి అప్పగించడం మరియు భారతీయుల స్థానిక విషయాలలో జోక్యం చేసుకోని విధానం (policy of nonintervention) మరియు మరిన్ని ప్రావిన్సులను స్వాధీనం చేసుకోకపోవడం (non-annexation) స్వీకరించడం.
- **1861 (ఇండియా కౌన్సిల్స్ చట్టం - India Councils Act 1861):**
  - కేంద్ర శాసన మండలి విస్తరణ మరియు మరిన్ని ప్రావిన్షియల్ శాసన మండలుల ఏర్పాటు.
  - ప్రావిన్స్ లేదా బహుళ ప్రావిన్సులలో అత్యవసర సమయంలో గవర్నర్ యొక్క ఆర్డినెన్స్ రూపకల్పన అధికారం.
  - ఇది వివిధ వ్యాపారాలను సౌకర్యవంతంగా చేపట్టడానికి నియమాలు రూపొందించడానికి వైస్రాయ్ను అనుమతించింది మరియు "పోర్ట్ఫోలియో" వ్యవస్థను స్థాపించింది - ఇక్కడ వివిధ విధులు లేదా విభాగాలు వైస్రాయ్ మండలి సభ్యులకు కేటాయించబడ్డాయి.
- **1892:**
  - కేంద్ర మరియు ప్రావిన్షియల్ మండలులను మరింత విస్తరించింది.
  - వాటికి బడ్జెట్పై చర్చించే అధికారం ఇచ్చింది.
- **1909 (మోర్లీ-మింటో సంస్కరణలు - Morley-Minto Reforms):**
  - కేంద్ర శాసన మండలి మరియు ప్రావిన్షియల్ మండలులను మరింత విస్తరించింది (కేంద్ర మండలి 16 నుండి 60 మంది సభ్యులకు విస్తరించబడింది).
  - రెండు స్థాయిలలో మండలుల చర్చనీయ విధులను విస్తరించింది, ఉదాహరణకు సభ్యులు బడ్జెట్పై చర్చించడానికి, అనుబంధ ప్రశ్నలు అడగడానికి మరియు బడ్జెట్పై తీర్మానాలు తీసుకురావడానికి అనుమతించారు.
  - వైస్రాయ్ కార్యనిర్వాహక మండలికి ఒక భారతీయ సభ్యుని కోసం నిబంధన - సత్యేంద్ర ప్రసాద్ సిన్హా.
  - ముస్లింలకు కమ్యూనల్ ఓటరు (Communal Electorate).
- **1919 (మాంటేగ్-చెమ్స్ఫోర్డ్ సంస్కరణలు - Montague-Chelmsford Reforms):**
  - ప్రావిన్షియల్ శాసనసభలలో ద్వంద్వ పాలన (Dyarchy) ప్రవేశం. దీని అర్థం రెండు జాబితాలు - రిజర్వ్డ్ జాబితా మరియు ట్రాన్స్ఫర్డ్ జాబితా ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి. గవర్నర్ జనరల్ మరియు అతని కార్యనిర్వాహక మండలికి రిజర్వ్డ్ జాబితాపై అధికారాలు అందించబడ్డాయి, అయితే ట్రాన్స్ఫర్డ్ జాబితాను ప్రావిన్షియల్ కౌన్సిల్లోని మంత్రుల సహాయంతో గవర్నర్ నిర్వహించారు. అయినప్పటికీ, ఈ వ్యవస్థ విఫలమైంది, ఎందుకంటే ట్రాన్స్ఫర్డ్ జాబితాలో గణనీయమైన నిబంధనలు లేవు మరియు మంత్రులకు గణనీయమైన అధికారం ఇవ్వలేదు.
  - మొట్టమొదటిసారిగా, కేంద్ర స్థాయిలో ద్విసభ విధానం (Bicameralism) ప్రవేశపెట్టబడింది - ఎగువ సభ (upper house) మరియు దిగువ సభ (lower house) స్థాపించబడ్డాయి. అదనంగా, ప్రత్యక్ష ఎన్నికలు (Direct elections) - మొదటిసారిగా ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి.
  - వైస్రాయ్ మండలిలో భారతీయ సభ్యత్వం విస్తరణ.
  - కమ్యూనల్ అవార్డు (communal award) విస్తరణ.
  - ఆస్తి, పన్ను చెల్లింపు మొదలైన వాటితో ప్రజలకు పరిమిత ఓటు హక్కు (Limited franchise).
  - కేంద్ర మరియు ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలలో విభిన్న బడ్జెట్లను ఏర్పాటు చేసింది.
- **1935 (గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా యాక్ట్, 1935 - Government of India Act, 1935):**
  - ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలో ద్వంద్వ పాలన (Dyarchy) రద్దు చేయబడింది.

- కేంద్ర స్థాయిలో జాబితాల విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టింది, ఇక్కడ కేంద్ర ప్రభుత్వం మరియు ప్రావిన్షియల్ ప్రభుత్వాల శాసన అధికారాల విభజన కోసం వరుసగా "ఫెడరల్ లిస్ట్", "ప్రావిన్షియల్ లిస్ట్" మరియు "కన్కరెంట్ లిస్ట్" ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి.
- ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలో కూడా ద్విసభ విధానం (Bicameralism) ప్రవేశపెట్టబడింది.
- అణగారిన తరగతులకు (depressed classes) రిజర్వేషన్లు ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి.
- దాదాపు 10% జనాభాకు ఓటు హక్కు (franchise) విస్తరించబడింది.
- ఫెడరల్ కోర్టు (Federal Court) స్థాపన (తరువాత ఇది సుప్రీంకోర్టుగా మారింది).
- దేశం యొక్క కరెన్సీ మరియు క్రెడిట్ను నియంత్రించడానికి రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా (Reserve Bank of India) స్థాపన.

రాజ్యాంగ సభ (Constituent Assembly)

- భారతదేశ రాజ్యాంగం స్వతంత్ర భారతదేశం ఎన్నుకున్న రాజ్యాంగ సభచే రూపొందించబడింది.
- ఇది మొదట డిసెంబర్ 9, 1946న సమావేశమైంది మరియు ఆగస్టు 14, 1947న తిరిగి సమావేశమైంది.
- రాజ్యాంగ సభ సభ్యులు 1935లో స్థాపించబడిన ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీల సభ్యులచే పరోక్ష ఎన్నిక (indirect election) ద్వారా ఎన్నుకోబడ్డారు.
- రాజ్యాంగ సభ క్యాబినెట్ మిషన్ (Cabinet Mission) సూచించిన మార్గాల ప్రకారం సుమారుగా రూపొందించబడింది.

క్యాబినెట్ మిషన్ ప్రకారం:

- ప్రతి ప్రావిన్స్ మరియు ప్రతి సంస్థానం లేదా సంస్థానాల సమూహానికి వాటి సంబంధిత జనాభా ప్రకారం సుమారుగా 1:10,00,000 నిష్పత్తిలో సీట్లు కేటాయించబడ్డాయి.
- ఫలితంగా ప్రావిన్సులకు 292 సీట్లు మరియు సంస్థానాలకు 93 సీట్లు లభించాయి.
- ప్రతి ప్రావిన్స్లోని సీట్లు ముస్లింలు, హిందువులు మరియు సిక్కులలో వారి నిష్పత్తి జనాభా ప్రకారం పంపిణీ చేయబడ్డాయి.
- ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీలోని ప్రతి సమాజ సభ్యులు ఏకలజ బదిలీ ఓటుతో దామాషా ప్రాతినిధ్య పద్ధతి (method of proportional representation with single transferrable vote) ద్వారా తమ స్వంత ప్రతినిధులను ఎన్నుకున్నారు.
- సంస్థానాల ప్రతినిధుల విషయంలో ఎంపిక పద్ధతి సంప్రదింపుల ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది.
- రాజ్యాంగ సభ ఏర్పాటును 1934లోనే ఎంఎన్ రాయ్ పిలుపునిచ్చారు మరియు రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడానికి 1946లో ఏర్పాటు చేయబడింది.
- రాజ్యాంగ సభ అధ్యక్షుడు రాజేంద్ర ప్రసాద్, సర్ బిఎన్ రావు రాజ్యాంగ సలహాదారుగా ఎన్నికయ్యారు.
- డిసెంబర్ 1946లో జవహర్ లాల్ నెహ్రూ "ఉద్దేశ్య తీర్మానం" (Objectives Resolution) ఆమోదించారు, ఇది రాజ్యాంగ నిర్మాణం యొక్క ప్రాథమిక అంశాలు మరియు తత్వశాస్త్రం కోసం పిలుపునిచ్చింది. ఇది రాజ్యాంగం వెనుక ఉన్న ఆకాంక్షలు మరియు విలువలను సంగ్రహించింది.
- డ్రాఫ్టింగ్ కమిటీ బిఆర్ అంబేద్కర్ నాయకత్వంలో ఏర్పాటు చేయబడింది.
- తుది డ్రాఫ్ట్ నవంబర్ 1948లో అంబేద్కర్ సభకు సమర్పించారు, మరియు చివరకు బహుళ పఠనాలు మరియు మార్పుల తర్వాత ఇది నవంబర్ 1949లో ప్రవాసిక (Preamble), 395 ఆర్టికల్స్ మరియు 8 షెడ్యూల్స్తో ఆమోదించబడింది.

పేజీ 30

1. రాజ్యాంగం అనేది ఒక నైతిక నిబద్ధత (moral commitment), ఇది మన దేశానికి, దాని చట్టాలకు మరియు విధాన నిర్ణేతల యొక్క వివిధ లక్ష్యాలకు మార్గనిర్దేశం చేసే విలువలను నిర్వచిస్తుంది.

   అలాగే, భారత రాజ్యాంగం రూపకల్పన జరిగిన 3 సంవత్సరాల కాలంలో మాత్రమే అభివృద్ధి చెందలేదని గమనించడం ముఖ్యం. వాస్తవానికి, రాజ్యాంగ సభ జాతీయోద్యమం నుండి సంక్రమించిన సూత్రాలకు కాంక్రీట్ ఆకారం మరియు రూపాన్ని ఇస్తోంది. ఈ సూత్రాలు స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిగిన సుదీర్ఘ పోరాటంలో రూపుదిద్దుకున్నాయి.

   దశాబ్దాలుగా, స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు మరియు జాతీయోద్యమం భారతదేశం ఏ రకమైన ప్రభుత్వాన్ని తీసుకోవాలి, అది అధిగమించాల్సిన అసమానతలు ఏమిటి అనే ప్రశ్నపై చర్చించాయి.

   రాజ్యాంగం యొక్క విధులు (Functions of the Constitution):

- సమాజంలోని సభ్యుల మధ్య సమన్వయానికి అనుమతించే ప్రాథమిక నియమాల సమితిని అందించడం.
- సమాజంలో నిర్ణయాలు తీసుకునే అధికారం ఎవరికి ఉందో పేర్కొనడం.
- ప్రభుత్వం ఎలా రూపొందించబడాలో నిర్ణయిస్తుంది.
- ప్రభుత్వం తన పౌరులపై ఏమి విధించవచ్చో పరిమితులను నిర్ణయించడం. పౌరుల హక్కులు హామీ ఇవ్వబడటానికి ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని పరిమితం చేయడం.
- ప్రభుత్వం సమాజం యొక్క ఆకాంక్షలను నెరవేర్చడానికి వీలు కల్పించడం - ఆర్థిక, సామాజిక మరియు న్యాయం.
- ప్రజల ప్రాథమిక గుర్తింపును వ్యక్తపరుస్తుంది.

లక్షణాలు (Features):

1. ప్రపంచంలోనే అతి పొడవైన లిఖిత రాజ్యాంగం.
2. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
3. వాస్తవ కార్యనిర్వాహక అధిపతి - ప్రధాన మంత్రి మరియు నామమాత్రపు కార్యనిర్వాహక అధిపతి - రాష్ట్రపతి.
4. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
5. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
6. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
7. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
8. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
9. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
10. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
11. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
12. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
13. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
14. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.
15. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం.

చిత్రం 1

- రాజ్యాంగం అనేది ఒక నైతిక నిబద్ధత, ఇది మన దేశం, దాని చట్టాలు మరియు విధాన నిర్ణేతల వివిధ లక్ష్యాలకు మార్గనిర్దేశం చేసే విలువలను నిర్వచిస్తుంది.

  అలాగే, భారత రాజ్యాంగం చిత్తుప్రతి తయారు చేయబడిన 3 సంవత్సరాల కాలంలో మాత్రమే అభివృద్ధి చెందలేదని గమనించడం ముఖ్యం. వాస్తవానికి, రాజ్యాంగ సభ జాతీయ ఉద్యమం నుండి వారసత్వంగా పొందిన సూత్రాలకు స్పష్టమైన ఆకారం మరియు రూపాన్ని ఇస్తోంది. ఈ సూత్రాలు సుదీర్ఘ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో రూపొందించబడ్డాయి. దశాబ్దాలుగా, స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు మరియు జాతీయ ఉద్యమం భారతదేశం ఏ రకమైన ప్రభుత్వాన్ని కలిగి ఉండాలి, అది ఏ విలువలను సమర్థించాలి, అది ఏ అసమానతలను అధిగమించాలి అనే ప్రశ్నపై చర్చించాయి.

రాజ్యాంగం యొక్క విధులు

సమాజంలోని సభ్యుల మధ్య సమన్వయాన్ని అనుమతించే ప్రాథమిక నియమాల సమితిని అందించడానికి సమాజంలో ఎవరికి నిర్ణయాలు తీసుకునే అధికారం ఉందో పేర్కొనడానికి ప్రభుత్వాన్ని ఎలా రూపొందించాలో ఇది నిర్ణయిస్తుంది పౌరులపై ప్రభుత్వం ఏమి విధించవచ్చనే దానిపై పరిమితులను నిర్ణయించండి. పౌరుల హక్కులు హామీ ఇవ్వబడేలా ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని పరిమితం చేయండి. సమాజం యొక్క ఆకాంక్షలను నెరవేర్చడానికి ప్రభుత్వాన్ని ప్రారంభించడానికి - ఆర్థిక, సామాజిక మరియు న్యాయం ప్రజల ప్రాథమిక గుర్తింపును వ్యక్తపరుస్తుంది రాజకీయ గుర్తింపు నైతిక గుర్తింపు జాతి గుర్తింపు - భారతదేశం విషయంలో కాదు జాతీయ గుర్తింపు

లక్షణాలు

1. ప్రపంచంలోనే అతి పొడవైన లిఖిత రాజ్యాంగం 2. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ రూపం 3. వాస్తవ కార్యనిర్వాహక అధిపతి - ప్రధాన మంత్రి మరియు నామమాత్రపు కార్యనిర్వాహక అధిపతి - రాష్ట్రపతి 4. అధికారాల విభజన 5. ప్రపంచంలోని అనేక ఇతర రాజ్యాంగాల నుండి గీస్తుంది 6. సమాఖ్య మరియు ఏకీకృత స్వభావం - ఏకీకృత పక్షపాతంతో సమాఖ్య 7. దృఢత్వం మరియు సౌలభ్యం యొక్క సమ్మేళనం 8. న్యాయ ఆధిపత్యం మరియు పార్లమెంటరీ సార్వభౌమత్వం 9. లౌకిక రాజ్యం 10. ప్రాథమిక హక్కులు, ప్రాథమిక విధులు మరియు రాజ్య విధాన నిర్దేశక సూత్రాలు 11. ఏక పౌరసత్వం 12. మూడంచెల ప్రభుత్వం 13. స్వతంత్ర సంస్థలు 14. సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు 15. "సజీవ పత్రం" - తగినంత సౌలభ్యం మరియు దృఢత్వం

సవరణలు

చిత్రం 2

- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 368 పార్లమెంటు ద్వారా భారత రాజ్యాంగానికి సవరణ చేయడానికి నిబంధనలను అందిస్తుంది- రాజ్యాంగానికి సవరణలు ప్రత్యేక మెజారిటీతో మాత్రమే చేయగలరని ఇది నిబంధనలు అందిస్తుంది, అంటే, హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన సభ్యులలో కనీసం 2/3 మంది మెజారిటీ ఓటు ద్వారా. అదనంగా, రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య స్వభావం మరియు కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సంబంధాన్ని ప్రభావితం చేసే మార్పులు చేసినప్పుడు, సమాఖ్య స్వభావం కలిగిన సవరణలు ప్రత్యేక మెజారిటీతో మరియు కనీసం సగం రాష్ట్ర శాసనసభల ఆమోదంతో చేయవచ్చు. అందువల్ల, ఆర్టికల్ 368 కింద రాజ్యాంగ సవరణలు సాధారణ మెజారిటీతో చేయలేము.
- అయితే, కొన్ని నిబంధనలకు సాధారణ మెజారిటీతో రాజ్యాంగ సవరణలు చేయవచ్చు, కానీ ఇవి ఆర్టికల్ 368 పరిధికి వెలుపల ఉంటాయి.
- సాధారణ మెజారిటీ ద్వారా (ఆర్టికల్ 368 కింద కాదు)
  - కొత్త రాష్ట్రాల ప్రవేశం, ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల పేర్లు మార్చడం, ఇప్పటికే ఉన్న రాష్ట్రాల సరిహద్దులను మార్చడం మరియు కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు
  - రాష్ట్రాలలో శాసన మండళ్ల రద్దు
  - పౌరసత్వం
  - పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికలు
  - నియోజకవర్గాల పునర్విభజన
  - కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు
  - 5వ షెడ్యూల్ - షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల పరిపాలన
  - 6వ షెడ్యూల్ - అస్సాం, మేఘాలయ, త్రిపుర మరియు మిజోరంలోని గిరిజన ప్రాంతాల పరిపాలన- ఆర్టికల్ 368 కింద:
  - హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన సభ్యులలో కనీసం 2/3 మంది మెజారిటీ ఓటు మరియు 1/2 రాష్ట్రాల ఆమోదంతో:
    - ఇది రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య స్వభావాన్ని ప్రభావితం చేసే రాజ్యాంగానికి ఏవైనా మార్పులతో వ్యవహరిస్తుంది
    - రాష్ట్రపతి లేదా ఉపరాష్ట్రపతి, సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టుల ఎన్నికల ప్రక్రియను మార్చే రాజ్యాంగ సవరణలు, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య శాసన అధికారాల పంపిణీ, 7వ షెడ్యూల్లోని జాబితాలకు ఏవైనా మార్పులు, పార్లమెంటులో రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యం మరియు ఆర్టికల్ 368 కూడా.

ఆర్టికల్ 368 కింద:

- హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన సభ్యులలో కనీసం 2/3 మంది మెజారిటీ ఓటు మరియు 1/2 రాష్ట్రాల ఆమోదంతో: - ఇది రాజ్యాంగంలోని సమాఖ్య స్వభావాన్ని ప్రభావితం చేసే రాజ్యాంగానికి ఏవైనా మార్పులతో వ్యవహరిస్తుంది - రాష్ట్రపతి లేదా ఉపరాష్ట్రపతి, సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టుల ఎన్నికల ప్రక్రియను మార్చే రాజ్యాంగ సవరణలు, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య శాసన అధికారాల పంపిణీ, 7వ షెడ్యూల్లోని జాబితాలకు ఏవైనా మార్పులు, పార్లమెంటులో రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యం మరియు ఆర్టికల్ 368 కూడా.
- హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన సభ్యులలో కనీసం 2/3 మంది మెజారిటీ ఓటు ద్వారా
- ప్రాథమిక హక్కులు, రాష్ట్ర విధాన నిర్దేశక సూత్రాలతో వ్యవహరించే రాజ్యాంగ సవరణలు. - ఇతరులు
- విమర్శలు:
- రాజ్యాంగ సవరణ కోసం యుఎస్లోని రాజ్యాంగ సమావేశం లేదా రాజ్యాంగ సభ వంటి ప్రత్యేక సంస్థ లేదు
- చాలా కొద్ది కేసుల్లో మాత్రమే రాష్ట్ర శాసనసభల సమ్మతి అవసరం, అందువల్ల ఈ లక్షణం యొక్క స్వభావం సమాఖ్య కంటే ఎక్కువ ఏకీకృతంగా మారుతుంది
- రాష్ట్ర శాసనసభ తప్పనిసరిగా సవరణను ఆమోదించాలా లేదా తిరస్కరించాలా అనే దానికి సమయ పరిమితి నిర్ణయించబడలేదు
- సభల ఉమ్మడి సమావేశానికి నిబంధన లేదు

చిత్రం 3

0 విస్తృత పరిధిని వదిలివేసి, దానిని మరింత వివాదాస్పదంగా మారుస్తుంది

ముఖ్యమైన సవరణలు

ముఖ్యమైన సవరణలు- 1వ - ఆస్తి హక్కును ప్రాథమిక హక్కుగా తొలగించడం మరియు ప్రాథమిక హక్కులను తొలగించే కొన్ని చట్టాలను అమలు చేయడానికి షెడ్యూల్ 9ని ప్రవేశపెట్టడం మొదలైనవి.- 24వ (గోలక్ నాథ్ కేసుకు ప్రతిచర్య మరియు ఆర్టికల్ 13కి సవరణ చేసి, ఏదైనా రాజ్యాంగ సవరణ "చట్టం"గా ఆర్టికల్ 13 పరిధిలోకి రాదు. పార్లమెంటు రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ద్వారా ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కులను తొలగించవచ్చని పేర్కొంది)- 42వ (కేసవానంద భారతి కేసుకు ప్రతిచర్య మరియు పార్లమెంటు రాజ్యాంగంలో ఏవైనా సవరణలు చేయవచ్చని మరియు ఎఫ్ఆర్ల ఉల్లంఘన ఆధారంగా ఏ సవరణనూ కోర్టులో ప్రశ్నించలేమని పేర్కొంది)- 73వ మరియు 74వ: పిఆర్ఐలు మరియు స్థానిక పరిపాలనా సంస్థలు- 91వ: ఫిరాయింపు నిరోధక చట్టాన్ని బలోపేతం చేయడం మరియు మంత్రి మండలి సంఖ్యను పరిమితం చేయడం (గరిష్టంగా మొత్తం బలంలో 15%15%)- 86వ - విద్య హక్కు- 93వ - ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేట్ విద్యా సంస్థలలో ఒబిసిలకు రిజర్వేషన్లు (27%)- 94వ - ఎంపీ, ఒడిశా, జార్ఖండ్ మరియు ఛత్తీస్గఢ్లో గిరిజన వ్యవహారాల మంత్రి- 95వ - లోక్సభ మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు 60 సంవత్సరాల నుండి 70 సంవత్సరాల వరకు సీట్ల రిజర్వేషన్

ప్రాథమిక నిర్మాణం

శంకరి ప్రసాద్ కేసు 1951

శంకరి ప్రసాద్ కేసు 1951- సుప్రీంకోర్టు రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక హక్కులకు సవరణ చేసే అధికారాన్ని పార్లమెంటుకు కల్పించిందని ప్రకటించింది- ఇది ఆర్టికల్ 13 "ప్రాథమిక హక్కులకు విరుద్ధంగా లేదా తగ్గించే చట్టాలు" అంటే సాధారణ శాసన స్వభావం కలిగిన "చట్టాలు" మాత్రమేనని, "కానీ రాజ్యాంగ సవరణ ప్రకారం రూపొందించబడిన చట్టాలు కాదు" అని వివరించింది

గోలక్ నాథ్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 1967

గోలక్ నాథ్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 1967- సుప్రీంకోర్టు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 368 ప్రకారం పార్లమెంటు యొక్క సవరణ అధికారం గురించి పూర్తిగా భిన్నమైన అభిప్రాయాన్ని తీసుకుంది.- ప్రాథమిక హక్కులు అతీంద్రియ స్వభావం కలిగినవి మరియు మార్చలేనివి అని, అందువల్ల పార్లమెంటు వాటిని తొలగించలేదని లేదా రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం ద్వారా తన ఇష్టం వచ్చినట్లు మార్చలేదని ప్రకటించింది- ఆర్టికల్ 368 కింద ఉన్న రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం కూడా ఆర్టికల్ 13 ప్రకారం ఒక చట్టమే, అందువల్ల అది ఎఫ్ఆర్లను ఉల్లంఘించినందుకు చెల్లుబాటు కాకూడదు

24వ సిఎ 1971

24వ సిఎ 1971- గోలక్ నాథ్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పుకు ప్రతిస్పందనగా పార్లమెంటు 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని ఆమోదించింది, ఇది ఆర్టికల్స్ 13 మరియు 368కి సవరణ చేసింది. పార్లమెంటుకు ఆర్టికల్ 368 కింద ఏదైనా ఎఫ్ఆర్లను తొలగించే అధికారం ఉందని మరియు అటువంటి చట్టం ఆర్టికల్ 13 అర్థంలో చట్టం కాదని ప్రకటించింది

కేసవానంద భారతి కేసు 1973

కేసవానంద భారతి కేసు 1973- సంచలనాత్మక కేసవానంద భారతి కేసులో, సుప్రీంకోర్టు 24వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాన్ని సమర్థించింది.- పార్లమెంటుకు ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కులను తొలగించే అధికారం ఉన్నప్పటికీ, రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని మార్చే అధికారం దానికి లేదని ఇది తీర్పు చెప్పింది. అంటే పార్లమెంటు సంపూర్ణమైన వాటిని తొలగించలేము.

చిత్రం 4

42వ సిఎ 1976 - పార్లమెంటు మరోసారి ఆర్టికల్ 368కి సవరణ చేయడం ద్వారా ప్రతిస్పందించింది మరియు పార్లమెంటు యొక్క రాజ్యాంగ అధికారంపై ఎటువంటి పరిమితి లేదని మరియు ఏ సవరణనూ ఎఫ్ఆర్ల ఉల్లంఘనతో సహా ఏ కారణంతోనూ ఏ కోర్టులోనూ ప్రశ్నించలేమని ప్రకటించింది - మినర్వా మిల్స్ కేసు 1980 - సుప్రీంకోర్టు 42వ సిఎని రద్దు చేసింది మరియు రాజ్యాంగం న్యాయ సమీక్ష అధికారాన్ని ప్రాథమిక సూత్రంగా అందించిందని మరియు అందువల్ల పార్లమెంటు చేసిన అన్ని సవరణలు న్యాయపరమైనవని తీర్పు చెప్పింది

పార్లమెంటు

మనకు ఒకటి ఎందుకు అవసరం:

1. పార్లమెంటు అంటే శాసనసభ పనిచేసే స్థలం. శాసనసభ కేవలం చట్టాలు రూపొందించే సంస్థ మాత్రమే కాదు. వాస్తవానికి, ఇది ప్రజాస్వామ్యంలోని అన్ని కీలక అంశాలకు కేంద్రం:

   ఓ చర్చలు ఓ అభిప్రాయ భేదాలు ఓ నిరసనలు ఓ ఏకాభిప్రాయం ఓ ఆందోళన ఓ సహకారం

2. నిజమైన, జవాబుదారీ మరియు ప్రతిస్పందించే శాసనసభ లేకుండా ప్రజాస్వామ్యం ఊహించలేము.

   శాసనసభ దాని ప్రాముఖ్యతను కోల్పోతోందా?

   కేబినెట్ మరియు కార్యనిర్వాహక వర్గం యొక్క శక్తి కారణంగా, శాసనసభ దాని ప్రాముఖ్యతను కోల్పోతోందని గమనించబడింది. చాలా ముఖ్యమైన విధానాలు కేబినెట్ మరియు మంత్రి మండలిచే రూపొందించబడతాయి మరియు శాసనసభ అటువంటి విధానాలను ఆమోదించడానికి మాత్రమే పనిచేస్తుంది. అందువల్ల, పార్లమెంటు క్షీణించినట్లు కనిపిస్తోంది. అయితే, బలమైన కేబినెట్లు కూడా శాసనసభలో మెజారిటీ మరియు గౌరవాన్ని నిలుపుకోవాలి. బలమైన నాయకుడు పార్లమెంటును ఎదుర్కోవాలి మరియు వారి ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇవ్వాలి. చివరికి, అవిశ్వాసం వచ్చినప్పుడు ప్రభుత్వాన్ని తొలగించే అధికారం పార్లమెంటు చేతుల్లోనే ఉంటుంది మరియు అందువల్ల ఇది చాలా ముఖ్యమైనది.

   మనకు పార్లమెంటు రెండు సభలు ఎందుకు అవసరం?

   భారతదేశంలోని అన్ని ప్రాంతాల ప్రాతినిధ్యం - అన్ని రాష్ట్రాలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి భారతదేశంలోని ప్రజలందరి ప్రాతినిధ్యం మెరుగైన చట్ట నిర్మాణాన్ని ప్రారంభించడానికి ప్రతి నిర్ణయం పునఃపరిశీలించబడుతుంది ఇది రాష్ట్రాల మండలి కాబట్టి, ఇది సమాఖ్య స్వభావం లేని బిల్లులను పునఃపరిశీలించడం ద్వారా దిగువ సభ యొక్క అధికారాన్ని తనిఖీ చేస్తుంది రాజ్యసభ - జనాభా ఆధారంగా రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యంతో సమస్య: రాష్ట్రాలు రాజ్యసభలో జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. కాబట్టి అరుణాచల్ ప్రదేశ్ వంటి చిన్న రాష్ట్రాలు తక్కువ సంఖ్యలో ఓట్లను కలిగి ఉంటాయి

చిత్రం 5

మరియు వాటి రాష్ట్రానికి ముఖ్యమైన లేదా గణనీయమైన ప్రభావం చూపే నిర్ణయాలను కూడా ప్రభావితం చేయలేకపోవచ్చు. - జనాభా ప్రాతినిధ్యం ఇప్పటికే ఎల్ఎస్లో సాధించబడింది, కాబట్టి దీనిని ఆర్ఎస్లో పునరావృతం చేయవలసిన అవసరం లేదు. - సమాఖ్య నిర్ణయం తీసుకోవడంలో రాష్ట్రాలకు సమాన పాదాలను కలిగి ఉండటానికి రాజ్యసభ తప్పనిసరిగా ఒక వేదికగా ఉండాలి - ఉదాహరణ: యుఎస్ సెనేట్ - ప్రతి రాష్ట్రానికి వారి జనాభాతో సంబంధం లేకుండా ఇద్దరు సెనేటర్లు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు.

పార్లమెంటు పాత్ర - ఇది ఏమి చేస్తుంది?

1. శాసన విధి - దేశానికి చట్టాలు రూపొందిస్తుంది
2. ప్రజల ఆకాంక్షల ప్రాతినిధ్యానికి ఒక వేదికగా పనిచేస్తుంది
3. కార్యనిర్వాహక వర్గాన్ని నియంత్రణలో ఉంచడం మరియు జవాబుదారీతనాన్ని అందించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది
4. ఆర్థిక విధి - పన్ను విధించే అధికారం
5. చర్చించే విధి
6. రాజ్యాంగ విధి - పార్లమెంటుకు రాజ్యాంగాన్ని సవరించే అధికారం ఉంది.
7. ఎన్నికల విధి - రాష్ట్రపతి మరియు ఉపరాష్ట్రపతిని ఎన్నుకుంటుంది
8. న్యాయ విధులు - రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి మరియు సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల తొలగింపు

పార్లమెంటరీ నియంత్రణ సాధనాలు (కార్యనిర్వాహక వర్గంపై):

చర్చ మరియు విచారణ చట్టాల ఆమోదం లేదా తిరస్కరణ ఆర్థిక నియంత్రణ అవిశ్వాస తీర్మానం

వివిధ రాజ్యాంగ పదవులకు నియామకం, వివిధ రాజ్యాంగ సంస్థల అధికారాలు, విధులు మరియు బాధ్యతలు.

రాజ్యాంగ సంస్థలు

1. ఎన్నికల కమిషన్

ఎన్నికల కమిషన్

- స్వతంత్ర, స్వయంప్రతిపత్త మరియు రాజ్యాంగ సంస్థ, ఆర్టికల్ 324 కింద స్థాపించబడింది- ఆర్టికల్ 324 పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, రాష్ట్రపతి కార్యాలయం మరియు భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయానికి అధికారాలను ఎన్నికల కమిషన్లో నిహితం చేస్తుంది.- ఎన్నికల కమిషన్కు రాష్ట్రాలలోని పంచాయతీలు మరియు మున్సిపాలిటీల ఎన్నికలతో సంబంధం లేదు. దీని కోసం భారత రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ అందించబడింది. (1992లోని 72వ మరియు 73వ సవరణ చట్టాల ద్వారా)

కూర్పు:

- ముఖ్య ఎన్నికల కమిషనర్, మరియు కమిషన్ సభ్యులు లేదా ఎన్నికల కమిషనర్లు - రాష్ట్రపతిచే నిర్ణయించబడతారు- రాష్ట్రపతిచే ఎన్నిక- ముఖ్య ఎన్నికల కమిషనర్తో సంప్రదింపులు జరిపిన తర్వాత రాష్ట్రపతి అవసరమని భావించే ప్రాంతీయ కమిషనర్లను నియమించవచ్చు

చిత్రం 6

0 నేడు - ముగ్గురు ఎన్నికల కమిషనర్లు (సిఇసితో సహా) సంస్థను ఏర్పాటు చేస్తారు 0 సిఇసి మరియు ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లు ఒకే అధికారాన్ని కలిగి ఉంటారు మరియు అదే జీతాలు మొదలైనవి పొందుతారు - సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిని పోలి ఉంటుంది

పదవీకాలం:

6 సంవత్సరాలు లేదా వారు 65 సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చే వరకు, ఏది ముందైతే అది (రాజ్యాంగం ద్వారా కాకుండా రాష్ట్రపతి మాత్రమే నిర్ణయిస్తారు)

తొలగింపు:

ముఖ్య ఎన్నికల కమిషనర్ తొలగింపు ప్రక్రియ సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి మాదిరిగానే ఉంటుంది ఏదైనా ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ లేదా ప్రాంతీయ కమిషనర్ను సిఇసి సిఫార్సు మేరకు తప్ప తొలగించలేరు

లోపాలు:

ఎలాంటి అర్హతలు నిర్ణయించబడలేదు రాజ్యాంగం ప్రకారం ఎలాంటి పదవీకాలం నిర్ణయించబడలేదు పదవీ విరమణ చేసిన ఈసీలను మరింత ప్రభుత్వ నియామకాల నుండి రాజ్యాంగం నిషేధించలేదు

1. యుపిఎస్సి మరియు ఎస్పిఎస్సి

యుపిఎస్సిలో వారి పదవి తర్వాత సభ్యులు మరియు చైర్మన్ ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు తీసుకోకుండా నిషేధించబడ్డారు (యుపిఎస్సి సభ్యుడు ఎస్పిఎస్సి సభ్యుడు/చైర్మన్ లేదా యుపిఎస్సి చైర్మన్ కావచ్చు, మరియు ఎస్పిఎస్సి చైర్మన్ లేదా సభ్యులు యుపిఎస్సి సభ్యులు లేదా చైర్మన్ కావచ్చు లేదా ఎస్పిఎస్సి సభ్యులు మరింతగా ఎస్పిఎస్సి చైర్మన్ మరియు సభ్యులు కావచ్చు తప్ప). అయితే, సుప్రీంకోర్టు యుపిఎస్సి సభ్యులు/చైర్మన్ను గవర్నర్ వంటి రాజ్యాంగ పదవులకు నియమించవచ్చని తీర్పు చెప్పింది.

2. నియంత్రకం మరియు ప్రధాన ఆడిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా (సిఎజి)

డాక్టర్ బిఆర్ అంబేద్కర్ చేత భారత రాజ్యాంగం కింద అత్యంత ముఖ్యమైన అధికారిగా వర్ణించబడింది ప్రజా ఖజానాకు సంరక్షకుడు మరియు సిఎఫ్ఐ నుండి ఖర్చు చేయడం చట్టం ప్రకారం మాత్రమే జరుగుతుందని పర్యవేక్షిస్తుంది రాష్ట్రపతి ఆనందంలో కార్యాలయాన్ని కలిగి ఉండదు కానీ సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి మాదిరిగానే అదే ఇంపీచ్మెంట్ ప్రక్రియ ద్వారా మాత్రమే తొలగించబడవచ్చు సిఎజి చుట్టూ ఉన్న రెండు ప్రధాన సమస్యలు:

1. ప్రభుత్వం (పాక్షికంగా) నిధులు సమకూర్చే ప్రైవేట్ సంస్థ యొక్క ఆడిట్ ప్రజలకు ఏదైనా పారిశ్రామిక, వాణిజ్య లేదా సేవలను సరఫరా చేయడానికి:

   సిఎఫ్ఐ నిధుల వినియోగం: మాజీ సిఎజి వాదన ప్రకారం, కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ ఆఫ్ ఇండియా నుండి ఏదైనా నిధులను ఈ సంస్థలకు సహాయం చేయడానికి, పెట్టుబడి పెట్టడానికి లేదా సేవలను అందించడానికి ఏ రూపంలోనైనా ఉపయోగించినంత కాలం, అవి సిఎజి పరిధిలోకి వస్తాయి. సిఎజికి వ్యాపార అనుభవం మరియు నైపుణ్యం లేదు: అటువంటి ఆడిట్లు మరియు దర్యాప్తులను నిర్వహించడానికి సిఎజికి అవసరమైన వ్యాపార అనుభవం, నైపుణ్యం మరియు సామర్థ్యం లేదని వాదనలు వచ్చాయి. ప్రైవేట్ సంస్థలపై పక్షపాత ప్రభావం: ఇటువంటి చర్యలు ప్రైవేట్ సంస్థల పనితీరుపై పక్షపాత ప్రభావాన్ని చూపుతాయని మరియు జాతీయ అభివృద్ధిని ప్రభావితం చేస్తాయని వాదనలు వచ్చాయి. 1971లో చట్టం: అయితే, 1971లో ఒక చట్టం ఆమోదించబడింది, ఇది గణనీయంగా ఉన్న సంస్థలలో ఆడిట్లను నిర్వహించడానికి సిఎజిని అనుమతిస్తుంది.

చిత్రం 7

యూనియన్ లేదా రాష్ట్ర ఆదాయాల నుండి ఆర్థిక సహాయం పొందడం, ఈ విషయంలో ఏదైనా నిర్దిష్ట చట్టంతో సంబంధం లేకుండా.

2. ప్రభుత్వ శాఖల ద్వారా ఖర్చుల యొక్క యుక్తత యొక్క ఆడిట్- సిఏజి నిధుల వినియోగం యొక్క స్వభావాన్ని (వినియోగం యొక్క యుక్తత) మరియు దానికి సంబంధించిన ఆర్థిక శాస్త్రాన్ని ఆడిట్ చేయలేము. అటువంటి నిధులు తగిన సంస్థ చట్టం ప్రకారం ఖర్చు చేశాయో లేదో మాత్రమే ఇది ఆడిట్ చేయగలదు.

3. అటార్నీ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా

ఆర్టికల్ 76 అటార్నీ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా కార్యాలయాన్ని అందిస్తుంది.

దేశంలో అత్యున్నత న్యాయ అధికారి.

సుప్రీంకోర్టు ఆఫ్ ఇండియాలో న్యాయమూర్తిగా ఉండటానికి అర్హత కలిగి ఉండాలి.

5 సంవత్సరాలు హైకోర్టులో న్యాయమూర్తిగా ఉన్నారు, లేదా 10 సంవత్సరాలు హైకోర్టులో న్యాయవాదిగా ఉన్నారు లేదా భారత రాష్ట్రపతి అభిప్రాయంలో ప్రముఖ న్యాయవాది అయి ఉండాలి.

భారత ప్రభుత్వం యొక్క మొదటి న్యాయ అధికారి

రాష్ట్రపతిచే సూచించబడిన న్యాయ విషయాలపై సలహా ఇవ్వాలి

అన్ని కేసులలో జిఓఐ తరపున సుప్రీంకోర్టు ముందు హాజరవుతారు

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 143 కింద రాష్ట్రపతి సుప్రీంకోర్టుకు చేసిన ఏదైనా సూచనలో జిఓఐకి ప్రాతినిధ్యం వహించండి.

జిఓఐ సంబంధించిన ఏదైనా కేసులో ఏదైనా హైకోర్టులో హాజరు కావాలి.

రాజ్యాంగం ద్వారా అతనికి అప్పగించిన విధులను నిర్వర్తించడం.

అతను పార్లమెంటు యొక్క రెండు సభలలో ఏదో ఒకదానిలో సభ్యుడు మరియు రెండు సభలలో ఏదైనా ఒకదానిలో మాట్లాడే హక్కు మరియు దాని కార్యకలాపాలలో పాల్గొనే హక్కు కలిగి ఉంటాడు, మరియు కమిటీల సమావేశాలలో కూడా కూర్చోవచ్చు, అయితే ఓటు వేసే హక్కు లేదు

సభలలోని ఏదైనా ఇతర సభ్యుని వలె అన్ని రోగనిరోధక శక్తులు.

అతను రాష్ట్రపతి, మంత్రి మండలి మరియు ప్రధానమంత్రితో పాటు యూనియన్ కార్యనిర్వాహక వర్గంలో భాగం.

ప్రైవేట్ న్యాయ అభ్యాసం నుండి నిషేధించబడలేదు, అయితే క్రిమినల్ ప్రాసిక్యూషన్లలో నిందితులకు ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో లేదా సమర్థించడంలో ప్రభుత్వ అనుమతి తీసుకోవాలి. జిఓఐ అనుమతి లేకుండా ఏదైనా కంపెనీ లేదా కార్పొరేషన్లో డైరెక్టర్గా నియమించబడరు.

సొలిసిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు అదనపు సొలిసిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా

తన విధులు నిర్వహించడంలో ఏజికి సహాయం చేయండి.

అయితే, రాజ్యాంగంలో వీటి గురించి ప్రస్తావించబడలేదు.

క్యాబినెట్లో సభ్యుడు కాదు మరియు వారికి సంబంధించిన చట్ట విషయాలను చూసుకోవడానికి క్యాబినెట్లో ప్రత్యేక న్యాయ అధికారి.

స్టేట్ అడ్వకేట్ జనరల్

ఆర్టికల్ 165 రాష్ట్ర ఏజి కార్యాలయం కోసం అందించింది

గవర్నర్ చేత నియమించబడతారు మరియు హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ఉండటానికి అర్హత కలిగి ఉండాలి.

10 సంవత్సరాలకు పైగా న్యాయ కార్యాలయాన్ని కలిగి ఉన్నారు లేదా 10 సంవత్సరాలు హైకోర్టు న్యాయవాదిగా ఉన్నారు.

రాష్ట్ర శాసనసభ లేదా మండలి సభ్యుడు అయితే ఓటు వేసే హక్కు లేదు.

4. ఎస్సీల కోసం జాతీయ కమిషన్

కమిషన్ కింది పాత్రలను కలిగి ఉంది:

ఎస్సీలకు రాజ్యాంగ మరియు ఇతర చట్టపరమైన రక్షణలకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిశోధించడానికి మరియు పర్యవేక్షించడానికి మరియు వాటి పనితీరును అంచనా వేయడానికి ఎస్సీల హక్కులు మరియు రక్షణలను కోల్పోవడానికి సంబంధించిన నిర్దిష్ట ఫిర్యాదులను విచారించడానికి

చిత్రం 8

- ఎస్సీల సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి ప్రణాళికలో పాల్గొనడానికి మరియు సలహా ఇవ్వడానికి - రాష్ట్రపతికి నివేదికను సిద్ధం చేసి సమర్పించండి - ఎస్సీల రక్షణ, సంక్షేమం మరియు సామాజిక-ఆర్థిక అభివృద్ధి కోసం రక్షణలు మరియు ఇతర చర్యల సమర్థవంతమైన అమలు కోసం యూనియన్ మరియు రాష్ట్రం తీసుకోవలసిన చర్యలపై సిఫార్సు చేయడానికి - రాష్ట్రపతి పేర్కొన్న విధంగా ఎస్సీల రక్షణ, సంక్షేమం మరియు అభివృద్ధి మరియు ప్రగతికి సంబంధించిన అన్ని విధులను నిర్వర్తించడానికి - రాష్ట్రపతికి సమర్పించిన నివేదిక, ఆయన దానిని పార్లమెంటుకు సమర్పిస్తారు. - అధికారాలు: - కమిషన్ ఏదైనా విషయాన్ని దర్యాప్తు చేస్తున్నప్పుడు లేదా ఏదైనా ఫిర్యాదును విచారించేటప్పుడు దావాను విచారించే సివిల్ కోర్టు యొక్క అన్ని అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది మరియు ప్రత్యేకించి కింది విషయాలకు సంబంధించి: - ఏ వ్యక్తినైనా సమన్లు చేయడం మరియు ప్రమాణం చేయించి అతనిని పరీక్షించడం - ఏదైనా పత్రాన్ని కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం - అఫిడవిట్లపై సాక్ష్యాలను స్వీకరించడం - కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా పబ్లిక్ రికార్డును స్వాధీనం చేసుకోవడం - సాక్షి మరియు పత్రాల పరీక్ష కోసం సమన్లు జారీ చేయడం, మరియు - రాష్ట్రపతి నిర్ణయించే ఏదైనా ఇతర విషయం. - ఎస్సీలను ప్రభావితం చేసే అన్ని ప్రధాన విషయాలపై కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కమిషన్ను సంప్రదించడం తప్పనిసరి - ఒబిసి మరియు ఆంగ్లో-ఇండియన్లకు కూడా ఇటువంటి విధులను నిర్వర్తించండి.

5. ఎస్టీల కోసం జాతీయ కమిషన్
6. ఎస్టీల కోసం జాతీయ కమిషన్ - ఎస్సీల మాదిరిగానే కానీ గిరిజనులకు ఖనిజ సంపద, అటవీ హక్కులు, నీటి వనరులు మొదలైన వాటిని రక్షించడానికి రక్షణలతో కూడా.
7. భాషా మైనారిటీల సంక్షేమం కోసం ప్రత్యేక అధికారి
8. భాషా మైనారిటీల సంక్షేమం కోసం ప్రత్యేక అధికారి - రాజ్యాంగంలో అసలు నిబంధన లేదు - రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ ఈ విషయంలో సిఫార్సు చేసిన తర్వాత తరువాత చేయబడింది - 7వ రాజ్యాంగ సవరణ ప్రకారం చొప్పించబడింది - నామినేషన్, తొలగింపు, జీతాలు, పదవీకాలం, అర్హతలు మొదలైన వాటికి ఎటువంటి నిబంధనలు లేవు. రాష్ట్రపతిచే నామినేట్ చేయబడతారు. - 1957లో ఆర్టికల్ 350-బి ద్వారా స్థానం సృష్టించబడింది - "లింగ్విస్టిక్ మైనారిటీల కమిషనర్" - హెచ్క్యూ అలహాబాద్లో - కర్ణాటక (బెల్గాం), తమిళనాడు (చెన్నై) మరియు పశ్చిమ బెంగాల్ (కోల్కతా)లో మూడు ప్రాంతీయ కార్యాలయాలు. - కమిషనర్ మైనారిటీ వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలోకి వస్తారు - మైనారిటీ వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ ద్వారా రాష్ట్రపతికి వార్షిక నివేదికను సమర్పిస్తారు.
9. ఆర్థిక సంఘం

చిత్రం 9

O సభ్యత్వ అర్హతలు: హైకోర్టు న్యాయమూర్తి లేదా ఒకరు కావడానికి అర్హత కలిగి ఉండటం ఆర్థిక మరియు పరిపాలనలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం ప్రభుత్వ అకౌంట్లు మరియు ఆర్థికంలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం మరియు అనుభవం ఆర్థిక శాస్త్రంలో ప్రత్యేక పరిజ్ఞానం ఉన్న వ్యక్తి

ఆర్థిక సంఘం రాష్ట్రపతికి సిఫార్సు చేస్తుంది:

రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రం మధ్య పన్నుల పంపిణీ; మరియు అటువంటి ఆదాయాలలో రాష్ట్రాల మధ్య కేటాయింపు కేంద్రం ద్వారా రాష్ట్రాలకు గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ (సిఎఫ్ఐ నుండి) సూత్రాలను నియంత్రిస్తుంది రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులపై పిఆర్ఐలు మరియు మున్సిపాలిటీల వనరులను భర్తీ చేయడానికి రాష్ట్రాల సిఎఫ్ఐని పెంచడానికి అవసరమైన చర్యలు మంచి ఫైనాన్స్ ప్రయోజనాల కోసం రాష్ట్రపతి దానికి సూచించిన ఏదైనా ఇతర విషయం

సలహా స్వభావం మాత్రమే - సాధారణంగా తిరస్కరించబడదు కానీ ప్రభుత్వంపై ఏ విధంగానూ కట్టుబడి ఉండదు

చట్టబద్ధమైన, నియంత్రణ మరియు వివిధ పాక్షిక-న్యాయ సంస్థలు

పాక్షిక న్యాయ

జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్

1993లో ఏర్పాటు చేయబడింది చట్టబద్ధమైన సంస్థ మానవ హక్కుల రక్షణ చట్టం 1993 కింద ఏర్పాటు చేయబడింది వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛ, గౌరవం, సమానత్వం మరియు జీవితానికి సంబంధించిన మానవ హక్కుల పరిరక్షకుడు ఛైర్మన్ మరియు 4 సభ్యులు - ఛైర్మన్ పదవీ విరమణ చేసిన సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి అయి ఉండాలి మరియు సభ్యులు సుప్రీంకోర్టు యొక్క పనిచేస్తున్న లేదా పదవీ విరమణ చేసిన న్యాయమూర్తులు, హైకోర్టు యొక్క పనిచేస్తున్న లేదా పదవీ విరమణ చేసిన న్యాయమూర్తి మరియు మానవ హక్కులకు సంబంధించి ఆచరణాత్మక అనుభవం ఉన్న ఇద్దరు వ్యక్తులు అయి ఉండాలి.

4 మంది మాజీ-అధికార సభ్యులు ఎస్సీలు, ఎస్టీలు, మహిళలు మరియు మైనారిటీలకు సంబంధించిన జాతీయ కమిషన్ల ఛైర్మన్లు.

కమిషన్ మానవ హక్కుల ఉల్లంఘనను, ఫిర్యాదుపై లేదా స్వయంచాలకంగా లేదా కోర్టు ఆదేశంపై విచారిస్తుంది.

ఇది కోర్టులో పెండింగ్లో ఉన్న మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన ఆరోపణతో కూడిన ఏదైనా చర్యలో కూడా జోక్యం చేసుకోవచ్చు. ఖైదీల జీవన పరిస్థితులను అధ్యయనం చేయడానికి మరియు కోర్టు ముందు సిఫార్సులు చేయడానికి జైళ్లను సందర్శించడం. (రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి తెలియజేయకుండా జైళ్లను సందర్శించవచ్చు) మానవ హక్కుల రంగంలో పరిశోధన చేపట్టడం లేదా ప్రోత్సహించడం. ఇది ఫిర్యాదు తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరంలోపు జరిగిన విషయాన్ని మాత్రమే చూడగలదు

కేసుకు సంబంధించి ఇది తీసుకోగల చర్యలు - - స్వభావంలో సిఫార్సు, సిఫార్సులు ప్రభుత్వంపై బంధించవు, అయితే ప్రభుత్వం తన సిఫార్సుపై తీసుకున్న చర్య గురించి ఒక నెలలోపు కమిషన్కు తెలియజేయాలి (సాయుధ దళాలు ఏవైనా ఉల్లంఘనలు చేసిన సందర్భంలో, ఇది కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి నివేదికను కోరవచ్చు మరియు అటువంటి నివేదికపై దాని సిఫార్సులను అందించవచ్చు. ది

చిత్రం 10

ప్రభుత్వం తన సిఫార్సుపై తీసుకున్న చర్య గురించి మూడు నెలల్లోపు కమిషన్కు తెలియజేయాలి)

పరిహారం కోసం ప్రభుత్వాన్ని సిఫార్సు చేయండి అటువంటి కేసులో నిందితుడైన ప్రభుత్వ అధికారిని ప్రాసిక్యూట్ చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని సిఫార్సు చేయండి తక్షణ ఉపశమనం కల్పించాలని ప్రభుత్వాన్ని సిఫార్సు చేయండి అవసరమైన దిశానిర్దేశాలు, ఉత్తర్వులు లేదా రిట్ల కోసం సంబంధిత సుప్రీంకోర్టు లేదా హైకోర్టును సంప్రదించండి.

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల కమిషన్

7వ షెడ్యూల్లో ఇచ్చిన విధంగా రాష్ట్రం మరియు ఉమ్మడి జాబితాలో పేర్కొన్న విషయాలకు సంబంధించిన మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన కేసులను విచారిస్తుంది. ఎన్హెచ్ఆర్సి లేదా ఏదైనా ఇతర చట్టబద్ధమైన కమిషన్ ఇప్పటికే అదే విషయాన్ని విచారిస్తుంటే, ఎస్హెచ్ఆర్సి ఆ కేసును విచారించదు.

ఛైర్పర్సన్ +2+2 సభ్యులు: ఛైర్పర్సన్ హైకోర్టు పదవీ విరమణ చేసిన ప్రధాన న్యాయమూర్తి. సభ్యులు పనిచేస్తున్న లేదా పదవీ విరమణ చేసిన హైకోర్టు న్యాయమూర్తి లేదా రాష్ట్రంలోని జిల్లా న్యాయమూర్తి కనీసం 7 సంవత్సరాల జిల్లా న్యాయమూర్తిగా అనుభవం ఉన్న వ్యక్తి మరియు మానవ హక్కులకు సంబంధించి పరిజ్ఞానం లేదా ఆచరణాత్మక అనుభవం ఉన్న వ్యక్తి అయి ఉండాలి.

మిగిలినవి ఎన్హెచ్ఆర్సి మాదిరిగానే ఉంటాయి కానీ ఇది రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి వర్తిస్తుంది.

మానవ హక్కుల కోర్టు - ఆ రాష్ట్ర హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి అంగీకారంతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రతి జిల్లాలో ఏర్పాటు చేయవచ్చు.

కేంద్ర సమాచార కమిషన్ (సిఐసి)

రాజ్యాంగ సంస్థ కాదు 2005లో ఆర్టిఐ చట్టం 2005 నిబంధనల ప్రకారం ఏర్పాటు చేయబడింది సిఐసి మరియు దాని 10 మంది సమాచార కమిషనర్లు (10 కంటే ఎక్కువ కాదు) భారత ప్రధానమంత్రి, లోక్సభలో ప్రతిపక్ష నాయకుడు మరియు ప్రధానమంత్రిచే నియమించబడిన కేబినెట్ మంత్రితో కూడిన కమిటీచే నియమించబడతారు.

కమిషనర్లు ప్రముఖ వ్యక్తులు అయి ఉండాలి మరియు వారు పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యులు కాకూడదు. వారు ఏ రాజకీయ పార్టీతోనూ సంబంధం కలిగి ఉండకూడదు, తప్పనిసరిగా ఏదైనా లాభదాయక పదవిని కలిగి ఉండకూడదు, లేదా ఏదైనా వ్యాపారం చేయకూడదు లేదా ఏదైనా వృత్తిని అనుసరించకూడదు.

కమిషన్ ఏదైనా విషయాన్ని దర్యాప్తు చేస్తున్నప్పుడు లేదా ఏదైనా ఫిర్యాదును విచారించేటప్పుడు దావాను విచారించే సివిల్ కోర్టు యొక్క అన్ని అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది మరియు ప్రత్యేకించి కింది విషయాలకు సంబంధించి:

ఏ వ్యక్తినైనా సమన్లు చేయడం మరియు ప్రమాణం చేయించి అతనిని పరీక్షించడం ఏదైనా పత్రాన్ని కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం అఫిడవిట్లపై సాక్ష్యాలను స్వీకరించడం కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి ఏదైనా పబ్లిక్ రికార్డును స్వాధీనం చేసుకోవడం సాక్షి మరియు పత్రాల పరీక్ష కోసం సమన్లు జారీ చేయడం ఇది పబ్లిక్ అథారిటీ నియంత్రణలో ఉన్న ఏదైనా రికార్డును పరిశీలించవచ్చు మరియు అటువంటి రికార్డును ఏ కారణంతోనూ దాని నుండి నిలిపివేయకూడదు.

దీని నివేదికను కేంద్ర ప్రభుత్వం పార్లమెంటు ముందు ఉంచుతుంది. కేంద్ర విజిలెన్స్ కమిషన్

కేంద్ర ప్రభుత్వంలో అవినీతిని నివారించడానికి ప్రధాన సంస్థ

చిత్రం 11

- 1964లో సంతానం కమిటీ ఆన్ ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ కరప్షన్ (1962-64) సిఫార్సు మేరకు ఏర్పాటు చేయబడింది - ఇది చట్టబద్ధమైన సంస్థ - అవినీతి లేదా అధికార దుర్వినియోగం యొక్క ఏదైనా ఆరోపణపై బహిర్గతం కోసం అన్ని ఫిర్యాదులను స్వీకరించడానికి "డిజిగ్నేటెడ్ ఏజెన్సీ" మరియు తగిన చర్యను సిఫార్సు చేయండి. - కమిషనర్ + 2 విజిలెన్స్ కమిషనర్లు - ప్రధానమంత్రి, హోం మంత్రి మరియు లోక్సభలో ప్రతిపక్ష నాయకుడు నేతృత్వంలోని కమిటీ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతిచే నియమించబడతారు - పనితీరు:

పని చేయడం:

కేంద్ర బ్యూరో ఆఫ్ ఇన్వెస్టిగేషన్

1963లో ఉనికిలోకి వచ్చింది

డిఓపిటి పరిధిలోకి వస్తుంది

1941లో ఏర్పాటు చేయబడిన స్పెషల్ పోలీస్ ఎస్టాబ్లిష్మెంట్ (ఎస్పిఇ) కూడా సిబిఐ పరిధిలోకి వస్తుంది

సిబిఐ ఢిల్లీ స్పెషల్ ఎస్టాబ్లిష్మెంట్ యాక్ట్ (డిఎస్పిఇ) 1946 నుండి అధికారం పొందింది

సివిసికి సహాయం అందిస్తుంది

విభాగాలు:

అవినీతి నిరోధక విభాగం ఆర్థిక నేరాల విభాగం ప్రత్యేక నేరాల విభాగం పోలీసు మరియు అంతర్జాతీయ పోలీసు సహకార విభాగం పరిపాలనా విభాగం ప్రాసిక్యూషన్ డైరెక్టరేట్

చిత్రం 12

- కేంద్ర ఫోరెన్సిక్ సైన్స్ లాబొరేటరీ - సివిసి చట్టం 2003 అమలుతో, డిఎస్పిఇ యొక్క పర్యవేక్షణ కేంద్ర ప్రభుత్వంలో ఉంటుంది, అయితే, నివారణ చట్టం, 1988 కింద నేరాల దర్యాప్తు, పర్యవేక్షణ సివిసిలో ఉంటుంది. - సిబిఐ డైరెక్టర్కు సివిసి చట్టం 2003 ప్రకారం 2 సంవత్సరాల భద్రత ఉంది. - సిబిఐ డైరెక్టర్ను కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక కమిటీ సిఫార్సుపై నియమిస్తుంది, ఇందులో ప్రధాన విజిలెన్స్ కమిషనర్, విజిలెన్స్ కమిషనర్లు, హోం వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ కార్యదర్శి, క్యాబినెట్ సెక్రటేరియట్లో కార్యదర్శి ఉంటారు. - సిబిఐ వర్సెస్ స్టేట్ పోలీస్

సిబిఐ వర్సెస్ స్టేట్ పోలీస్

వచనం[[328, 301, 340, 311]]

ఎడిఆర్లు (ప్రత్యామ్నాయ వివాద పరిష్కారం) సంస్థలు

ట్రిబ్యునల్స్ లోక్ అదాలత్లు జాతీయ వినియోగదారుల వివాదాల పరిష్కార కమిషన్ ఖాప్ పంచాయతీలు మరియు ఇతర మత-ఆధారిత సంస్థలు వంటి అనధికారిక ఛానెల్లు న్యాయ పంచాయతీలు (పిఆర్ఐ వ్యవస్థ కింద)

నియంత్రణ

సెబి కాంపిటీషన్ కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా (సిసిఐ) ఐఆర్డిఎ ట్రాయ్

ఎఫ్ఎస్ఎల్ఆర్సి - v.imp. సూపర్ రెగ్యులేటర్ వర్సెస్ మల్టిపుల్ రెగ్యులేటర్లు

ఆర్పిఎ యొక్క ప్రముఖ లక్షణాలు

ఆర్పిఎ 1950 మరియు 1951 అంటే ఏమిటి? రెండింటి మధ్య తేడా. - ఆర్పిఎ (మొదటి సాధారణ ఎన్నికలకు ముందు ఆర్టికల్ 327 ద్వారా రూపొందించబడింది) వీటి నియమాన్ని అందిస్తుంది: 1. పార్లమెంటు సభలకు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికలు నిర్వహించడం 2. ఎన్నికల నిర్వహణకు పరిపాలనా యంత్రాంగం యొక్క నిర్మాణం గురించి వివరాలు 3. ఆ సభల సభ్యత్వానికి అర్హతలు మరియు అనర్హతలు

చిత్రం 13

4. అటువంటి ఎన్నికలలో లేదా వాటికి సంబంధించి అవినీతి పద్ధతులు మరియు ఇతర నేరాలు మరియు అటువంటి ఎన్నికల నుండి లేదా వాటికి సంబంధించి తలెత్తే సందేహాలు మరియు వివాదాల నిర్ణయం.

రాజ్యాంగంలో ఎన్నికలకు సంబంధించిన నిబంధనలు ఏమిటి మరియు అవి ఆర్పిఎలో ఉన్న వాటికి ఎలా భిన్నంగా ఉంటాయి?

భారత రాజ్యాంగంలోని XV భాగం ఎన్నికలకు సంబంధించినది

ఇది అందిస్తుంది:

ఎన్నికల కమిషన్ సార్వత్రిక ఓటు హక్కు వయోజన ఓటు హక్కు ఆర్పిఎ డీలిమిటేషన్ చట్టం ద్వారా డీలిమిటేషన్ కమిషన్ను ప్రశ్నించకుండా కోర్టులు నిషేధించబడ్డాయి ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాలను చట్టం అందించిన పద్ధతిలో ఎన్నికల పిటిషన్లను ఉపయోగించడం ద్వారా మాత్రమే ముందుకు తీసుకురావచ్చు రాష్ట్రపతి మరియు ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికల చట్టం 1952

ఆర్పిఎ 1950

పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సీట్ల కేటాయింపు మరియు నియోజకవర్గాల పునర్విభజన ఎన్నికల నిర్వహణకు సంబంధించిన అధికారులు ఎన్నికల పోల్స్ తయారీ కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు కేటాయించబడిన రాజ్యసభ సీట్లను భర్తీ చేసే విధానం

ఆర్పిఎ 1951

రెండు సభలు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికల నిర్వహణ ఆ సభలకు సభ్యత్వానికి అర్హతలు మరియు అనర్హతలు, అవినీతి పద్ధతులు.

అర్హతలు:

రాజ్యసభ (ఆర్ఎస్): - భారతదేశంలోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గం యొక్క ఓటరు (ఏదైనా నియోజకవర్గం) లోక్సభ: - ఏదైనా పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గానికి ఓటరు - ఎస్సీ, ఎస్టీలకు రిజర్వు చేయబడిన సీట్లకు మినహాయింపులు ఇవ్వబడ్డాయి - భారతదేశంలో ఎక్కడైనా ఎస్సీ లేదా ఎస్టీ సమాజానికి చెందినవారు మరియు ఏదైనా పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గానికి ఓటరు అయి ఉండాలి అస్సాంలోని స్వయంప్రతిపత్త జిల్లాల కోసం (లక్షద్వీప్ మరియు సిక్కిం కూడా), అతను లేదా ఆమె తప్పనిసరిగా ఆ షెడ్యూల్డ్ తెగకు చెందినవారు మరియు ఆ నియోజకవర్గం నుండి ఓటరు కూడా అయి ఉండాలి రాష్ట్ర శాసనసభ - ఆ రాష్ట్రంలోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గం యొక్క ఓటరు (ఏదైనా నియోజకవర్గం) రాష్ట్ర శాసన మండలి - ఆ రాష్ట్రంలోని పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గం యొక్క ఓటరు (ఏదైనా నియోజకవర్గం)

ఆర్పిఎలోని సెక్షన్ 8(1) పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యత్వానికి అనర్హతలను అందిస్తుంది

అనర్హతకు 8 కారణాలు:

1. అంటరానితనం, నిషేధించబడిన వస్తువులను దిగుమతి చేయడం లేదా ఎగుమతి చేయడం వంటి కొన్ని నేరాలకు శిక్ష

చిత్రం 14

1. ఇతర విభాగాల పరిధిలోకి రాని 2 సంవత్సరాలకు పైగా జైలు శిక్షతో శిక్ష మరియు వాక్యాలు
2. ప్రభుత్వం >25%>25% యాజమాన్యం కలిగిన సంస్థలలో ఆసక్తి లేదా యాజమాన్యం3. కొనసాగుతున్న ప్రభుత్వ ఒప్పందాలు లేదా సరఫరా4. రాష్ట్రానికి అవిశ్వాసం లేదా అవినీతి5. ఎన్నికల ఖర్చులను దాఖలు చేయడంలో విఫలమవడం6. అవినీతి పద్ధతులు, సతీ7. కట్నం, ఆహారం కల్తీ లేదా నిల్వ.

   బూత్ క్యాప్చరింగ్, ఓటర్లను బెదిరించడం, లంచం ఇవ్వడం మొదలైన ఎన్నికల నేరాలను నిర్వహించడం లేదా అమలు చేయడంలో దోషిగా తేలిన ఏ వ్యక్తి అయినా అనర్హుడుగా పరిగణించబడతారు.

   పరిపాలనా యంత్రాంగం:

   చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్ జిల్లా ఎన్నికల అధికారి అబ్జర్వర్ రిటర్నింగ్ ఆఫీసర్ ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ పోలింగ్ ఆఫీసర్

   గుర్తింపు పొందిన పార్టీలకు ప్రయోజనాలు:

1. టీవీ మరియు రేడియో కోసం జాతీయ ప్రసారంలో కేటాయించిన ఉచిత సమయంలో కొంత భాగం
2. రాష్ట్రం లేదా దేశం అంతటా పార్టీ ప్రత్యేక ఉపయోగం కోసం రిజర్వ్ చేయబడిన ఎన్నికల గుర్తు
3. ఎన్నికల కమిషన్ సిద్ధం చేసిన అన్ని ఎన్నికల జాబితాలకు ప్రాప్యత
4. గుర్తింపు పొందిన పార్టీ అభ్యర్థుల పేరు ఈవీఎంల పైన ఉంటుంది (అక్షర క్రమంలో అమర్చబడింది)
5. గుర్తింపు పొందిన పార్టీల అభ్యర్థుల నామినేషన్ పత్రాలకు ఇతర పార్టీల మాదిరిగా కనీసం 10 మంది ఓటర్లు ఆమోదించాల్సిన అవసరం లేదు
6. గుర్తింపు పొందిన పార్టీ అభ్యర్థి ఎన్నికల సమయంలో మరణిస్తే, మరొక అభ్యర్థిని నామినేట్ చేయడానికి కమిషన్ పార్టీకి 7 రోజుల సమయం ఇస్తుంది.

   ఈవీఎం (ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రం)

   బ్యాలెట్ పేపర్ల స్థానంలో ఓట్లను రికార్డ్ చేయడానికి ఉపయోగించే సాధారణ ఎలక్ట్రానిక్ పరికరం 2004లో లోక్సభ ఎన్నికలలో భారతదేశం అంతటా ప్రవేశపెట్టబడింది

   ఆస్తులు మరియు బాధ్యతల ప్రకటన

   అభ్యర్థి మరియు అతని లేదా ఆమె జీవిత భాగస్వామి మరియు ఆధారపడిన వారి యొక్క అన్ని చర మరియు స్థిర ఆస్తులు తప్పనిసరిగా ప్రకటించబడాలి పబ్లిక్ ఫైనాన్షియల్ ఇన్స్టిట్యూషన్లకు లేదా కేంద్రం లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు చెల్లించాల్సిన అన్ని బాధ్యతలు తప్పనిసరిగా ప్రకటించబడాలి

చిత్రం 15

O పార్లమెంటులో సీటు కోసం ప్రమాణం చేసిన తేదీ నుండి 90 రోజులలోపు

ఎన్నికల ఖర్చులు:

o అన్ని ఖర్చుల ప్రత్యేక ఖాతాను ఉంచాలి మరియు ఎన్నికల తేదీ నుండి 30 రోజులలోపు వీటిని డిఇఒ వద్ద దాఖలు చేయాలి

o క్యాప్లు:

లోక్సభ: గరిష్టంగా రూ. 70 లక్షలు మరియు ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మరియు కొండ ప్రాంతాలకు రూ. 54 లక్షలు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలు: రూ. 28 లక్షలు మరియు ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మరియు కొండ ప్రాంతాల గరిష్టంగా రూ. 20 లక్షలు

ఎన్నికల పిటిషన్:

ఎన్నికను చెల్లనిదిగా లేదా వివాదాస్పదంగా పిలవడానికి ఎన్నికల పిటిషన్ మాత్రమే ఉపయోగించబడుతుంది పాల్గొన్న రాష్ట్రం యొక్క అధికార పరిధిని కలిగి ఉన్న హైకోర్టులో సమర్పించబడుతుంది అభ్యర్థి ఎన్నికైన తేదీ నుండి 45 రోజులలోపు తప్పనిసరిగా సమర్పించాలి ఎన్నికల పిటిషన్ దాఖలు చేయడానికి కారణాలు:

అభ్యర్థి రాజ్యాంగం లేదా ఈ చట్టం కింద సీటు నింపడానికి ఎంపిక చేయబడటానికి అర్హత లేదు లేదా అనర్హుడు 1. అభ్యర్థి లేదా ఆమె ఏజెంట్ లేదా అభ్యర్థి సమ్మతితో మరే ఇతర వ్యక్తి అవినీతి పద్ధతిని చేసి ఉండటం 2. ఏదైనా నామినేషన్ తప్పుగా తిరస్కరించబడింది 3. ఎన్నికల ఫలితం గణనీయంగా ప్రభావితమైంది: 1. ఏదైనా నామినేషన్ను తప్పుగా ఆమోదించడం ద్వారా 2. అవినీతి పద్ధతుల ద్వారా 3. ఏదైనా ఓటును తప్పుగా స్వీకరించడం, తిరస్కరించడం లేదా నిరాకరించడం ద్వారా లేదా చెల్లని ఏదైనా ఓటును స్వీకరించడం ద్వారా 4. రాజ్యాంగం లేదా ఆర్పిఎ 1951 యొక్క నిబంధనలకు అనుగుణంగా లేకపోవడం ద్వారా

నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎమ్సిసి) లక్ష్యాలు:

1. రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులకు సాధారణ ప్రవర్తనను అందిస్తుంది (వ్యక్తిగత జీవితంపై దాడి లేదు, మతపరమైన భావాలను ప్రోత్సహించడం లేదు, సమావేశాలు, ఊరేగింపులలో క్రమశిక్షణ మరియు మర్యాద, ఎన్నికల ప్రచారం కోసం ప్రభుత్వ వనరులను ఉపయోగించకూడదనే అధికారంలో ఉన్న పార్టీకి మార్గదర్శకాలు, గ్రాంట్లు మరియు కొత్త పథకాలను ప్రకటించకుండా మంత్రులు మరియు ఇతర అధికారులపై నిషేధం) 1. మంత్రులు అధికారిక పర్యటనలను ఎన్నికల ప్రచారాలతో కలపడానికి అనుమతి లేదు. 2. ప్రజా ఖజానా ఖర్చుతో ప్రకటనలు జారీ చేయడం నిషేధించబడింది. 3. ఎన్నికలను ప్రభావితం చేయడానికి ప్రభుత్వ వనరులను పాలక పార్టీ ఉపయోగించడాన్ని నిర్మూలించండి 4. ఎన్నికలలో ప్రభుత్వంలోని కొంతమంది సభ్యుల అనుచిత ప్రభావం వల్ల కలిగే ఏవైనా పక్షపాతాలను తగ్గించండి మరియు నిర్మూలించండి 5. పార్టీలు, అభ్యర్థుల మధ్య ఎన్నికలలో పాల్గొనడానికి సమాన అవకాశాలను సృష్టించండి 6. 1968లో ప్రారంభించబడింది, ఎన్నికలు స్వేచ్ఛగా మరియు నిష్పక్షపాతంగా జరిగేలా చూడటానికి కనీస ప్రవర్తనా ప్రమాణాలను పాటించడానికి కమిషన్ రాష్ట్ర స్థాయిలో వివిధ పార్టీలతో మాట్లాడింది. 7. తదుపరి కొన్ని ఎన్నికలలో మరిన్ని మార్పులతో మళ్లీ జారీ చేయబడింది

అమలు:

ఎటువంటి చట్టబద్ధమైన మద్దతు లేదు

చిత్రం 16

- అయితే, ఇది దేశంలోని అత్యున్నత న్యాయస్థానం యొక్క న్యాయ గుర్తింపును కలిగి ఉంది - ఎన్నికల కమిషన్ ప్రెస్ రిలీజ్ను విడుదల చేసిన క్షణం నుండి ఇది అమల్లోకి వస్తుంది - కొనసాగుతున్న అభివృద్ధి కార్యకలాపాలు ఆగవు, అవి కొనసాగుతాయి, అయితే ఈ సమయంలో కొత్త పథకాలు ప్రారంభించబడవు.

  నోటా (ప్రైవేట్ కాదు)

- ఓటర్లలో భాగస్వామ్యాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది- ఓటర్లు అభ్యర్థులపై తమ అసమ్మతిని వ్యక్తం చేయవచ్చు- రాజకీయాలను నేరరహితం చేయడం వైపు ఒక ముఖ్యమైన అడుగు- పార్టీలు ఇప్పుడు తమ అభ్యర్థులను జాగ్రత్తగా ఎంపిక చేసుకోవడానికి చర్యలు తీసుకోవాలి- అటువంటి నిబంధనను అనుమతించకపోవడం స్వేచ్ఛా వాక్ హక్కుకు వ్యతిరేకం- అయితే, నోటా పొందిన ఓట్ల సంఖ్యతో సంబంధం లేకుండా అభ్యర్థులు ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ ద్వారా ఇప్పటికీ గెలుస్తున్నందున మెరుగుదల అవసరం
- వీవీపిఎటి (ఓటు వెరిఫైబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్)
- "స్వేచ్ఛ మరియు నిష్పక్షపాత ఎన్నికలకు అనివార్యం"
- ఖచ్చితత్వం
- ట్రయల్
- సరైన మరియు సమర్థవంతమైన ఎన్నికలు
- అభ్యర్థుల నామినేషన్ పత్రాలపై తీర్పు
- రీసర్జెంట్ ఇండియా ద్వారా పిఐఎల్ అభ్యర్థులలో వారి గురించి కీలకమైన సమాచారాన్ని డిమాండ్ చేసే నిలువు వరుసలను ఖాళీగా వదిలివేసే ధోరణిని గుర్తించింది- ఫారమ్లలోని ఏ నిలువు వరుసలను ఖాళీగా ఉంచకూడదు, ఎందుకంటే అది సమాచారాన్ని దాచడానికి ప్రయత్నించడంతో సమానం
- ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలపై తీర్పు
- రాజకీయ పార్టీలు తమ మేనిఫెస్టోలలో ఫ్రీబీలను ప్రకటించే పద్ధతిపై సుప్రీంకోర్టులో పిటిషన్ వేయబడింది, ఇది లంచం కంటే తక్కువ ఏమీ కాదు- సుప్రీంకోర్టు దీనితో ఏకీభవించింది మరియు ఎన్నికల మేనిఫెస్టోల కంటెంట్ కోసం మార్గదర్శకాలను రూపొందించమని ఎన్నికల కమిషన్ను కోరింది

  ఫిరాయింపు నిరోధక చట్టం (షెడ్యూల్ 10, ఆర్పిఎ కింద కాదు)

- ఫిరాయింపు నిరోధక చట్టం రాజీవ్ గాంధీ ప్రభుత్వ హయాంలో అమల్లోకి వచ్చింది, పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యులు భౌతిక ప్రయోజనాల కోసం తమ పార్టీలను మార్చుకునే సామర్థ్యాన్ని నిష్కపటంగా ఉపయోగించడాన్ని తనిఖీ చేయాల్సిన అవసరం ఉందని భావించినప్పుడు.- ఈ సమస్య చాలా విస్తృతంగా మారింది, ఎందుకంటే చాలా మంది సభ్యులు పార్టీలు మారుతున్నారు మరియు వారి విధేయత, భావజాలం, నైతికత మరియు ప్రజాస్వామ్య మరియు రాజ్యాంగబద్ధమైన నిబద్ధత ప్రశ్నించబడ్డాయి.

  ఈ పద్ధతుల దృష్ట్యా, ఒక పార్టీ నుండి మరొక పార్టీకి సభ్యులు ఫిరాయింపును నిషేధించే తీర్మానాన్ని ప్రభుత్వం ఆమోదించింది. ఈ పరిమితులు:

1. రాజకీయ పార్టీల సభ్యులు: ఒక పార్టీ సభ్యుడు మరొక పార్టీకి మారలేరు, లేదా పార్లమెంటులో పార్టీ లైన్లో ఓటు వేయకుండా ఉండలేరు. అదనంగా, పార్లమెంటులో లేవనెత్తిన వివిధ సమస్యలపై ఇటువంటి ఓటింగ్లలో సభ్యుడు పార్టీ లైన్కు వ్యతిరేకంగా ఓటు వేయలేరు. (చట్టాన్ని పార్టీ 15 రోజుల్లోపు మన్నించాలి; సభ్యుడు పార్టీ నుండి అనుమతి పొందినట్లయితే, అది సరే)

చిత్రం 17

2. పార్లమెంటు స్వతంత్ర సభ్యుడు మరొక పార్టీలో చేరలేరు3. పార్లమెంటు నామినేటెడ్ సభ్యుడు పార్లమెంటులో నామినేట్ చేయబడిన తేదీ నుండి 6 నెలల గడువు ముగిసేలోపు మాత్రమే పార్టీలో చేరవచ్చు.

మినహాయింపులు:

మినహాయింపులు:మినహాయింపులు ఇవ్వబడ్డాయి, పార్టీ మొత్తం సభ్యత్వంలో 2/3 మంది మరొక పార్టీలో విలీనం అవుతున్నట్లయితే- సభ్యుడు సభకు అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యాడు మరియు కార్యాలయం యొక్క నిష్పక్షపాతతను సమర్థించడానికి స్వచ్ఛందంగా తన పార్టీ సభ్యత్వాన్ని వదులుకున్నాడు.

నిర్ణయించే అధికారం:

నిర్ణయించే అధికారం:- అటువంటి విషయాలలో, నిర్ణయించే అధికారం ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ వద్ద ఉంటుంది, అంటే, లోక్సభ స్పీకర్ మరియు రాజ్యసభ ఛైర్మన్ మొదలైనవారు.- ఇది న్యాయస్థానంలో న్యాయపరమైనది.- నియమ నిర్మాణ అధికారం ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ వద్ద ఉంటుంది, అది తప్పనిసరిగా సభ ముందు 30 రోజులు ఉంచాలి, మరియు సభ సిఫార్సులను స్వీకరించవచ్చు, మార్చవచ్చు లేదా తొలగించవచ్చు.- ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ స్వయంగా వ్యవహరించలేరు - మరియు సభలోని సభ్యుని నుండి ఫిర్యాదును అందుకోవాలి.

కార్యనిర్వాహక వర్గం మరియు న్యాయవ్యవస్థ యొక్క నిర్మాణం, సంస్థ మరియు పనితీరు, ప్రభుత్వ మంత్రిత్వ శాఖలు మరియు విభాగాలు; ఒత్తిడి సమూహాలు మరియు అనధికారిక/అనధికారిక సంఘాలు మరియు విధానంలో వాటి పాత్ర

న్యాయవ్యవస్థ నామినేషన్: కొలీజియం వ్యవస్థ వర్సెస్ న్యాయ నియామకాల కమిషన్

సంప్రదింపులపై వివాదం:

మూడు జడ్జెస్ కేసులు ఈ వివాదం యొక్క చారిత్రక నేపథ్యాన్ని హైలైట్ చేస్తాయి మరియు ఇస్తాయి

మొదటి జడ్జెస్ కేసు (1982)

సంప్రదింపులు అంటే అంగీకారం కాదని మరియు ఇది అభిప్రాయాల మార్పిడిని మాత్రమే సూచిస్తుందని ఎస్సీ పేర్కొంది

రెండవ జడ్జెస్ కేసు (1993)

మునుపటి తీర్పును తిరస్కరించింది మరియు ఓదార్పు అనే పదానికి అర్థాన్ని అంగీకారానికి మార్చిందిఅందువల్ల ఇది భారత రాష్ట్రపతికి సిజెఐ అందించిన సలహా సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల నియామక విషయంలో బంధించదగినదని తీర్పు చెప్పిందికానీ సిజెఐ తప్పనిసరిగా అటువంటి విషయంలో తన ఇద్దరు సీనియర్ సహచరులతో సంప్రదించాలి

మూడవ జడ్జెస్ కేసు (1998)

సంప్రదింపుల ప్రక్రియలో సిజెఐ చేత "బహువచన న్యాయమూర్తుల సంప్రదింపులు" ఉంటాయని మరియు సిజెఐ యొక్క అభిప్రాయం మాత్రమే రాజ్యాంగబద్ధంగా ఉండదని ఎస్సీ అభిప్రాయపడింది

చిత్రం 18

- అందువల్ల, సిజెఐ తప్పనిసరిగా సుప్రీంకోర్టులోని నలుగురు సీనియర్ న్యాయమూర్తుల కొలీజియంతో సంప్రదించాలి మరియు న్యాయమూర్తులు ప్రతికూల అభిప్రాయం ఇస్తే, ఆమె దానిని సిఫార్సుగా రాష్ట్రపతికి పంపకూడదు.

సిజెఐ నియామకం

సుప్రీంకోర్టు యొక్క సీనియర్ న్యాయమూర్తిని ప్రభుత్వం సిజెఐగా నియమించాలి ఇది జరగని రెండు సందర్భాలు: 1973లో ఎఎన్ రే సుప్రీంకోర్టులోని ముగ్గురు ఇతర న్యాయమూర్తులను అధిగమించి సిజెఐగా నియమితులైనప్పుడు - ముగ్గురు న్యాయమూర్తులు రాజీనామా చేశారు 1977లో ఎంయు బేగ్ అప్పటి సీనియర్ న్యాయమూర్తిని అధిగమించి సిజెఐగా నియమితులైనప్పుడు. 1993లోని రెండవ జడ్జెస్ కేసు దీనిని తగ్గించింది, ఇందులో సుప్రీంకోర్టు యొక్క సీనియర్ న్యాయమూర్తి మాత్రమే భారత సిజెఐ కావాలని తీర్పు చెప్పింది.

అర్హతలు:

పౌరుడు హైకోర్టు న్యాయమూర్తి >5>5 సంవత్సరాలు లేదా హైకోర్టు న్యాయవాది >10>10 సంవత్సరాలు లేదా రాష్ట్రపతి అభిప్రాయంలో ప్రముఖ న్యాయవాది

తొలగింపు:

రాష్ట్రపతి మాత్రమే, అతను అటువంటి తీర్మానాన్ని పార్లమెంటుకు ప్రసంగంలో సమర్పించాలి పార్లమెంటు యొక్క ప్రతి సభలో ప్రత్యేక మెజారిటీతో ఆమోదించబడాలి - అంటే మొత్తం సభ్యత్వంలో మెజారిటీ మరియు హాజరైన మరియు ఓటు వేసిన సభ్యులలో 2/3 మంది. కారణాలు: నిరూపితమైన దుష్ప్రవర్తన మరియు అసమర్థత

ఎల్ఎస్ విషయంలో 100 మంది సభ్యులు మరియు ఆర్ఎస్ విషయంలో 50 మంది సభ్యులు సంతకం చేసిన తొలగింపు తీర్మానం స్పీకర్ లేదా ఛైర్మన్కు ఇవ్వబడుతుంది స్పీకర్ ఈ తీర్మానాన్ని ఆమోదించవచ్చు లేదా తిరస్కరించవచ్చు ఆమోదించినట్లయితే, స్పీకర్ 3 మంది సభ్యుల కమిటీని ఏర్పాటు చేయాలి కమిటీలో 1) సిజెఐ లేదా సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి (2) హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి (3) ప్రముఖ న్యాయవాది ఉండాలి ఆపై కమిటీ పరిశీలనకు సభకు అందజేస్తే ప్రతి సభలో ఆమోదించబడుతుంది

తాత్కాలిక న్యాయమూర్తులు మరియు పదవీ విరమణ చేసిన న్యాయమూర్తుల నియామకం

కోరమ్ లేకపోతే, సిజెఐ హైకోర్టు నుండి తాత్కాలిక న్యాయమూర్తులను నియమించవచ్చు, ఆ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ఉండటానికి అర్హత కలిగి ఉండటం మరియు అటువంటి చర్య రాష్ట్రపతిచే ఆమోదించబడినట్లయితే (రాష్ట్రపతి సమ్మతి) సిజెఐ హైకోర్టు పదవీ విరమణ చేసిన న్యాయమూర్తిని కూడా నియమించవచ్చు, ఆ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ఉండటానికి అర్హత కలిగి ఉండటం మరియు అటువంటి చర్య రాష్ట్రపతిచే ఆమోదించబడినట్లయితే (రాష్ట్రపతి సమ్మతి)

సుప్రీంకోర్టు స్థానం

ఢిల్లీ, అయితే, సుప్రీంకోర్టు ఆఫ్ ఇండియా స్థానంగా మరొక స్థలం లేదా స్థలాలను నియమించడానికి సిజెఐ అధికారం కలిగి ఉందని రాజ్యాంగం ప్రకటిస్తుంది అతను భారత రాష్ట్రపతి ఆమోదంతో మాత్రమే అటువంటి నిర్ణయం తీసుకుంటాడు

చిత్రం 19

0 రాష్ట్రపతిచే సూచించబడిన రాజ్యాంగ కేసులను కనీసం 5 మంది న్యాయమూర్తులతో కూడిన బెంచ్ నిర్ణయిస్తుంది 0 ఇతరాలను కనీసం 3 మంది న్యాయమూర్తులు నిర్ణయిస్తారు 0 సుప్రీంకోర్టు స్వాతంత్ర్యానికి హామీ ఇచ్చే విధానాలు నియామక విధానం న్యాయమూర్తుల పదవీకాలం సుప్రీంకోర్టు అధికార పరిధి అసలు అధికార పరిధి వీటి మధ్య చట్టపరమైన స్వభావం (రాజకీయం కాదు) కలిగిన కేసుల్లో ప్రత్యేక అధికార పరిధి: కేంద్రం మరియు ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు, లేదా కేంద్రం మరియు ఏదైనా రాష్ట్రం లేదా రాష్ట్రాలు ఒక వైపు మరియు ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు మరో వైపు, లేదా రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాల మధ్య అయితే, అసలు అధికార పరిధి కింది కేసులలో వర్తించదు: కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య వాణిజ్య స్వభావం కలిగిన సాధారణ వివాదాలు అంతర్-రాష్ట్ర నీటి వివాదాలు (ఇంటర్-స్టేట్ వాటర్ డిస్ప్యూట్స్ యాక్ట్ 1956 ద్వారా మినహాయించబడ్డాయి) ఆర్థిక సంఘానికి సూచించబడిన విషయాలు కేంద్రం మరియు రాష్ట్రం మధ్య కొన్ని ఖర్చులు మరియు పెన్షన్ల సర్దుబాటు రాష్ట్రం కేంద్రానికి వ్యతిరేకంగా నష్టపరిహారం వసూలు చేయడం రాజ్యాంగానికి ముందు ఒప్పందం, ఒప్పందం, సమ్మేళనం, నిశ్చితార్థం, ఇసుక లేదా ఇతర సారూప్య సాధనం నుండి ఉత్పన్నమయ్యే వివాదం అప్పీలేట్ అధికార పరిధి రాజ్యాంగ విషయాలలో అప్పీళ్లు సివిల్ విషయాలలో అప్పీళ్లు క్రిమినల్ విషయాలలో అప్పీళ్లు ప్రత్యేక అనుమతి ద్వారా అప్పీళ్లు రిట్ అధికార పరిధి హెబియస్ కార్పస్, మాండమస్, నిషేధం, కో-వారెంటో మరియు సెర్టియోరారీతో సహా రిట్లను జారీ చేయవచ్చు అయితే, ఈ రిట్లు ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘన సందర్భాలలో మాత్రమే జారీ చేయడానికి పరిమితం చేయబడ్డాయి అయితే, పార్లమెంటు ఇతర రిట్లను జారీ చేసే అధికారాన్ని ఎస్సీకి కూడా ఇవ్వవచ్చు సలహా అధికార పరిధి రాష్ట్రపతి ఆర్టికల్ 143 ప్రకారం ఎస్సీ అభిప్రాయాన్ని కోరిన సందర్భంలో సలహా అధికార పరిధి రెండు ప్రధాన వర్గాలు: ప్రజా ప్రాముఖ్యత కలిగినది (ఉత్పన్నమైన లేదా ఉత్పన్నమయ్యే అవకాశం ఉన్నది) ఎస్సీ తన అభిప్రాయాన్ని ఇవ్వడానికి బాధ్యత వహించదు స్వాతంత్ర్యానికి ముందు ఒప్పందాలు మరియు అలాంటి వాటికి సంబంధించిన వివాదాలు ఎస్సీ తన అభిప్రాయాన్ని ఇవ్వడానికి బాధ్యత వహిస్తుంది

చిత్రం 20

1 న్యాయ సమీక్ష కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు రెండింటి యొక్క శాసన నిర్మాణాలు మరియు కార్యనిర్వాహక ఉత్తర్వుల రాజ్యాంగబద్ధతను పరిశీలించే అధికారం సుప్రీంకోర్టుకు ఉంది. ఇది స్థాపించడానికి అవసరం: రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిపత్యం కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల సమాఖ్య సమతుల్యతను కాపాడటానికి ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులను రక్షించడానికి ఉదాహరణలు: గోలక్నాథ్ కేసు (1967), బ్యాంక్ నేషనలైజేషన్ కేసు (1970), ప్రివీ పర్సెస్ అబోలిషన్ కేసు (1971), కేసవానంద్ భారతి కేసు (1973) మరియు మినర్వా మిల్స్ కేసు (1980) ఇతర అధికారాలు: రాష్ట్రపతి లేదా ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నిక యొక్క రాజ్యాంగబద్ధత మరియు ఇతర వివాదాలపై నిర్ణయం తీసుకునే ఏకైక అధికారం. ఈ విషయంలో, దీనికి అసలు, ప్రత్యేకమైన మరియు తుది అధికారం ఉంది ఇది రాష్ట్రపతి చేసిన సూచనపై యుపిఎస్సి సభ్యులు మరియు చైర్మన్ ప్రవర్తనను విచారిస్తుంది. వారి తొలగింపు (దోషిగా తేలితే) సంబంధించి దాని సిఫార్సు రాష్ట్రపతిపై బంధించదగినది. స్థిర సేవా పరిస్థితులు ఖర్చులు సిఎఫ్ఐ నుండి వసూలు చేయబడతాయి పదవీ విరమణ తర్వాత అభ్యాసంపై నిషేధం దాని ధిక్కారానికి శిక్షించే అధికారం తన సిబ్బందిని నియమించుకునే స్వేచ్ఛ కార్యనిర్వాహక వర్గం నుండి పేరు

కార్యనిర్వాహక వర్గం నుండి పేరు

కొలీజియం మరియు న్యాయ నియామకాల కమిషన్పై వివాదం

న్యాయ నియామకాల ప్రక్రియ అపారదర్శకంగా ఉన్నంత కాలం, యోగ్యత కంటే ఇతర అంశాలపై న్యాయమూర్తుల ఎంపిక కొనసాగుతుంది

సమస్యలు:

భారతదేశంలోని హైకోర్టులలో చాలా ఖాళీలు ఉన్నాయి

జూన్ 2013 నాటికి, భారతదేశంలోని అన్ని హైకోర్టులలో మొత్తం ఆమోదించబడిన బలం 904 శాశ్వత మరియు అదనపు న్యాయమూర్తులలో 276 ఖాళీలు ఉన్నాయి. ఖాళీలలో దాదాపు మూడింట ఒక వంతు భర్తీ చేయవలసి ఉండగా,

నైపుణ్యం కంటే ఇతర ప్రమాణాల కోసం ప్రచారం

చాలా రాష్ట్రాలు న్యాయమూర్తులుగా నియామకం కోసం కులం, సమాజం, రాజకీయ మరియు ఇతర పరిగణనలపై ప్రధాన ప్రచారాన్ని చూస్తున్నాయి. ఇష్టమైన వారి నియామకంపై ఆరోపణలు మరియు ప్రతి-ఆరోపణలు వేగంగా వ్యాపించడంతో, న్యాయ నియామకాల ప్రక్రియపై చర్చ మరోసారి వేడెక్కుతోంది.

న్యాయ నియామకాల కమిషన్ 2013 సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తుల ఎంపికకు ఒక ప్రక్రియను రూపొందించడానికి ప్రభుత్వంచే ఏర్పాటు చేయబడింది

న్యాయమూర్తుల నియామకం ప్రశ్నలో "ఎలా" అనే దానిపై కాకుండా "ఎవరు" అనే దానిపై దృష్టి పెడుతుంది

చిత్రం 21

- సుప్రీంకోర్టులో న్యాయమూర్తులను నామినేట్ చేయగల "ఎవరు" లేదా కమిటీపై నియమాలను నిర్దేశిస్తుంది, కానీ ఆ నామినేషన్ నిర్ణయాలు ఏ యోగ్యతలపై ఆధారపడి ఉండాలనే దానిపై నిజంగా దృష్టి పెట్టదు.

కొలీజియం ప్రయోగం (ఎవరు నియమిస్తారు, ఎలా నియమిస్తారు మరియు వారు ఎవరి నుండి నియమించబడాలి)

- ప్రస్తుత కొలీజియం వ్యవస్థను భర్తీ చేస్తూ ఉన్నత న్యాయవ్యవస్థకు న్యాయమూర్తుల నియామకానికి ఒక బిల్లును తీసుకురావాలని ప్రభుత్వం ప్రతిపాదించింది.
- కొలీజియం వ్యవస్థ బాగా పని చేయలేదని రాజకీయ కార్యనిర్వాహక వర్గం అభిప్రాయపడింది; అందువల్ల న్యాయ నియామకాల కమిషన్ అవసరం, దీనిలో న్యాయమూర్తుల నియామకంలో కార్యనిర్వాహక వర్గానికి ఒక మాట ఉంటుంది, ఇది న్యాయమూర్తులుగా అత్యుత్తమ వ్యక్తులను పారదర్శకమైన పద్ధతిలో నియమించే లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి అవసరం. >>> కేంద్ర న్యాయ శాఖ మంత్రి, సిజెఐ మరియు ఎస్సీలోని ఇతర సీనియర్ న్యాయమూర్తులతో పాటు ఈ కొత్త జెఏసిలో సభ్యులుగా ఉంటారు
- ప్రస్తుత న్యాయ నియామకాల వ్యవస్థ అసమర్థ, అసమర్థ, నైతికంగా రాజీపడే వ్యక్తులను న్యాయమూర్తులుగా నియమించడానికి దారితీసిందని పెరుగుతున్న ఆధారాలు ఉన్నాయి.
- పంజాబ్ మరియు హర్యానా హైకోర్టు, మద్రాస్ హైకోర్టులో న్యాయ నియామకాలపై నిరసనలు కనిపించాయి
- మరొక సమస్య- నేడు అతిపెద్ద ఆందోళన నియామకాలను కప్పివేసే గోప్యత
- అసలు సమస్య న్యాయమూర్తులను ఎవరు నియమిస్తారు అనేది కాదు, వారు ఎలా నియమించబడతారు అనేది. న్యాయమూర్తులను నియమించేది కార్యనిర్వాహక వర్గమా, న్యాయవ్యవస్థా లేదా న్యాయ కమిషనా అనే దానితో సంబంధం లేకుండా, ప్రక్రియ అపారదర్శకంగా ఉండి, నియామకాలు వ్యక్తిగత పరిగణనలపై జరిగినంత కాలం, మనకు పక్షపాతం, బంధుప్రీతి మరియు యోగ్యత మరియు సామర్థ్యం కంటే ఇతర ప్రమాణాలపై నియామకాలు వంటి అదే సమస్య యొక్క వైవిధ్యాలు ఉంటాయి.
- మరొక సమస్య- న్యాయమూర్తులను "ఎవరు" నియమించాలి అనే దానిపై అనంతంగా చర్చించవచ్చు, అయితే న్యాయమూర్తుల నియామకంపై చర్చను విస్తృతం చేయాల్సిన అవసరం ఉంది, ఇతర సంబంధిత సమస్యలపై దృష్టి పెట్టడం ద్వారా సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులుగా న్యాయవాదులను కలిగి ఉండటం వంటివి. ఈ అంశంపై ఎప్పుడూ పెద్దగా చర్చ జరగలేదు.
- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 124 (3), సుమారుగా, సుప్రీంకోర్టుకు నియమించబడటానికి "అర్హులైన" మూడు వర్గాల వ్యక్తులను అందిస్తుంది — ఐదు సంవత్సరాల అనుభవం ఉన్న హైకోర్టు న్యాయమూర్తి; 10 సంవత్సరాల అనుభవం ఉన్న హైకోర్టులో న్యాయవాది; "ప్రముఖ న్యాయవాది."
- "ప్రముఖ న్యాయవాది" అంటే విద్యావంతులైన న్యాయవాదులు లేదా న్యాయ ప్రొఫెసర్లను సూచిస్తుంది: అత్యాధునిక పరిశోధన మరియు బోధన ద్వారా ఇప్పటికే ఉన్న న్యాయ పరిజ్ఞానం యొక్క సరిహద్దులను సవాలు చేసిన మరియు విస్తరించిన వ్యక్తులు.
- దీనికి ఒక నిర్దిష్ట సామర్థ్యం అవసరం సిద్ధాంతీకరించడానికి మరియు భావన చేయడానికి. న్యాయ ప్రొఫెసర్లు సిద్ధాంతీకరించడానికి మరియు భావన చేయడానికి విద్యాపరంగా శిక్షణ పొందుతారు. పారిశ్రామిక న్యాయ ప్రొఫెసర్లు ఈ శిక్షణను మెరుగుపరుస్తారు, తరచుగా అనుభావిక మరియు అంతర్ క్రమశిక్షణా సాధనాలను ఉపయోగించి, తమ ప్రత్యేక డొమైన్లలో సంవత్సరాల శ్రమతో కూడిన పరిశోధన మరియు బోధన ద్వారా. ఈ చక్కగా అభివృద్ధి చేయబడిన మరియు సూక్ష్మంగా రూపొందించబడిన సిద్ధాంతీకరణ మరియు భావన చేసే సామర్థ్యాలు చట్టపరమైన తార్కికత యొక్క స్థాయిని అనేక మెట్లు పెంచే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటాయి.

చిత్రం 22

- విచారకరంగా, రాజ్యాంగం ఆమోదించబడిన 63 సుదీర్ఘ సంవత్సరాల తర్వాత, న్యాయవ్యవస్థ మరియు కార్యనిర్వాహక వర్గం రెండూ ఈ స్పష్టమైన రాజ్యాంగ ఆదేశాన్ని స్థిరంగా విస్మరించాయి. భారత గణతంత్ర చరిత్రలో, ఎప్పుడూ ఒక "ప్రముఖ న్యాయవాది," అంటే న్యాయ ప్రొఫెసర్ను సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా నియమించలేదు, అయినప్పటికీ భారతదేశం "ప్రముఖ న్యాయవాది" ట్యాగ్కు అర్హులైన కొంతమంది అద్భుతమైన న్యాయ ప్రొఫెసర్లను ఉత్పత్తి చేసింది. గత 63 సంవత్సరాలలో, కోర్టుకు చేసిన అన్ని నియామకాలు మొదటి "అర్హత" వర్గం నుండి అంటే హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల నుండి చేయబడ్డాయి, నాలుగు సందర్భాలలో తప్ప, ఇక్కడ ప్రాక్టీస్ చేస్తున్న న్యాయవాదులు (రెండవ వర్గం) నేరుగా సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులుగా నియమించబడ్డారు

సంస్కర్తలు

అందువల్ల, కీలకమైన అవసరం ఏమిటంటే, అభ్యర్థిని అంచనా వేయడానికి లక్ష్య ప్రమాణాలను అభివృద్ధి చేయడం మరియు అటువంటి నిర్దేశించిన ప్రమాణాలకు వ్యతిరేకంగా అంచనాల ఆధారంగా నియామకాలు చేయడం.

యునైటెడ్ కింగ్డమ్లోని న్యాయ నియామకాల కమిషన్ అభ్యర్థులను అంచనా వేయడానికి అవలంబించే వ్యవస్థను మనం ఉపయోగకరంగా సూచించవచ్చు.

మెరుగైన న్యాయవ్యవస్థ సంస్కరణల కోసం ఇతర న్యాయ సంస్కరణలు

కొన్ని కేసులను మాత్రమే ఉన్నత న్యాయస్థానాలలో పునర్విచారణకు ఉంచవచ్చు నోటి వాదనకు కేటాయించిన సమయం (యుఎస్ఎలో 30 నిమిషాలు) చట్టపరమైన ఆడిట్ నిర్వహించండి- కేసులు ఎందుకు ఎక్కువ సమయం తీసుకున్నాయి పురాతన చట్టాలను రద్దు చేయండి

యుకె ప్రక్రియ

యుకెలోని జెఎసి అభ్యర్థులను ఐదు మెరిట్ ప్రమాణాలకు వ్యతిరేకంగా అంచనా వేస్తుంది:

1. మేధో సామర్థ్యం: నామినేట్ చేయబడిన అభ్యర్థులు తమ ఎంచుకున్న రంగాలు లేదా వృత్తిలో (ఎ) ఉన్నత స్థాయి నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించాలి, (బి) సమాచారాన్ని త్వరగా గ్రహించి విశ్లేషించే సామర్థ్యంతో పాటు. వారికి (సి) చట్టం మరియు దాని అంతర్లీన సూత్రాల గురించి తగిన జ్ఞానం లేదా అవసరమైన చోట ఈ జ్ఞానాన్ని పొందగల సామర్థ్యం ఉండాలి.
2. వ్యక్తిగత లక్షణాలు: (ఎ) సమగ్రత మరియు మనస్సు యొక్క స్వాతంత్ర్యం, (బి) మంచి తీర్పు, (సి) నిర్ణయాత్మకత, (డి) ఆబ్జెక్టివిటీ, (ఇ) నేర్చుకోవడానికి మరియు వృత్తిపరంగా అభివృద్ధి చెందడానికి సామర్థ్యం మరియు సుముఖత మరియు (ఎఫ్) ఇతరులతో నిర్మాణాత్మకంగా పనిచేసే సామర్థ్యం.
3. అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు న్యాయంగా వ్యవహరించడానికి ఒక సామర్థ్యం: ఇందులో (ఎ) వారి నేపథ్యంతో సంబంధం లేకుండా ప్రతి ఒక్కరినీ గౌరవంగా మరియు సున్నితత్వంతో చూసే సామర్థ్యం మరియు (బి) ఓపికగా మరియు మర్యాదగా వినడానికి సుముఖత ఉంటాయి.
4. అధికారం మరియు కమ్యూనికేషన్ నైపుణ్యాలు: నామినేట్ చేయబడిన వ్యక్తి (ఎ) విధానం మరియు తీసుకున్న ఏవైనా నిర్ణయాలను పాల్గొన్న వారందరికీ స్పష్టంగా మరియు క్లుప్తంగా వివరించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉండాలని భావిస్తున్నారు, అంతేకాకుండా (బి) గౌరవం మరియు విశ్వాసాన్ని ప్రేరేపించే సామర్థ్యం మరియు (సి) సవాల్ చేసినప్పుడు అధికారాన్ని కొనసాగించాలి.
5. సామర్థ్యం: వేగంగా మరియు ఒత్తిడిలో పనిచేసే సామర్థ్యం మరియు సమయాన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించే మరియు స్పష్టమైన తార్కిక తీర్పులను త్వరగా రూపొందించే సామర్థ్యం

యుఎస్ ప్రక్రియ

యుఎస్లోని ఉన్నత న్యాయస్థానాలకు న్యాయమూర్తుల నియామకాల కోసం 'పబ్లిక్' సెనేట్ విచారణలు పారదర్శకతకు మరొక ఉదాహరణ. మనం

చిత్రం 23

యుఎస్ వ్యవస్థను అమలు చేయదగినదిగా కనుగొనలేకపోవచ్చు; కానీ న్యాయమూర్తుల ఎంపిక కోసం యుఎస్ వ్యవస్థకు ఆధారమైన పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు పౌర భాగస్వామ్యం యొక్క కీలక సూత్రాలను చేర్చకుండా మనల్ని ఏమీ నిరోధించదు.

గవర్నర్ నామినేషన్ మరియు తొలగింపు

గవర్నర్ పాత్ర మరియు అధికారాలు:

గవర్నర్ నియామకం మరియు తొలగింపు: (రాష్ట్రపతి ఆనందంలో కార్యాలయాన్ని కలిగి ఉన్నందున ఎప్పుడైనా రాష్ట్రపతిచే తొలగించబడవచ్చు మరియు ఇది న్యాయపరమైనది కాదు)- కొత్త ప్రభుత్వం ద్వారా గవర్నర్ల ఇటీవలి తొలగింపు

నియామకం: ఆర్టికల్స్ 155 మరియు 156 ప్రకారం రాష్ట్రపతిచే మరియు "రాష్ట్రపతి ఆనందం సమయంలో" పదవీకాలం అనుభవిస్తారు.

ఆర్టికల్ 74 కింద, రాష్ట్రపతి మంత్రి మండలి సహాయం మరియు సలహాపై వ్యవహరించడానికి బాధ్యత వహిస్తారు, అందువల్ల ప్రభావవంతంగా మంత్రి మండలి కూడా గవర్నర్ల తొలగింపు లేదా నియామకాన్ని నిర్ణయించవచ్చు.

తొలగింపు: గవర్నర్ తొలగింపుకు రాజ్యాంగంలో ఎటువంటి విధానం లేదు

చారిత్రకంగా, 1989లో వీపీ సింగ్ నేషనల్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వంచే నియమించబడినందున గవర్నర్లందరినీ రాజీనామా చేయమని కోరింది కొందరిని కొనసాగించడానికి అనుమతించారు మరియు కొందరిని భర్తీ చేశారు 1991లో పివి నరసింహం రావు ప్రభుత్వం వీపీ సింగ్ మరియు చంద్ర శేఖర్ ప్రభుత్వం నియమించిన 14 మంది గవర్నర్లను మార్చినప్పుడు అదే 2004 మరియు 2014లో మోడీ ప్రభుత్వం కింద అదే

సుప్రీంకోర్టు వివరణ: 2010లో, సుప్రీంకోర్టు రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఈ విషయంలో కొన్ని బంధించదగిన సూత్రాలను నిర్దేశించింది. (బిపి సింగల్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా)

గవర్నర్ను తొలగించే రాష్ట్రపతి అధికారాన్ని ఏకపక్షంగా, అసమంజసమైన రీతిలో అమలు చేయలేము. ఇది అరుదైన మరియు అసాధారణమైన సందర్భాలలో మాత్రమే చేయాలి. గవర్నర్ ప్రభుత్వం యొక్క రాజకీయ భావజాలం లేదా విధానాలతో ఏకీభవించడు అనే కేవలం అంశం గవర్నర్ తొలగింపుకు ఒక కారణం కాదు. గవర్నర్ను తొలగించే అటువంటి నిర్ణయాన్ని న్యాయస్థానంలో సవాల్ చేయవచ్చు. అలా చేయడానికి, పిటిషనర్ మొదట కేంద్ర ప్రభుత్వం తరపున ఏకపక్షత్వం లేదా చెడు నమ్మకం యొక్క ప్రాథమిక అభియోగాన్ని నిరూపించాలి. ప్రాథమిక అభియోగం నిరూపించబడితే, అటువంటి సిఫార్సు చేయబడిన ఆధారంగా డాక్యుమెంటేషన్ను ఉత్పత్తి చేయమని కోర్టు కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని కోరవచ్చు.

చిత్రం 24

- కమిషన్లు మరియు వాటి సిఫార్సులు: - సర్కారియా కమిషన్ (1988) - గవర్నర్ తొలగింపు సహేతుకమైన కేసులలో చాలా అరుదుగా ఉండాలని మరియు అది జరిగితే, గవర్నర్లు తమ వాదనను వినిపించగలగాలని సిఫార్సు చేసింది. - వెంకటచలయ్య కమిషన్ (2002) - సర్కారియా కమిషన్ మాదిరిగానే - పంచి కమిషన్ (2010) - "రాష్ట్రపతి ఆనందం సమయంలో" అనే పదబంధాన్ని రాజ్యాంగం నుండి పూర్తిగా తొలగించాలని సూచించింది. గవర్నర్ను కేంద్ర ప్రభుత్వ సంకల్పం మేరకు కాకుండా రాష్ట్ర శాసనసభ తీర్మానం ద్వారా తొలగించాలి.

యూనియన్ మరియు రాష్ట్రాల విధులు మరియు బాధ్యతలు, సమాఖ్య నిర్మాణానికి సంబంధించిన సమస్యలు మరియు సవాళ్లు, స్థానిక స్థాయిల వరకు అధికారాల బదిలీ మరియు ఆర్థిక వ్యవహారాలు మరియు అందులోని సవాళ్లు.

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలను మూడు ప్రధాన శీర్షికల క్రింద అధ్యయనం చేయవచ్చు:

1. శాసన సంబంధాలు
2. పరిపాలనా సంబంధాలు
3. ఆర్థిక సంబంధాలు

శాసన సంబంధాలు నాలుగు అంశాలచే నియంత్రించబడతాయి:

1. కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర శాసనం యొక్క ప్రాదేశిక పరిధి

భారతదేశ సరిహద్దులలోని ఏదైనా భూభాగంలో శాసనంపై కేంద్రానికి స్పష్టమైన అధికారం ఉంది రాష్ట్రం తన స్వంత సరిహద్దులలో మాత్రమే శాసనం చేయగలదు, ఇతర రాష్ట్రాలు లేదా కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల సరిహద్దులలో కాదు రాజ్యాంగం అందించిన విధంగా పార్లమెంటు అధికారంపై కొన్ని పరిమితులు:

ఒక రాష్ట్రంలోని షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతంలో ఏదైనా కేంద్ర శాసనాన్ని అధిగమించడానికి లేదా ఏవైనా మార్పులు చేయడానికి గవర్నర్కు అధికారం ఉంది లేదా మినహాయింపులు మరియు మార్పులతో వర్తిస్తుంది. రాష్ట్రపతి 4 కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో పరిపాలనా నిర్ణయాలు తీసుకోవచ్చు మరియు అతనిచే చేయబడిన ఏదైనా నియంత్రణ పార్లమెంటు చట్టం వలె అదే శక్తిని మరియు ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంటుంది. అస్సాం గవర్నర్ కేంద్ర శాసనం అస్సాంలోని గిరిజన ప్రాంతాలకు వర్తించదని లేదా మార్పులు మరియు సవరణలతో వర్తిస్తుందని ప్రకటించవచ్చు. మిజోరం, మేఘాలయ మరియు త్రిపుర గిరిజన ప్రాంతాలకు రాష్ట్రపతికి ఇలాంటి అధికారం ఉంది

2. 7వ షెడ్యూల్ ప్రకారం జాబితాల ద్వారా అధికారాల పంపిణీ మరియు రాష్ట్ర జాబితా మరియు సమవర్తి జాబితాలో శాసనం చేసే కేంద్రం అధికారం

7వ షెడ్యూల్లోని యూనియన్ జాబితాలో పేర్కొన్న విషయాలపై శాసనం చేసే పూర్తి అధికారం కేంద్రానికి ఉంది. ఇవి విదేశాంగ విధానం, రక్షణ, కమ్యూనికేషన్లు మొదలైన జాతీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన రంగాలను కవర్ చేస్తాయి.

చిత్రం 25

O రాష్ట్రం రాష్ట్ర జాబితాలోని విషయాలపై శాసన అధికారాన్ని కలిగి ఉంది - వీటిలో విద్య, పోలీసు, వ్యవసాయం వంటి విషయాలు ఉన్నాయి. O సమవర్తి జాబితాలో కేంద్రం లేదా రాష్ట్ర జాబితాలో చేర్చని అన్ని విషయాలు ఉంటాయి. ఇందులో క్రిమినల్ లా, సివిల్ ప్రొసీజర్, వివాహం మరియు విడాకులు, జనాభా నియంత్రణ మొదలైన విషయాలు ఉన్నాయి. O సమవర్తి జాబితాలో, కేంద్రానికి రాష్ట్రంపై శాసనం చేసే అధికారం ఉంది O ఒకే ఒక మినహాయింపు, రాష్ట్ర చట్టాన్ని రాష్ట్రపతి పరిశీలన కోసం ఉంచి, అతని ఆమోదం పొందినట్లయితే, ఆ రాష్ట్రంలో యూనియన్ చట్టం కంటే రాష్ట్ర చట్టం ప్రబలంగా ఉంటుంది. అయితే, పార్లమెంటు తరువాత అదే విషయంపై చట్టం చేయడం ద్వారా అటువంటి చట్టాన్ని ఇప్పటికీ అధిగమించవచ్చు.

3. రాష్ట్ర రంగంలో పార్లమెంటరీ శాసనం - రాష్ట్ర ప్రాంతాలలో శాసనం చేసే కేంద్రం అధికారం మరియు రాష్ట్రాలలో నామినేషన్ కార్యనిర్వాహక వర్గం (రాష్ట్రపతి పాలన లేదా అత్యవసర పరిస్థితుల్లో గవర్నర్ మరియు రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక వర్గం)

రాజ్యసభ తీర్మానం: రాజ్యసభ రాష్ట్ర జాబితా లేదా రాష్ట్ర శాసనానికి సంబంధించిన ప్రాంతాలలో శాసనం చేయడానికి కేంద్రాన్ని అనుమతించే ప్రత్యేక తీర్మానాన్ని (ప్రత్యేక మెజారిటీ) ఆమోదించవచ్చు. ఈ శాసనాలు కేవలం 1 సంవత్సరం కాలం మాత్రమే అమలులో ఉంటాయి. ఎన్నిసార్లైనా పునరుద్ధరించవచ్చు మరియు అటువంటి తీర్మానం గడువు ముగిసిన 6 నెలల తర్వాత గడువు ముగుస్తుంది.

ఇది అదే రంగంలో చట్టం చేయకుండా రాష్ట్ర శాసనసభను నిరోధించదు, అయితే, వివాదంలో, పార్లమెంటరీ శాసనం ప్రబలంగా ఉంటుంది.

రాష్ట్రాల తీర్మానం: రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలు తమకు అవసరమైన కొన్ని రంగాలలో శాసనం చేయడానికి కేంద్రాన్ని అనుమతించే తీర్మానాన్ని ఆమోదించవచ్చు. ఉదా: ట్రాన్స్ప్లాంటేషన్ ఆఫ్ హ్యూమన్ ఆర్గాన్స్ యాక్ట్, 1994, వైల్డ్ లైఫ్ ప్రొటెక్షన్ యాక్ట్, 1972 అంతర్జాతీయ ఒప్పందాల అమలు. ఉదా: ట్రిప్స్ సంబంధిత శాసనాలు. జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి - అత్యవసర పరిస్థితి ముగిసిన 6 నెలల తర్వాత శాసనం అమలులో ఉంటుంది రాష్ట్రపతి పాలన - శాసనం నిరవధికంగా అమలులో ఉంటుంది, శాసనసభ లేదా పార్లమెంటు ద్వారా మరొక చట్టం అధిగమించకపోతే తప్ప

4. రాష్ట్ర శాసనంపై కేంద్రం నియంత్రణ

గవర్నర్ ద్వారా రాష్ట్ర శాసనసభల ద్వారా ఆమోదించబడిన శాసనాన్ని రాష్ట్రపతి ఆమోదం కోసం సూచించే అధికారం ద్వారా రాష్ట్ర జాబితాకు సంబంధించిన కొన్ని బిల్లులు రాష్ట్రపతి సమ్మతితో మాత్రమే ప్రవేశపెట్టబడతాయి. ఉదాహరణకు వాణిజ్యం మరియు వాణిజ్య స్వేచ్ఛపై నిర్బంధాలను మెరుగుపరిచే బిల్లులు. ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి - రాష్ట్రపతి రాష్ట్ర శాసనసభలను తన పరిశీలన కోసం ఏదైనా ఆర్థిక బిల్లులను సమర్పించమని అడగవచ్చు

రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రం మధ్య పరిపాలనా సంబంధాలు

కార్యనిర్వాహక అధికారాల పంపిణీ:

పార్లమెంటుకు ప్రత్యేకమైన శాసనాధికారం ఉన్న అన్ని విషయాలకు కేంద్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారం విస్తరించి ఉంటుంది (యూనియన్ జాబితా విషయాలు). అలాగే, ఏదైనా ఒప్పందం లేదా ఒప్పందం ద్వారా అందించబడిన సందర్భంలో దీనికి కార్యనిర్వాహక అధికారం ఉంటుంది. రాష్ట్రానికి శాసనాధికారం ఉన్న అన్ని విషయాలకు రాష్ట్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారం విస్తరించి ఉంటుంది (రాష్ట్ర జాబితా విషయాలు) సమవర్తి జాబితాలోని చట్టం, పార్లమెంటు ద్వారా రూపొందించబడినప్పటికీ, రాజ్యాంగం లేదా పార్లమెంటు వేరే విధంగా నిర్దేశించకపోతే రాష్ట్రాలచే అమలు చేయబడుతుంది.

రాష్ట్రం మరియు కేంద్రం యొక్క బాధ్యతలు

చిత్రం 26

0 తన కార్యనిర్వాహక అధికారాలను అమలు చేయడానికి కేంద్రానికి తగిన పరిధిని కల్పించేలా రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక అధికారంపై రాజ్యాంగం రెండు పరిమితులను ఉంచింది: రాష్ట్ర కార్యనిర్వాహక వర్గం అన్ని పార్లమెంటరీ చట్టాలు మరియు రాష్ట్రంలో ఉన్న ఏవైనా చట్టాలకు అనుగుణంగా ఉంటుంది రాష్ట్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక వర్గం రాష్ట్రంలో కేంద్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారాన్ని అమలు చేయడానికి ఆటంకం లేదా పక్షపాతం కలిగించదు.

ఇది బలవంతపు ఆంక్షగా పరిగణించబడుతుంది మరియు ఇది ఉల్లంఘించబడితే కేంద్రం దీనిని ఉపయోగించి ఆర్టికల్ 365 రాష్ట్రపతి పాలనను విధించవచ్చు.

రాష్ట్రాలకు కేంద్రం యొక్క ఆదేశాలు

కింది విషయాలలో రాష్ట్రాలకు ఆదేశాలు ఇచ్చే అధికారం కేంద్రానికి ఉంది:

రాష్ట్రం ద్వారా కమ్యూనికేషన్ మార్గాల నిర్మాణం మరియు నిర్వహణ రాష్ట్రంలో రైల్వేల రక్షణ కోసం తీసుకోవలసిన చర్యలు రాష్ట్రంలోని భాషా మైనారిటీ సమూహాలకు చెందిన పిల్లలకు ప్రాథమిక విద్యా దశలో మాతృభాషలో సూచన కోసం తగిన సౌకర్యాలను కల్పించడం, మరియు రాష్ట్రంలో ఎస్టీల సంక్షేమం కోసం నిర్దేశించిన పథకాలను రూపొందించడం మరియు అమలు చేయడం.

విధుల పరస్పర బదిలీ

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సమ్మతితో, రాష్ట్రానికి కేంద్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక విధులను అప్పగించాలని రాష్ట్రపతి నిర్ణయించవచ్చు గవర్నర్, కేంద్ర ప్రభుత్వ సమ్మతితో, రాష్ట్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక విధులను దానికి అప్పగించవచ్చు. అలాగే, పార్లమెంటు కూడా కేంద్రం యొక్క కార్యనిర్వాహక విధులలో అధికారాన్ని వినియోగించుకోవడానికి రాష్ట్రాన్ని అనుమతించే తీర్మానాన్ని ఆమోదించవచ్చు. అందువల్ల, పార్లమెంటు యూనియన్ జాబితాపై రూపొందించిన చట్టం ఒక రాష్ట్రంపై అధికారాలను మరియు విధులను విధించవచ్చు లేదా ఒక రాష్ట్రంపై కేంద్రం ద్వారా అధికారాలు మరియు విధులను విధించడానికి అధికారం ఇవ్వవచ్చు. ఈ నిబంధనను రాష్ట్ర శాసనసభ అమలు చేయలేము.

అత్యవసర పరిస్థితుల్లో సంబంధాలు:

జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితి: కేంద్రం ఏదైనా విషయంలో రాష్ట్రానికి కార్యనిర్వాహక ఆదేశాలు ఇవ్వడానికి అర్హత పొందుతుంది. ఆర్టికల్ 352. రాష్ట్రపతి పాలన: రాష్ట్ర ప్రభుత్వం యొక్క విధులు మరియు గవర్నర్ లేదా రాష్ట్రంలోని ఏదైనా ఇతర కార్యనిర్వాహక అధికారంలో నిహితమైన అధికారాలను రాష్ట్రపతి స్వయంగా స్వీకరించవచ్చు. ఆర్థిక అత్యవసర పరిస్థితి: కేంద్రం రాష్ట్రానికి ఆర్థిక పద్ధతులను పాటించాలని ఆదేశించవచ్చు మరియు రాష్ట్రంలో పనిచేస్తున్న వ్యక్తులు మరియు హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల జీతాల తగ్గింపుతో సహా ఇతర అవసరమైన ఆదేశాలను రాష్ట్రపతి ఇవ్వవచ్చు.

ఆర్థిక అధికారాలు:

పన్ను విధించే అధికారాలు:

యూనియన్ జాబితా- కేంద్రం రాష్ట్ర జాబితా- రాష్ట్రం సమవర్తి జాబితా- రెండూ అవశేష- కేంద్రం

రాజ్యాంగం పన్నులు విధించడం మరియు వసూలు చేసే అధికారం మరియు అలా విధించి వసూలు చేసిన పన్ను వసూళ్లను కేటాయించే అధికారం మధ్య కూడా తేడాను చూపిస్తుంది. ఉదాహరణకు, ఆదాయపు పన్నును కేంద్రం విధించి వసూలు చేస్తుంది, కానీ దాని వసూళ్లు కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య పంపిణీ చేయబడతాయి.

చిత్రం 27

0 కేంద్రం ద్వారా విధించబడే పన్నులు, కానీ రాష్ట్రాలచే వసూలు చేయబడి మరియు కేటాయించబడతాయి (ఆర్టికల్ 268) బిల్లులు ఆఫ్ ఎక్స్చేంజ్, చెక్కులు, ప్రామిసరీ నోట్లు, బీమా పాలసీలు, వాటాల బదిలీ మరియు ఇతర వాటిపై స్టాంప్ డ్యూటీలు. మద్యం మరియు మాదక ద్రవ్యాలు కలిగిన ఔషధ మరియు మరుగుదొడ్ల తయారీలపై ఎక్సైజ్ సుంకాలు. 0 సేవా పన్ను కేంద్రం ద్వారా విధించబడుతుంది కానీ కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలచే వసూలు చేయబడి మరియు కేటాయించబడుతుంది (ఆర్టికల్ 268- ఎ) సేవలపై పన్నులు కేంద్రం ద్వారా విధించబడతాయి వసూళ్లు కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలు రెండింటి ద్వారా వసూలు చేయబడి మరియు కేటాయించబడతాయి 0 కేంద్రం ద్వారా విధించబడి వసూలు చేయబడే పన్నులు, కానీ రాష్ట్రాలకు కేటాయించబడతాయి (ఆర్టికల్ 269) వస్తువుల (న్యూస్పేపర్లు మినహా) అమ్మకం లేదా కొనుగోలుపై పన్నులు అంతర్-రాష్ట్ర వాణిజ్యం లేదా వాణిజ్యం సమయంలో వస్తువుల రవాణాపై పన్నులు 0 కేంద్రం ద్వారా విధించబడి వసూలు చేయబడే పన్నులు, కానీ కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య పంపిణీ చేయబడతాయి (ఆర్టికల్ 270) ఈ జాబితాలో యూనియన్ జాబితాలోని అన్ని పన్నులు ఉన్నాయి, తప్ప: ఆర్టికల్స్ 268, 268- ఎ, మరియు 269లో సూచించిన సుంకాలు మరియు పన్నులు ఆర్టికల్ 271లో సూచించిన పన్నులు మరియు సుంకాలపై సర్చార్జ్ ఒక నిర్దిష్ట ప్రయోజనం కోసం విధించే ఏదైనా సెస్ 0 ఆర్టికల్ 271లో సూచించిన పన్నులు మరియు సుంకాలపై సర్చార్జ్ పార్లమెంటు ఎప్పుడైనా ఆర్టికల్స్ 269 మరియు 270లో సూచించిన పన్నులు మరియు సుంకాలపై సర్చార్జ్ విధించవచ్చు. ఈ వసూళ్లు కేంద్రానికి మాత్రమే వెళ్తాయి. రాష్ట్రాలకు వీటిలో వాటాలు లేవు. 0 పన్నులు రాష్ట్రాలచే విధించబడి, వసూలు చేయబడి, నిలుపుకోబడతాయి రాష్ట్ర జాబితాలో లెక్కించబడ్డాయి ఉదా: భూమి రాబడి, వ్యవసాయ ఆదాయంపై పన్నులు, వ్యవసాయ భూమికి సంబంధించి వారసత్వం మరియు ఎస్టేట్ సుంకాలు, భూమి మరియు భవనాలపై పన్నులు, ఖనిజ హక్కులపై, జంతువులు మరియు పడవలపై, రోడ్డు వాహనాలపై, జూదం, విలాసాలు మరియు వినోదంపై, టోల్లు, పత్రాలపై స్టాంప్ సుంకం, అమ్మకపు పన్ను మొదలైనవి. గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్ రెండు రకాల గ్రాంట్-ఇన్-ఎయిడ్: (1) చట్టబద్ధమైన గ్రాంట్లు (2) విచక్షణా గ్రాంట్లు చట్టబద్ధమైన గ్రాంట్లు: రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 275 ఆర్థిక సహాయం అవసరమయ్యే రాష్ట్రాలకు గ్రాంట్లు చేయడానికి పార్లమెంటుకు అధికారం ఇస్తుంది మరియు ప్రతి రాష్ట్రానికి కాదు. వేర్వేరు రాష్ట్రాలకు వేర్వేరు మొత్తాలు నిర్ణయించబడవచ్చు. సిఎఫ్ఐ నుండి వసూలు చేయబడుతుంది ఒక రాష్ట్రంలో ఎస్టీల సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహించడానికి లేదా అస్సాం రాష్ట్రంతో సహా ఒక రాష్ట్రంలోని షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల పరిపాలన స్థాయిని పెంచడానికి నిర్దిష్ట గ్రాంట్లను కూడా రాజ్యాంగం అందిస్తుంది. ఇవి ఆర్థిక సంఘం సిఫార్సులపై రాష్ట్రాలకు ఇవ్వబడతాయి.

చిత్రం 28

- విచక్షణా గ్రాంట్లు: ఆర్టికల్ 282 కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలు రెండింటికీ ఏదైనా ప్రజా ప్రయోజనం కోసం ఏదైనా గ్రాంట్లు చేయడానికి అధికారం ఇస్తుంది, అది వారి స్వంత శాసన పరిధిలో లేకపోయినా. దీని ప్రకారం, కేంద్రం ప్లానింగ్ కమిషన్ సిఫార్సుల మేరకు రాష్ట్రాలకు గ్రాంట్లు చేస్తుంది (కానీ ఇప్పుడు చెల్లదు). - ఇవి స్వభావంలో విచక్షణాత్మకమైనవి. - ఇవి రాష్ట్రాలకు కేంద్ర గ్రాంట్లలో పెద్ద భాగాన్ని ఏర్పరుస్తాయి.

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలు:

కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలలో సమస్యలు నెహ్రూ అనంతర భారతదేశంలో ఒక లక్షణంగా ఉన్నాయి. 1964లో జెఎల్ నెహ్రూ మరణించే వరకు, భారతదేశంలోని చాలా రాష్ట్రాలలో కాంగ్రెస్ ఆధిపత్య పార్టీగా ఉండేది, అంటే కేంద్రం మరియు రాష్ట్ర విధానాల మధ్య అభిప్రాయభేదానికి పెద్దగా అవకాశం లేదు. అదనంగా, నెహ్రూ ఎల్లప్పుడూ కేంద్రంతో అన్ని రాష్ట్రాలతో స్నేహపూర్వక సంబంధాలను కొనసాగించాడు మరియు ప్రధాన విధాన సమస్యలపై ఏకాభిప్రాయం ఏర్పరచడానికి వారికి తగినంత వాయిస్ ఇచ్చాడు.

1964 తర్వాత, వివిధ రాష్ట్రాలలో కొత్త రాజకీయ ప్రాంతీయ పార్టీల ఆగమనంతో, ఎక్కువ ఆర్థిక, పరిపాలనా మరియు విధాన నిర్ణయ స్వయంప్రతిపత్తి కోసం వాదన ప్రారంభమైంది. డిఎంకె, ఆర్జెడి మరియు ఎఐడిఎంకె వంటి పార్టీలు ఉద్భవించాయి మరియు వారి రాష్ట్ర సమస్యలపై నియంత్రణ కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వాలతో చాలా కఠినమైన నిబంధనలతో చర్చలు జరిపాయి. 1969లో, కేంద్ర-రాష్ట్ర సంబంధాలకు సంబంధించి ముందుకు వెళ్లే మార్గాన్ని రూపొందించడానికి మొదటి ఎఆర్సి (అడ్మినిస్ట్రేటివ్ రిఫార్మ్స్ కమిషన్) ఏర్పాటు చేయబడింది.

ఇంటర్-స్టేట్స్ కౌన్సిల్ ఏర్పాటు ప్రజా జీవితం మరియు పరిపాలనలో అనుభవం ఉన్న వ్యక్తులను గవర్నర్లుగా నియమించడం గరిష్ట స్థాయికి రాష్ట్రాలకు అధికారాల బదిలీ రాష్ట్రాలకు మరింత ఆర్థిక వనరులను బదిలీ చేయడం

సర్కారియా కమిషన్ (1988)

ఆర్ఎస్ సర్కారియా మాజీ సిజెఐ రాష్ట్రాలకు ఆర్థిక, పరిపాలనా మరియు కార్యాచరణ అధికారాలపై మరింత స్వయంప్రతిపత్తి కోసం ప్రధాన ప్రోత్సాహాన్ని ఇచ్చింది, అయితే, కేంద్రం అధికారాలను తగ్గించడాన్ని పూర్తిగా తిరస్కరించింది మరియు జాతీయ ఐక్యతను కాపాడటానికి బలమైన కేంద్రం అత్యవసరమని పేర్కొంది. సిఫార్సులు:

సిఫార్సులు: ఇంటర్-స్టేట్స్ కౌన్సిల్ ఏర్పాటు (చివరకు 1990లో స్థాపించబడింది) ప్రజా జీవితం మరియు పరిపాలనలో అనుభవం ఉన్న మరియు తక్కువ రాజకీయ సంబంధాలు మరియు ఆశయాలు ఉన్న వ్యక్తులను గవర్నర్లుగా నియమించడం మరియు అటువంటి నియామకాలు సిఎమ్ సంప్రదింపులతో చేయాలి (నెహ్రూవియన్ సూత్రాల ఆధారంగా మరియు ఇంటర్-స్టేట్ కౌన్సిల్ల ఉపయోగం ద్వారా నియామకం, ఏకపక్షంగా కాదు) జోనల్ కౌన్సిల్ల పునఃసక్రియం అన్ని ఇండియా సర్వీసెస్ విస్తరించబడాలి లింగ్విస్టిక్ మైనారిటీల కమిషనర్ను పునఃసక్రియం చేయాలి

చిత్రం 29

- త్రిభాషా ఫార్ములాను దాని నిజమైన రూపంలో అమలు చేయడానికి చర్యలు తీసుకోవాలి

ఎంఎం పంచి కమిషన్ (2007)

- ఎంఎం పంచి మాజీ సిజెఐ- సిఫార్సులు:
- సమవర్తి జాబితాలోని విషయాలపై రాష్ట్రాలతో కేంద్రం తప్పనిసరిగా సంప్రదించాలి
- ఇంటర్-స్టేట్ కౌన్సిల్ ద్వారా ఈ ప్రక్రియ సంస్థాగతీకరణ
- రాష్ట్రపతి పరిశీలన కోసం రిజర్వు చేయబడిన బిల్లులు
- రాష్ట్రపతి ఆమోదం కోసం రిజర్వు చేయబడిన బిల్లులకు సమయ సున్నితత్వం లేదని రాష్ట్రాలు ఫిర్యాదు చేస్తున్నందున నిర్దిష్ట సమయ పరిమితి
- గవర్నర్ల నియామకం మరియు తొలగింపు

O

- రాష్ట్ర విషయాలలో గవర్నర్ యొక్క విస్తృత-శ్రేణి అధికారాలను తగ్గించడం
- జోనల్ కౌన్సిల్స్ మరియు మంత్రుల ఎంపవర్డ్ కమిటీలపై
- అంతర్-రాష్ట్ర నీటి వివాదాలు

రాష్ట్రాలకు ప్రత్యేక హోదా

- ప్రత్యేక హోదా రాష్ట్రాల ఆలోచన 1969లో 5వ ఆర్థిక సంఘం ద్వారా ప్రవేశపెట్టబడింది
- ఇది నాగాలాండ్, అస్సాం మరియు జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రాలకు హోదా కేటాయింపు కోసం గడ్గిల్ ఫార్ములాను ఉపయోగించింది. అయితే, తరువాతి కొన్ని దశాబ్దాలలో, ఇతర రాష్ట్రాలు జోడించబడ్డాయి మరియు నేడు మొత్తం 11 రాష్ట్రాలు ప్రత్యేక హోదాలో భాగంగా ఉన్నాయి.
- ప్రత్యేక హోదా స్థితిని నిర్ణయించడంలో ఫార్ములా కొన్ని పరిమాణాత్మక మరియు గుణాత్మక అంశాలను పరిగణలోకి తీసుకుంటుంది.
- ఇవి:
- కొండలు మరియు పర్వత ప్రాంతాల ఉనికి (కష్టతరమైన భూభాగం)
- అంతర్జాతీయ సరిహద్దుల ఉనికితో వ్యూహాత్మక స్థానం
- తక్కువ జనాభా సాంద్రత లేదా గణనీయమైన గిరిజన జనాభా
- ఆర్థిక మరియు మౌలిక సదుపాయాల వెనుకబాటుతనం, మరియు రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క అసాధ్యత.

ప్రయోజనాలు:

- ప్రణాళికా సంఘం కేటాయించిన రాష్ట్ర ప్రణాళికలకు కేంద్ర సహాయం నుండి ఎక్కువ మొత్తంలో నిధులు
- రాష్ట్ర ప్రణాళికలకు కేంద్ర సహాయంలో, మూడు ప్రధాన రకాల నిధులు రాష్ట్రాలకు కేటాయించబడతాయి:
- ఎన్సిఎ (సాధారణ కేంద్ర సహాయం)
- ప్రత్యేక హోదా రాష్ట్రాలకు అనుకూలంగా నిధులను కేటాయిస్తుంది: 11 రాష్ట్రాలు మొత్తం ఎన్సిఎలో 30% పొందుతాయి, మిగిలినవి మిగిలిన 70% పొందుతాయి. సహాయం యొక్క స్వభావం కూడా భిన్నంగా ఉంటుంది, ఎందుకంటే ఎన్సిఎ గ్రాంట్లు మరియు రుణాలుగా విభజించబడింది, ప్రత్యేక రాష్ట్రాలు 90% గ్రాంట్లు మరియు 10% రుణాలు పొందుతాయి, సాధారణ రాష్ట్రాలు 70% గ్రాంట్లు మరియు 30% రుణాలు పొందుతాయి
- ప్రత్యేక హోదా రాష్ట్రాల మధ్య ఎన్సిఎ కేటాయింపుకు స్పష్టమైన ఫార్ములా లేదు మరియు రాష్ట్రం యొక్క ప్రణాళిక పరిమాణం మరియు మునుపటి ప్రణాళిక వ్యయాల ఆధారంగా నిధులు కేటాయించబడతాయి. కేటాయింపు

చిత్రం 30

సాధారణ రాష్ట్రాల మధ్య గడ్గిల్ ఫార్ములా (జనాభా, తలసరి ఆదాయం మొదలైనవి) ప్రకారం ఉంటుంది

- ఎసిఎ (అదనపు కేంద్ర సహాయం)- రెండింటికీ ఒకే విధంగా ఉంటుంది
- ఎస్సిఎ (ప్రత్యేక కేంద్ర సహాయం)- ఇది ప్రత్యేక హోదా రాష్ట్రాలకు మరింత సహాయం
- ప్రత్యేక రాష్ట్రాలకు ఎక్సైజ్, కస్టమ్ డ్యూటీలు, ఆదాయపు పన్ను రేట్లు మొదలైన వాటిపై అదనపు ప్రయోజనాలు
- రఘురామ్ రాజన్ ఫార్ములా

రఘురామ్ రాజన్ ఫార్ములా

కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలు

సమస్యలు:

వనరుల కొరత కారణంగా రాష్ట్రాలు సరిపోలే నిధులను అందించలేకపోతున్నాయి - పథకాల స్వభావంలో వశ్యత లేకపోవడం వల్ల రాష్ట్రాలు కార్యక్రమాలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించలేకపోతున్నాయి - భిన్నమైన అకౌంటింగ్ విధానాలు - సామాజిక ఆడిట్ల క్రమరాహిత్యం మొదలైనవి

ఎన్సిటిసి (జాతీయ ఉగ్రవాద నిరోధక కేంద్రం) జిఎస్టి

జిఎస్టి చుట్టూ ఉన్న సమస్యలు

రాష్ట్రాల ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తి రాజీపడింది - పరిహారం తగినంతగా లేదు - మద్యం మరియు స్పిరిట్స్పై అభిప్రాయ భేదం

కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలు

కేంద్రం ద్వారా విధించబడే పన్నులు మరియు సుంకాలు కానీ రాష్ట్రాలచే వసూలు చేయబడతాయి - సేవా పన్నులు కేంద్రం ద్వారా విధించబడతాయి కానీ కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలచే వసూలు చేయబడతాయి - గ్రాంట్స్ ఇన్ ఎయిడ్ చట్టబద్ధమైన (ఆర్థిక సంఘం) - విచక్షణా (ప్రణాళికా సంఘం)

రుణాలు

సమాఖ్య మరియు విదేశాంగ విధానం డబ్ల్యుబి, సిక్కిం, తమిళనాడు (తమిళ్)

పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు మరియు మున్సిపాలిటీలు విజన్ నోట్స్ చూడండి

గ్రామ స్వరాజ్ మరియు హింద్ స్వరాజ్ యొక్క గాంధేయ విధానం వికేంద్రీకృత ప్రజాస్వామ్యానికి పిలుపునిచ్చింది

"అధికారం యొక్క సముద్ర వృత్తాలు - అధికారం యొక్క క్షితిజ సమాంతర విభజన"

చిత్రం 31

- నెహ్రూ తత్వశాస్త్రం సోవియట్ యూనియన్లోని పెద్ద రాష్ట్రంచే ప్రభావితమైంది, కానీ వికేంద్రీకృత ప్రజాస్వామ్యం కాదు
- అంబేద్కర్ గాంధేయ దృక్పథంతో విభేదించారు మరియు గ్రామాలను "అజ్ఞానం మరియు సంకుచిత మనస్తత్వం యొక్క గూళ్లు"గా భావించారు

చిరునామా:

- స్థానిక మరియు గ్రామీణాభివృద్ధి సమస్యలు
- అంతర్గత భద్రతా సమస్యలు
- దళితులు మరియు మహిళల సాధికారత
- గ్రామీణ పేదరికాన్ని తొలగించండి
- సామాజిక చేరిక
- మొదట, నెహ్రూ 1952లో "కమ్యూనిటీ డెవలప్మెంట్ ప్రోగ్రామ్"ని ప్రారంభించారు మరియు వారి ఇతర విధులతో పాటు, భారతదేశంలోని గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి పెద్ద ఎత్తున సంస్కరణలు తీసుకురావడానికి బాధ్యత బ్యూరోక్రసీకి వెళ్ళింది.
- బ్యూరోక్రసీ యొక్క ఉన్నత స్వభావం ఈ లక్ష్యాన్ని నెరవేర్చడంలో విఫలమైంది

బాల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీ 1957

- "ప్రజాస్వామ్య వికేంద్రీకరణ" స్థాపనకు పిలుపునిచ్చింది
- 1959లో రాజస్థాన్లోని నాగౌర్ జిల్లాలో పంచాయతీరాజ్ ప్రారంభించబడింది

సర్కారియా కమిషన్

- ఎల్ఎమ్ సింఘ్వి కమిటీ 1986 - సంస్థకు స్వేచ్ఛ మరియు నిష్పక్షపాత ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి పిఆర్ఐలకు రాజ్యాంగ హోదా కోసం మొదటిసారి పిలుపునిచ్చింది
- 1993 - 73వ రాజ్యాంగ సవరణ బిల్లు
- భారతదేశంలో అధికారిక పంచాయతీరాజ్ స్థాపనకు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను సృష్టించింది
- ఫ్రేమ్వర్క్ను పని చేసే వ్యవస్థ, మాంసం మరియు రక్తం మరియు ఆత్మతో నింపడం రాష్ట్రాలకు వదిలివేయబడింది
- బిల్లు పిఆర్ఐలతో అధికారం కోసం నిబంధనలను రెండు ప్రధాన విభాగాలుగా విభజించింది: రాష్ట్రాలకు తప్పనిసరి నిబంధనలు మరియు రాష్ట్రాలకు స్వచ్ఛంద నిబంధనలు
- ఇది ఈ చట్టం యొక్క గొప్ప లోపంగా కూడా వర్ణించబడింది, ఎందుకంటే ఇది యంత్రాంగం యొక్క దృఢమైన వ్యవస్థను అందించదు, కానీ రాష్ట్రాల చేతుల్లో స్వచ్ఛంద విధానాలను ఇస్తుంది, వీటిని అధికారంలో ఉన్న రాజకీయ పార్టీల స్వార్థ ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించవచ్చు

కీలక నిబంధనలు:

- గ్రామీణ ప్రాంతాల ఆర్థిక మరియు సామాజిక అభివృద్ధికి సంబంధించిన అభివృద్ధి ప్రణాళికల తయారీకి సంబంధించి అధికారంపై దృష్టి పెడుతుంది
- పథకాల అమలు
- పిఆర్ఐలు స్వయం పాలనా సంస్థలుగా పనిచేయడానికి వీలుగా రాష్ట్రాలు అవసరమైన అధికారాలను ఇవ్వవచ్చు
- 2వ ఎఆర్సి నివేదిక - స్థానిక స్వపరిపాలన
- పిఆర్ఐలు నిర్మాణాత్మకంగా ఎక్కువగా ఉన్నాయి కానీ అధికారం లేని సంస్థలు
- బలాలు:
- భారతదేశంలోని చాలా ప్రాంతాలలో మూడంచెల పంచాయతీలు
- గ్రామ సభ, గ్రామ పంచాయతీ మరియు న్యాయ పంచాయతీ
- రిజర్వేషన్ల ద్వారా దళితులు మరియు మహిళల ప్రాతినిధ్యం

చిత్రం 32

- రాష్ట్రం మరియు పిఆర్ఐల మధ్య నిధుల పంపిణీ ప్రణాళిక మరియు అభివృద్ధి ప్రణాళికల రూపకల్పన కోసం రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం సృష్టి
- స్వేచ్ఛా ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల సృష్టి
- జిల్లా ప్రణాళికా కమిటీ సృష్టి
- 11వ షెడ్యూల్ పంచాయతీల యొక్క 29 ప్రధాన విధులను గుర్తించింది

బలహీనతలు:

ఛైర్మన్ పదవికి రిజర్వేషన్ వంటి అధికార బదిలీని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేతిలో వదిలిపేయడం, ఇది గందరగోళాన్ని సృష్టించవచ్చు మరియు స్వార్థ ప్రయోజనాల ద్వారా ప్రభావితమైన చర్యకు దారితీయవచ్చు రాష్ట్రాల మొత్తం పనితీరు చాలా అసమానంగా ఉంది పిఆర్ఐల పాత్రలో ఎక్కువ పేగం పిఆర్ మరియు ఫైనాన్స్ మరియు ప్లానింగ్ కమిషన్ల మంత్రిత్వ శాఖ ప్రమేయం కారణంగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కాదు. నిధులు మరియు వనరులను ఈ సంస్థలకు బదిలీ చేయడానికి రాష్ట్రాలు ఇష్టపడటం లేదు ఒబిసి సభ్యులకు రిజర్వేషన్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల నిర్ణయానికి వదిలిపేయబడింది పిఆర్ఐల రద్దుకు కారణాలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నిర్ణయించడానికి వదిలిపేయబడ్డాయి సేపథ్య సేరస్థులు ఉన్న సభ్యులకు అనర్హత నిబంధనలు లేవు

ఆర్థిక సమస్యలు:

పిఆర్ఐల వద్ద ఉన్న మొత్తం నిధులలో 7%7% మాత్రమే వారి స్వంత వనరుల ద్వారా స్వయం-నిర్ణయించబడతాయి. 93%93% కేంద్రం మరియు రాష్ట్రానికి వదిలిపేయబడతాయి. ఇది పిఆర్ఐల స్వయంప్రతిపత్తిని పరిమితం చేస్తుంది మరియు వారి ప్రాంతాల అభివృద్ధికి శీఘ్ర సంక్షేమ నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలో వాటిని అసమర్థంగా చేస్తుంది నిధులు వారి స్వంత రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలచే పక్షపాతంతో కేటాయించబడవచ్చు

గ్రామ సభలకు చట్టబద్ధమైన అధికారం

పంచాయతీ ఎక్స్టెన్షన్ టు షెడ్యూల్డ్ ఏరియాస్ (పిఇఎస్ఎ) చట్టం 1996 కింది ప్రధాన నిబంధనలతో గ్రామ సభలకు (తొమ్మిది 5వ షెడ్యూల్ రాష్ట్రాలు, ఏపీ, జార్ఖండ్, ఛత్తీస్గఢ్, ఎంపీ, హెచ్పీ, గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, ఒడిశా, రాజస్థాన్) చట్టబద్ధమైన అధికారాన్ని అందిస్తుంది:

సంప్రదాయం, సంస్కృతి మరియు వనరులను సంరక్షించే అధికారం మరియు గిరిజనుల ఆచార పద్ధతుల ప్రకారం వివాద పరిష్కారం చేసే అధికారం ప్రత్యేకంగా: జిఎస్ గ్రామ పంచాయతీల ప్రణాళికలను ఆమోదించవచ్చు, లబ్ధిదారులను గుర్తించవచ్చు మరియు నిధుల వినియోగానికి సర్టిఫికేట్ జారీ చేయవచ్చు భూ సేకరణ, పునరావాసం మరియు పునరావాసానికి సంబంధించి గ్రామ సభ సంప్రదింపులు తప్పనిసరి భూమి బదిలీని నిరోధించడానికి మరియు బదిలీ చేయబడిన భూమిని పునరుద్ధరించడానికి అధికారం మద్యం అమ్మకాన్ని పరిమితం చేయడానికి మరియు నిషేధించడానికి అధికారం గ్రామ మార్కెట్లను నిర్వహించడానికి మరియు డబ్బు ఇవ్వడాన్ని నియంత్రించడానికి అధికారం అటవీ ఉత్పత్తుల యాజమాన్యం మరియు మైనింగ్ మొదలైన వాటికి సర్టిఫికెట్లు ఇవ్వడానికి సంప్రదింపులు తప్పనిసరి

వివిధ అవయవాల మధ్య అధికారాల విభజన వివాద పరిష్కార విధానాలు మరియు సంస్థలు.

చిత్రం 33

- భావనలు:
- మాంటెస్క్యూ, లాక్, యుఎస్ అధికారాల విభజన, న్యాయవ్యవస్థ స్వాతంత్ర్యం
- క్లాసిక్ సెపరేషన్ ఆఫ్ పవర్స్ (అబ్సొల్యూట్), మోడరన్ అప్రోచ్ (చెక్స్ అండ్ బ్యాలెన్సెస్), మార్క్సిస్ట్-లెనినిస్ట్ అప్రోచ్ (ప్రతి అవయవంపై రాష్ట్ర నియంత్రణ)

ప్రపంచంలోని ఇతర రాజ్యాంగాలతో పోలిక విజన్ నోట్స్

కార్యనిర్వాహక వర్గం మరియు న్యాయవ్యవస్థ యొక్క నిర్మాణం, సంస్థ మరియు పనితీరు ప్రభుత్వ మంత్రిత్వ శాఖలు మరియు విభాగాలు; ఒత్తిడి సమూహాలు మరియు అనధికారిక/అనధికారిక సంఘాలు మరియు రాజకీయ వ్యవస్థలో వాటి పాత్ర.

పోలిటీలోని నోట్స్ నుండి

ఆర్డినెన్స్ల ప్రకటన

ఇటీవల, రాష్ట్రపతి సెక్యూరిటీస్ లాస్ (సవరణ) ఆర్డినెన్స్, 2014ని మళ్లీ ప్రకటించారు, ఇది సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ యాక్ట్ (సెబి) యొక్క సెర్చ్ అండ్ సీజర్కు సంబంధించిన అధికారాలను విస్తరిస్తుంది మరియు సెబీని సమ్మతి సెటిల్మెంట్లలోకి ప్రవేశించడానికి అనుమతిస్తుంది. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల (అట్రాసిటీస్ ప్రివెన్షన్) సవరణ ఆర్డినెన్స్, 2014ని కూడా రాష్ట్రపతి ప్రకటించారు, ఇది షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల సభ్యులపై నేరాల విచారణ కోసం ప్రత్యేక న్యాయస్థానాలను ఏర్పాటు చేస్తుంది. ఈ రెండు ఆర్డినెన్స్ల ప్రకటనతో, 15వ లోక్సభ కాలంలో ఇప్పటివరకు మొత్తం 25 ఆర్డినెన్స్లు ప్రకటించబడ్డాయి. పార్లమెంటు సమావేశం లేనప్పుడు రాష్ట్రపతి జారీ చేయగల తాత్కాలిక చట్టాలు ఆర్డినెన్స్లు. యూనియన్ క్యాబినెట్ సలహా మేరకు రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్స్లను జారీ చేస్తారు. పార్లమెంటు సమావేశం లేని సమయంలో పరిస్థితులు వెంటనే చర్య తీసుకోవడం అవసరమైతే ప్రభుత్వాలు తక్షణ శాసన చర్య తీసుకోవడానికి ఆర్డినెన్స్ల ఉద్దేశ్యం. తరచుగా ఆర్డినెన్స్లను ప్రభుత్వాలు ప్రస్తుతం పార్లమెంటులో పెండింగ్లో ఉన్న శాసనాన్ని ఆమోదించడానికి ఉపయోగిస్తాయి, గత ఏడాది ఫుడ్ సెక్యూరిటీ ఆర్డినెన్స్ విషయంలో జరిగినట్లుగా. ఢిల్లీ గ్యాంగ్రేప్ ఘటన చుట్టూ జరిగిన నిరసనలకు ప్రతిస్పందనగా జారీ చేయబడిన క్రిమినల్ లా (సవరణ) ఆర్డినెన్స్, 2013 విషయంలో జరిగినట్లుగా, ప్రజా ఆందోళన కలిగించే విషయాలను పరిష్కరించడానికి కూడా ప్రభుత్వాలు ఆర్డినెన్స్ మార్గాన్ని తీసుకుంటాయి.

ఆర్డినెన్స్ మేకింగ్ పవర్ ఆఫ్ ది ప్రెసిడెంట్

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 123 కింద కేంద్ర ప్రభుత్వ సలహా మేరకు ఆర్డినెన్స్లను ప్రకటించే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంది. ఈ శాసన అధికారం రాష్ట్రపతికి పార్లమెంటు రెండు సభలలో ఏదీ చట్టాలు రూపొందించడానికి సమావేశం లేనప్పుడు మాత్రమే అందుబాటులో ఉంటుంది. అదనంగా, తక్షణ చర్య తీసుకోవాల్సిన పరిస్థితులు ఉన్నాయని సంతృప్తి చెందితే తప్ప రాష్ట్రపతి ఆర్డినెన్స్లు ప్రకటించలేరు. ఆర్డినెన్స్లను తిరిగి సమావేశమైన ఆరు వారాలలోపు పార్లమెంటు ఆమోదించాలి, లేకపోతే అవి పనిచేయడం మానేస్తాయి. ఆర్డినెన్స్లు తిరస్కరించే తీర్మానాలు రెండు సభలు ఆమోదించిన సందర్భంలో కూడా అవి పనిచేయడం మానేస్తాయి

ఆర్డినెన్స్ల చరిత్ర

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా యాక్ట్, 1935లోని సెక్షన్ 42 మరియు 43 నుండి ఆర్డినెన్స్లు రాజ్యాంగంలో చేర్చబడ్డాయి, ఇది అప్పటి గవర్నర్ జనరల్కు 'తక్షణ చర్య తీసుకోవడం అవసరమయ్యే పరిస్థితులు ఉంటే' ఆర్డినెన్స్లను ప్రకటించడానికి అధికారం ఇచ్చింది.

చిత్రం 34

ఆసక్తికరంగా, బ్రిటన్, యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఆఫ్ అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా మరియు కెనడాతో సహా చాలా ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్డినెన్స్ల మాదిరిగానే నిబంధనలు లేవు. అటువంటి నిబంధన లేకపోవడానికి కారణం ఈ దేశాలలో శాసనసభలు సంవత్సరం పొడవునా సమావేశమవుతాయి.

ఆర్డినెన్స్లు చర్చ మరియు విచారణ తర్వాత భారత రాజ్యాంగంలో భాగమయ్యాయి. రాజ్యాంగ సభలోని కొంతమంది సభ్యులు రాష్ట్రపతి యొక్క ఆర్డినెన్స్ రూపకల్పన అధికారం అసాధారణమైనదని మరియు ఆర్డినెన్స్లు జారీ చేయడం రాజ్యాంగ నైతికతకు వ్యతిరేకంగా అర్థం చేసుకోవచ్చని నొక్కి చెప్పారు. కొంతమంది సభ్యులు ఆర్డినెన్స్లు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు ఆటంకం కలిగిస్తాయని మరియు విదేశీ పాలన యొక్క అవశేషమని భావించారు. ఇతరులు ఆర్డినెన్స్లను అత్యవసర పరిస్థితుల్లో మాత్రమే ఉపయోగించే నిబంధనగా వదిలివేయాలని వాదించారు, ఉదాహరణకు, రాష్ట్ర యంత్రాంగం విచ్ఛిన్నమైనప్పుడు. ఒక రక్షణగా, ఆర్డినెన్స్ ఆమోదించిన 6 నెలల్లోపు పార్లమెంటు సమావేశం తప్పనిసరిగా జరగాలి అనే నిబంధనను జోడించాలని సభ్యులు వాదించారు.

ఆర్డినెన్స్ల పునఃప్రకటన

ఆర్డినెన్స్లు తాత్కాలిక చట్టాలు మాత్రమే ఎందుకంటే అవి తిరిగి సమావేశమైన ఆరు వారాలలోపు పార్లమెంటు ఆమోదించాలి లేదా అవి పనిచేయడం మానేస్తాయి. అయితే, ప్రభుత్వాలు కొన్ని ఆర్డినెన్స్లను అనేకసార్లు ప్రకటించాయి. ఉదాహరణకు, సెక్యూరిటీస్ లాస్ (సవరణ) ఆర్డినెన్స్, 2014 15వ లోక్సభ కాలంలో ఇటీవల మూడవసారి తిరిగి ప్రకటించబడింది. ఆర్డినెన్స్లను పునఃప్రకటించడం అత్యున్నత నిర్మాణ సంస్థగా పార్లమెంటు యొక్క శాసన అధికారం గురించి ప్రశ్నలను లేవనెత్తుతుంది.

1986లో డిసి వాధ్వా వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ సుప్రీంకోర్టు తీర్పులో, ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వం (గవర్నర్ అధికారంలో) ఆర్డినెన్స్లను మళ్లీ ప్రకటించడం కొనసాగించిన కేసును కోర్టు పరిశీలించింది, ప్రధాన న్యాయమూర్తి పిఎన్ భగవతి నేతృత్వంలోని రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఇలా పేర్కొంది:

"ఆర్డినెన్స్ను ప్రకటించే అధికారం తప్పనిసరిగా అసాధారణ పరిస్థితిని ఎదుర్కోవడానికి ఉపయోగించే అధికారం మరియు దానిని 'రాజకీయ ప్రయోజనాలను అందించడానికి' దుర్వినియోగం చేయడానికి అనుమతించకూడదు. కార్యనిర్వాహక వర్గానికి చట్టం చేసే అధికారం ఉండటం అన్ని ప్రజాస్వామ్య నిబంధనలకు విరుద్ధం, కానీ అత్యవసర పరిస్థితిని ఎదుర్కోవడానికి, ఈ అధికారం గవర్నర్కు ఇవ్వబడింది మరియు గవర్నర్ ఈ అధికారాన్ని అమలు చేయడంలో జారీ చేసిన ఆర్డినెన్స్ తప్పనిసరిగా సమయం పరంగా పరిమితంగా ఉండాలి."

పార్లమెంటు క్షీణతకు కారణాలు:

1. ప్రతిపక్ష పాత్ర క్షీణించడం
2. సంకీర్ణ రాజకీయాలు బేరసారాల ప్రయోజనాల కోసం పనిచేశాయి, నిర్మాణాత్మక ప్రయోజనాల కోసం కాదు. సంకీర్ణాల ద్వారా అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ప్రభుత్వానికి ముప్పుగా ఉపయోగించడం, నిర్మాణాత్మక సాధనంగా కాకుండా.
3. రాజకీయాల క్రిమినలైజేషన్
4. కమిటీల పనితీరులో క్షీణత
5. మీడియా పాత్ర

న్యాయ క్రియాశీలత

శరత్చౌహాన్ కేసు: సుప్రీంకోర్టు ద్వారా శిక్షను తగ్గించడం - ఎస్సీ దాని రాజ్యాంగ పరిమితులు మరియు ప్రభుత్వ అవయవాల మధ్య అధికారాల విభజనను ఉల్లంఘించడం.

చిత్రం 35

బంధువా ముక్తి మోర్చా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసుతో పిఐఎల్ భావన వచ్చింది మరియు లోకస్ స్టాండి అవసరం తగ్గించబడింది.

స్వేచ్ఛా వాక్

దామోదరన్ ప్యానెల్ ఏమి సిఫార్సు చేసింది

1. వాచ్డాగ్స్ను నియమించడానికి పారదర్శకమైన యంత్రాంగం (సెబి, ఐఆర్డిఎ, సిసిఐ)
2. నియంత్రకాలను ఆర్థిక మద్దతు కోసం ప్రభుత్వ విభాగాల నుండి స్వతంత్రంగా మార్చాలి
3. నియంత్రకాలు ప్రతి మూడు సంవత్సరాలకు ఒకసారి స్వీయ-మూల్యాంకనం చేసుకోవాలి మరియు నివేదికను పబ్లిక్ డొమైన్లో ఉంచాలి
4. డ్రాఫ్ట్ రెగ్యులేషన్లు రెండు-దశల సంప్రదింపుల ప్రక్రియ ద్వారా వెళ్ళాలి: సవరించిన డ్రాఫ్ట్తో వాటాదారుల వద్దకు తిరిగి వెళ్లడం ద్వారా

డిఆర్డిఎ మరియు రామచంద్రన్ కమిటీ:

గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ కార్యక్రమాల అమలును ఇప్పటివరకు పర్యవేక్షిస్తున్న మూడు దశాబ్దాల నాటి జిల్లా గ్రామీణాభివృద్ధి సంస్థను రద్దు చేస్తున్నట్లు ప్రభుత్వం మంగళవారం ప్రకటించింది. ఈ సంస్థ ఇప్పుడు జిల్లా స్థాయిలో ఎన్నికైన స్థానిక సంస్థలైన జిలా పరిషత్ల క్రింద పనిచేస్తుంది.

చిత్రం 36

జిల్లా స్థాయిలో మంత్రిత్వ శాఖ యొక్క పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాల అమలును పర్యవేక్షించడానికి డిఆర్డిఎలు ప్రధాన అవయవాలుగా ఉన్నాయి. అవి 1980లో స్వతంత్ర సంఘాలుగా ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి. "డిఆర్డిఎ ఇప్పుడు జిలా పరిషత్ల యొక్క వృత్తిపరమైన యూనిట్లుగా, వృత్తిపరమైన సెల్లుగా, వృత్తిపరమైన విభాగాలుగా పనిచేయాలి మరియు సొసైటీస్ యాక్ట్ ద్వారా ప్రత్యేక, స్వతంత్ర, స్వయంప్రతిపత్త ఉనికిని కలిగి ఉండకూడదనే అభిప్రాయం అతిశయోక్తి." గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రి జైరామ్ రమేష్ మంగళవారం డిఆర్డిఎల ప్రాజెక్ట్ డైరెక్టర్ల జాతీయ సమావేశంలో తన ముగింపు వ్యాఖ్యలలో అన్నారు. "ఏప్రిల్ 1, 2014 నాటికి, నేడు సొసైటీస్ యాక్ట్ కింద ఏర్పాటు చేయబడిన డిఆర్డిఎలు ఉండవు," అని ఆయన జోడించారు, జిల్లా గ్రామీణాభివృద్ధి ప్రణాళికా యూనిట్ల సిబ్బంది మరియు పనితీరు వంటి సమస్యలతో వ్యవహరించడానికి రాష్ట్ర గ్రామీణాభివృద్ధి సంస్థలు ఉంటాయని చెప్పారు.

డిఆర్డిఎను రద్దు చేయాలనే నిర్ణయం తిరువనంతపురంలోని సెంటర్ ఫర్ మేనేజ్మెంట్ డెవలప్మెంట్ యొక్క ఎమెరిటస్ చైర్మన్ వి రామచంద్రన్ నేతృత్వంలోని కమిటీ సిఫార్సుపై తీసుకోబడింది, డిఆర్డిఎను బలోపేతం చేయడం మరియు వృత్తిపరంగా తీర్చిదిద్దడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఈ ప్యానెల్ మార్చి 2012లో తన నివేదికను సమర్పించింది. పునరుద్ధరించబడిన డిఆర్డిఎలకు కొత్త నామకరణం ఇంకా నిర్ణయించబడలేదని రమేష్ చెప్పారు. డిఆర్డిఎను రద్దు చేయడం మరియు వాటిని జిలా పరిషత్లతో విలీనం చేయడం గురించి అన్ని రాష్ట్రాలు సిద్ధంగా ఉన్నాయని మరియు సంప్రదించబడ్డాయని ఆయన జోడించారు.

పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీల పనితీరు: రాష్ట్ర అసెంబ్లీల శాసన పనితీరు

- 16వ లోక్సభ చుట్టూ దుమ్ము కుదురుతున్నందున, ఇప్పుడు దృష్టిని రాష్ట్ర అసెంబ్లీల వైపు మళ్లించాలి, వాటిలో కొన్ని రాజస్థాన్, ఛత్తీస్గఢ్, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా, ఆంధ్రప్రదేశ్ వంటి కొత్తగా ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి మరియు మహారాష్ట్ర మరియు హర్యానా వంటి తరువాతి కొన్ని నెలల్లో ఎన్నికలకు వెళ్లే కొన్ని.
- కొత్తగా ఏర్పడిన సీమాంధర రాష్ట్రంతో సహా 30 రాష్ట్ర శాసనసభలు ఉన్నాయి.
- మన సమాఖ్య నిర్మాణంలో, రాష్ట్ర అసెంబ్లీలు రూపొందించిన చట్టాలు పార్లమెంటు రూపొందించిన చట్టాల వలె తక్కువ ప్రాముఖ్యత కలిగి ఉండవు మరియు అదే శ్రద్ధ మరియు చర్చకు అర్హమైనవి.
- మన కొన్ని రాష్ట్ర అసెంబ్లీల పనితీరును క్లుప్తంగా పరిశీలిస్తే, మన ప్రజాస్వామ్యానికి మూలస్తంభాలుగా ఉన్న ఈ సంస్థలకు కొంత తీవ్రమైన శ్రద్ధ అవసరమని వెల్లడవుతుంది.
- రాష్ట్ర అసెంబ్లీలు: వ్యాపార సమయాలు
- ప్రస్తుత హర్యానా శాసనసభ, ఈ సంవత్సరం అక్టోబర్లో తన ఐదేళ్ల కాలం ముగుస్తుంది, 2009 నుండి మార్చి 2014 వరకు 10 సెషన్లను నిర్వహించింది, మొత్తం 54 రోజులు సమావేశమైంది – సంవత్సరానికి సగటున 11 రోజులు.
- పోల్చి చూస్తే, లోక్సభ 2009 నుండి 2014 వరకు ప్రతి సంవత్సరం సగటున 69 రోజులు సమావేశమైంది. రాష్ట్ర అసెంబ్లీలలో, నాగాలాండ్ మరియు అరుణాచల్ ప్రదేశ్ మాత్రమే హర్యానా కంటే తక్కువ రోజులు సమావేశమయ్యాయి. అదే కాలంలో కేరళ అసెంబ్లీ సంవత్సరానికి సగటున 50 రోజులు సమావేశమైంది, తమిళనాడు అసెంబ్లీ 44 రోజులు సమావేశమైంది.
- దాని మునుపటి పదవీకాలంలో, గుజరాత్ శాసనసభ మొత్తం 157 రోజులు సమావేశమైంది – సంవత్సరానికి సగటున 31 రోజులు. అదేవిధంగా, ప్రస్తుత గోవా శాసనసభ 2012లో 24 రోజులు మరియు 2013లో 39 రోజులు సమావేశమైంది. ముగింపు

- **రాష్ట్రాలలో చట్ట నిర్మాణం**

  o చాలా రాష్ట్రాలలో, బిల్లులు స్వల్ప చర్చతో లేదా చర్చ లేకుండానే ఆమోదించబడతాయి. చాలా బిల్లులు ప్రతి సెషన్ చివరి రోజున ప్రవేశపెట్టబడతాయి మరియు ఆమోదించబడతాయి, ఇది సభ్యులకు చట్టాన్ని వివరంగా పరిశీలించడానికి లేదా చర్చించడానికి ఎటువంటి అవకాశం ఇవ్వదు. పార్లమెంటులో చాలా బిల్లులు బిల్లును మరింత వివరంగా అధ్యయనం చేసే శాశ్వత కమిటీకి సూచించబడతాయి, చాలా రాష్ట్రాలలో ఇటువంటి కమిటీలు ఉండవు.

  o మినహాయింపులు కేరళ, ఈ ప్రయోజనం కోసం సబ్జెక్ట్ కమిటీలను ఏర్పాటు చేసింది మరియు గోవా మరియు హిమాచల్ ప్రదేశ్ వంటి రాష్ట్రాలు, ఇక్కడ ముఖ్యమైన బిల్లుల కోసం ఎంపిక కమిటీలను ఏర్పాటు చేస్తారు.

  o ప్రస్తుత హర్యానా అసెంబ్లీ 129 బిల్లులను ఆమోదించింది, వీటన్నింటినీ ప్రవేశపెట్టిన అదే రోజున ఆమోదించారు. ఒకే రోజులో 23 బిల్లుల వరకు ఆమోదించబడ్డాయి, ఇది గణనీయమైన చర్చకు సమయం ఇవ్వలేదు.

  o పన్నెండవ గుజరాత్ అసెంబ్లీలో, మొత్తం బిల్లులలో 90% పైగా ప్రవేశపెట్టిన అదే రోజున ఆమోదించబడ్డాయి. 2011 బడ్జెట్ సెషన్లో, 31 బిల్లులు ఆమోదించబడ్డాయి, వాటిలో 21 మూడు సిట్టింగ్ రోజులలోపు ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి మరియు ఆమోదించబడ్డాయి.

  o మే 2013 వరకు గోవా అసెంబ్లీ ఆమోదించిన 40 బిల్లులలో, మూడు బిల్లులు ఎంపిక కమిటీలకు సూచించబడ్డాయి. అప్రోప్రియేషన్ బిల్లులను మినహాయించి, అసెంబ్లీ 32 బిల్లులను ఆమోదించింది, వీటిని ఐదు రోజుల్లో చర్చ మరియు ఆమోదం కోసం కలిపి తీసుకున్నారు. దాదాపు అన్ని బిల్లులు ప్రవేశపెట్టిన మూడు రోజుల్లోపు ఆమోదించబడ్డాయి. సగటున, ప్రతి బిల్లు నాలుగు నిమిషాలు చర్చించబడింది.

  o 2012లో, పశ్చిమ బెంగాల్ శాసనసభ అప్రోప్రియేషన్ బిల్లులతో సహా మొత్తం 39 బిల్లులను ఆమోదించింది. చాలా బిల్లులు అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెట్టిన అదే రోజున ఆమోదించబడ్డాయి. 2011లో, మొత్తం 23 బిల్లులు ఆమోదించబడ్డాయి. ప్రతి బిల్లుపై చర్చలో సగటున ఐదుగురు సభ్యులు పాల్గొన్నారు. 2012లో, ఢిల్లీ శాసనసభ 11 బిల్లులను ఆమోదించింది. 11 బిల్లులలో ఒకదానిపై మాత్రమే 10 నిమిషాలకు పైగా చర్చ జరిగింది. ఛత్తీస్గఢ్ మరియు బీహార్ విధాన సభల పనితీరు కూడా ఇదే నమూనాను అనుసరిస్తుంది.

  o గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా, ఆంధ్రప్రదేశ్, రాజస్థాన్ మరియు హర్యానా వంటి కొన్ని అసెంబ్లీలు సబ్జెక్ట్ కమిటీలను ఏర్పాటు చేయడం మరియు అసెంబ్లీ ప్రొసీడింగ్లను ప్రత్యక్ష ప్రసారం చేయడానికి అనుమతించడం వంటి కొన్ని సానుకూల చర్యలు తీసుకున్నాయి.

  o ప్రతి శాసనసభ్యుడు - పార్లమెంటులో మరియు రాష్ట్రాలలో - తన ఓటరుకు జవాబుదారీగా ఉంటాడు.

  o బలహీనమైన ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు శాసనసభ్యులను రాజ్యాంగంలో నిర్దేశించిన విధంగా ప్రభుత్వాన్ని పర్యవేక్షించే హక్కును కోల్పోతాయి.

- **సిట్టింగ్ రోజుల సంఖ్య సరిపోకపోవడం, బిల్లులపై చర్చ లేకపోవడం మరియు చర్చ లేకుండా బడ్జెట్ మరియు గ్రాంట్ల డిమాండ్లను ఆమోదించడం ఇవన్నీ సంస్థాగత నీరసం యొక్క లక్షణాలు మరియు ఈ శాసన సంస్థల యొక్క అపారమైన ప్రాముఖ్యతతో న్యాయం చేయవు.**

  o ఈ 'ప్రజాస్వామ్య దేవాలయాలను' పునరుజ్జీవింపజేయడానికి మరియు ఎన్నికైన ప్రతినిధులకు శాసన పరిశీలన చేసే హక్కును, ప్రభుత్వాన్ని జవాబుదారీగా ఉంచే హక్కును మరియు వారి నియోజకవర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే హక్కును అమలు చేయడానికి అవకాశం కల్పించడానికి తీవ్రమైన ఆలోచన మరియు ప్రజా చర్చ అవసరం.

ప్రతినిధ్య శాసనం (Delegated Legislation)

- ఆర్టికల్ 50 న్యాయవ్యవస్థను కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ నుండి వేరు చేయడానికి నిబంధన చేస్తుంది.